

מאורעות תום

מאת מארק טוויין

תורגם מאנגלית מאת ישראל חיים טבירב

הקדמה

רוב המאורעות המסופרים בספר זה, הם מעשים שהיו באמת; קצתם משלי, והשאר – של חברי בבית הספר. תמונתו של הוק פין לקוחה מן החיים; וכן גם זו של תם סווייר, – אלא שזה איננו טפוס של יחיד, כי אם תערובת-אָפְּיָם¹ של שלשת נערים ממכרי.

האמונות הטפלות, הנזקרות בספרי, היו נפרצות מאד בין הקטנים והעבדים הכושים של אמריקה, באותם הימים – כלומר: זה כשלושים או כארבעים שנה.

אף כי ספרי נועד ביחוד למקרא-שעשועים לנערים ולנערות, בכל-זאת אָקוּה, שגם אנשים ונשים לא ימאסו בו; כי באמת היתה לי בחבור ספרי זה עוד כְּנָה אחת: להזכיר לגדולים, בבדיחות-הדעת, את אשר היו הם בעצמם לפנים, ואת אשר הרגישו ואת אשר חשבו ואת אשר שוּחָחוּ, ולכמה מיני עלילות משונות היו תוקעים עצמם לפעמים.

המחבר.

(ההקדמה נכתבה בשנת 1876).

פרק א': תם וְהַדּוֹדָה פּוֹלִי

– תם! –

אין מענה.

– תם! –

אין קול ואין עונה.

– איפה-זה נעלם הנער? אָפְּהָ, תם?

הזקנה הורידה את משקפיה לקצה חטמה ותשקף ממעל להם, ואחרי-כן הרימה אותם אל מצחה ותבט מתחת להם. בכלל לא היה מנהגה להביט בעדמם כשהוצרכה לחפש עצם נָעִיר² כל-כך כנער, כי הם היו משקפיה של פומבי, גאונה ותפארתה, שנעשו לשם נזי והדור ולא לשמוש ולתועלת; האמת נתנה להָאָמֵר: גם בעד זוג של כְּסוּיִי-קֶדְרָה לא היתה רֵאָתָה גרועה מזו של עכשיו.

הזקנה היתה נבוכה. היא הוציאה מפיה, לא בכעס, אבל בקול רם, דִּי הַשְּׁמֵעַ לְכִלֵי-הַבַּיִת, את הדברים האלה: “טוב ויפה; אבל חכה נא לי, חביבי: אם נפול תפול לידי, אזי...”

היא לא גמרה את אֵימָהָ, אלא נְתַנְהָ³ והתחילה מְקַטְטֵת⁴ ומְנַקֶּרֶת תחת המטה במטאטא שבידה. תְּפִשָּׁה וְנִקְרָה בכל כחה, וְנִשְׁוֹם ותשאף רוח בכל תנועה ותנועה. אך בכל חטוטיה לא הוציאה לאויר העולם כלום, זולתי את החתול הנבהל.

– אבד הפוחז, ואיננו!

הוציאה ראשה בעד הפתח ועיניה שוטטו אל הגנה בין ערוגות הכרוב ובין העשבים הרעים – ותם איננו ואיננו. אז הרימה את קולה ותקרא למרחוק:

– אָ-י-פָה, תם!

ופתאום הגיעה לאזניה המולה דקה מאחריה, ואך הפנתה שכמה והנה הילד לפניו. היא הצליחה לתפשו בפתלי סנורו, ברגע אשר אמר להתחמק.

– כך, כך! איך זה לא עלה על דעתי להציץ אל המְזוּהָ⁵! הגידה כרגע, שובב, מה עשית שם?–

– אנכי? לא-כלום...

– כיצד לא-כלום? הביטה נא על ידיך, ושפתיך במה נְתַלְקְלְכוּ?–

– איני יודע, דודתי!

– ואני יודעת היטב. במה? במרקחת! מאה פעמים העידותי בך, כי אם תוסיף לנגוע במרקחת, אפשיט עורך מעליך! הֲבֵה הַשְּׁבֵט!

השבט התנופף באויר, הסכנה היתה קרובה מאד...

– הו דודה, ראי נא מה שם מאחריך! –

הזקנה הסבה ראשה בחפזון, ובשתי ידיה תפשה בשוליה שמלותיה להלצם⁶ מַצְרָה, – והנער הַרְיָדָה⁷ עף כחץ מן החדר, כהרף עין דלג על הגדר הגבוהה – ואיננו. והדודה פולי עמדה רגע אחד משתוממת, בפה פְּעוּר־⁸, ואחר הַרְיָדָה⁹ בלאט בפני עצמה ותאמר:

– הוּ “שֶׁקֶץ מְשׁוּקֵץ!” כמה פעמים התעולל בי, ועדיין לא למדתי לדעת את תְּעוּלוּתוֹ. אכן, שוטים זקנים הם הגדולים שבשוטים. אמנם הוא מְחַדֵּשׁ בכל יום תעלולים חדשים, ומי יוכל לדעת מראש את אשר ימציא השוֹבֵב הזה! הוא משתובב עד שֶׁתִּפְקַע¹⁰ סבלנותי¹¹, אך בו ברגע הוא מוצא תחבולה להשתמט או להביא אותי לידי צחוק – והנה נָדָף כְּסִי, ואיני מוצאת עוד עוז בלבי להִלְקוֹתוֹ¹². מרגישה אני, שאיני מתנהגת עמו כראוי, איני ממלאה את חובתי... יפה נאמר במשלי שלמה: “ואוהבו שָׁחַרְוֹ מוֹסֵר”; ואני מפנקת את הילד, וזוהי חטאת גדולה. אכן רבו משובותיו; אבל, הוּי אֵלִי, הלא הוא בן אחותי המתה, יתום מאביו ומאמו, ואיך אשלה ידי להכותו! כשאני עוברת על פשעו, לבי נוקפי אחרי-כן, ואם אִיסְרָהוּ – לבי נוקפי עוד יותר. מה אומר ומה אדבר? “אדם ילוד אשה, קֶצֶר-יָמִים וְשָׁבַע רָגוֹז”, ככתוב בספרי הקודש... הוא ברח החוצה כדי להתהולל ולהשתובב, בזה בטוחה אני; אם כן צריך להטיל עליו עונש, להכריחו לעבוד מחר בערב-שבת. כמה קשה להעבירו בערב-שבת, וכמה ממאן הוא לעבוד בשעה שלכל הנערים נקרא דרור! אבל מחויבת אני לעשות כן, והיה לו למוסר; כי אם אין, הרי יצא הנער לתרבות רעה! –

כאשר שיערה הדודה, כן היה: תם התְּמַקֵּץ¹³ מן הבית כדי לשחק ולעסוק בדברים בטלים. וכאשר שב הביתה, כבר היתה השעה מאוחרת, ובכל-זאת עוד הספיק לעזור לדוֹז'ים (זה הכושי הקטן המשרת בבית מרת פולי) לְנָסֵר עֲצִים ליום המחרת ולבקע עצי-מאור לארוחת-הערב. או, ביתר דיוק: הוא הספיק לִסְפֵר לִד'זים את מאוֹרְעוֹתָיו¹⁴ ומפעלותיו, בעת שהכושי עשה שלשת רבעי המלאכה. אחיו הקטן של תם (אח חורג), סיד, כבר גמר את כל מלאכתו: הוא נצטוה לאסוף שְׁבָבִים. זה היה נער שוקט, מקשיב, אוהב שלום ומתרחק מתעלולים ומשובות.

בעת אשר אכל תם את ארוחת-הערב וחטף חתיכות-סוכר בכל שעת-הכושר, – בכל העת הזאת יָקְשָׁה לוֹ הדודה פולי, הקיפה אותו בשאלות מלאות עֲרֻמוּמִיּוֹת, למען יִפְשַׁל בלשונו ויגלה את סודו, את כל אשר עוֹלֵל בחוץ, מבלי אשר ירגיש בזה. הזקנה התמימה חשבה את עצמה לדיפלומטיית מצוינה, והמוקשים הגלויים שבשאלותיה נחשבו בעיניה כתכלית-עֲרֻמָּה.

– תם – פתחה ואמרה – ההיה חם היום בבית-הספר?

– כן, דודתי.

– חם מאד, הלא?

– כן, דודתי.

– וכי לא התאַנִּית להתרחץ, תם?

בלב הנער נכנס חשד, הוא הרגיש כי פח טמון לו.

– כך... לאו דַּוְקָא... – ענה בגמגום.

הזקנה פשטה את ידה ותמשמש בפּי-תְּלוּקוֹ¹⁵

– ובכל זאת אינך עתה תְּמוּם כל-כך.

היא שמחה, שהצליחה ערמתה לחקור ולדרוש, אם לא קֶטְבָּה כנתנו של תם, מבלי אשר הרגיש במחשבתה. אולם תם הבין לאן הדבר נוטה, ובחריצות קדם את פני הרעה.

– כל הנערים שלנו שָׁמוּ את ראשם תחת הַמְּשַׁאֲבָה¹⁶. שערות ראשי עוֹדֵן רטובות גם כעת, ראי נא!

הֶצְטַעְרָה הדודה פולי: איך לא שָׁמָה לב להוכחת-עוֹן חשובה כזו! אך פתאום נִצְנָץ¹⁷ במוחה רעיון נפלא:

– האם לא פרמתי את צוֹארוֹנֵךְ כְּשֶׁנִּצְקַת מִים על ראשך? מה, תם? פתח נא את הַמִּתְנִיָּה¹⁸

פני תם אורו. במהירות פתח לרוחה את המתניה. צוֹארוֹן-כתנתו נמצא מהודק¹⁹ ומאוּקָה²⁰ היטב.

– נו, טוב, טוב, פְּקָה²¹ שלי. ואני הייתי בטוחה, כי התרחצת.

אבל כאן בא סיד וקלקל את כל הדבר:

– כמדומה לי שהדודה תפרה והדקה בבוקר את צוֹארוֹנֵךְ בחוטים לבנים, ועכשיו החוטים שחורים. הדבר תְּמוּהָ! –

– כן, כן, בודאי, אני תפרתי בחוטים לבנים. תם, מה זאת?

ואולם תם לא חפץ לחכות ולראות איך יפול דבר. בטיסה²² אחת עף אל הפתח, ובעברו על פני אחיו-חורגו קרא אליו:

– חכה לי, דַּרְדַּךְ מְנַלֵּץ²³, אני אשלם לך כפעלך!

הוא יצא החוצה, וכרגע שכח את כל “צרותיו”. מפעל חדש לקח את כל לבו: באותו היום בבקר למד מכושי אחד לשרוק באופן חדש ומשונה. בעיון ובהתְּמַקֵּד התעמק עתה באומנות החדשה, עד אשר ידע אותה על בְּרִיָּה²⁴, ועוד עלה על מורהו בִּשְׁלֹוֹ²⁵ השריקה. הוא התהלך על פני המסלה וישרוק-לו את נגוניו, ולבו שמח מאד. הוא הרגיש בנפשו מעין אותה השמחה של אֶסְטְרוֹנוֹם שגלה כוכב חדש, – אך, כמוֹבֵן, היתה שמחתו של הקטן גדולה ועצומה יותר.

הערב היה יפה, ערב-קיץ ארוך. פתאום חדל תם לשרוק. לנגדו עמד איזה נער זר, גבוה ממנו קִמְעָא²⁶. ביאת פנים חדשות בְּעִיָּה הקטנה הזאת נחשבה תמיד כמאורע גדול, כמעט כפלא. הנער היה לבוש בגדים נאים, וכמעט שהיו מהודרים יתר מדי-ביום-חול כזה: הַמִּתְנִיָּה והמכנסים היו נקיים ומהודקים היטב, כאלו יצאו זה עתה מתחת המחט; ועל ראשו התנוססה מגבעת יפה בחשיבות מיוחדת. ולא עוד, אלא שגם מנעלים היו

לרגליו, אף-על-פי שהיום לא שבת ולא מועד. לא חסר אפילו ענק לצוארו, בצורת קשור לבן. והנער הזר התהלך בגאווה ובחשיבות והיה כל-כך כצוי בעיני עצמו, עד כי התפקע תם מכעס ומקנאה. וכל מה שהוסיף תם ללוש עיניו אל ה"פלא" הזה, כן התנפח הלז וזקף חטמו יותר ויותר, וכן הכיר תם יותר ויותר בבלות מלבושו הוא. רגעים אחדים סבבו דומם זה את זה, ונעצר²⁷ את עיניהם זה בזה. לבסוף פתח תם ואמר:

– היודע אתה? אם אָרצה, אָפיה בך – ואינך!

– האמנם? אָרְרָה, נסה נא!

– טוב לך שלא אנסה.

– אבל לנגוע בי לא תעיז בכל זאת.

– אעיז ואעיז!

הפסקה לא נעימה.

– מה שמך?

– זה אינו נוגע לך.

– אמור עוד מלה, ואראך עם מי יש לך עסק.

– אוי, אוי מה נורא הדבר!

– אתה מדמה בנפשך, שהנך, מי יודע, איזו בריה חשובה! ואולם אני אוכל לחבוט אותך היטב-הדק, אפילו ביד אחת, אם רק יהיה רצוני בכך.

– נו, יהי נא רצון מלפניך! או אולי אין כחך אלא בפה?

– חכה לי... אני אחבוט אותך נְפֵה יפה, אם תעיז להתקלס בי, טפש מתהדר! ראו נא את המגבעת שעל ראשו! הא-הָא, ממש קן עורבים!

הלא תוכל להפיל את מגבעתי, אם איננה מוצאת חן בעיניך. אני נותן לך רשות, – אלא שאחרי-כן תראה מראות לא ראית...!

– שְקֵרן!

– גם אָתָם!

– הנהו מאים ומאים, ובעצמו הוא פחדן!

– אינני כלל פחדן!

– אתה ירא מאד!

– שקר!

ושוב שתיקה. ה"אויבים" סובבים שוב זה את זה, ומודדים איש את רעהו בעיניהם. לבסוף התיצבו כתף בצד כתף.

– גש הלאה! – גזר תם.

– גש אתה הלאה!

שניהם עמדו במצב אחד, פשטו רגל אחת לפנים ודחפו זה את זה בכל מאמצי-כחם, מסתכלים איש בפני רעהו בשנאה עזה. אבל איש מהם לא הצליח להדוף הצדה את רעהו. הם נאבקו, עד אשר האדימו פניהם כתולע. לאחרונה נסוגו אחור בזהירות.

– פחדן ונבל אתה! אמר תם – עתה חכה נא, אני אגיד לאחי הגדול, והוא ימעך אותך באצבעו הקטנה.

– פשש... מה מאד ירא אני את אחיך! לי בעצמי יש אח, גדול עוד משלך, הוא יזרוק אותך ואת אחיך ככדור, שָם מאחרי הגדר. (כמובן היו שני האחים בדויים).

תם שְקֵט²⁸ באצבעו קו בעפר האדמה ויאמר:

– אם תהיך לעבור את הקו הזה, אתן לך מנה יפה, אשר לא תוכל למוש ממקומך!

על החוצפה²⁹ הגדולה הזאת לא יכול הנער הזר לעבור בשתיקה. ברגלים ממהרות עבר את הקו ויקרא:

– הלא הבטחת לכבדני במנה יפה! נו, אדרבה!

בעוד רגע התבוססו שני גבורינו בטיט על פני המסלה, אחוזים ודבוקים זה בזה כחולמים. הם מרטו איש שערות רעהו, קרעו בגדיהם, שרטו את חטמיהם, ויכוסו באבק ובתהלת גבורים. ואולם לאט לאט קבלה הִפְקֵעֶת³⁰ הסבוכה הזאת צורה מסוימה: מבעד ענן האבק נראתה תבניתו של תם, כשהוא רוכב על אויבו ומתופף עליו באגרופיו.

– בְקֵש רחמים! – קרא תם.

המנוצח התאמץ להקליץ, אבל לא יכול. הוא בכה מבזיון וקצף. לבסוף דובבו שפתיו: די! אז הרפה תם ממנו באמרו:

– הרי לך, עתה תחכם, ידידי, עתה תדע ותבחין, במי אפשר להתקלס, במי אפשר להתגרות.

הנער הזור קם וילך-לו לאטו, הולך ומגקה את מלבושו החדש מן האבק והרפש. הולך ונאנק ומינבב. לפרקים הפך ראשו אל תם, ובזעם-אפו אים עליו להגקם ממנו “כאשר יפול לידו”. על האיומים האלה ענה תם בחייו³¹ של לעג, וילך לדרכו מלא שמחה על נצחונו. ואולם אך פנה עורף, והנה הנער הזור השליך אחריו אבן, אשר פגעה בכתפו, והוא מהר וינס כאנלה שלוחה. תם נשא רגליו וירדוף אחרי האויב הנוכל, אך הלז הספיק להמלט לביתו. תם עמד עוד זמן-מה לפני שער הבית, ויקרא הפחדן לצאת להתראות אותו פנים; אך הלז ענה פניו נגדו בעד החלון, ולא חשב כלל לצאת. עד מהרה יצאה אמו של האויב ותגרש את תם, ותקרא לו נער מנוול, הדיוט, שובב. תם הוכרח להסיר את המצור.

באותו הערב שב תם הביתה בשעה מאוחרת. בזהירות טפס ונכנס בעד החלון, – אבל נפל במארב: לנגדו נצבה הודדה פולי בעצמה. כאשר ראתה את הפרעות שבבגדיו, נתחזקה בלבה ההחלטה להעבירו ביום המחרת, ביום החופש, למען יקח מוסר.

פרק ב': תְּחִבּוּלַת-עֶרְמָה

יום המחרת, ערב שבת, היה יום קיץ בהיר ונעים. כל פנים מלאים זיו, וכל הלבבות – שמחה. עצי השטים לְקִלְבוֹ³² בכל הדרם, והאוויר היה רִנָּה ריחות מבוסמים³³. ההר אשר מאחרי העירה התנוסס בירקרק צמחיו, ונראה מרחוק כארץ-קסמים שְׁלֹה וברוכה.

תם יצא בבקר מן הבית, ובידו האחת דלי מלא סיד, ובשניה – מַצְבוּעַ³⁴ קשור אל מוט. הוא סקר במבטו את הגדר הגבוהה, ובאותו רגע יצא מן הטבע כל הַכְרוֹ ומוששו, ותוגה עמוקה נחה על פני תם: וכי קלה היא זו! הרי צריך לסוד בסיד שלושים אמות שלמות של המשוכה הענקים הזאת, תשע רגל גבה! לתם נדמה, כי כל העולם כולו אינו אלא גיהנם, והחיים מרים ורעים עד מאד. באנחה הוא טובל את המצבוע בדלי ומושך בו את הנסר העליון של המשוכה, וחוזר וטבל אותו ומתחיל שוב אותה המלאכה בעצמה. ואימה נופלת עליו בראותו מה קטנה היא הרצועה הדקה שסיד לעומת השֵטֶח הגדול שאינו-מלובן, – וברפיון-ידיים הוא יושב-לו על גזע-עץ.

באותו הרגע יוצא הכושי דו'ים מן החצר ובידו דלי ריק, והוא מהלך ושפתיו מרננות איזה זמר. ללכת להביא מים מן המשאבה נחשב תמיד בעיני תם כמין עונש; ואולם הפעם הביט על הליכה זו בעין אחרת לגמרי. הוא זכר, כי בבקר מתאסף תמיד קהל גדול אצל המשאבה: נערות ונערים, כושים ובני-תערובות עומדים ומחכים שם עד אשר יגיע תורם, ובינתיים הם משתובבים, עושים מְקָה-וּמְקָר³⁵ בצעצועים, מתקוטטים, נצים ונאבקים. ועוד זאת נזכר, כי אף שהמשאבה אינה רחוקה מביתם, רק כמאה וחמישים אמה, בכל זאת שוֹקָה³⁶ שם דו'ים שעות שלמות, ותמיד צריכה הודדה לשלוח אחריו לקרוא הביתה.

– שמע נא, דו'ים – פתח תם בחלקות – אני נכון ללכת במקומך להביא מים, ואתה תסיד קצת, בינתיים, את המשוכה במקומי. מה?

דו'ים הניע ראשו בשְׁלִיָּה³⁷.

– אי-אפשר, אדוני תם, בשום אופן לא אוכל. בעלת-הבית צִנְתָּנִי להביא את המים במהרה ולבלי לעסוק בדברים בטלים בדרך. היא ידעה מראש, שהאדון תם יבקש ממני לְסִיד תחתיו; ראה נא, אמרה, השמר והזהר פן יעלה על דעתך לעשות מלאכה אחרת!

– שטות! מי יודע מה שהיא ממללת! תנה לי את הדלי, אני ארוץ חיש-מהר, והיא לא תדע מאומה.

– לא ולא, אינני ערב את לבי, אדוני תם. הזקנה לא תרפה ממני. היא אמרה כי מרה תהיה באחריתי.

– הבל-הבלים! מעולם אין היא מכה באכזריות, – לכל היותר היא מְקִישָה³⁸ קצת בבית-אצבעה על הראש, וזה הכל! היא מאימת תמיד בדברים, ולידי מעשה לא תבוא. שמע נא, דו'ים, אני אתן לך את הכדור הלבן הזה!

דו'ים מתחיל לִפְקֶמֶק³⁹

– כדור אבן נחמד, דו'ים!

– כדור נפלא, אדוני תם, אין לכהד! ובכל זאת אני ירא מאד את בעלת-הבית, היא תִּלְקָה!

קשה היה לעמוד בפני נסיון כזה – ודו'ים נפתה: הוא העמיד את הדלי על הארץ ויקח את הכדור. ואולם לא עבר רגע, וכבר הוא מועף ביעף על פני המסלה, בידו הדלי, ובכתפו כאב קשה, ותם עומד ומסיד את המשוכה בהתמדה, והודדה פולי שבה משדה-המלחמה בנצחון, כשהיא אווזת בידה סנדל ישן.

ואולם שקידתו של תם רפתה עד מהרה. זכר המעשים המשעשעים, אשר חשב לעשות היום, עלה לפניו, ויתעצב מאד. הנה עוד מעט יעברו על-פניו כל תלמידי בית-הספר, שנקרא להם דרור לכבוד השבת; וכמה ישחקו עליו, בראותם כי הוא מחויב לעבוד בעת כזאת! המחשבה הזאת היתה כאש יוקדת בעצמותיו. הוא הוציא מכיסו את כל אוצרותיו: שֵׁם היו שברי-צעצועים, כדורי-אבן, גרונָאוֹת⁴⁰ שונות, – ובכל אלה אין די לקנות לו חצי-שעה של חופש! הוא השיב אוצרותיו לכיסו: לא, אי-אפשר יהיה לשחד את הנערים, – איש מהם לא יאבה. אך ברגע-של-יאוש זה נצנץ במוחו רעיון נפלא, גאוני. בזריזות הרים את המצבוע וישב לעשות את מלאכתו במנוחה שלמה. והנה נראה מרחוק בנימין (בקצורו: כֶּן) רודזירס, זה הנער אשר מפני לעגו ירא תם ביותר. וכבר על-פי הלוכו נָפַר היה שלבו טוב עליו מאד, והוא מְתַעֵד לבלות את הזמן בנעימים; הוא כֶּרְסֵם⁴¹ תפוח והשמיע קולות משונים: עתים קרא בקול רם איזו פקודה סודית, ועתים חקה קול צלצול פעמון – ציל, ציל, ציל! סבת הדבר היא, כי באותה שעה שחק ב"אניה", והוא בעצמו היה האניה. כאשר קרב אל תם, הקטין את פסיעותיו, נטה לאמצע הדרך והתחיל מתהפך בזהירות; מתנהל בכבוד ובגאון גם יחד. ועל זה אין לתמוה: הלא הוא עתה אני-הקיסר הגדולה “מיסורי” המפליגה⁴² בים בעומק עשר רגל! ולא זו בלבד, אלא שהוא גם האניה, גם רב-החובל, גם הפעמונים – הוא כולל הכל בו בעצמו.

– עמוד! ציל, ציל, ציל!

האניה עצרה קצת במהלכה והתחילה להפליג בגאון אל המשוכה של הודדה פולי.

– לאט! ציל, ציל, ציל! ("בן" מתח את ידיו וילחצן אל צדדיו). אופן המשוט משמאל! (ידו הימנית של בן החלה לעשות עגולים גדולים באויר). המשוט ישר! ציל, ציל! שו-שו! (ידו השמאלית סובבה באויר). שמאל על השפה! עצור המכונה! עצור הקיטור! שט... שט... שט...!

האופנים חדלו להתנועע, האניה עמדה אצל תם, אשר לא פסק⁴³ למשוך את המשוכה בשקידה עצומה, בלי שים לב כלל לתקטיסי⁴⁴ האניה. בן הסתכל בתם ויפער פיו בתמהון.

– מה זה, ידידי? כאן תקעו אותך? וליום תמים? – שאל בן לבסוף.

שתיקה. תם מביט בהנאה, בעיני-אָמֶן, על הקוים האחרונים שמשח; אחרי-כן הוא מעביר שוב במצבוע על משיחתו, ומסתכל שוב ב"יצירתו", כשהוא מטה ראשו קצת הצדה. בן התקרב יותר. תם הביט אליו מן הצד, וכמעט ירד רירו מפיו, – כל כך התאוה לתפוח; אבל הוסיף לעשות מלאכתו.

– צר לי עליך, עֶלֶב⁴⁵, הכריחו אתך לעבוד! – שנה בן בקול חמלה.

– שלום לך, בן, אני לא הרגשתי כך כלל!

– היודע אתה? אנחנו הולכים כולנו להתרחץ! בודאי תתאוה גם אתה להתחבר אלינו, הלא? אבל הן לא תוכל! נפשך תִּשָּׂקָה כל כך בעבודה!

תם זקף על רעהו עינים תמהות:

– לאיזו עבודה אתה מתפַּנֵּן?

– כלום זו אינה עבודה? מה?

תם התחיל שוב למשוך, באמרו במנוחה:

– אפשר כך הוא לשְׁמֹתֶךָ⁴⁶; ואולם אני מבטיחך, כי אני מוצא בכך הנאה מרובה.

– התאמר לפתותני, שהנך עובד בשמחה?

המצבוע הוסיף לטִיל על פני המשוכה, הלוך ושוב, בהתמדה רבה.

– בשמחה? מדוע לא? הן לא כל נער זוכה לסייד משוכה!

עתה קבל הענין צורה אחרת לגמרי. בן חדל לכרסם את תפוחו, וישתקע במחשבות. ותם מוליך ומביא את המצבוע בהדור מיוחד, נסוג אחר קצת כדי לבחון היטב את הרושם, מוסיף קו פה ושרטוט שם, ואחר הוא מסתכל בעבודתו ופניו מפיקים הנאה. בן מְתַקֵּק⁴⁷ על כל תנועה ותנועה של תם, והוא הלוך ונמשך אחרי הדבר יותר ויותר. לבסוף לא יכול עוד להתאפק, ויקרא:

– שמע נא, תם, תנה לי למשוך מעט!

חפץ היה תם להסכים תכף ומִיָד, אבל נמלך⁴⁸ ואמר:

– לא, לא, בן, אתה לא תוכל. ראה נא, הדודה פולי תקצף – היא מְקַפֶּיֶדָה⁴⁹, שהצד הזה של המשוכה יהי מסויד כהוֹנֵן⁵⁰, בתכלית הדיוק, שהרי הוא פונה קִלְפִי⁵¹ הרחוב. באמת, הדודה קפדנית ודִּיקְנִית מאד לגִּבִי⁵² משוכה זו; כאן דרושה מלאכה נקיה; אני מבטיח אותך, כי אחד מאלף, או אפשר אחד משני אלפים נערים, ידע לעשות כרצונה.

– האמנם? אדרבה, תנה לי את המצבוע, אנסה קצת. אני הייתי נותן לך, לוי היתה נפשי תחת נפשך.

– בן, בכל לבי הייתי חפץ לעשות לך נחת-רוח, חי נפשי – אבל מה תאמר הדודה על זאת? דו'ים חפץ לעשות את המלאכה – היא לא נתנה רשות; גם סיד התחנן למשוך – היא סִרְבָה⁵³. עתה הלא תוכל לשער, מה יִקְרַנִי, אם תתקלקל המלאכה!

– שטות! אינני אָטֶר, ברוך השם. תן לי רק לנסות. הרי לך חצי-תפוח בשכר זה.

– טוב... אבל לא, אי-אפשר, בן, אתה תקלקל הכל.

– אני אתן לך את כל הנותר מן התפוח! מסכים?

סוף-סוף מסר לו תם את המצבוע, כאילו קָפְאוּ⁵⁴ שד – אך במסתרים עלץ לבו. ובעת אשר מי-שהיה האניה "מיסורי" עמל והזיע בחום השמש, באותה שעה ישב-לו הלץ שהתפטר בצל, על גבי חבית, נענע ברגליו, לעס את התפוח, וחשב מזמות איך למשוך ברשתו "קרבנות" חדשים. ואמנם לא תמו פתאים: מרגע לרגע נוספו נערים חדשים, תלמידי בית-הספר: הם באו במחשבה תחלה להתקלס בתם "המצווה ועושה", אבל עד מהרה נמשך לבם אל מלאכת הסויד, ולא יכלו עוד להפרד מן המשוכה. ותם עשה עמהם עסקים טובים: אחרי אשר יגעה ידו של בן, מכר את זכות-המשיחה לבילי פישר בעד נחש-נייר, כמעט קָדֶש, ואחרי-כן לדזוני מילר בעד עכבר מת, בתוספת חבל חדש לנדנד בו את הנבלה: וכן הלך ומכר את הזכות בכל שעה, כי רבו "הקופצים" מאד.

לעת צהרים כבר נהפך תם מנער דל ועלוב לעשיר מופלג, הטובע ממש באוצרותיו. מלבד החפצים הנזכרים למעלה, רכש לו עוד תריסר⁵⁵ כדורי אבן, חליל, שָׁבֵר זכוכית כחולה של בקבוק, מפתח שאינו פותח דבר, חתיכת קרטון, פִּקְקֵי⁵⁶ של קנקן, איש צבא של בדיל, זוג צפרדעים קטנים, כף-מנעול של נחושת, שהרוץ⁵⁷ לצוארי כלב (בלי כלב), נֶצֶב של סכין, חשוק-ברזל ישן של חלון, והרבה קליפות של תפוחי-זהב. ונוסף על כל זה, עוד בלה את זמנו בנעימים, בשבתו בחבוק-ידיים בחבורה גדולה, והמשוכה נסוּדָה היטב, משיחה מְעֵבָה, בשלש שָׁבֹת. ולולא אָזְלֶה⁵⁸ הסיד מן הדלי, מי יודע אם לא רושש תם את כל נערי העיירה, בקחתו מהם את כל צעצועיהם.

תם בא עתה לידי החלטה, כי באמת אין החיים רעים ומרים כל-עיקר. מבלי שהרגיש בזה מצא את הכלל הגדול שבחיים: כדי לעורר בלב האדם תשוקה עזה לאיזה דבר, צריך רק לפתותו שקשה להשיג את הדבר.

פרק ג': צִעְרוּ שֶׁל תָּם

הדודה פולי ישבה אל החלון הפתוח בחדר הנעים והמְרֻנָּת, אשר שמש גם חדר-האכל, גם חדר-המשכב וגם חדר-הספרים.

אז-הקיץ הרך, הדממה, ריח-הפרחים המתוק, זמזום-הדבורים המְיֻשָּׁן, – כל אלה פעלו את פעולתם הרגילה: הזקנה התנמנמה, כשהיא מתנדנדת על מלאכת-הרקמה שבידה. שום נפש חיה לא היה אתה בחדר, מלבד החתול, שְׂיָשָׁן בשלוה על ברכיה, צנוף ומקופל. משקפיה היו נשואים למעלה, על שערוֹתיה הלבנות, לזהירות יְתָרָה.

והנה בא תם ויציב לפניו.

הדודה היתה בטוחה, כי תם עזב כבר את מלאכתו והלך באשר הלך, ולכן התפלאה מאד, שְׂעָרְב לכו לגשת אליה.

– המותר לי ללכת עתה להשתעשע, דודתי? – שאל תם.

– כך? האם עסקת הרבה במלאכתך?

– המלאכה כבר נגמרה כִּלְהָ.

– חדל מדברי-שקר, תם, הלא ידעת כי לא אוכל פֶּלְפֶּל ⁵⁹זאת.

– חלילה לי מִשֶּׁקֶר, – הכל נגמר.

הדודה פולי, אשר בכלל לא האמינה הרבה לדברי תם, קמה מכסאה, ותלך לראות בעיניה, אם יש הפעם, לכל-הפחות, מקצת אמת בדבריו. ומה גדל תמוהונה, בראותה, כי המשוכה מלובנת בסיד מלמעלה למטה בתכלית הדיקו, ולא עוד אלא שאפילו הקרקע סמוך למשוכה, נסתִיֶדֶה קצת גם הוא.

אכן, כזאת לא פללתי! – קראה הדודה – צריך להודות, כי יודע אתה מלאכתך כהוגן, לכשתרצה, אלא שכזה יקרה רק לעתים רחוקות מאד – הוסיפה, כדי שלא תזוּחֶ ⁶⁰דעתו עליו – עתה לך להשתעשע, רק הִזְהָר לשוב למועד ארוחת-הערב, בלי אַחֹר, ואם אין – השְׁמֵר מִפְּנֵי!

היא היתה מֵלֵאָה התְּפַעֲלוֹת כל-כך על מפעל הכביר של בן-אחותה, עד שתכף שָׁמָה פעמיה אל המְזוּה ותוצא משם תפוח מן המובחר ותתן לתם, בצירוף דרוש קצר על מתן-שכרם של השקדנים והעמלים במלאכתם, ובעוד היא מסְיַמֶּת את הדרשה הקטנה בפסוק נאה מספר-הקדש, משך-לו תם בלאט תופין אחד.

בחצר ראה תם, והנה אחיו סיד עולה בכִּבְשֵׁ ⁶¹אל הקומה העליונה, בנמוס ⁶²ובצניעות, כדרכו תמיד. וימהר תם ויאסוף רגבי-עפר וישליכם על הנער הצנוע והתלמיד המקשיב, אשר אותו הציגה הדודה תמיד למופת לתם. ובטרם הספיקה הדודה לחוש לעזרת סיד המְעַפֵּר, כבר דלג תם על המשוכה – ואיננו. באמת לא היה צורך לטפס ולדלג, שהרי השער היה פתוח כמשפטו, – אבל הגבור שלנו לא אהב לאבד זמנו לבטלה, ולעיתים רחוקות מאד היה משתמש במוֹצָא זה.

עתה נחה דעתו של תם – הוא התנקם בסיד על מלשינותו. הוא רץ אל ככר-העיר, אל המקום אשר שם נפגשו, על-פי-רוב, שני גדודי הצבא של הנערים להלחם יְחָדוּ. תם היה המְצַבֵּי של הגדוד האחד, ודזו הארפנר (ידיד נפשו) היה המפקד של הגדוד השני. שני הגנרלים הנעלים הללו לא השפילו את כבודם להשתתף בעצמם במלחמת-האגרוף – זאת הניחו לאנשי-הצבא הפשוטים, והם בעצמם היו יושבים יְחָדוּ על ראש הגבעה ושולחים את פקודיהם ביד השְׁלִישִׁים הנצבים לימנם. צבאות תם נחלו באותו היום, אחרי מלחמה ארוכה וקשה, נצחון גדול. אז מנו את מספר “ההרוגים”, עשו תְּלִיפִין בשבויים, קבעו זמן למלחמה הבאה, ואחרי-כן התיצבו הגדודים בשורות וילכו לדרכם בתרועה וקול-תוף, ותם הלך לביתו יחידי.

בעברו על פני הבית, אשר בו גָּר ידידו דויף נֶאֱצִיר, ראה בעד שבכת-הגן תמונת נערה קטנה אשר לא ידע עד עתה, – בריה נחמדה עם עיני-תכלת ושערות צהובות היורדות על גבה בשתי מקְלָעוֹת ארוכות. הגבור שלנו, המעוטר בִּזְרָ ⁶³נְצַח הפעם באפס יד. הילדה היפה לקחה את כל לבו. הוא עשה עצמו כְּאִלּוּ אינו רואה אותה, ובאותה שעה השתדל בכל התחבולות למשוך את עיניה עליו ולשעשע אותה במעשי-משויבה שונים. אך בעוד הוא עושה את “נפלאותיו”, ראה והנה הנערה הקטנה פנתה להכנס הביתה. הדבר הזה העציב את רוחו מאד, אך בכל-זאת נגש אל הסוֹרְג ⁶⁴וַיְפֹחַ עליו, בקוֹחוֹ, כי הילדה תתְּעַפֵּב ⁶⁵קצת. ואף אמנם באה תקותו: היא עמדה תחתיה רגע קטן, ובטרם תכנס הביתה זרקה מְעַל הסורג פרח קטן. מרוב תְּדָנָה קפץ הנער קפיצה גדולה כל-כך, עד שעמדו רגליו במרחק צעדים אחדים ממקום-הפרח. אז הרים מן הארץ קִנְיָה של קש וישתדל להציבו קוממיות על חטמו, כשהוא הולך אחורנית בראש נטוי לאחור. בעזרת התחבולה המחוכמה הזאת התקרב לאט לאט אל הפרח הנכסף, וכאשר נגע בו ברגלו היחפה, תפש אותו בזריזות בין אצבעותיו, ויסתתר עם אוצרו בקרן-זוית, – אבל רק לרגע אחד, כדי לתחוב את הפרח בְּמִתְנֵיָה אצל לבו, או ביתר דיוק: אצל קיבתו; כי ידיעתו של תם באַנְטוֹמִיָה היתה קלוּשָׁה ⁶⁶מאד.

וכעבור רגע שב אל הסורג וישהה שם עד שעה מאוחרת בלילה, ויוסף להתהולל ב”המצאות” ומעשי ליצנות. אך הנערה הקטנה לא יָסְפָה עוד לְהִקְאוֹת, תם התנחם בתקוה, שהיא משקיפה בסתר בעד איזה אשנב ורואה את כל הטורח, שהוא טורח בשבילה. אך סוף-כל-סוף הוכרח ללכת לביתו, וראשו מלא חזיונות נפלאים.

בכל העת אשר ישב אל השלחן לסעודת-הערב, היה שמח וטוב לב עד מאד, והדודה לא יכלה להבין מה זאת. הוא שמע במנוחה שלמה את מוסרה הקשה, על דבר אשר עָפַר בעפר על אחיו סיד. בעוד רגע נתפש בחטיפת סוכר, ועל זה קבל תְּבִטָה ⁶⁷יפה. אך תחת להתעצב ולהתרגש, שאל במנוחה:

– מדוע אינך מכה את סיד, כשהוא לוקח דבר?

– סיד אינו מביא אותי לעולם לידי כעס. אבל אתה מוכן ומוזמן תמיד לחטוף את כל הסוכר עד חתיכה אחרונה, לולא הייתי עומדת על המשמר.

כאן נצרכה הדודה לצאת לזמן מועט אל המטבח. וסיד, בחפזו להרעים את תם ולהראותו כי לו מותר הכל, שלח את ידו אל קופסת הסוכר לתפשה, – אך היא נשמטה מידו ותפול ארצה ותשבר לרסיסים. תם שמח מאד לאיד אחיו הקטן; אבל גמר בלבו להחריש לפי שעה, ורק כאשר תשאל הדודה מי הוא המזיק, אז יגיד לה דברים כהנתיים⁶⁸, ואז יראה נקם בנער המנומס המהולל. הדודה שבה, ולמראה שבירי-הכלי עמדה נדהמה ועיניה רבו בריקים ממעל למשקפיה. “עתה, עתה ירד הברד!” – שמח תם בלבו; אבל, כרגע, והנה הוא בעצמו מוטל על הרצפה, והיד התקיפה של הדודה הקוצפת הוֹיָה בו; כי לא עלה על דעתה כלל לחשוך בסיד הצנוע.

– הרפי! – צעק תם – על שום מה את מכה אותי? הלא זה סיד אשר שבר את הקופסה!

הזקנה נבעתה ונבוכה. תם קוה, שהיא תרצה ותפיס אותו; אבל הדודה הדיפלומטית לא מצאה לנכון לפנות אליו בדברי פיוס, אלא אמרה:

– אין דבר! הסכנה אינה גדולה, אם תפית הפעם שלא לצורך; אם אינו ענין לכאן, תנהו ענין לחטא אחר. הלא תכף כאשר אסב פני מנגדך, תשוב לעולל עלילות!

ובכל-זאת הכה לבה אותה מאד; חפץ תפצה להגיד לנער דברים טובים ונחומים, אבל תפשה⁶⁹, שמא תרע בזה למשמעת. על-כן החרישה, ותלך למעשיה בלב נְעֵפָר. ותם ישב-לו בפנה בפנים נזעמים, וישתקע בהרהורים על עלבוננו. הוא הרגיש, כי בסתר-לבה נכונה הדודה לכרוע לפניו ולבקש ממנו סליחה, והרגשה זו היתה לו לקורת-רוח⁷⁰. ובכל זאת החליט להקשות ערפו ושלא לענות אם תפתח היא בשלום. הוא צִיָר לו בדמיונו פתאם, והנה הוא שוכב חולה, נוטה למות, והדודה כפופה למראשותיו ומתחננת לפניו, שיוציא מפיו מלה אחת של מחילה, אך הוא מסב פניו אל הקיר ומת, בלי דבר דבר. מה תרגיש אז בלבבה, מה? ושוב הוא מצייר בדמיונו, והנה קָשוּ אותו מן המים והביאוהו הביתה בלי רוח חיים, תלתלי ראשו לחים, ידיו הלבנות הקרות לא תתנועענה עוד עד עולם, ולבו הכואב נדם ויָנַח לבסוף! איך תתנפל אז הדודה אליו, עיניה תרדנה פלגי מים, ושפתותיה תלחשנה תפלה, שישׁיב לה אלהים את נעֶךָ – היא לא תוסיף עוד להעליבו, לעולם, לעולם! והנער ישכב קר, חֹר, בלי-נוע – המענה האמלל הקטן!

תם התרגש כל-כך מתוך התמונות המזעזעות הללו, עד שחש מחנק בגרונו, ועד מעט והתנפח והיליל; עיניו מלאו דמעות, ואך העיף עפעף, ירדו על לחייו וטפטפו מחודו של חטמו. הוא נהנה הנאה מרובה להרחיב את “פצעיו” ולהגדיל יותר ויותר את תוגת-נפשו, עד שקשה היה עליו להפרד ממנה. ולכן, כאשר התפרצה החדרה שארת בשרו מירי בקול זמרה עליזה (היא שמחה לשוב הביתה אחרי שהתארכה שבוע תמים בכפר הקרוב), מהר תם לעזוב את החדר ויצא מן הבית קודר כעננה; הוא לא יכל לשאת בשעה זו את עליצותה של מירי.

הוא יצא כדי להתבודד ולהתחזק עם רעיוניו הנוגים. לכן לא הלך עתה אל אותם המקומות שהשתעשע שם תמיד, אלא בקש לו דוקא מקום בודד, עצוב. רפסודה, שהיתה קשורה אל שפת-הנהר, משכה אותו אליה בבדידותה; עלה וישב עליה, ועיניו שוטטו למרחוק, על המים שאין להם סוף; חפץ היה, שיתבע תכף-ומיד, שלא מדעת, ובלי היסורים המוכרחים על-פי חוק הטבע. אחרי-כן נזכר בפרח הקטן, ויוציאהו מתחת למִתְנִיָה, והנה כבר נבל ונכמש, – זה הוסיף עוד על יגונו. אז עלה במוחו רעיון חדש: ההיתה היא חומלת עליו, על קִשָּׁה-יום כמוהו, אילו ידעה בצעריו? ההיתה מורידה דמעות, או אולי שטתה⁷¹ ממנו בשוֹיֶן-נפש ככל העולם הקר והאכזרי הזה? הרעיון הזה לבב אותו מאד, לכן הפך והפך בו מכל צד, עד אשר היה עליו לטורח.

לבסוף קם באנחה וילך הלאה בחשכת הערב; ובחצי השעה העשירית עמדו רגליו ברחוב שמם וריק מאדם, אשר שם גרה הנערה הקטנה מִשֶׁאֵת-נפשו. הוא עמד תחתיו לפני ביתה והטה אָזְנוֹ – אין קול ואין הגה. ואולם מאחרי יריעת החלון, שם בקומה השנית, נראה אור כהה. שָׁמָא הִיא שם? טַפֵּס תם ועלה על הסורג, קפץ לתוך הגנה, רמס על דרכו צמחים ופרחים, ויתיצב תחת החלון ממש. זמן רב הביט למעלה בתחנונים, ואחר השתטח פְּרָקְקָן⁷² על הארץ, בהניחו ידיו על לבו ובאָמְצו את הפרח שלו, העלוב, הכמוש⁷³. כך חפץ הוא למות – תחת כפת-השמים, עזוב, בודד! כך תראה הִיא אותו מחר, כאשר תשקיף בבקר על הגנה הנעלסה, – והאמנם לא תשפוך דמעות על גופתו העלובה, האמנם לא תאנח אף פעם אחת על היצור הפורה, שנקטף בלא עת?

פתאם נפתח החלון לרִנְחָה; קול צעקני של שפחה הפריע את הדממה הקדושה, וזרם מים נִתַּךְ על ה”פֶּר-מִיָּן”⁷⁴ הקטן!

האָמְלֵל המדומה נתר ממקומו בבהלה, השמיע קול נחרה, התנער. ובאותה שעה נשמע באויר קול שריקה של איזה דבר מושלך, ואחריו קול של נפיון זכוכית – ואיזה גֶן קטן, בלתי-מסוים, עף מֵעַל למושוכה ויעלם בחושך. זמן מועט אחרי כן עמד תם בחדרו ובדק את בגדיו הרטובים, לאור זנב-הנר, כשהוא מתפשט לשכב על מטתו. סיד הקיץ משנתו, ויאמר להעיר איזו הערה, אך תכף נשך לשונו בשניו, בראותו כי פני אחיו זועפים מאד. תם התנפל על המטה בלא תפלה; וסיד שמר את הדבר: – עבירה כזו!

פרק ד': בֵּית-הַסֵּפֶר לְשִׁבְתוֹת⁷⁵

שמש-קיץ בהיר שפך פלגי-אורו על העִיָרָה הקטנה והשלוה. אחרי פת-שחרית ערכה הדודה פולי תפלה בחוג משפחתה, בהוסיפה על המון הפסוקים מספרי-הקדש כמה דברי-מוסר מִשְׁלָה; התפלה נגמרה בקריאת פרשה מתורת-משה (כך נוהגים הנוצרים החסידיים באמריקה).

אז “שנס תם את מתניו” ויחל לשנן וללמוד על פה את “פסוקיו” בעד בית-הספר לשבתות. סיד הכין את שעורו זה כבר, כבר. תם אָמַץ את כל כחותיו הרחנניים, כדי לחרות בזכרונו חמשה פסוקים; הוא בחר לו בכִּנְיָה חלק מ”דרשת החר”, יען כי לא מצא בכל “הברית החדשה” פסוקים קצרים מאלה.

כעבור חצי-שעה כבר היה לו לתם מושג כללי מדומדם⁷⁶ על דבר שעורו – אבל לא יותר; כי רוחו היה משוטט בכל מרחבי המחשבה האנושית, וידידיו היו עסוקות בשעשועים מפזר-נפש. שארת-בשרו, מירי, לקחה מידו את הספר ותשאלהו את פרקו, והוא ענה בגמגום⁷⁷, כמגשש באפלה.

– אשרי... א – א... א...

– העניים...

– כן, העניים! אשרי העניים... א – א... א...

– ברוח...

– ברוח; אשרי העניים ברוח, כי הם – הם – הם...

– כי הם יזכו ל...

– אשרי העניים ברוח, כי הם יזכו ל... ל... אינני יודע; גם אם תקטליני⁷⁸, לא אדע למה יזכו. מדוע זה לא תבואי לעזרתי, מירי! תמיד את מתפנת להקניטני⁷⁹.

– הוי, תם, מוח מטומטם⁸⁰ עלוב! אין פנתי כלל להקניטך. פשוט, צריך ללכת וללמוד שוב. אל תתיאש, תם! בעזרת השם תלמד ותדע – ואז אתן לך מתנה יפה.

– טוב, אני הולך ללמוד. ומה הדבר אשר תתני לי, מירי יקירתי?

– הלא הגדתי לך: מתנה יפה, – ואתה אל תאיץ בי.

– טוב, מירי, אני אשב ואלמד כהוֹגֵן⁸¹.

ובאמת ישב ולמד בשקידה עצומה⁸², המתנה המובטחת המריצה את חשקו, עד כי בזמן קצר ידע את שעורו על-פה בלא שום גמגום.

בשכר זה נתנה לו מירי סכין קטן חדש, שמחירו שנים-עשר סינט וחצי. הנער היה מלא שמחה על המתנה – אף-על-פי שהסכין נמצא קהה, וכמעט אי-אפשר לחתוך בו. תם התחיל תכף, בתור נסיון, לִפְתֹּחַ⁸³ בו את המזוזה, וגם שם פניו אל שלחן-הכתיבה, אבל הפריעו אותו: צריך להתכונן ללכת לבית-הספר.

מירי יצקה לו מלא הספל מים ונתנה לו חתיכת בורית. תם יצא עם מכשירי-הנקיות⁸⁴ הללו מאחרי הדלת, העמיד את הספל על ספסל קטן, הרטיב קצת את הבורית במים, הפשיל את שרִנְלִי⁸⁵, ואחרי-כן שפך את כל המים על הארץ, ויָשַׁב אל המִטְבֵּחַ⁸⁶ ויתחיל לשפשף פניו בשקידה עצומה, באֶלוֹנִיט⁸⁷ התלויה שם על יתד.

– איך לא תבוש, תם! – קראה מירי בהוציאה מידו את האלוניט – האמנם ירא אתה מפני מים?

תם נבוך קצת. וכאשר מלאו את הספל בפעם השנית, התאזר עוז ויגש אל מלאכת הרחיצה. ובשובו שנית אל המטבח בעינים עצומות, כשהוא מגשש ומחפש את האלוניט, ירדו מעל פניו פלגי מי-בורית. אבל גם בזה לא היה די: השטח הנקי השתרע רק עד הסנטר והלסתות⁸⁸ כמסכה על פניו ומחוץ לתחום⁸⁹ הזה, על מצחו ומסביב לצוארו, עברה רצועה שחורה, כארץ לא-גושמה⁹⁰. אז קצרה רוחה של מירי, ותעש את המלאכה בעצמה, והשובב יצא מתחת ידה נקי, לבן וסרוק כהוגן. ואחרי כן הלבישה אותו את ה"מלבוש האחר" (כן נקרא מלבושו לשבתות ולימים-טובים; ומזה נוכל לדעת, כמה בגדים היו לו), ותעטרהו במגבעת-של-קש. תלבושת זו שנתה חן ונעימות על הנער; ואולם הוא לא הרגיש את עצמו כלל בטוב בהדור כזה: הוא רגז, על שאינו רשאי⁹¹ עתה להשתובב כל-כך ועליו להזהר במלבושו. הוא קוה, כי מירי תשכח, לכל-הפחות, את הנעלים, – אך לא! גם הנעלים הופיעו, משוחות יפה בקלב. ואחרי מלחמת-שפתים קצרה בינו ובין מירי, נעל בעל-כרחו⁹² את הנעלים לרגליו, ועוד מעט הלכו שלשתם לבית-הספר לשבתות – זה המקום השנוא לתם עד מאד; ואולם מירי וסיד הלכו שמה בחפץ-לבב.

השעורים באותו בית-הספר נמשכו תמיד מן השעה התשיעית עד עשר וחצי, ואחרי-כן התחילה עבודת-אלהים. הבנין היה קטן וצר, ועל ראשו התנוסס מגדל-פעמונים פשוט. על הספסלים בבית-התפלה, רמי-הגב ומחוסרי כריים, היה מקום לשלוש מאות איש.

כאשר הגיעו לבית-התפלה, נחשל תם קצת אחרי בני-לִנְיָו⁹³ ויגש אל אחד מחבריו, שגם הוא היה לבוש בגדי יום-טוב כמוהו.

– שמע, ביל, היש לך פתקה כתמה⁹⁴.

– יש.

– וכמה תקח במחירה?

– ומה תתן?

– חתיכה של לאַקְרִיץ⁹⁵ עם נו של חכה.

– הוצא ונראה.

תם הראה את הסחורה שלו; החליפין נתקֵּמו, ודעתם של שני הצדדים היתה נוחה. אחרי כן קנה, בזוג של כדורי-אבן, שלש פתקאות אדומות, ובעד מיני גרוטאות רכש לו שתי פתקאות כחולות⁹⁶. הוא ארב לכל הנערים הבאים וקנה מאתם פתקאות של גִּנְנִים⁹⁷ שונים. המשא-ומתן הזה נמשך כרבע שעה; לבסוף נכנס לבית-התפלה בתוך קהל גדול והומה⁹⁸ של נערים ונערות קטנות, שכלם לבושים בגדים נקיים. היא ישב על אחד המקומות, ותכף בא בקִּטְטָה⁹⁹ עם התלמיד הראשון שנודמן¹⁰⁰ לו. המשגיח איש בא בימים, התערב בדבר וישקט את הריב; אבל אך הפנה שכמו ללכת והנה תם מורט כבר בסתר את שערותיו של תלמיד אחר היושב על הספסל הסמוך, ותכף הוא נועץ חטמו בספרו, כצדיק תמים, ובשעת-מעשה הוא דוקר במחט את שכנו. הלז נתר ממקומו בקראו "אווי!", ועל קריאה זו קבל נזיפה¹⁰¹ מאת המשגיח.

חבריו של תם לא היו טובים ממנו: כלם שובבים, הומים, טרחנים¹⁰²; אף אחד מהם לא ידע את שעורו כהוגן. ובכל-זאת הצליחו כלם, אם גם בדוחק, לפסוק את פסוקיהם, וכל אחד קבל, בתור פרס¹⁰³, פתקה כחולה שעליה כתובים דברים מספרי-הקדש. כדי לזכות לפרס כזה, צריך היה לדעת על-פה שני פסוקים. ומי שזכה לעשר פתקאות כחולות, קבל תמורתן פתקה אדומה אחת; ובעד עשר אדומות נתנה לו פתקה כתומה אחת. והתלמיד החרוץ שכבר עלו בידו עשר פתקאות כתומות, קבל מאת הדייקטור תשורה¹⁰⁴ רבת-הערך: תנ"ך בכריכה פשוטה (שמחירו היה ארבעים סינט בימים הטובים ההם). כמוכן, זכו לתשורה זו רק תלמידים מעטים מאד; שהרי היא נקנית רק בלמוד אלפים פסוקים על-פה,

והבריו של תם לא רדפו אחרי עסקים כאלה. ואולם מירי כבר זכתה לשני ספרי תנ"ך, במשך שתי שנים. מתן-הפרס הגדול הזה היה תמיד מאורע¹⁰⁵ נכבד, והמאורש שזכה לכך, נחשב לגבור-היום, ובלב כל התלמידים התלקחה אז אש ה"חשק", שנמשך לפעמים כמעט שני שבועות תמימים. ואפילו תם היה מקנא בתהלתו וכבודו של המאורש, שזכה לפרס הגדול, אף-על-פי שהוא בעצמו לא רדף אחרי הכבוד הזה.

בדיוק בשעה הקבועה הופיע על הבימה הדירקטור של בית-הספר לשבתות, ויבקש מאת הקהל "הקטן" (כלומר: קהל הקטנים) לשמוע דברי בפינה. זה היה אדם גוי¹⁰⁶ וכחוש, כבן שלושים וחמש, עם זקן¹⁰⁷ צהוב ושערות אדמדמות קצרות. הוא ענד על צווארו צווארון זקוף, מגוהץ ומקשה בעמיל¹⁰⁸, אשר תמך את סנטרו וננעץ בלחייו בקצותיו החדות, עד אשר קשה היה לו להסב ראשו, אלא היה מוכרח להקנות את כל גופו. סנטרו נח על מטפחת-עניבה, ארוכה ורחבה כשטר-כסף, ומרוטת-הקצוות. חרטומי נעליו היו, לפי המודעה של העת ההיא, כפופים למעלה, כאדני עגלת-חרף; וזה עלה בעמל לא-מעט לצעירים המתהדרים שבימים ההם, – כי היו צריכים לשבת שעות שלמות כשהם לוחצים את חרטומי נעליהם אל הקיר.

מר וואלטרס – זה שמו של הדירקטור – פתח ואמר: עתה, ילדים, הנני מבקש מכם שתשבו במנוחה ובהשקט ככל האפשר, ושתאזינו לדברי בכינה, ולוא רק רגעים אחדים. הנה שם אני רואה נפש אחת קטנה, המשקיפה בעד החלון, – בנדאי היא חושבת, ששפסתי ועליתי על אחד העצים, שם בחצר, כדי להטיף מוסר לצפרים הקטנות (מלמול¹⁰⁹ של רצון בתוך הקהל). קודם-כל אגיד לכם, כמה נעים לי לראות לפני כל-כך הרבה פנים קטנים, עליזים, מרוחצים יפה, שנתאספו במקום קדוש כזה ללמוד ולהשכיל...

וכן הלאה, וכן הלאה. ואולם לא תכן הנאום הוא עיקר; העיקר הוא, כי שלישיתה האחרונה של הדרשה הועמה על-ידי תלוליי השובבים, שנאבקו והשתעשעו על פי דרכם, וגם על-ידי לחישות ותנועות, שהשתפכו כגלים בכל פנות הבית, עד שלחכו גם רגלי סלעים בודדים ואיתנים כסיד ומירי. ואולם השאון קם כרגע לדממה, כאשר אך כלה מר וואלטרס לדבר, וסוף נאומו נתקבל בתודה חרישית.

ואמנם צריך להודות, כי הלחישות והתנועות התכופות¹¹⁰ קמו במקצת על-ידי מאורע בלתי מצוי – על ידי ביאת אורחים חשובים. בא עורך-הדין תאצ'ר עם איזה זקן חלוש, ואחריי איש שמן, בעל-צורה, באמצע שנותיו, עם גבירה כבודה, לבושה מחלצות, – כפי הנראה אשתו. היא הובילה בידה נערה קטנה – ואך ראה תם את הילדה, נתר ממקומו וכמעט התחיל לרקד מתוך שמחה, – הלא זה המלאך הקטן אשר אמש נגלה עליו רגע אחד ואחר נעלם! ומיד התחיל תם להראות כחו וגבורתו במעשי-הוללות: חלק מכות-אגרוף לשכניו, מרט את שערותיהם, עשה העויות¹¹¹ משונות, – בקצור, הוא התחכם בכל מיני תחבולות למשוך אליו את עיני הנערה הקטנה.

האורחים ישבו על מקומות-הכבוד, ומר וואלטרס, ככלותו את נאומו, הגיד לתלמידים את פרשת-ערכם. נודע, כי האדון הבריא, הוא, בפועל ממש, השופט הראשי של המחוז, – יצור נעלה כזה עוד לא ראו הילדים מימיהם. ואף אמנם השתוממו לשמע-אזנם, ונפלאות היתה בעיניהם, איך ירד מוקם-מעם כזה אל בני-תמותה¹¹² פשוטים. כל התלמידים נשתתקו מיראת-הכבוד וירחיבו עיניהם בתמהון. לפנייהם עמד השופט הגדול תאצ'ר, אחיו של אותו תאצ'ר עורך-הדין שבצ'רף, ובכך הרי הוא דודו של חברם דויף. כמובן, מהר דויף לקפוץ ממקומו ולרוץ לאמר שלום, דרך מקורב ובן-משפחה, לאותו האדם הגדול, בכינה כדי שיקנאו בו חבריו. ומה גדולה היתה שמחתו, לו שמע את אשר התלחשו עליו הנערים:

– ראה נא, ראה, הנה עתה הוא נתן לו שלום... תוקע כפו. הראיתם כמה בחור חשוב הוא דויף שלנו! תן תודה, מאד חשקה נפשך להיות במקומו, מה?

מר וואלטרס ראה לו גם הוא חובה להצטיין: הוא התרוצץ והתשוטט בעסקנות זריזה, נתן פקודות, בטל אותן, חלק נזיפות ותהלות. גם הממונה על הביבלייתקה הראה זריזות יתרה, טלטל הנה והנה מלא-הבוקר ספרים, ובכלל השתדל למצא חן בעיני האורחים הנעלים. גם המורות הצעירות "הצטיינות": בחבה ובנעימות שחו מעל לתלמידים, אשר זה מעט מרטו את אזניהם; אָימו באצבעותיהן, בקן, אל השובבים, ובהאבה רבה החליקו את ראשיהם של המנומסים¹¹³ והצנועים. המשגיחים הצעירים הצטיינו גם הם על פי דרכם, ובכלל עשו המורים והמורות את עצמם כאלו הם עסוקים עד מאד, אף שבאמת שנו פעמים רבות אותו הדבר בעצמו. הנערות הקטנות התאמצו גם הן ל"הצטיין", והנערים השתדלו ושקדו לעבור אותן ב"הצטיינות", עד כי בכל האויר התעופפו כדורי-נגר ובבית שררה המולה מבולבלת. ובתוך כל העסקנות וההתהדרות הזאת ישב-לו האדם הגדול בשלוחת-השקט, פניו הזהירו בבת-צחוק של גאון, וכאילו התחמם לאור קרני-ההוד של עצמו.

מר וואלטרס היה מאורש; ולמלא את סאת-אָשורו חסר רק דבר אחד: תלמיד מצוין אשר יוכל להתפאר בו ולתת לו, באותו מעמד, את הפרס היותר גדול, את התנ"ך. הוא החל לחקור ולדרוש בין התלמידים: נמצאו אחדים בעלי פתקאות כתומות, אבל לא במספר הדרוש. וכמעט אמר נואש – והנה נגש אליו תם ובידיו תשע פתקאות כתומות, תשע אדומות, ועשר כחולות, והוא תובע את הפרס הגדול! זה היה ממש רעם ביום בהיר. מר וואלטרס נדהם – כזאת לא פלל כלל! ואולם הפתקאות הן פתקאות ממש, קשה למצוא בהן פסול מבלי עורר שערוריה.

ובכך העלו את תם בפומבי¹¹⁴ על הבמה, אשר שם ישבו השופטים ועוד יחידי-סגולה, – ושם הכריזו¹¹⁵ את הידיעה הנכבדה; היא עשתה רושם מרעיש: הכל נדהמו ונעצו עיניהם בתם, כאילו נעשה בו נס, ובמשך רגעים אחדים הועם מפניו אפילו כבודו של האורח הנעלה. אש-קנאה נצתה בכל הנערים; ביחוד חרה היטב לאותם שנתנו לתם את פתקאותיהם חָף הצעצועים שרכש לו אתמול בשעת משיחת המשוכה. הם נקוטו בפניהם, על אשר נתנו לשועל הערסם הזה לרמות אותם באופן מגונה¹¹⁶ כל-כך.

הפרס נמסר לתם בלִיזת נאום קטן של הדירקטור, שהשתדל להטעים את דבריו כאלו הם יוצאים מן הלב, – אבל לא עלתה לו. הדירקטור האמלל הרגיש, שהדבר לא נעשה כדרך הטבע, שיש כאן מעשה לא-מְחַנְר¹¹⁷. היתכן, כי נער שובב כזה יאצור בזכרונו שני אלפים פסוקים מספרי-הקדש? דבר כזה, פשוט, אי-אפשר!

אז הציגו את תם לפני האדון השופט. אבל הגבור שלנו לא יכול להוציא הגה מפיו, כאלו דבקה לשונו לחכו; נשימותיו נעשו פזיזות¹¹⁸ ולבו דפק בקול – קצת מפני ההוד הנורא של האדם הגדול, וביחוד מפני שהאיש הזה הוא האב שלה. השופט החליק בחבה את ראשו של המאורש קרא לו "נער חביב ונבון", וישאלהו לשמו.

– תם.

– לא, לא תם, אלא באופן אחר...

– תומאס.

– נו, זה טוב ויפה. מראש ידעתי, שיש שם אחר, יותר אמתי. אבל הרי יש לך גם שם-משפחה, ידידי?

– הגד להאדון הזה את שם משפחתך, תומאס – התערב כאן מר וואלטירס – רק אל תשכח להוסיף “סיר” (אדון). צריך להיות תמיד מנומס¹¹⁹
– תם סויר, סיר.

– נו, הנך בן-חיל, לך נאה לשבח! שני אלפים פסוקים – זה סכום גדול, עצום מאד. ולעולם לא תנחם על אשר יגעת ללמדם על-פה; כי טובה חכמה מכל כלי-חפץ: היא היא הנותנת לעולם אנשים גדולים ואנשים טובים; וגם אתה, תומאס, לכשתגדל תהיה אדם גדול ואיש טוב, ואז תזכור ראשונות ותאמר: על זה אני תניב להודות לבית-הספר-לשבתות, ללקח הטוב אשר נתנו לי מורי היקרים, לדירקטור הטוב אשר עורר וזרז אותי, אשר דאג לי והשגיח עלי, ואשר נתן לי תנ”ך יפה, תנ”ך מהודר ונעלה, להיות שמור אתי כל ימי חי! כזאת תחשוב אז, תומאס, ובעד כל הון לא תתן את שני אלפי הפסוקים – לא, בודאי לא. ועתה הלא תגיד לי ולגבירה הזאת, מעט מהרבה הדברים הטובים שלמדת; בטוח אני כי תגיד, – שהרי אנחנו שמחים ומתפארים בנערים למדנים. ובכן, הלא תדע בודאי את שמותיהם של כל שנים עשר השליחים¹²⁰. קרא נא לנו בבקשה בשם את שני הראשונים.

תם עמד נבוך כל העת, כשהוא ממשמש בכפתור בגדו. עתה האדימו פניו, ועיניו שחו לארץ. ומר וואלטירס נתמלא דאגה ולבו נפל בקרבו. הרי לא יעלה על הדעת – אמר לנפשו -שהנער הזה יוכל לענות אפילו על השאלה היותר פשוטה, ומדוע זה פנה השופט אליו בשאלה? ואולם הוא ראה חובה לעצמו להתערב בדבר, ויאמר אל תם:

– ענה על שאלתו של האדון, תומאס, אל תירא!

תם צבט את כפתורו, מולל ברגליו, ואין מענה.

– בטוחה אני, כי לי תגיד בודאי – אמרה הגבירה: - שני השליחים הראשונים נקראו...

– דוד וגלית!

משום רחמנות אנחנו מורידים את המסך, כדי שלא לראות את תם בשעת קלקלתו¹²¹.

פרק ה': תְּחִלּוֹאֵי תָם. פְּגִישָׁתוֹ אֶת הוֹק פִּין

ביום השני בבקר הקיץ תם ברוח נכאה. ביום השני בבקר הוא תמיד סר וזעף, שהרי אז מתחילים לו ענני השבוע בבית-הספר.

תם שוכב ומהרהר¹²². רעיון נצנץ במוחו: אלו חלה, אזי היה נקי לביתו ופטור מבית-הספר. ובכן החל לבדוק את כל אבריו, – משמש, פְּשֵׁפֶשׁ¹²³, ולא מצא שום מכאוב. אבל לא התיאש; התחיל בבדיקה שנית. כמדומה לו שהוא מרגיש כאב במעיו. אך בעוד הוא שמח על המציאה, והנה חלף הכאב ואיננו. תם הוסיף להרהר, – ופתאם מצא את אשר חפץ: אחת משני העליונות מתנדנדת. איזו הצלחה! הוא חפץ כבר להכריז על מחלתו בשאגה ויללה איומה, אך כרגע התישב בדעתו: הרי הדודה לא תתפעל כלל ממחלה כזו, אלא תקח ותעקור את שנו, וזה יכאב לו. לכן נמלך לחשוך את השן הרועה לתחבולה אחרונה, ולעת-עתה צריך לבקש מחלות אחרות. אז נזכר, ששמע פעם אחת בספר הרופא, איך פצע קטן באצבע קטנה יוכל להטיל את האדם על ערש-דוי שבועות אחדים וגם להביא אותו בסכנה. תכף-ומיד הוציא הנער את רגלו מתחת השמיכה ויחל לבדוק אותה בעיון גדול, והנה – האח! – יש שְׁרָטָת קטנה בהן. אמנם הוא לא ידע את סמני המחלה אשר אמר הרופא; אך בכל אופן, כדאי לעשות נסיון. ומבלי לאבד זמן, התחיל להאנק במרירות.

ואולם סיד מוסיף לישון שנת-ישרים, כאלו אין חולה מסוכן בקרבנו.

תם הרים את קול אנקתו, וגם נדמה לו כי באמת הוא חש מכאוב בהן רגלו.

וסיד לא קם ולא זע.

תם שאף רוח רגע קטן, ואחרי אשר החליף כח, התאזר עוז ויצעק צעקה גדולה ומרה.

וסיד נוחר כבראשונה.

אז קצרה רוחו של תם. הוא החל לקרא: סיד, סיד! ויהדוף אותו בצד. תחבולה זו עשתה את אשר חפץ: סיד פהק, התמתח, הוציא מחטמו איזו נהימה משונה, ואחר התרומם קצת בהשענו על מרפקו, ויזקוף שתי עיניו בתמיהה על תם המוסיף להאנק מר.

– תם! מה לך, תם?

אין מענה.

– תם! תם! הגידה נא מה קרך! – קרא סיד וינענע את אחיו ויבט בפניו בדאגה.

– אוי, אוי! אל תגע בי, סיד! – נאנק בעל היסורים.

– אבל מה לך, תם? האלך ואקרא לדודתנו?

– לא, אין כדאי. אפשר שיעבור לאט-לאט. אל תקרא לאיש.

– אבל אני מחויב לקרא, אל נא תאנק ככה, תם! זה נורא לשמוע! וכמה זמן אתה מוטל¹²⁴ ביסורים כאלה?

– שעות רבות. הוי, הוי! אל נא תתהפך ככה, סיד! אתה הורג אותי...

– מדוע זה לא העירות אותי קודם-לכן? אנא תם, הרף-נא! אנקתך תסמר שערות ראשי! ענה נא, מה לך?

– סיד, אני מוחל לך הכל (אנקה). כל מה שעשית לי בחיי, הכל מחול לך. כאשר אגנע...

– הוי, תם, האמנם הולך אתה למות? אנא, אל נא. אפשר...

– אני מוחל וסולח לך, סיד (אנקה ממושכת). כך תאמר להם. ועוד זאת, סיד: את הזכוכית הכחולה שלי ואת חתולי בעל עין אחת תמסור לנערה הקטנה אשר באה לעירנו זה לא כבר, ואמור לה...

אך סיד חטף את בגדיו וימהר לרדת אל הדודה. תם השתקע כל-כך בתפקידו של בעל-יסורים, עד שנדמה לו באמת כי חולה מסוכן הוא, גם אנקותיו חיו עכשיו טבעיות מאד.

סיד ירד מן המדרגות בטיסה¹²⁵ אחת ויקרא:

– הוי, הדודה פולי! מהרי ובואי! תם גנע.

– גוע?

– בפועל ממש. מהרי, אל תתמהמה!

– שטות! לא אאמין...

ובכל זאת חשה לעלות בכבש¹²⁶, וסיד ומירי טסים אחריה. פני הזקנה הלביוו ושפתיה רעדו. וכאשר הגיעה אל מטת הגנע קראה בנשימה קטועה¹²⁷

– תם, תם יקירי, מה לך?

– הוי, דודתי היקרה, אני...

– מה לך? מה קרך, ילד מחמדי?

– הוי דודתי, בהן רגלי שנפצעה – יבשה ומתה!

הזקנה התנפלה על כסא, צחקה קצת, צעקה קצת, ואחר שחקה ורגזה גם יחד. מתוך כך נחץ לה, ותאמר:

– תם, תם! מה זה עוללת לי! החרדת את דודתך הזקנה חרדה גדולה בשביל איזו משובה חדשה שהמצאת! עתה, הרף מהוללות!

הקולות והאנקות חדלו, והכאב חלף כליל כרגע. הנער התפיש ונבוך קצת ויאמר:

– אני דמיתי באמת כי יבשה בהן רגלי. הכאב היה גדול כל-כך, עד כי חשכיחני גם את שני.

– גם שניך? מה טיבה של שן זו?

– אחת משני מתנדנדת, והכאב נורא ואיום!

– אל נא, אל נא, אל תתחיל שוב להאנק ולצעוק כמתהולל. פתח פיך. אכן, השן מתנדנדת באמת, אבל אין כאן סכנת-נפשות. מירי, הביאי לי חוט של משי, וגם אוד מן הכירה.

– אנא, דודה יקרה, אל נא תעקרי... היא אינה מכאיבה עוד... אני מבטיח שלא אצעק עוד, גם אם ישוב הכאב... חדלי ממני, דודה... אינני רוצה עוד לשבת בית – אני הולך לבית-הספר.

– אינך חפץ עוד? עתה נודע לי בשלמה היה כל הרעש הזה! קוה קוית להפטר מבית-הספר ולרעות רוח! הוי, תם, תם! אני מוסרת נפשי עליך, ואתה אינך אלא ממציא תעלולים חדשים לבקרים, כדי להדאיב את נפשי!

בין כה וכה הוכנו כלי-הענוי. הזקנה הדקה את קצהו האחד של חוט-המשי בעניבה¹²⁸ אל שנו של תם, ואת קצהו השני קשרה אל כלונס¹²⁹ של המטה. אחרי כן לקחה את האודי הבוער ותעופפהו על פניו, ממש סמוך לחטמו. כהרף-עין – והנה השן תלויה על כלונס-המטה.

ואולם לכל נסיון קשה יש מתן-שכרו בצדו. כאשר התנהל תם בכבודות לבית-הספר, אחרי פת שחרית, היה לסמל-הקנאה לכל חבריו שפגש על דרכו: הקלל שנתהנה בטור העליון של שניו, הכשיר אותו להתיה¹³⁰ רוקן באופן חדש לגמרי, אשר הפליא את חבריו ועורר את קנאתם. מהרה נאספו סביבו קהל גדול של נערים וילדים, אשר התבוננו בכננה עצומה להמצאתו החדשה; ונער אחד, אשר עד עתה היה הוא "גבור היום" ולב הכל מקנן אליו, מפני חתך שבאצבעו, – הנה עכשיו פנה הודו, גלה כבוד ממנו והכל סרו מעליו. היטב חרה לו לנער הנעלב¹³¹ ולכן אמר בבטול מעשה¹³², שאין זו אומנות גדולה לירוק כרקיקתו של תם; ועל זה קבל תשובה מנער אחר: "ענבי-בסר!" – אז פנה וילך-לו בנפש עגומה, כגבור שהוסר זר-הדפנא מעל ראשו.

אחרי כן פגש תם בהוקלביירי פיו, זה נער פוחז וריק, בנו של שכור מפורסם לגנא¹³³ בכל העירה. זה הנער הוקלביירי היה שנוא ונורא על כל האמות, יען כי היה עצל, פרוע, מחוסר-תרבות, רע ושפל – ויען כי כל הילדים העריצו אותו, התענגו בחברתו האסורה, ובכל לבם התאוו להיות כמוהו. כמובן, גם תם לא יצא מן הכלל, וגם הוא קנא בנער המשוּלח. המובדל והמחרם הזה, שהוא רשא¹³⁴ לעשות כל מה שלבו חפץ; כמובן, גזרה עליו דודתו באסור חמור, שלא ישחק עם הוקלביירי; וכמובן, היה משחק עמו בכל שעת-הכּוּשֶׁר. הוקלביירי היה לבוש תמיד בגדים בלים ומטולאים של אנשים מגודלים, שלא לפי מדתו. מגבעתו היתה ממש קן-עורבים, שהפרוץ מרובה בה על העומד, עם שולים קרועים וקטועים; בגדו – בזמן שהיה לובש בגד – היה סרוח לו על עקביו, והכפתורים שמאחוריו היו למטה מקנתניו; רק כתפה אחת נשאה את מכנסיו, שהיו מתלבטים מאחוריו כשק ריק, ושוליהם היו נסחבים בטיט-חוצות, אם לא נפשל¹³⁵ למעלה. הוקלביירי היה חפשי לנפשו, לעשות כטוב בעיניו. בימות-החמה היה ישן על גבי המדרגות שלפני הבתים, ובימות-הגשמים – ברפתים ריקות; הוא לא היה מחויב ללכת לא לבית-הספר ולא לבית-התפלה ולשמוע קול נוגש ומורה ומדריך ולצית¹³⁶ לשום אדם; הוא היה רשא לצועד דגים ולשחות בנהר בכל עת ובכל שעה, ולשהות¹³⁷ שם

ככל אות-נפשו; איש לא מזהה בידו להאבק ולהנצות; רשאי הוא לאַחַר בנשף וללכת לישון בשעה שהוא רוצה; באביב היה הוא מן הראשונים להתהלך יחף, ובבציר היה הוא האחרון לשים מנעלים לרגליו; מעולם לא נצרך לרחוץ פניו וידיו או ללבוש לבנים נקיים. בקצור, כל מה שעלול ¹³⁸ לעשות את החיים עליוזים ויקרים, כל זה היה לנער המאושר הזה. כך חשבו הנערים ההגונים, המעונים והאסורים בכבלי התרבות והנמוס, באותה העֵיָרָה.

תם שאל בשלומו של הריקא ¹³⁹ הרומנטי, והלז החזיר לו שלום.

– מה זה בידך? – אמר תם.

– חתול מת.

– אנא, הראני נא. אכן, פגר גמור, איפה מצאת?

– קניתי מנער.

– ומה נתת במחירו?

– פתקא כחולה ושלחופית ¹⁴⁰, שהשגתי בבית-המטבחים.

– ומאין באה לידך הפתקא הכחולה?

– קניתי מאת בן רודזירש בעד קָרָס של חכה.

– הגידה נא, חתול מת מה תועלת בו?

– מה? מרפאים בו יְבָלוֹת, כידוע.

– ואיך הוא סדר הרפואה?

– פשוט מאד, קח את החתול ושאהו לבית-הקברות, כחצות הלילה, במקום אשר נקבר בו-ביום אדם רשע שמת בלא וידוי. בחצות-הלילה יבוא שד אחד, ואפשר שנים ושלושה, לקחת את הרשע המת; ואולם אתה לא תראה אותם, אלא תרגיש מעין רוח נושבת, ואפשר תשמע קול דבריהם. וכאשר ישאו את המת, תשליך את החתול אחריהם וכה תאמר: "שד לך אחרי המת, חתול לך אחרי השד, יבלות לְכַנֵּה אחרי החתול, אני פטור מְכֵן!" זוהי סגולה בדוקה לְכַל הַיְבָלוֹת שבעולם.

– נְכָרִים דברי אמת. ואתה נסית סגולה זו?

– לא, אבל הזקנה הוֹפְקִינָס אמרה לי.

– אם כן, אין כל ספק בדבר, שהרי על הזקנה אומרים שהיא מכשפה.

– **אומרים?** ואני יודע בכרור. היא כשפה את אבא. הוא בעצמו סָפַר. פעם אחת הלך ברחוב, ופתאם ראה שהיא מכשפת אותו; אז חטף אבן – ולולי מהרה הזקנה להמלט, אז היתה שם קבורתה. והנה בו בערב נפל אבא לתוך גֵּאָ, בהיותו שכור, וישבור את זרועו.

– הוי, מה נורא הדבר! וכיצד ידע שהיא מכשפת אותו?

– רבונו של עולם, כלום קשה לדעת זאת? אבא אמר, כשהן מסתכלות כך בלי-הרף, זה אות שהן עושות כך כשוף, ביחוד כששפתותיהן דובבות. יען כי כששפתותיהן דובבות, הרי הן אומרות "אבינו שבְּשָׁמַיִם" ¹⁴¹ מהופך.

– שמע נע, הוקי, מתי תעשה את הנסיון בחתול?

– בלילה הזה. בטוח אני, שהם יבואו הלילה לקחת את הזקן ויליאָמס.

– אבל הרי הוא נקבר כבר בשבת. האם לא לקחו אותו במוצאי-שבת?

– מה אתה סח ¹⁴²! כלום יכולים הם לעשות דבר לפני חצות? ובחצות-הלילה מתחיל כבר יום הראשון, והרי תבין שהשדים אינם אוהבים מאד לְטַיֵּל ¹⁴³ ביום הראשון.

– שכחתי. בְּיָדַי כן הדבר. הלא תקחני אֶתְךָ?

– מדוע לא? אם רק אינך פחדן.

– פחדן? לאו, ידידי! ובכן, כאשר תלך, תעמוד לפני ביתנו ותיליל כחתול, ואז אצא, והלכנו יחדו.

– טוב! וגם אתה תענה לי בִּלְלַת-חתולים, למען אדע. בפעם שעברה נתתני לנהום "מִיָּאוּ" שעה שלמה לפני ביתכם, ואתה לא ענית, עד אשר פתח הזקן הָיִיס את החלון והשליך אבנים וקרא: "חתול, חתול ארוור!" וגם אני זרקתי לְכַנֵּה בחלון ונפצתי את הזוגית ¹⁴⁴, – רק אל תגלה את הדבר!

– אל תירא. ואולם בפעם שעברה לא יכלתי לענות ב"מיָּאוּ", יען כי הדודה שמרה עלי ולא סרה ממני אף רגע. אך הפעם איליל לנכון. הגידה נא, מה זה עוד בידך?

– לא כלום, נְיָנָה ¹⁴⁵

– איפה מצאת?

– שם ביער.

– מה תדרוש במחירה?

– איני יודע. איני רוצה למכרה.

– אבל זו נְיָרָה קטנה מאד.

– כמובן, לא קשה ל"בטל" נְיָרָה של אחרים. אולם אני מסתפק במועט. נְיָרָה קטנה זו מספיקה לי.

– פָּשֵׁשׁ! יש נְיָרָה כאלה לאין מספר. לו חפצתי היו לי אלף פָּהֶנָה.

– אדרבה, ומה מעכב ¹⁴⁶? אלא שאתה יודע היטב, כי לא תוכל להשיג. זו נְיָרָה יפה, בכירה. הִנֵּה יודע, שהיא הראשונה שראיתי בשנה זו.

– שמע נא, הוק, אני אתן לך את שני בעדה.

– הִרָאָה!

תם הוציא גליון קטן ויפתחהו בזהירות. הוקלברי בדק את השן בעומק העיון, ולבסוף אמר:

– האין זו מזוֹנְפֶּת ¹⁴⁷

תם הפשיל את שפתו העליונה ונראהו את החלל שבין שניו.

– אני מאמין – אמר הוקלברי – העסק נגמר.

תם הסתיר את הדירה בקוֹפֶּסֶה ¹⁴⁸ קטנה העשויה לגרגירי-רפואה, שהיתה קודם-לכן בית-כלא לחסיל, והנערים נפרדו איש מעל רעהו בקורת-רוח: כל אחד התברך בלבו שעשה עסק טוב.

כאשר הגיע תם אל בית-הספר הקטן, נכנס לתוכו ברגלים ממהרות, כאדם הנחפז לעסקיו. אחרי שתלה את מגבעתו על יתד, טש אל מקומו בזריזות עֶסְקִינִית ¹⁴⁹. המורה, שישב בקוֹפֶּדְרָא ¹⁵⁰ נְשָׂאָה, היה מתמננם קצת באותה שעה, כי זמזומם של התלמידים ה"מתמידים" ישן אותו. ביאתו של תם העירה אותו מתנומתו.

– תומאס סוייר!

תם ידע מן הנסיון, כי כשהוגים את שמו במלואו, זה סימן ל"מלחמות".

– הנני, סיר!

– גשה הלום, מה זה אָחֶרֶת שוב, כנהוג?

תם אמר כבר לחוש מפלט לו אל השקר – והנה הופיעו לעיניו שתי קנצות צהובות היורדות על גבה של בריאה יפה, שהכיר בה כרגע את "משאת נפשו"; ובסקירה מהירה ראה, כי ליד הנערה הקטנה הזאת נשאר עוד המקום הפְּנוּי ¹⁵¹ האחד על ספסל הנערות. אז ענה תוך-כדי-דבור:

– אני עמדתי בחוץ ושוחחתי עם הוקלברי פין!

לבו של המורה פג מְקָהֶלָה, ועיניו תעו. זמזומם של המתמידים חדל, וכל התלמידים השתוממו: כלום יצא הנער החצוף הזה מדעתו?

– מה, מה אמרת? – גמגם המורה.

– עמדתי בחוץ לשיח עם הוקלברי פין!

דברים ברורים; אי אפשר לטעות בפירוש המלות.

– תומאס סוייר, זוהי ההודאה היותר חצופה ששמעתי מְיָמִי. עבירה כזו אין עונשין עליה במקל לבד. התפשט את מְקָתְנִיה!

המורה דש, עד אשר יגעה ידו ואגודת-השבטים נְחַפְּטָה במדה מסוימת ¹⁵². אז יצאה הפקודה:

– עתה לך ושב עם הנערות! והיה זה לך למוסר לְהִבָּא ¹⁵³

הגיחוך הכבוש ¹⁵⁴ שהסתלסל בכל החדר, הכלים את הנער, למראית-עין. ואולם באמת פחד ורחב לבו, בהנתן לו חפצו לשבת בקרבת משאת-נפשו. הוא ישב על קצה הספסל, והנערה נְעִתְקָה הלאה, בזקפה ראשה בגאון. לחישות ורמיזות וחיוכים מלאו אל כל החדר, אך תם ישב דומם, צנוע, נשען בזרועותיו על העמוד הארוך והנמוך אשר לפניו, וכאילו הוא שקוע בספרו. לאט-לאט חדלו התלמידים לשים אליו לבם, והזמזום הרגיל מלא שוב את האויר. עכשיו התחיל תם להציץ מן הצד על שכנתו. היא הרגישה בזה וְתַעֲקַם שפתייה נגדו, וְתַפֵּן לו ערף. בעוד רגע, כאשר הִסְבֵּה אליו ראשה בגנבה, והנה אֶפְרָסְק מונח לפניו. היא סִלְקָה ¹⁵⁵ את הפרי הַצֵּדָה; תם הקריב אותו בחֶשְׂאִי אל מקומו הראשון; היא סִלְקָה אותו שוב, אבל הפעם לא כל-כך באיבה. בסבלנות השיב תם את האֶפְרָסְק למקומו בפעם השלישית – אז לא סִלְקָה אותו עוד. תם שֶׁרְטֵט ¹⁵⁶ על הלוח שלו: "אנא, קחי נא, יש לי רב". היא הציצה אל הכתוב, אבל לא נעה ולא זָעָה. אז התחיל הנער לְצַיֵּר דבר-מה על הלוח, בסִכְכוֹ בכפו השמאלית על "יצירתו", כְּאִלּוֹ אינו רוצה להראותה. בתחלה לא שָׁמָה הנערה לב לזאת כלל; אך לאט-לאט החלה סקרנותה הטבעית להתגלות באותות דקים-מן-הדקים. הנער הוסיף לעסוק במלאכת-מחשבת שלו, כְּאִלּוֹ אינו מרגיש בה כלל. היא נסתה להציץ מְעַל כתפו של המְצַיֵּר, והוא

עשה את-עצמו כאלו אינו רואה את תחבולותיה ומאמצייה. אז לא יכלה עוד להתאפק ותלחש בכי־שננות:

– הראני נא!

תם הרים את כפו קצת מעל “יצירתו”, והנה הופיעה קריקטורה משונה של מין בית עם שני מגדלים ומן הארובה מתמר ועולה עשן בצורת מקלן של פקקים¹⁵⁷. לבה של הנערה הקטנה נמשך מאד אחרי מלאכת-מחשבת זו, עד כי שכחה הכל. כאשר כלה תם לצייר את כל התמונה, הסתכלה בה בהתפעלות ותלחש:

– יפה מאד, עתה עשה אדם.

האמן צייר לפני הבית מין צורה משונה, דומה לנחליל-גנים¹⁵⁸, שלפי גדלה היתה יכולה לפסוח על הבית. ואולם הנערה לא היתה מן ה“מבקרים” הקפדנים¹⁵⁹; בעיניה מצאה המפלצת חן רב. ותוסף ותלחש:

– זה אדם יפה מאד. עתה צייר אותי כשאני הולכת.

תם עשה תכף-ומיד כרצונה, ומתחת ה“מצבוע” שלו יצא מין שעון-חול ועל ראשו לבנה במלואה, ושני קני-תבן לשני צדדיו (ידיים, כביכול). ובאצבעות הדקות והפשוקות¹⁶⁰ נתונה מניפה ענקית.

– נחמד ונעים! – אמרה הנערה – לו יכולתי גם אני לצייר!

– מלאכה קלה מאד – ענה תם בלחש – אני אלמדך.

– באמת? מתי?

– בשעת ארוחת-הצהרים. התלכי לאכול בביתך?

– אני אשאר פה, אם תחפוץ.

– טוב, כן יקום. מה שמך?

– ביקי תאציר. ושמך שלך? אה, אני יודעת: תומאס סויר.

– בשם זה קוראים לי למלקות, וכשאני מתנהג כהוגן שמי “תם”. קראי לי תם, הלא?

– כן אעשה.

תם התחיל לכתוב דבר-מה על הלוח, כשהוא מקטיר את הכתב מעיני הנערה. אבל הפעם לא התבִּישה וְתָבְעָה¹⁶¹ בפה לראות את הכתוב.

– אין כדאי, זה לא-כלום.

– אבל אני רוצה לראות.

– לא, לא אראה, פן תגידי.

– לא אגידי לאיש. באמת ובאמונה שלא אגידי.

– לא תגידי לשום אדם בעולם? כל ימי חיידך?

– לעולם לא אגידי. עתה הראני נא.

– לא, אסור לך לראות!

– אם כן, תם, הריני חפצה דַּנְקָא לראות – ותשם את ידה הקטנה על כפו, ותגָּרָה קטנה התחוללה. הוא התנגד, למראית-עין; אך באמת הסיר ידו לאט-לאט, עד אשר נגלו הדברים הכתובים על הלוח: “אני אוהב אותך”.

– הוי, נער רע! – צפצפה במחצאה¹⁶² לו על כפו בלאט, אבל התאדמה והקרת פניה ענתה¹⁶³ בה שהיא שבעת רצון בכל-זאת.

באותו הרגע הרגיש הנער כי יד חזקה תופשת באזנו ומושכת למעלה. ובמשיכה מכאבת זו נסחב תם לארכו של כל החדר, אל מקום-מושב הקבוע. כל התלמידים מלאו עליו פיהם שחוק. והמורה עמד עוד עליו רגעים אחדים מלא-זעם, ואחר עזב אותו, בלי דְּבַר דבר, וילך וישב על כסא-מלכותו בקתדרא. אמנם אזנו של תם קדחה, אך לבו עלץ.

וכשוב המנוחה בבית-הספר, התאמץ תם להעמיק עיונו בלמודיו, באמת ובתמים; אבל מוחו היה מבולבל יתר מדי. כאשר הגיעה שעתו לקרוא מעל הספר, היתה קריאתו מטרקפת¹⁶⁴ ומשִׁבֶּשֶׁת¹⁶⁵. אחרי-כן נשאל בגיאוגרפיה, ויהפוך נחלים להרים, הרים לנהרות, נהרות ליבשה, – בקצור, העולם נהפך שוב לתהו ובהו. אפילו בהקְתָּבָה לא שחקה לו השעה: הוא נכשל בשגיאות גסות גם במלים היותר פשוטות, עד כי לאחרונה הוכרח להפרד מן אות-הכבוד של בדיל (בעד הצטיינות בהכתבה) שנשא על לבו בגאון במשך ירחים אחדים.

פרק ו': הָאָרוּסִים

ככל אשר התאמץ תם להפנות את לבו אל שעורו, כן הלכו רעיונותיו הלוך והתפזר. ובראותו כי הוא עמל לשוא, נאנק ופקק ויתיאש מן

הלמודים. העת ארכה לו מאד! רבונו של עולם, מתי תגיע ההפסקה של צהרים? בבית-הספר היה חום מחניק, מישן. ההמולה הדקה של עשרים וחמישה תלמידים המשננים את שעוריהם, נסכה רוח תרדמה, כוזמום של דבורים. שם במרחק, תחת קרני-השמש הלוחטות, מתנשאים צלעי-ההר הירוקים, מבעד לַמַסְקָת השני שנסך עליהם החורב. מיני צפרים מרפרפים במרום בעצלותם; זולתם אין כל נפש חיה בחוץ, מלבד פרות אחדות, שגם הן מתנמנמות.

נפש תם נכספה לחופש, למרחב, או לפחות, לאיזה דבר-שְעִשְׂוּעִים, שאפשר לבלות בו את השעה שאין לה סוף. שלא במתכונן ירדה ידו לתוך כיסו – והנה אורו פניו: הֲרֵי הַקּוֹפֵסָא! הוא הוציא אותה בלאט, פתח אותה, שִׁחַרְרֵהּ ¹⁶⁶ את הַדְּרָה ויתן לה לַטִּיל על פני העמוד הארוך והשטוח. הבריה האַמְלֵלָה שְׁמַחָה בְּנֵדָאֵי גם היא באותו רגע – אבל שמחתה היתה מוקדמת; כי אך שְׁמָה לדרך פעמיה, והנה רמז לה תם במדקרת-מחט לפנות לצד אחר.

סְמוּךְ ¹⁶⁷ לתם ישב ידידו הנאמן, דזו הארפיר, שהתענה גם הוא בשעמום, ועל-כן שמח מאד על מחזה-השעשועים שערך לו רְעוּ. דזו לקח גם הוא מחט, ויחל לעזור לידידו בחנוך האסיר. המשחק היה הולך ונעים מרגע לרגע. ואולם אחרי זמן מועט הָעִיר תם, שהם מפריעים איש את רעהו בחנוך משותף כזה. לכן לקח את הלוח של דזו וימשוך בו קו באמצע; ממעלה למטה, ויאמר:

– עתה נעשה כך: כל זמן שהרמש יתהלך בגבולך, אתה רשאי לדפקו ולהריץ אותו, ואני לא אגע בו כלל; אך אם ישתמט מידך ויִכְנַס לתוך גבולי, אסור לך לנגוע בו, עד אשר יעבור שוב את הגבול.

– טוב מאד. נהג וְלֶךְ!

הרמש השתמט תכף מתם, ויעבור את “קו-הַמְשׁוּה”. אז החל דזו לענות אותו, עד אשר נמלט לרשותו של תם. כך החליף הרמש את אדוניו לרגעים. ובעת שהנער האחד ענה את הַדְּרָה בכונה עצומה, היה השני מסתכל בחזיון בעיון עמוק גם הוא: שני הראשים כפופים-צפופים ¹⁶⁸ יחד על הלוח, ושתי הנשמות שקועות כְּלִיל במשחק, עד לִ“הַתְּפִשְׁוֹת הַגְּשְׁמִיּוֹת” ¹⁶⁹. לאחרונה האירה ההצלחה את פניה לדזו: הרמש האַמְלֵל שוטט הנה והנה ולצדדיו, נרעש ונפחד כהנערים בעצמם, אך בכל פעם אשר קרב אל הגבול, הכריחה אותו המחט של דזו לשוב על עקביו. אבל תם לא יכל לעמוד בנסיון, וישלה את ידו עם המחט לרשות חברו. אז התקצף דזו ויאמר:

– תם, הָשֵׁב ידך! הִנֵּה לו!

– אני חפצתי רק לגרות אותו קצת.

– לא, אדוני, לא כהוגן עשית. אל תגע!

– מה הָרַעַשׁ!

– הרמש נמצא עתה ברשותי, מַעֲבֵר לְקוֹ!

– שמע נא, דזו הארפיר, סוף-כל-סוף הַדְּרָה הזאת שלי היא ולא שלך, ואני רשאי לעשות בה כל מה שלבי חפץ, ואפילו – – –

מכת-שוט כְּבִירָה נחתה בקול שריקה על שכמו של תם, וּשְׁנִיָה, כדומה לה, על זה של דזו; ובמשך שני רגעים התאבכו עמודי-אבק משתי המְתַנִּוֹת, לצחוק ולשעשועים לכל התלמידים. שני הנערים היו עסוקים כל-כך במשחקם, עד שלא הרגישו כלל בדממה אשר קמה קודם-לכן פתאם בבית-הספר בטרם התגנב אליהם המורה קָרַשׁ, על בהונות רגליו, וגם בעמדו עליהם. הוא גם התבונן, זמן ידוע, בעמדו מאחריהם, אל מחזה-השעשועים שְׁעִרְכוּ לעצמם, עד אשר הוסיף עליו “נופך ¹⁷⁰ מְשֻׁלוּ”.

כאשר נפסקו הלמודים טָשׁ תם אל ביקי וילחש לה באזנה:

– שימי מגבעתך על ראשך, כְּאֵלּוּ את הולכת הביתה. וכאשר תגיעי לקרן-זוית, התחמקי מִתְּבִרְוֹתֶיךָ ושובי הלום דרך הסמטא ¹⁷¹. ואני אלך בדרך אחרת, ושם בסמטא נִפְגֵּשׁ.

תם יצא מבית הספר בכְּנוּפֵיָהּ ¹⁷² של תלמידים, וביקי – בכנופיא אחרת. אחרי זמן מועט נפגשו שניהם בסמטא, וישבו יחדיו לבית-הספר הריק מאדם. אז ישבו שניהם צפופים לפני לוח, ותם נתן לה חרט וינהל את ידה על פני הלוח, עד אשר יצא מתחת ידם עוד מין בית משונה. וכאשר חדלו למצוא חפץ באמנות, החלו לִפְטַפֵּט. תם התמוגג מתענוג.

– אוהבת אַת עכברים? – שאל.

– לא, אני מתעבת אותם.

– גם אני – כשהם חיים. אבל כְּנִנְתִי לעכברים מתים, לנענע אותם בחבל מסביב לראשך.

– לא, לא, אין רצוני בשום עכברים. ואולם אני אוהבת ללעוס רְשׁוּנָא ¹⁷³.

– אה, מה טוב! מתאוה אני עתה מאד לרְשׁוּנָא!

– האמנם? לי יש. אני אתן לך ללעוס קצת, אך על מנת להחזיר.

זה היה תענוג גדול. הם לעסו חליפות, בנענעם את רגליהם מתוך קורת-רוח.

– ההיית מְמִיךְ בְּקַרְקוּס?

– פְּשִׁיטָא ¹⁷⁴! ואבא הבטיח להוליכני שמה עוד, אם אתנהג כהוגן.

– אני הייתי בקרקוס שלש או ארבע פעמים, – פעמים אין מספר. שם יש תמיד דברים מפליאים ומְבַדְחִים. אני החלטתי להעשות “לִי” בקרקוס לכשאגדל.

- באמת? הדבר יפה מאד. פני ליצני הקרקוס משוחים ומנומרים ¹⁷⁵ כל-כך – תאוה לעינים!
- כן, כן. והם מאספים ממון – כמעט שקל ליום, כך אמר לי בן רודזירס. הגידי לי, ביקי, האם לא היית מעולם ארוסה?
– מה זאת?
- פשוט, מאורשה, כדי להנשא לאיש.
- לא, מעולם.
- רצונך להיות?
– כמדומה לי. אבל איני יודעת. למה הדבר דומה?
- דומה? אין זה דומה לשום דבר. עליך רק להבטיח לנער אחד, שתִּנְשָׂאֵי רק לו לבדו, ולא לשום-שום איש אחר, לעולם, לעולם-ועד, ואחרי-כן נשיקה – וְחֶסֶל ¹⁷⁶! כל אחד יכול לעשות זאת.
- נשיקה? בשביל מה?
– משום – כדי – כך נוהגים.
- הכל נושקים?
– בודאי הכל, כל אלה שאוהבים זה את זה. זוכרת אַת מה שכתבתי על הלוח?
– כ-כן.
- מה היה כתוב שם?
– לא אגיד לך.
- האגיד לך אני?
– כ-כן, אבל בפעם אחרת.
- לא, עתה.
– לא, לא כעת, – מחר.
- אנא, אנא, ביקי, תכף. אני אלחש את הדברים באזנך.
- ביקי החרישה, כי לא יכלה לבוא לִיְיִ החלטה. ואולם תם קבל שתיקתה כהודאה, וישם את זרועו על שכמה, וילחש לה את הדברים בקול רך מאד, בהדביקו את שפתיו אל אזנה. ואחר אמר:
– עתה אֶמְרִי אַת לי בלחשה אותם הדברים בעצמם, מלה במלה.
- היא סרבה קצת, ואחר אמרה:
– הסב פניך מנגדי, לבל תראה כשאלחש. רק אל נא תגיד לאיש עד עולם! השמעת, תם? אל תגיד!
- לא, לא, בודאי לא אגיד. ועתה, ביקי.
- הוא הסב את פניו, והיא גחנה בכִּישָׁנוֹת ותלחש באזנו: “אני – אוהבת – אותך”.
- ואז קפצה ממקומה ותתרוצץ מסביב לכל הספסלים והעמודים, ותם אחריה. לבסוף הסתתרה בפנה ותחבוש פניה בסנורה הלבן. תם חבק את צוארה, ויָשֵׁב לעצם הַעֲנִין:
- עתה, ביקי, עתה נגמר הכל – הכל, מלבד הנשיקה. אבל, אל תראי מזאת, אין כאן כלום. אנא, ביקי, בבקשה. והוא מרט בידה ובסנורה.
- לאט-לאט הורידה את ידיה ותט אליו את פניה שאדמו מן המרוצה. הוא נשק לה בקול מצלצל על שפתיה האדומות.
- עתה – אמר – תם ונשלם כל הענין. מעתה, ביקי, אסור לך לאהוב שום נער, חוץ ממני, ואסור לך להִנְשָׂא לאחר, חוץ ממני, לעולם, לעולם-ועד. הלא?
- כן אעשה. לעולם לא אהב אחר חוץ ממך, ולעולם לא אִנְשָׂא לאחר חוץ ממך. תם. וגם אתה לא תשא אחרת חוץ ממני, לעולם-ועד, השמעת?
- פשיטא! כמובן. כן נוהגים תמיד. ועוד זאת: תמיד כשנבוא לבית-הספר, או בלכתנו הביתה, תלכי רק עמי – כשאין רואה; ואת תבחרי אותי, ואני אבחר אותך תמיד לכל מִשְׁחָק ושעשועים, יען כן המנהג של חתן וכלה.
- האח, מה נעים להיות ארוסה! ואני לא ידעתי כלל.

– א, אני יודע זאת זה כבר, כשהייתי עוד עם אימי לורינס...

אך תכף עצר תם במלים, ויבוך; עיניה התנועות של ביקי הגידו לו כי חטא בשפתיו.

– הוי, תם! אם כן אינני כלל הארוסה הראשונה שלך!

והילדה נתנה בבכי קולה.

– אל נא תבכי, ביקי, אין לי עוד דבר עם אותה אימי.

– לא, לא, תם, הנך יודע בעצמך, כי לא כן הדבר.

תם נסה לחבק את צוארה, אבל היא קדפה אותו, ותסב פניה אל הקיר ותוסף לבכות מרה. הוא נסה שוב לפיסקה ולשקלה ¹⁷⁷ בדברים, ושוב נדחף אחור. אז התגעשה גאנתו, ויפן ויצא החוצה. זמן מועט עמד בחוץ, נגרש ונבוך, ולרגעים נשא עיניו אל הדלת, אולי תתעשת ¹⁷⁸ ותצא לבקשו. אבל ביקי לא יצאה. אז החל הספק לענותו: אולי באמת, הוא התקב? קשה היה לו מאד להיות שוב הפותח בשלום, אבל הכניע את גאונו ויכנס. הילדה עמדה עוד בפנה, בפנים מוסבים אל הקיר, ומתיפחת בקול רם. לבו הכה אותו. הוא נגש אליה ויעמוד רגע, מבלי דעת במה להתחיל. לבסוף אמר:

– ביקי, אני – אני אוהב רק אותך לבדך.

במקום תשובה נשמעו רק יבבות.

– ביקי – פצר תם – ביקי, הלא תגידי לי דבר?

עוד יבבות.

אז הוציא תם מכיסו את החמדה הגנוזה שלו: גולת נחושת קטנה, ויסב אותה אל מול פני ביקי, כדי שתראה, ויאמר:

אנא, ביקי, קחי נא את זאת!

היא הדפה את ידו מפניה, והגולה נשמטה לארץ. את העלבון הזה לא יכול עוד תם לשאת. הוא יצא החוצה בחרי-אף, וישא את רגליו וירץ הרחק-הרחק, על מנת שלא לשוב עוד אל בית-הספר ביום הזה. ביקי התרגשה מאד, ותרץ אל הפתח – ותם איננו. היא חשה אל החצר – וגם שם איננו. אז הרימה את קולה ותקרא:

תם! טובה, תם!

היא הטתה אזניה לכל עבר – אך אין קול ואין עונה. אז ישבה על הספסל ותשב לבכות מרה ולערוך תוכחות לעצמה. בין כה וכה החלו התלמידים להתאסף בבית-הספר, לשעור שלאחרי הצהרים, והיא הוכרחה לחדול מבכי ולקבור יגונה בלבה הנשבר.

פרק ז': רופיין-הוד

תם אחז דרכו בארחות עקלקלות, בסמטות נדחות, כדי שלא יפגש בתלמידים השבים לבית-הספר; ושתיים, שלש פעמים עבר נחל קטן, יען כי לפי אמונת הנערים, מעבר-המים סגולה בדוקה היא להטעות את הרודפים. הוא היה סר וזעף ועלוב-נפש מאד.

כחצי שעה אחרי-כן כבר עבר את ההר, ובעמק אשר מאחוריו לא נראה עוד בית-הספר כמעט כלל. אז בא תם בחורש מצל, וישב שם על האזוב תחת צל אלה עבותה. דממה מוחלטת שררה ביער, אין רוח נושבת, אין אף קול עלה נדף, גם זמרת-הצפרים נדמה מחם הצהרים – כאלו התעלפה כל הבריאה מחרבוני-קייץ. רק לפעמים נשמע קול דפיקתו של הַקֶּסֶם המנסר באילנות, מה שהבליט עוד יותר את הדומיה והבדידות. ואולם הסביבה העצובה הזאת התאימה יפה לרוחו הנכאה של הנער.

זמן רב ישב שקוע בהרהורים, כשמִרְפָּקוֹ נשענים על ברכיו וסנטרו נתון בין כפות ידיו. החיים נדמו לו כהבל ורעות-רוח, וכמעט קנא בחברו, דזימי הודוים, שמת זה לא כבר. מה טוב ומה נעים – אמר בלבו – לנוח ולישון ולחלום עד עולם-ועד, כשהרוח מתלחש בין האילנות ומלִטְפֵה ¹⁷⁹ את העשבים והפרחים שעל קברך, ואתה חפשי מדאגות ומיסורים... לו רק היתה בידו תעודה הגונה מבית-הספר לשבתות, היה מוכן ומזומן לצאת מן העולם ולהִפְטֵר מכל. ועתה, בענין אותה הנערה הקטנה. וכי מה עשה לה? לא-כלום. הוא חשב עליה רק טובות, וזה הגמול אשר שלמה לו! היא התנהגה אתו ממש כעם כלב. אמנם, היא תנחם באחריה, אך אז כבר יעבור המועד. אה, לו יוכל למות לזמן מועט!

ואולם הלב הספוגי ¹⁸⁰ של הנער אינו יכל להתנַחֵץ ¹⁸¹ זמן רב במסגרת צרה של מחשבה אחת. לאט-לאט שב תם להבלי העולם הזה. ומה, אם יפן ערף לעִנְתוֹ ויעלם פתאם מן העין? אולי יברח בהִקְבָּא לארצות רחוקות, מעבר לים, ולא ישוב עוד עד עולם? מה תאמר היא על כך? מה תרגיש היא? הרעיון להעשות "ליץ" בקרקוס שב אליו עוד פעם, אך הוא דחה אותו בבוז. זו הבדחנות והליצנות, זו התלבשת הנקודה והברידה, נדמתה לו ממש כעלבון, כחלול הקדש, עתה כשנפשו מתהלכת בגדולות ונפלאות. לא, הוא ילך ויהיה לאיש-צבא, ואחרי שנים רבות ישוב מוכתר-תהלה ומעוטר-נצחון. או, טוב מזה, הוא ילך ויתחבר אל האינדיאנים הפראים ויצא אתם לצוד ראמים, יקפץ על ההרים הרמים והנשאים, יתהלך בערבות-אין-סוף של המערב הרחוק, ובאחריה הימים ישוב כשהוא נשיא-גבור לשבט אינדיאני, כלו סְמֵר מְנוצוֹת, איום ונורא בכתבות-קעקע, – וכאריה יזנק אל בית-הספר לשבתות, בבקר-קייץ לוהט ומישן, בשאגת-מלחמה המקפאה את הדם, – וכל חבריו ילטשו אליו עיניהם ויתפקעו מקנאה!

אך לא! יש עוד רעיון נעלה ונשגב מזה: הוא יהיה לשודד-הים! הנה הדבר אשר חפץ. עתה פרוש לפניו כשמלה כל עתידו, והוא עוטה הוד והדר שאין לתאר. כבוד-שמו יהיה מלא עולם, וכל הבריות יחילו לזכרו! בהוד נורא תפליג אניתו השחורה, הארוכה והשטוחה, הנקובה "רוח סערה", בימים רחוקים, תדכא תחתיה גלים תלולים, ומעל חרטום-הספינה יתנפנף דגלו הקודר המטיל אימה! וכאשר תגיע תהלתו למרום-קצה, אז יופיע פתאם בעִנְתוֹ הקטנה ויכנס לבית-התפלה, והוא כלו מוקשה ושזוף-שמש, לבוש חֲזָה של קטיפה ¹⁸² שחורה, עם מַגְפִּים גדולים ומצחת-עור

לפיהם, וסודרו¹⁸³ אדם כדם, ובחגורו נעוצים אֶקְדָּחִים, חרבו על ירכו, מגבעתו רבת-הנוצה יורדת לו על עיניו, וידיו נושאות את דגלו הקודר, שעליו מצוירות גלגלות ועצמות משולבות, – ואז ישמע בגאון ובעליצות-נפש את הלחישות סביבותיו: “זה תם סוייר, שודד הים!”

– כן יקום. קלה ונחרצה. הוא ירבה מביתו ותכף יתחיל בדבר. מחר בבקר ישים לדרך פעמיו.

והנה נשמע מרחוק, מתוך עבי-היער, קול תרועה רצוצה של חצוצרת-ילדים. כרגע פשט תם את מִתְנַתָּו ואת מכנסיו, חגר על מתניו אחת מכתפות-מכנסיו, רץ בזריזות אל גזע עץ רקוב הידוע לו, לקח משם את כלי-זינו (מלאכת-ידיו מכבר): קשת וקוצים, חרב-עץ, וחצוצרת-פח, – וישא את רגליו וירץ, יחף, כשכנתו מתנפנת ברוח. תחת אֶלּוֹן גדול עמד ממרוצתו, ויתקע בחצוצרתו תקיעה לתשובה, ואחר התחיל ללכת את על בהונות רגליו, הולך ומביט סביבותיו בזהירות, ומדבר בלאט – אל בני-לְנִיתו המדומים¹⁸⁴

– עמדו, אנשי-חילי! אל תמושו ממקומכם, עד אשר אתקע בשופר!

עתה הופיע מבין השיחים דזו הארפיר, באותו המלבוש האוירי ובאותו הנשק הכבד כזה של תם.

– עמדו! – נתן עליו תם בקולו – מי זה נועז לבוא ביער שירוד בלי רשיוני?

– גיי הגיסבורני איננו זקוק¹⁸⁵ לרשיונו של שום אדם! מי זה אתה, אשר – אשר –

– – – “ערבת לבך לדבר בלשון כזאת” – מהר תם ללחוש ל”אויבו” את סוף הפסוק (כי הם דברו “ככתוב”, על פי ספור ידוע).

– מי זה אתה, אשר ערבת לבך לדבר בלשון כזאת?

– אנכי רובין הוד, אשר יתן כרגע את נבלתך למאכל לעוף השמים!

– אם-כן, אתה זה השודד המוחרם המפורסם! הבה, נתראה פנים! עמוד על נפשך!

הם הוציאו את חרבותיהם – והמלחמה התלקחה. בלי שהיות הפילו את אנשי-חילם (בני לוייתם המדומים) חללים ארצה; ואז יצאו שני הגבורים לקרב, למלחמת-שנים עזה, לכל פרטיה ודקדוקיה. הם מלאו חובתם באמונה, הכל “ככתוב”, עד כי שאפו ונשמו בכבדות ופלגי-זעה ירדו מעל פניהם.

– נפול! נפול! – צעק תם לבסוף – למה זה אינך נופל?

– איני רוצה! מדוע אינך נופל אתה? הלא אחרייתך מרה מְשָׁלִי.

– זה אינו כלום. אני אינני צריך לנפול. כך לא נאמר כלל בספר; שם כתוב בפרוש: “חרבו של השודד באה בערפו של גיי הגיסבורני, והוא נפל מת ארצה”. עליך להסוב ולתת לי לתקוע חרבי בערפך.

אין עצה ואין תחבולה לנגד פסוק מפורש בספר. ובכן התהפך דזו בעל-כרחו, קבל את מכת-המות, ויפול חלל.

– ועתה – אמר דזו בקומו על רגליו – עתה עליך לתת לי להרוג אותך. כך צריך להיות על-פי יושר.

– לא, לא, בשום אופן! זה לא כתוב בספר.

– זוהי אמת¹⁸⁶ מגונה. נקלה היא מצדך!

– אם-כן, זאת נעשה: אתה תהיה לפי-שעה הנזיר טוק, או בנו של הטוחן, ותפצע את מוחו באֶקָה; או שאני אהיה השופט הנוטינגהמי, ואתה תהפך לזמן מועט לרובין הוד, ואז תוכל להרגני.

הפשקה הזאת היתה לרצון לשני הצדדים, והכל נעשה כפי שהותנה. אחרי-כן שב תם להיות רובין הוד כבראשונה, ויָזַב מְדַקֵּר לעיני הנזירה הבוגדה. ואחרי ככלות הכל, מלא דזו תפקיד של שָׁרָא¹⁸⁷ שלמָה של שודדים מקוננים, ויסחב הלאה את הגֹּעַ וישם בידיו הרפות את הקשת והחצים. ותם אמר: “במקום שיפול החץ, שם תקברו את רובין הוד האמלל, תחת עץ רענן”, ויור חצו, ויפול פרקדן ארצה, ויאמר לנפוח נפשו; אבל, מעשה שטן, נזדמנו לו תחתיו חרולים ממאירים, ויִתֵּר ממקומו בזריזות שאינה מצויה כל-כך בגוסס.

אז לבשו הנערים את בגדיהם, ויטמינו את כלי-זינם, ויצאו מן היער; ובלכתם הביעו את צערם על אשר עברו ובטלו מן העולם גולנים מהוללים – זו אבדה שאין לה תמורה. הם בדקו ומצאו, כי מוטב להיות ראש-השודדים ביער שירוד שנה אחת, מהיות נשיא לארצות-הברית כל הימים.

פרק ח': הַרְצִיחַ

בערב ההוא שלחו תם וסיד למטותיהם בחצי השעה העשירית, כדרכם תמיד. הם קראו את התפלה שעל המטה, וסיד נרדם תכף. ואולם תם שכב ער, ויחכה בקצר-רוח ובהתרגשות. כמדומה לו, שעוד מעט יעלה השחר – והנה השמיע השעון רק את השעה העשירית! זה הביא אותו, ממש, לידי יאוש. הוא היה חפץ לפרֶפֶס¹⁸⁸ ולהתהפך מצד על צד, כראוי להתרגשותו, אבל ירא פן יעיר את סיד. ובכן שכב דומם, בעינים פקוחות בחשכת-הלילה. מתוך הדממה המוחלטת, המקיפה אותו מסביב, החלו להתגבב לאזנו, לאט-לאט, צלילים דקים וקולות-רֶחַשׁ¹⁸⁹ משונים: קשקושו של השעון מְסִתְמֵן בבירור גמור; הרהיטים הישנים משמיעים קול-פקיעה סודי, שֶׁלְבִי הסולם חורקים בלחש, – בודאי “רוחות” סובבים בחוץ. מזדרה של הדודה פולי בוקעים ועולים קולות מדודים של נחרה עמומה. מאיזה מקום שאי-אפשר לסיים מְצָרִי¹⁹⁰ בשום אופן, השמיע הַצָּצֵר צרצוריו המלאים. ואחרי התחילה פתאם איזו פיושית לנסר בכותל למראשותיו של תם – ויחרד הנער וילפת. ובחוץ התנשאה בדמי-הליל, ממרחק, יללת כלב ועליה באה תשובה ממרחק גדול עוד יותר...

מתוך אימה ודאגה התנמנם תם קצת, שלא ברצונו; השעון הכריז את השעה האחת-עשרה, והוא לא שמע. ופתאם הגיעו לאזנו, כשהוא קָצִיז חולם

וחציו ער, קולות של "מיאו" ממושך ונוגה, פתיחת חלון בבית הסמוך וקול קורא: "לעזאזל, חתול ארור!" וקול-נפיץ של בקבוק ריק, – כל אלה העירו את תם כל-צרכו, ובן-רגע לבש את בגדיו, יצא בעד החלון, וחל על ידיו ועל רגליו לארך הגג. שתים ושלוש ענה גם הוא ב"מיאו" קלוש, ואחר קפיץ על הסֶכְכָה¹⁹¹ של דירי-העצים, ומשם ישר על הארץ.

שם מצא את הוקלברירי פין עם החתול המת שלו. מהרה נעלמו הנערים בחשכת-הלילה, וכעבור חצי-שעה כבר הפליגו בעשבים הגבוהים והצפופים של שדה-הקברות.

בית-עלמיו¹⁹² זה היה ישן-נושן, והוא השתרע על גבעה, במרחק פרסא וחצי מן העיר, מוקף מחיצה רקובה וכפופה שאין בה מתום. כלו עלה קמשונים, כסו פניו חרולים; אף מצבה אחת לא עמדה על מקומה, והכתבות "פה נקבר..." שנמשחו עליהן לפנים, כבר נטִשְׁשָׁו¹⁹³ ונמחקו, ואי-אפשר עוד לקראן, לו גם היה שם אור.

רוח חרישית הלילה בין האילנות; נדמה לתם, שזו תלונת המתים על שמפריעים את מנוחתם. הנערים נדברו בלחישה, בנשימה עצורה; כי אמץ-לבם רפה קצת פה באפלה העמוקה ובדממה הנאדרה. בזמן מועט מצאו את גל-הקבר החדש אשר בקשו, ויתבצרו מאחרי שלשה אֵלוֹנִים, שעמדו צפופים בקרבת הקבר. כן ישבו ויחכו דומם רגעים אחדים, שאָרְכוּ בעיניהם מאד. רק יללת ינשוף במרחק הפריעה פעם את דממת-המות. תם לא יכל עוד לשאת את הדומיה האיומה, על-כן השתדל להמציא חמר לשיחה.

– מה דעתך, הוק? – אמר בלחש – הטוב בעיני המתים כי באנו הלום?

– לו ידעתי! – ענה חברו אף הוא בלחישה – מה נורא המקום הזה! הלא?

ושוב החרישו שניהם; כל אחד הרהר בתשובה על שאלת תם.

– מה דעתך, הוק? – פתח תם שוב בלחישה – השומע ויליאמס החגר מה שאנחנו סְחִים¹⁹⁴?

– בודאי, לכל הפחות נשמתו מרגישה בכך.

אחרי הפסקה קטנה אמר תם:

– צר לי שלא אמרתי "האדון ויליאמס". אבל באמת לא כָּנַנְתִּי כלל לפגוע בכבודו. הכל קוראים לו "החגר".

– צריך אדם להזהר בדבריו מאד כשהוא מדבר על שוכני-עפר אלו.

ההערה הזאת הקפידה את הנערים ואת השיחה. פתאם תפש תם בזרועו של חברו וילחש לו: הס...!

– מה זאת? – ענה הוק בלחישה, ושיניהם התכנצו מִפְחַד.

– הס...! הנה שוב! האינך שומע?

– הוי, תם, **הם הם!** אהה, אלהים, **הם** באים! ואנחנו מה נעשה?

– איני יודע. אפשר שלא יראו אותנו?

– הו, תם, הם רואים גם בעלטה, ממש כחתולים. לו לא באתי הנה!

– אין דבר – אל תירא. אינני מאמין שיגעו כְּנוֹ לרעה. הרי אין אנחנו עושים כלום. אם לא ננוע ולא נזוע, אפשר שלא ירגישו בנו כלל.

– הלֵנְאִי! אבל כל עצמותי רוחפות.

– הס! שמעה!

הנערים נדחקו עוד יותר איש אל רעהו, וכמעט פסקה נשימתם. קולות מתלחשים עלו מִקְצֵה בית-הקברות.

– הִבְט! שָׁם, שָׁם! – לחש תם – מה זה?

– אורות מתעים. הוי, תם, זה איום מאד!

מיני צורות בלתי-מסוימות הלכו הלוך וקרוב בתוך האפלה, והן מנענעות פָּנֶס-פח ישן, שהפיץ על פני האדמה המון נקודות-אור.

– אלה **הם** השדים – לחש הוק בחלחלה – בלי שום ספק. שלשה הם. אוי לנו, כי אבדנו! היודע אתה איזו תפלה על-פה, תם?

– אָנְסֵה. אבל אל תפחד ככה; הם לא יעשו לנו רעה. "ברוך אתה המפיל חבלי שנה על –"

– הס...!

– מדוע? מה?

– בני-אדם הם! האחד בודאי, – הפרתיו לפי קולו: זה הזקן פוֹטִיר.

– אך אולי טעית?

– הוא ולא אחר. ועתה, אל תנוע ואל תזוע. הוא אינו מסוגל כלל להרגיש כְּנוֹ. מִלֵּא הוא, כמנהגו תמיד – השִׁתְּנֵן הזקן!

– יהי כדברך. אני לא אניע אָבֵר. הנה עמדו – אינם יכולים למצא. עתה הם קרְבִים שוב. עתה הם להם. ועתה קר להם. שוב חם – חם מאד!

באמת, מלאים הם על כל גדותם. יודע אתה, הוק? אני הכרתי עוד אחד מהם לפי קולו: זה האינדיאני דזו!

כן, כן, זה בן-התערובות¹⁹⁵ הארוך! פגוש בשדים ממש, ואל בבני-אדם כאלה! תאב אני לדעת, מה הם מבקשים פה?

הנערים חדלו להתלחש. כי שלשת האנשים הגיעו לקברו של ויליאמס החגר, ויעמדו סמוך למחבואם של תם והוק.

– זה הוא המקום! – נשמע קולו של השלישי, ולאור הפנס הכירו בו הנערים את הדוקטור רובינסון, רופא צעיר לימים.

פוטר והאינדיאני דזו הביאו אתם מטה נשואה עם קבל ושני מעדרים. הם השליכו ארצה את משאם ויחלו לחפור כדי לפתוח את הקבר. הרופא העמיד את הפנס על שפת הקבר, והוא ישב על הארץ וישען בערפו על אחד האלונים. הוא היה עתה קרוב כל-כך להנערים, עד כי יכלו לנגוע בו.

– בשקידה, בחשק! – ירז את החופרים – פן יעלה הירח והפריענו ממעשינו.

– הם נהמו איזו תשובה, ויוסיפו לחפור. במשך רגעים אחדים לא נשמע בלתי אם חריקת המעדרים, בזרקם מתוך הקבר עפר ואבני-חצץ. לבסוף הקיש מעדר אחד על מכסה הארון בקול עמום. ובעוד רגע העלו האנשים את הארון, ובתנועה גסה הטילו את גופת-המת על הארץ. באותו רגע הופיע הירח מבעד העננים ויאר את הפנים הלבנים של המת. האנשים הגישו את המטה וניחו עליה את המת. ויכסוהו בשמיכה ויקשרו בחבל. פוטר הוציא מכיסו סכין גדול, ויכרות את קצה-החבל המדולדל¹⁹⁶ ואחר אמר:

– הנה, אדוני המפונק, הנה עשינו בשבילך את המלאכה הנקיה; ועתה מהר והוצא אלינו עוד חמשה שקלים, ואם לאו, תשאר כל הכבודה כאן.

– יפה אמרת! – הסכים לו האינדיאני.

– מה זאת? מה אתם דוברים? – קרא הרופא – הלא אתם דרשתם את שכרכם למפצע¹⁹⁷ ואני כבר שלמתי לכם!

– כן, ועוד יותר מזה עשית – אמר האינדיאני בגשתו אל הרופא שעמד עתה – לפני חמש שנים גרשתי מן המטבח¹⁹⁸ של אביך, באחד הלילות, כאשר באתי לבקש מעט אכל, ואתה אמרת, כי דבר-בליעל יצוק בי. וכאשר נשבעתי לקחת נקם ממך, אפילו לאחר מאה שנה, הושיב אותי אביך בבית-הכלא, כאחד הריקים. כסבור¹⁹⁹ אתה ששכחתי את הדבר? לא! לא לחנם נוזל בעורקי דם האינדיאנים. עתה באת בכפי; הבה, נגמור את חשבונותינו!

ובדברו עופף את אגרופו על פני הרופא. אך הלז השתער עליו בכל-כחו עד כי הוטל הנבל ארצה. אז התעורר פוטר, סכיניו נשמט מידו מכהלה, והשכור הזקן צעק:

– קרף! אל תשלח ידך אל חברי!

ובן-רגע התנגשו פוטר והרופא במלחמת-אגרופים עזה ואיומה, עד כי רעדה האדמה תחתם. בין כה וכה קם האינדיאני על רגליו, ובעיניו נצתה חמת-פראים. הוא הרים את סכיניו של פוטר, ויחל לסובב בלאט את הנאבקים כחול אורב, מחכה לשעת-הפוש. והנה הצליח הרופא להקליף מידי פוטר, ויחטוף את המכסה הקבד מעל ארוננו של ויליאמס ויך בו את פוטר ויהם אותו ויכאהו לארץ. וברגע זה מצא לו האינדיאני שעת-הכוסר, ויתקע את הסכין עד הנצב בלב הרופא הצעיר. הקלל התמומט ויפול קצתו על פוטר ויזב דמו עליו – ובאותו רגע כסו העננים על הירח ויאפילו על המחזה הנורא, ושני הנערים הנפחדים והנרעשים נשאו את רגליהם ויברחו בעלטה.

כאשר הציץ הירח שוב מביין העננים, והנה האינדיאני עומד על שני הגופים ומסתכל בהם בעינים קודחות. שפתי הרופא דובבו מיני מלים לא-ברורות ואחר נאנח פעם ושתיים וידם לנצח.

– חשבונותינו נגמרו, רופא ארוך! – מלמל האינדיאני בחמת-רצח.

הרוצח משמש בכיסו של הנרצח ויקח לו את כל הכסף אשר מצא. אחרי-כן שם את הסכין בכף ימינו של פוטר, וישב-לו על שפת הארון. עברו רגעים אחדים, ופוטר התחיל להתנועע ולהאנק. הוא ראה את הסכין בכפו, הציץ בו – ויזדעזע, ויפילהו מידו. אחרי-כן התרומם מעט וישב על הארץ, ובזנקה הדף מפניו את גופת-הרופא, ויבט סביבותיו בתמהון-לבב. והנה פגעו עיניו באינדיאני, ויאמר:

– בשם אלהים, מה זאת, דזו?

– זה עסק בייש²⁰⁰ – ענה הלז בלי מוש ממקומו – אבל למה עשית זאת?

– אני? חס וחלילה!

– ראו נא את המתמים²⁰¹! לא, ידידי, בדבורים כאלה לא תסיר עונך.

פוטר קעד קלו ופניו הלבניו כסיד.

– אני דמיתי, כי כבר סר ייני מעלי; אבל עתה הנני שכור יותר מבשעה שקאנו לכאן. ראשי סחרחר, ובשום אופן איני יכול להעלות בזכרוני אף דבר אחד. הגידה נא, דזו, באמת ובתמים, כחבר יָשן: האמנם עשיתי זאת? אני לא התפונתי כלל, חי-נפשי, לא עלה על דעתי כלל. אמור נא, דזו, איך באה ונהייתה? מה נורא הדבר! והוא עודנו צעיר לימים כל-כך, מלומד גדול כל-כך!

– הדבר נעשה בפשיטות. אתם הייתם נצים ונאבקים; הוא חטף את דף הארון והכה אותך ארצה, עד כי נשתטח בפישוט ידיים ורגלים; אתה קמת בפיך בפרפים, חטפת את הסכין ותקעת בלבו, בו ברגע שהוא שלשל²⁰² לך מכה שניה, מכה גדולה ונאמנה – וכן שכבת על הארץ כמת. עד עתה.

– אוי לי, לא ידעתי כלל מה שאני עושה. אמותה תכף-ומיד, אם ידעתי. כל זה בא, בנדאי, מחמת היי"ש²⁰³ והשכרון. מקמי לא השתמשתי בסכין בשעת קטטה. הייתי בא במצה²⁰⁴, אבל בלי כלי-מות. הכל יודעים זאת, דזו. ועתה, אנא, דזו, אל נא תגיד לאיש! הבטיחני נא, שלא תגלה! הלא אנשים אחים אנחנו. תמיד אהבתי אותך, דזו, גם עמדת לימינך ורבותי את ריבך. העודך זוכר? אני משביע אותך, שלא תגלה!

והאמלל כרע על ברכיו ויפורש כפיו אל הרוצח הגס.

– אמת הדבר, אתה התנהגת אתי תמיד ביושר ובתמים, וגם אני לא אֶסגירך, וידעת כי גם אני אדם הַגון²⁰⁵.

– הו, דזו, הנך מלאך ולא אדם. ובעבור זה תִּכְרַכְךְ נפשי כל ימי חיי – ופוטיר נתן בבכי קולו, שפך דמעות של תודה.

– הרף! לא זו השעה לִיבב. לך עתה לדרכך, ואני אלך לדרכי. רק הִנְהַר וְהִשְׁמַר, לבל תשאיר סמנים אחרֶיך.

פוטיר נשא את רגליו וירץ כצבי, וַיֵּעָלֶם כרגע. האינדיאני הניע ראש אחריו ויאמר:

– לולא היה מוחו מבולבל מן המכות אשר הִכָּה ומבוסם²⁰⁶ מן הייש, לא שכח את הסכין. אך עתה, גם אם יזכור, הלא יירא הזקן לשוב יחידי אל מקום כזה כדי לקחת אותו. הפחדן!

רגעים אחדים אחרי-כן היה בית-הקברות שומם ועזוב; רק הירח השגיח אל הִקְרוּג, אל גופת ויליאמס, אל הארון חֶסֶר-הַמְכֶסֶה ואל הקבר הפתוח. מסביב – דומיית מות.

פרק ט': הַשְּׁבוּעָה

שני הנערים רצו כאֶלִיִּם, בדרך אל הַעִירָה, ולא הוציאו הִגָּה מפיהם, כי הפחד הֶעֱתִיק מהם מְלִיִּם. לפרקים הביטו מאחריהם בדאגה, כִּאלו יראו מפני רודף. כל גזע-עֵץ נדמה להם כאדם וכאויב, וכמעט פָּרַחַה נשמתם. וכאשר עברו על בתי-הפפריים הראשונים שמחוץ לעיר, הִפִּילָה עליהם נביחת פְּלָבִי הַמְשֹׁמֵר אימה גדולה כל-כך, עד שהתחילו רגליהם ממש לעוף, כִּאלו עשו להן כנפים.

– לו רק יהי כְּנֹו כח להגיע אל הַבּוֹרְקֶסֶק²⁰⁷ הַנֶּשֶׁן! – לַחֲשׂ תם בנשימה קטועה – רגְלֵי כושלות, אני נופל תחתי!

הנשימות המרוסקות²⁰⁸ של הוּקְלִבִּירִי היו תשובתו היחידה. הנערים הִגְרוּ שארית אונם, כדי להגיע למחוז הפצם זה, לבסוף באו אל הבנין הרעוע, ויתפרצו אל תוכו בעד הפתח הפתוח, ויפלו ארצה באין-אונים. ברוך אלהים! עתה מצאו להם מסתור. לאט-לאט שבה אליהם רוחם.

– הוּקְלִבִּירִי! – פתח תם בלחישה – מה דעתך? מה תהי אחרית הדבר?

– אם ימות הרופא רובינסון, יהיה סוף הדבר לְתֵלָה.

– זה מְנִין²⁰⁹ לך?

– סְמוֹךְ עלי! אני יודע מה שאני אומר.

תם הִרְהֵר²¹⁰ קצת, ואָהַר אמר:

– ומי יודיע את הדבר? אנחנו?

– מה אתה סֶח²¹¹! חלילה לנו! הִגַּע בעצמך: אם יקרה מְקָרָה והאינדיאני דזו לא יִתְלָה, הלא הַרוֹג יִהַרְגֵנוּ, מיד או לאחר-זמן, בלי שום סְפֶק²¹².

זאת חשבתי גם אני.

– אם יגיד איש – הזקן פוטיר הוא; רק הוא מסוגל לשגעון כזה – שְׁפֹר הוא רוב ימיו.

תם הוסיף להרהר, ואחרי כן הִעִיר:

– הוּק! הלא פוטיר אינו יודע כלום, ואיך יוכל להגיד?

– מדוע-זה אינו יודע?

יען שהוא קבל את המהלומה האיומה ברגע שהאינדיאני עשה מה שעשה. כלום יכול לראות דבר? כלום יכול להרגיש בדבר?

– אכן צדקת, תם!

– ועוד זאת! אפשר שהזקן מת מְעַצֵּמַת המכה!

– אין מזה ראייה! הרי הוא היה שְׁתוּי²¹³ באותה שעה, כמו בכל עת ובכל שעה, ואני יודע, כי כשֶׁאָבָא 'מְלָא'. תוכל להקיש על ראשו בפטיש ולא תזיק לו. כך אומר אבא בעצמו. והוא הדין²¹⁴ בפוטיר.

תם הרהר שוב ויאמר:

– הוּק! בטוח אתה בעצמך שתוכל לשמור את הסוד?

– שאלה היא זו? הלא אנחנו מְחויבים לשמור את הסוד, כמו שבארתי לך. זה השד האינדיאני יִטְבִיעַ אותנו בלי כל שְׁהִיָּה²¹⁵ כזוג של חתולים, אם יִדַּע לוֹ שְׁהִתְמַלְטָה מִפִּינוּ אף מלה אחת באותו ענין. וידע אתה, תם? לִיתֶר-בטחון נִשְׁבַּע איש לרעהו שאסור לנו לגלות את הסוד.

– גם אני מסכים. זה יהיה חֲזוֹק גדול. תקַע לי את כַּפִּי וְנִשְׁבַּע ש... .

– לא, לא באופן פשוט כזה! כך עושים בענינים קטנים, בסודות של מה-בכך²¹⁶ – אבל כאן הרי יש סְכָנַת נפשות! כאן צריך להיות הכל כתוב

וחתום, באותיות גדולות, על-גבי דבר של קנמא²¹⁷ – ולחתום צריכים דוקא בדם!

הצעה זו הפליאה את לב תם. הרעיון נשגב! כמה מְסֹרֵיִךְ²¹⁸, כמה עלטה, כמה הוד נורא יש בשבועה כתובה כזו! גם השעה, גם המקום, גם כל הסביבה – הכל מתאים לכך. הוא הרים מעל הארץ קלפת-עץ לבנה שהזוהירה לאור הירח, ויִצָא מכיסו שריד מְכַרְסָם של עֶפְרוֹן אָדוּם, וַיֵּשֶׁב בקרן-אורה, וישרטט על הקליפה בַּעֲזֵת-אפיו את השורות הללו, בהדגישו כל תיבה ותיבה בלחיצת לשונו בין שניו:

הוקלברי השתומם על הסופר המהיר, על יפי הכתב ועל הסגנון הנמליץ, ומיד הוציא שֶׁקָה²¹⁹ משפת המַתְנִיה שלו כדי להטיף דם מאצבעו. אך תם עצר בעדו:

– הרף! אל תעש ככה. שֶׁקָה זו של נחשת, ואפשר הֶעֱלֵתָה נְחָשְׁתָן.

– מה זה נחשתן?

– זה רֶעֶל. מִבִּין אתה? אם תְּבַלַּע קוֹרֶט²²⁰ ממנו – תפול מת.

ויקח תם אחת ממִקְטָטיו, וכל אחד מהנערים דקר את בהן ידו עד אשר הוציא טַפֵּת דם.

אחרי דקירות אחדות הצליח תם לחתום את שמו בראשי-תיבות, בהשתמשו בקצה הזרת שלו בתור עט. אחרי כן הורה את חברו איך לכתוב "ה. פ." – ובזה תם ונשלם סדר השבועה. אז קברו את הקלפה סמוך לקיר, בהמון עֶקְסִים²²¹ ולקשים והשָׁבְעוֹת. – מעתה סגורות שפתותיהם על מַסְגֵר, והמפתח הֶשֶׁלֶךְ לים הגדול.

ברגע הזה זָחֵלָה וְעָבְרָה חֶרֶשׁ איזו צורת אדם בעד הַפְּרָצָה של הבנין מְעַבֵּר השני; אך הנערים לא הרגישו בכך.

– אִמֶר-נָא, תם – לָחַשׁ הוֹקְלִבִּירִי – הרי שבועה זו מְחַיֶּבֶת אותנו לשמור את הדבר בסוד עד עולם?

– בְּנֹדָאִי. אנחנו מחויבים לשתוק, וְנִעְבּוֹר עלינו מה! ואם לאו, אנחנו נופלים ומתים תכף – כלום שכחת?

– כן, מִסְתַּמָּא כך הוא.

עודם מתלחשים, והנה נשמעה יללת כלב בקרבת הבנין. הנערים הזדעזעו ויִדְחֲקוּ איש אל רעהו.

– לְמִי מֵאָתָנּוּ הוא מְתַכֵּן? – אמר הוֹק בשפתים רועדות.

– איני יודע. הֶבֶט בעד הסדק! חיש מהר!

– לא, לא, אני לא אביט!

– אנא, תם. הנה – עוד פעם!

– ברוך השם! אין לדאג עוד. הכרתי את הקול; זה כלבו של האַרְבִּיסוֹן.

– כך? טוב מאד. ואני כמעט מְתִי מִפַּחַד – דְּמִיתִי שזה כלב תועה, שאין לו בעלים.

נשמעה שוב יללתו של הכלב. לב הנערים נָמַס.

– הוי, תם! הרי זה אינו כלל כלבו של האַרְבִּיסוֹן! הסתכל נא! תם, כְּלוֹ רועד, הציץ סוף-סוף בעד הסדק.

– אהה, הוֹק! – באה תשובתו בקול מְקַבֵּר – אשר יִגְרֹקְךָ בא! זה כלב זר, תועה!

– חושה, הביטה עוד, תם! לְמִי מִתְכַּנֵּן מְבַשֵּׁר רע זה?

– מסתמא הוא מתכַּנֵּן לְשִׁנִּי, שהרי אנחנו יושבים כאן יְחַדוּ.

– אוי לנו, תם, אֲבָדְנוּ, אֲבָדְנוּ! אֲנִי בודאי יורד לגיהנם, שהרי רשע גָּמֹר אני.

– כך, כך. זאת לנו, יען אשר עֶסְקָנוּ תמיד בהוֹלָלוֹת, יען אשר עשינו תמיד מה שאסרו עלינו לעשות. אני יכלתי להיות נער הגון, כסיד, – אך לא, לא רציתי. אבל, אם רק אצא בשלום הפעם, לא אוסיף עוד להתהולל בבית-הספר לשבתות.

ותם התחיל לִיבֵב בלאט.

– אַתָּה רשע! – אמר הוֹקְלִבִּירִי והתחיל לִיבֵב גם הוא – אתה ממש צדיק גמור כנגדי! אוי, רבונו של עולם, הֲלוֹאִי שתהא לי אף מְחַצִּית מזכותך שלך!

פתאם קפץ תם בשמחה וילחש:

– רֵאָה, ראה, הוֹק! הלא הוא הפנה את אחוריו אלינו!

הוֹק מהר והציץ גם הוא בעד הסדק ולבו מלא חדוה.

– בחיי-ראשי, כן הדבר! הגם קודם-לכן עמד כך?

– בְּנֹדָאִי, אלא שאני השוטה לא שמתִי לבי לזאת. אם כן, לְמִי-זה הוא מְתַכֵּן?

הכלב חדל להיליל. תם הטא אזנו: מְרַכְתִּי הַבְּנִין בַּקַּע וְעֵלָה קוֹל מְשׁוּנָה.

– הַס, מַה זֹאת? – לְחַשׁ תָּם.

– הַקוֹל דּוֹמֵה לְקַרְקוֹר שֶׁל חֲזִירִים. לֹא – זֶה קוֹל נְחָרוֹ שֶׁל אָדָם. אֲבָא הִיָּה יֵשֵׁן כַּאֲן לַפְעָמִים עִם הַחֲזִירִים – וְלוֹ שְׁמַעַת אֶת נְחָרְתּוֹ שְׁלוֹ, מִמַּשׁ מְעוֹרָר מֵתִים! אֲבֵל אֲבֵא הַלֵּךְ מְעִירָנוּ זֶה כִּבְר, וּבּוֹדָאֵי לֹא יֵשׁוּב עוֹד אֵלֶיהָ.

הַתְּשׁוּקָה לְבַקֵּשׁ מְאֹרְעוֹת נִפְלְאִים חֲזָרָה וְנִעוֹרָה בִּלְבַב הַנְּעָרִים.

– הוֹק, הֵבָה, נִלְכָּה וְנִרְאָה מִי שָׁם – אֲנִי הוֹלֵךְ בְּרֹאשׁ.

– אֵין לְבִי לְכַךְ. מִי יוֹדַע – אֹוִלִי זֶה הָאֵינְדִיאָנִי דּוֹ!

תָּם הַתְּחִיל מִפְּקֶפֶק. אֲבֵל סוּף-סוּף לֹא יִכְלוּ הַנְּעָרִים לַעֲמוֹד בְּפָנֵי הַנְּסִיּוֹן, וְיִסְכִּימוּ לְנִסְתוֹת, בְּתַנְאֵי, שְׁאֵם תַּפְסֵק הַנְּחָרָה יִמְהָרוּ תְּכַף לְהַמְלִט. וּבְכֵן הִלְכוּ אֵט, עַל בְּהוֹנוֹת רְגְלֵיהֶם, אִישׁ אַחֲרֵי רֵעֵהוּ. כַּאֲשֶׁר הִגִּיעוּ בְּקֶרְבַּת הַנְּרָדָם, דָּרְכָה רִגְלוֹ שֶׁל תָּם עַל זְמוּרָה יִבְשָׁה וְתִשְׁכַּר בַּקוֹל רֵעֵשׁ. הַנְּרָדָם נִאֲנָח, הַתְּהַפֵּךְ קִצְתּוֹ, וּפְנִיּוֹ נִרְאוּ לְאוֹר הַיָּרֵחַ; זֶה הִיָּה הַזֶּקֶן פּוֹטִיר. הַנְּעָרִים, אֲשֶׁר לְבָבָם פֶּגַע בְּהַנּוֹעַ הָאִישׁ, נִרְגְּעוּ תְּכַף לְאַחַר שֶׁהִכִּירוּ אוֹתוֹ. הֵם יָצְאוּ בְּזֵהִירוֹת מִן הַדֶּיר ²²² הַרְעוּעַ – וְהֵנָּה שׁוֹב אוֹתָהּ יִלְתֵּל הַכֶּלֶב. וּפְנִיּוֹ וְיָרְאוּ וְהֵנָּה הַכֶּלֶב הַזֶּה עוֹמֵד בְּמִרְחָק צַעֲדִים אַחֲדִים מִמְּקוֹם מְשַׁכְּבוֹ שֶׁל פּוֹטִיר, וּפְנִיּוֹ מְפָנִים אֵלָיו. וְהוּא מִלֵּל בְּקָפוֹ חֲטָמוֹ לְמַעְלָה.

– הוּי, אֵלִיו הוּא מִתְּפַנֵּן! – קִרְאוּ שְׁנֵי הַנְּעָרִים פֶּה אַחַד.

– שְׁמַע נָא, תָּם – אֲמַר הוֹק אַחֲרֵי הַפְּסָקָה קִצְרָה – אֹמְרִים, כִּי לְפָנֵי שְׁנֵי שְׁבוּעוֹת, בַּחֲצוֹת הַלַּיִל, בֵּא כֶּלֶב זֶר וְסַבֵּב אֶת בֵּיתוֹ שֶׁל דּוֹזָן מִלֵּר בַּקוֹל יִלְלֵה. וּבְכֹל זֹאת, עֲדִין לֹא מַת שֵׁם אִישׁ.

– גַּם אֲנִי שְׁמַעְתִּי אֶת הַדְּבַר. אֵךְ כְּלוֹם לֹא נִכְנְתָה בְּתוֹ שֶׁל מִלֵּר בֵּאשׁ שְׁעַל גְּבִי הַכִּירָה כְּנִיּוֹת אִיוֹמוֹת לְאַחַר יָמִים מוֹעֲטִים?

– גַּם זֶה אִמְתָּ. אֵךְ הִרִי הִיא לֹא מֵתָה. וְלֹא עוֹד, אֵלֹא שֶׁהִיא הוֹלֶכֶת וְשׁוֹבָה לְאִתְנָה.

– וְמַה בְּכַךְ? אַתָּה תִּרְאֶה אֶת אֲשֶׁר יִקְרָה אוֹתָהּ. הִיא תִּלְךְ לְמִיתָה, בְּלִי שׁוֹם סַפֵּק, כְּמוֹ שֶׁהַזֶּקֶן פּוֹטִיר הוֹלֵךְ לְמוֹת. הֲלֹא כָּל הַכוֹשִׁים אֹמְרִים כֵּךְ, וְהֵם בְּקִיָּאִים הֵיטֵב בְּעִנְיָנִים כְּאַלָּה.

אַחֲרֵי כֵן נִפְרְדוּ אִישׁ מֵעַל רֵעֵהוּ, וְרֹאשָׁם מִלֵּא הַרְהוּרִים.

כַּאֲשֶׁר עָלָה תָּם לְחֹדֶר-מְשַׁכְּבוֹ בְּעַד הַחֲלוֹן, כִּבְר הִיָּה הַלֵּילָה קְרוֹב לְקִצּוֹ. הוּא פִּשַׁט אֶת בְּגָדָיו בְּזֵהִירוֹת יִתְרָה וְיִשְׁכַּב עַל מַטָּתוֹ, וְלִבּוֹ בְּטוֹחַ, שְׁאִישׁ לֹא הִרְגִישׁ בְּצִאָתוֹ וּבְבוֹאוֹ. אֵךְ הוּא לֹא יוֹדַע, כִּי סִיד הַצְּנוּעַ הַנּוֹחַר בְּכָל כַּחוֹ, הוּא בֹאמֵת עַד זֶה זְמַן רַב.

מִמְחַרְת הַיּוֹם הַהוּא, כַּאֲשֶׁר הִקִּיץ תָּם מִשְׁנָתוֹ, לֹא הִיָּה עוֹד סִיד בַּחֲדָר. לְפִי מַעֲמַד הַשֶּׁמֶשׁ בְּרִקִיעַ, רֹאֵה תָּם כִּי הִשְׁעָה מְאוּחָרָת. מְדוּעָ-זֶה לֹא הִעִירוֹ אוֹתוֹ, לֹא דִחְפוּ אוֹתוֹ עַד אֲשֶׁר יִקוּם, כְּנֵהוּג תְּמִיד? זֶה אוֹת לֹא לְטוֹבָה. לֹא עִבְרוּ חֲמֵשֶׁה רְגָעִים וְהוּא כִּבְר הַתְּלַבֵּשׁ וְיָרֵד לְחֹדֶר-הָאֵכֶל, בְּתַנּוּמוֹת עַל עַפְפִּיּוֹ וּבִלְבַב דּוֹאָג. בְּנֵי הַמְּשַׁפְּחָה יִשְׁבוּ עֲדִיין אֶל הַשְּׁלַחָן, אֲבֵל סְעוּדַת-שַׁחְרִית כִּבְר נִגְמְרָה. תָּם לֹא שְׁמַע קוֹל גְּעֵרָה וְתוֹכַחָה, אֲבֵל רֹאֵה שֶׁהַכֶּלֶב מְסַבֵּים עֵינֵיהֶם מִנְּגוֹדוֹ, וּבְכֹל חֲלָלוֹ שֶׁל הַחֲדָר שֶׁרָרָה דּוֹמִיָּה קִשָּׁה וְכִבְד-רֹאשׁ, שֶׁהִקְפִּיאוּ אֶת לְבָבוֹ שֶׁל הַחוּטָא. הוּא יֹשֵׁב אֶל הַשְּׁלַחָן, וְיִנָּס לְהַתְּלוּצֵץ וְלִהְתָּרוֹת קְעָלוֹ – אֵךְ עֵמְלוֹ הִיָּה לְשׁוֹא: הַלְּצוֹתָיו לֹא עוֹרְרוּ שׁוֹם צְחוּק, שׁוֹם תְּשׁוּבָה. וּבְכֵן הִשְׁתַּקַּע בְּדַמְמַת-עַצֵּב.

לְאַחַר שֶׁאֲכַל פֶּת שַׁחְרִית, רִמְזָה לוֹ דּוֹדָתוֹ לְלַכֵּת אַחֲרֵיהָ אֶל הַחֲדָר הַשְּׁנִי. פְּנֵי הַנְּעָר אֹרוֹר כְּמַעֲט, בְּקוֹוֹתוֹ שֶׁעֵתָה יִתְּנוּ לוֹ הַמְּלָקוֹת – וְחִסֵּל. אֵךְ לֹא כַּאֲשֶׁר דָּמָה כֵּן הִיָּה. הַדּוֹדָה שִׁפְכָה מְרִי-שִׁיחָה וְתַבְּכָה עֲלָיו וְתִשְׁאַלְהוּ, עַד מִתִּי יוֹסִיף לְשַׁבֵּר וְלִדְכָא אֶת לְבָבָהּ; וְלֹאחֲרוֹנָה אִמְרָה לוֹ, שֶׁהוּא יֵאָבֵד אֶת עַצְמוֹ וְיִוֹרִיד אֶת שִׁיבְתָהּ בִּיגוֹן שְׁאוּלָּה. כִּי הִיא כִּבְר נּוֹאשָׁה מִמֶּנּוּ וְאֵין בָּהּ עוֹד כַּחַ לְעִצּוֹר בְּעַדוֹ. הַדְּבוּרִים הַלְלוּ הַכְּאִיבוֹ אֶת לְבָבוֹ יוֹתֵר מִשְׁהִיוּ מְכַאֲבִים אֶלֶף מְלָקוֹת אֶת בְּשָׂרוֹ. הוּא בְּכָה, הַצְּטַדֵּק, בְּקִשׁ סְלִיחָה, הִבְטִיחַ הַיְּסוּבִים מְעֻלְלוֹ, – וְסוּף-כֹּל-סוּף נִפְטָר בְּשִׁלּוֹם מְדוּדוֹתוֹ, אֲבֵל הִרְגִישׁ שְׁאֵין כַּאֲן מְחִילָה שְׁלָמָה עַל שֶׁעָבַר וְלֹא אִמוּנָה שְׁלָמָה לְעַתִּיד.

הוּא יֵצֵא מִן הַבַּיִת בִּלְבַב נִשְׁבֵּר וְנִדְכָא, וְלֹא חֲשַׁב אֶפְיָלוֹ לְהִנָּקֵם מִסִּיד עַל מְלִשְׁנֵינָתוֹ; וְאֵךְ לְחֵנָם מְהֵרָה הִלֵּץ לְהַתְּחַמֵּק מִפְּנֵי בְּצִאָתוֹ. תָּם הַתְּנַהֵל בְּרוּחַ עֲצוּבָה לְבֵית-הַסֹּפֵר, וְיִקְבַּל שָׁם אֶת עֲנָשׁוֹ, יַחַד עִם דּוֹזָן הָאֶרְפִיר, עַל אֲשֶׁר בְּטָלוֹ אֶתְמוֹל מְלֻמְדָם; הוּא סֶפֶג ²²³ אֶת הַמְּלָקוֹת בְּשׁוּיּוֹן-נֶפֶשׁ: מַה לוֹ וְלִקְטָנוֹת כְּאַלָּה. בְּעַת שֶׁלְּבוֹ שְׁעוֹן ²²⁴ בְּדֹאגוֹת גְּדוּלוֹת כֹּל-כַּךְ! אַחֲרֵי-כֵן יֹשֵׁב עַל מְקוֹמוֹ, וְיִסְמֹךְ אֶת זְרוּעוֹתָיו עַל הַעֲמוּד אֲשֶׁר לְפָנָיו, וְאֵת לְקוֹתָיו ²²⁵ תִּמְךְ בְּכַפּוֹת-יָדָיו, וְיִבֵּט אֶל הַקִּיר בְּעֵינָיִם קְמוֹת, בְּמִבְטָ קוֹפָא שֶׁל שְׁבַע-רִגְזוֹ וְיִגוֹן, אֲשֶׁר צָרְתִּיו עִבְרוּ רֹאשׁוֹ. וְהֵנָּה הִרְגִישׁ מְתַחַת לְמִרְפֵּיקוֹ אִיזָה עֲצָם קִשָּׁה וְעִגּוּל. הוּא שָׁנָה לְאֵט-לֵאֵט אֶת מְצַבּוֹ, וּבִאֲנָחָה לִקַּח אֶת הַעֲצָם בִּידוֹ. הַעֲצָם הִיָּה כְּרוּךְ בְּנִיָּר. תָּם פִּתַּח אֶת הַגְּלִיּוֹן – וּמִלְּבוֹ הַנְּשַׁבֵּר פְּרָצָה אֲנָחָה מִמְּשֻׁכָּה, אִדִּירָה וְאִיוִּמָה. בְּגִלְיוֹן נִמְצָאָה גּוֹלַת-הַנְּחֻשְׁתָּה! זֶה הִיָּתָה הַטְּפָה הָאַחֲרוֹנָה לְמִלָּא אֶת כּוֹס-הַיְּגוֹנִים שְׁלוֹ!

פֶּרֶק י': דְּזִיָּיק פּוֹטִיר ²²⁶

לְעַת הַצְּהָרִים נִרְעֵשָׁה פִּתְאֵם כֹּל הַעֲנִיָּה מִן הַמַּעֲשָׂה הַנּוֹרָא. לֹא הִיָּה צָרֵךְ בְּטִלְגֵרָף (אֲשֶׁר עַל אֲדוּתָיו עוֹד לֹא חִלְמוֹ בְּעַת הַהִיא): הַשְּׁמוּעָה עִבְרָה מְקָה לְפָהּ, מְבִית לְבִית, בְּמִהִירוֹת לֹא פְחוּתָה מְזוֹ שֶׁל הַטִּלְגֵרָף. כְּמוֹכֵן, קִרְא מוֹרָה בֵּית-הַסֹּפֵר דְּרוֹר לְתַלְמִידָיו בְּיוֹם הַזֶּה; כִּי אֵלוֹ לֹא עֲשָׂה כֵן, מַה הִיָּה הַבְּרִיּוֹת אֹמְרִים עֲלָיו! – לִיד הַנְּרָצָה נִמְצָא סִכִּין מְגָאֵל בְּדָם, וּמִי-שֶׁהוּא הַכִּיר בּוֹ אֶת סִכְנֵיוֹ שֶׁל הַזֶּקֶן פּוֹטִיר – כֵּךְ סִפְרוּ אֶת הַמַּעֲשָׂה. וְעוֹד סִפְרוּ, כִּי אַחַד מֵאֲנָשֵׁי הַעֲנִיָּה שְׁאַחַר אֲמַשׁ לְשׁוֹב לְבִיתוֹ, מְצָא אֶת פּוֹטִיר רוֹחֵץ אֶת יָדָיו בְּאֵגֶם, לְעֵרֵךְ בְּשֵׁעָה הַשְּׁנִית אַחֲרֵי חֲצוֹת הַלַּיִלָּה, וְאֵךְ רָאָהוּ פּוֹטִיר בְּרַח וְיָעֵלָם, – עֲנָן חֲשׂוֹד מְאֹד, וּבְפִרְט דְּבַר הַרְחָצָה, שְׁאִינָה כֹּלל מִמְּנַהֲגוֹ שֶׁל פּוֹטִיר. וְעוֹד סִפְרוּ, כִּי מֵאֹד הַבְּקָר בּוֹדְקִים אֶת כָּל הַבְּתִים וּמְתַפְּשִׁים אֶת “הַרוֹצֵחַ”, אֶת פּוֹטִיר (הַקְּהֵל הַגְּדוֹל אֵינּוּ מֵתַעַכֵּב בַּחֲקִירוֹת וְדִרְשִׁיּוֹת יִתְרוֹת, אֵלֹא חוֹרֵץ מִשְׁפָּטוֹ בְּלִי הַתְּמַהְמָה), אֲבֵל עֲדִין לֹא נִמְצָא. שׁוֹטְרִים מְזוּיָנִים נִשְׁלַחוּ לְכָל הַעֲבָרִים, וְהַשְּׁרִיף ²²⁷ בְּטוֹחַ, שְׁעַד הָעָרִב יִתְּפֵשׁ הַפּוֹשֵׁעַ.

כָּל אֲנָשֵׁי הַעֲנִיָּה נְהָרוּ אֶל בֵּית-הַקְּבָרוֹת. תָּם שִׁכַּח אֶת יְגוֹנוֹ וּשְׁבִירוֹ-לְבָבוֹ, וְנִינָּחָה גַּם הוּא אֶל הַקְּהֵל הַגְּדוֹל אֲשֶׁר נִקְרָא אֶל בֵּית-הַקְּבָרוֹת. וְכַאֲשֶׁר הִגִּיעַ אֶל הַמְּקוֹם הַנּוֹרָא, וְעֵינָיו רָאוּ שׁוֹב אֶת הַמַּחְזָה הָאִיוִם, נִדְמָה לוֹ כִּי כִבְר עִבְרוּ יָמִים וְשָׁנִים מִן הָעַת שֶׁהִיָּה כַּאֲן בִּאֲחֻרוֹנָה, פִּתְאוּם הִרְגִישׁ צְבִיטָה בְּזוּרְעוֹ, וּבְהִסְבֹּב רֹאשׁוֹ רֹאֵה וְהֵנָּה הוֹקְלִבִירֵי עוֹמֵד לְפָנָיו. כָּל אַחַד מֵהֶם כּוֹנֵן מְקֻטָּו לְעֵבֵר אַחַר, כְּדִי שְׁלֹא לְתַת מְקוֹם לְחֲשׂוֹד בְּהֵם. אֵךְ הַבְּרִיּוֹת לֹא

שמו לב להם כלל. הכל היו שקועים בשיחות על אדות המראה הנורא שנגלה לעיניהם.

“האמלל!” “הוא צעיר לימים כל-כך!” “זה יהיה מוסר לשודדי-קברים!” “הקבל פוטיר יְתָלָה, אם יִתְפַּס!” דבורים כאלה וכאלה נשמעו מעל צד; והכהן הלותרני, שנמצא באותו מעמד, הֵעִיר: “זה מוסר שְׂדֵי, אצבע אלהים היא!”

ופתאם נודעו כל אבריו של תם: מִקְּטוּ נִתְקַל בְּפִרְצוֹפּוֹ הגס והקר של האידיאני דזו. ובו ברגע התחיל ההמון לנוע ולהתפרץ, ובקולות קראו: הנהו! הנה הוא בא!

– מי? מי?

– הזקן פוטיר!

– הנהו, הֲצִפּוֹר בּפַח! פִּקְחו עֵין – הוא מנסה להתחמק! מהרו לגזור אָרְחוּ!

ואולם האנשים שעלו על ראשי האילנות, ממעל לראש תם, ענו, אין הוא מתפַּנֵּן כלל להמלט, אך הוא נראה כנבוך ומבולבל.

– הוצפה כזו! – אמר אחד מן הקהל – נִכְסוּף נִכְסוּף לבוא ולהשביע עיניו בפועל-כפיו, – אלא שלא שָׁעַר לִמְצָא כאן בני-לִנְיָה.

ההמון נִחְצָה לְשִׁנִּים, וישימו ידים להֲשָׁרִיף, אשר עבר ביניהם באחזו בזרועו של פוטיר. פניו של האמלל היו פרוצים, ובעד עיניו נשקפה האימה שתקפה אותו. כאשר עמד לפני הנרצח, כְּעַד כְּלוֹ, כְּאֵלוֹ אֶתְזַתּוּ עֵינָיו²²⁸, ויסתר את פניו בכפות-ידי ויתן בבכי קולו:

– אֲחִי, אֲנִי לֹא עֲשִׂיתִי זֹאת! אֲנִי נִשְׁבַּע בְּכַבּוּדִי, שְׁלֹא עֲשִׂיתִי זֹאת!

– וכי מי זה מְאַשִּׁים אותך? – נשמע קול מתוך הקהל.

הקריאה הזאת עוררה את פוטיר. הוא הרים את ראשו ויסקור את הקהל במבט עצוב ומלא יאוש. והנה ראה את האידיאני, ויקרא:

– הוי, דזו! הלא הבטחת לי לבלתי – –

– סכין זה שֶׁלְךָ הוּא? – פנה אליו הֲשָׁרִיף בהושיטו לו את כלי-המות.

רגליו של פוטיר מָטוּ, וכמעט נפל ארצה, לולא מהרו לתמכו ולהושיבו על הקרקע.

– לבי נבא לי, שאם לא אשוב הלום לקחתו... – מלמל ברעדה; אחרי-כן נִעְנַע את ידו הֲרָפָה בתנועה של יאוש, ויאמר: “הגד להם, דזו – עתה תוכל לספר הכל – לא תועיל עוד הֶעֱלָמָה.”

תם והוקלירי עמדו נדהמים, והיו כמשוגעים ממראה-עיניהם וממשמע אזניהם, בעת שהעיד האידיאני האכזר את עדות-השקר שלו במנוחה שלמה. פני השמים היו טהורים בשעה זו, ובכל זאת חכו הנערים, כי כרגע יִרְעִים אֵל עליון וברקים ירו' ב על קדקדו של הרשע. אך בראותם כי הַזֶּד השקרן כלה את עדותו ועדין הוא עומד על רגליו, שָׁלַם בכל גופו, באו לידי החלטה, כי הרשע הזה מכר את נפשו לְשִׁטָּן וכרת עמו ברית, – ועל כן שָׁבוּ מִמַּחְשַׁבְתָּם הראשונה, להפך את השבועה ולהציל את פוטיר הנקי האובד; כי מי זה יִתְגַּרָה בבעל-בריתו של השטן!

– מדוע לא התעלמת? למה באת הנה? – שאל אחד מתוך הקהל את פוטיר.

– לא יכלתי, בשום אופן לא יכלתי – ענה פוטיר בהֶאֱנָקוּ – אמרתי לברוח, אבל רגלי הובילוני הנה... והוא התחיל שוב לבכות.

רגעים אחדים אחרי-כן כשנה האידיאני לפני הֲשָׁרִיף את עדות-השקר, באותה המנוחה עצמה, ויקַּח את דבריו בשבועה. ובראות הנערים כי גם הפעם לא היו קולות וברקים, נתחזקה אצלם החלטה, כי דזו מכר את נפשו לְשִׁטָּן. הוא נחשב עתה בעיניהם כיצור היותר נפלא שבעולם, ולא יכלו עוד לגרוע עין ממנו. הם גמרו בלבם לארוב לו בסתר, בלילות, אולי יצליחו לראות מִשְׁהוֹ²²⁹ של אדונו הנורא – השטן.

סודו הנורא של תם ומוסר-לבו גזלו שְׁנֵתוֹ מעיניו כמעט שבוע תמים; ופעם אחת בבקר בשבתם כלם אל השלחן לאכול פת-שחרית, אמר סיד:

– תם, הנך מתהפך כל הלילה על מטתך והנך מדבר מתוך שְׁנֵתך ואינך מניח לי לישון.

פני תם חָוָרוּ ועיניו שָׁחוּ לָאָרֶץ.

– זה סימן רע – הֵעִירָה הדודה פולי בכובד-ראש – מה זה בלבבך, תם?

– לא כלום; איני יודע מאומה... – ואולם ידו של הנער כְּעַדָה כל-כך, עד שֶׁפָּךְ את ספל הֲקָפָה אשר לפניו.

– ואתה מדבר מתוך שְׁנֵתך וּמְשׁוֹנֹת – הוסיף סיד – בלילה שעבר צעקת פעמים רבות: “דָּם, דָּם!” ואחרי-כן קראת: “אל תֵּעַנּוּ אותי כל-כך – אני אֶסְפֵּר הכל!” מה הוא המעשה שאתה רוצה לספר?

עיני תם חָשְׁכוּ ולבו תעה, – ומי יודע מה קרה אז, לולא באה הדודה לעזרתו שלא במִתְפַּנֵּן:

– כך! – אמרה הדודה – זאת פעולת הרצח הנורא. גם אותי מִבְּעֵתֶיךָ עתה חלומות איומים כמעט בכל לילה. יש שנדמה לי בחלום שאני הרגתי את הנפש.

ומידי הֵעִירָה, שגם היא אינה יודעת מנוחה כל העת הזאת. הדברים האלה הרגיעו, כנראה, את סיד. ותם מהר לִקְעֵלֵם מעיני המסובים, באיזו אִמְתָּלָה, – ובמשך כל השבוע התאונן שהוא חֲשֵׁ²³⁰ בשניו, ובכל לילה היה קושר מטפחת על לְחִיָּו. בלילה היה מסיר לפעמים את המטפחת ויושב במטתו ומאזין בחושך, ואחרי-כן קושר שוב את המטפחת על לחייו, – והוא לא ידע, כי סיד שוכב אז עַר ומתבונן אל כל תנועותיו, ואולם לאט-לאט סרה מעל תם רוחו הִנְכָאָה – וממילא חדל גם כָּאֵב-הַשֵּׁנִים. ובינתיים המציאו חבריו מִשְׁחַק חֲדָשׁ: לעשות חקירת בית-דין על פגרי חתולים; והשחוק הזה לא היה לרצון לתם, כי הוא הזכיר לו את סודו הנורא. וסיד ראה, כי תם משתמש בכל האמתלאות לקבל עליו תפקידו של

“קורוֹנִירִי”²³¹, אף שמנהגו תמיד לקחת חלק בראש בכל משחק חדש. ועוד זאת ראה סיד, כי אחיו אינו משתתף גם בתור “עד”, ובכלל הוא משתדל שלא להשתתף כלל במשחק זה, – כל זה התמיה מאד את סיד, אך הוא שמר את הדבר בלבו ולא הגיד לאיש. ואמנם, סוף-סוף לא האריך המשחק הזה ימים, כי התברר לא מצאה בו עוד ענין, אחרי שעבר הדישו – ונפשו של תם שבה למנוחתה.

בימי דאבנו ועצבנו היה תם מתהלך לעתים קרובות לפני בית-הכלא כדי לזרוק ל”הרוצח”, בעד שבת הברזל של החלון, מיני מאכלים וממתקים והמתנות הקטנות הללו הועילו להשקיש במקצת את מוסר-לבו של הנער. בית-הכלא היה בנין-לבנים קטן, אשר עמד בצבחה בקצה העֵרָה, ושום משמר לא הושם עליו; ואף אמנם לא היה צורך בכך, כי על-פי-רוב היה הבית ריק, מאין עוברי-עבֵרָה בעֵרָה הברוכה הזאת.

אמנם, אנשי העֵרָה התאוו מאד להושיב את האינדיאני דזו בקלא בעון שוד-הקברים; אבל הכל פחדו ויראו ממנו, ולא נמצא אף איש אחד שהיה רוצה להיות המתחיל בדבר, – ולכן נשתקע²³² הענין.

פרק י"א: הדודה פולי עוסקת בתקמת-הרפואה

לא בלי סבה הִסִיחַ²³³ תם את דעתו מן הסוד הנורא שהעיק עליו, – באה דאגה חדשה והשכיחה את הראשונה. ביקי תאצִיר חדלה לבוא לבית-הספר. ימים אחדים עשה הנער את-עצמו כאילו אינו מרגיש בכך; בגאווה ובגודל-לבב התאמץ ל”כטל” את הדבר: מה לו ולנערה הקטנה? אך הכטול של גאווה לא האריך ימים. הוא התחיל מתהלך לפני בית אביה של הנערה, ולבו דוה עליו מאד. הנערה היתה חולה. ומה אם תמות? הרעיון הזה לא נתן מנוחה לנפשו. לבו לא הלך עוד אחרי שחוק-המלחמה, ואף לא אחרי שוד-הים. חמדת החיים נגוזה, עֵבְרָה, ולא נשאר אלא יגון ודאבה. כלי-שעשועיו החביבים עליו מונחים עתה עזובים ושוממים בקרן-זווית, – הוא לא מצא בהם כל חפץ.

הדודה פולי דאגה עתה באמת ובתמים לבריאותו של הנער, ותחל להלעיטו כל מיני רפואות ו”סגולות”. הזקנה היתה מאותן הברייות התמימות המאמינות בכל לבן בכל הרפואות ו”הסגולות” החדשות, שמציאיהן מכריזים²³⁴ עליהן בעתוננים. כל מה שאיזה רמאי היה מחדש במקצוע זה, הרי היא ממחרת תיכף לעשות בו נסיון – לא בעצמה, כי היא לא קלתה מְנִיָּה – אבל בכל מי שנודמן לְיָדָה. היא היתה חותמת על כל העתוננים העוסקים ב”תקון הבריאות”; וההדיוטות הגסה שבהם היתה נשמת אָפָה. כל ההבלים האמורים בעתוננים הללו: כיצד שוכבים לישון וכיצד קמים, כיצד אוכלים וכיצד שותים, כיצד מטְּוִלִים ומה בגדים לובשים, – כל זה היה בעיניה “תורת אמת”; ולא קשה ולא הרגישה שִׁנְחֻנִיָּה אלה סותרים דברי עצמם כמעט בכל חדש וחדש. היא היתה אשה פשוטה וישרת-לבב, ולכן היתה “קרבן שָׁמֶן” להרמאים בעלי הריקלמות. מזוֹנָת בגליונות עתונני המשקרים ו”בסגולות” חדשות מן החדשות, היתה הולכת מבית לבית להביא מֵרַפָּא ו”צִרִי-גלעד” לשכניה החולים – ואוי לו למי שפגע בו “מלאך רפאל” זה!

ובאותו הזמן נודעה להדודה פולי מתוך עתונני סגולה חדשה לכל המחלות שבעולם: זו הרפואה במים קרים. ולכן ראתה הזקנה ב”מֵרָה השחורה” של תם הזדמנות יפה לנסות בו את כחה וגבורתה של הרפואה החדשה. יום יום הוציאה את הנער ממתו כעלות-השחר, הובילה אותו אל דיר-העצים ושם שפכה עליו מִבּוֹל של מים קרים; אחרי-כן שפשה אותו באלונגית גסה, עד אשר האדים כתולע, ואז החזירה אותו למתו; ולאחרונה כרכה אותו בסדין לח וכסתה אותו בשמיכות למען יזיע היטב-היטב, עד שכמעט יצאה נשמתו מתוך זַעֵה.

אך למרות כל אלה, לא סרה מחלתו של הנער: “המרה השחורה” שלו התגברה, ופניו נעשו חורים יותר ויותר. אז הוסיפה הדודה על רפואתיה עוד אֲמִבְטָאוֹת חמות, אמבטאות לחצי הגוף, ועוד אמבטאות שונות. אך רוחו של הנער עצובה כמקדם. הוסיפה הדודה על רפואת-המים עוד התחבולות אחרות: העמידה²³⁵ את מזונו על דִּיֶּקָא לבד, והדביקה על גופו כל מיני תחבשות – וכל זה ללא הועיל.

הנער האֲמַלל קבל את כל ה”יסורים של אהבה” הללו בשתיקה ובשיוון-נפש ולא נסה כלל להתנגד להם. על זה התרגשה הזקנה עוד יותר: שיוון-נפש שכזה הרי הוא סימן למחלה קשה מאד! והנה נודמנה לה מודעה בעתונני, המכריזה על “מִיץ-סמים” חדש המעודד כל רוח דִּיֶּקָא – ותכף הזמינה את התרופה החדשה. טְעָמָה את ה”מִיץ” בקצה לשונה, וימצא חן בעיניה מאד: הרי זה ממש אש מְפַעֶפֶעֶת²³⁶, מיץ כזה עלול גם להחיות מתים. ובכן עזבה את רפואת-המים ואת האמבטאות החמות ואת כל יתר הסגולות והתרופות, ותשלך הִקְבָּה²³⁷ אך על המיץ הזה. היא נתנה לתם מְלֹא כֶּף קִטְנָה, ותחכה בדאגה לפעולת הרפואה. והנה, הָאֵחַ! נָסוּ יגון ואנחה, ותהי הַרְנָחָה: בן-רגע גז שיוון-נפשו של הנער, הוא מלא תכף חיים ותנועה, ויתגעש ויִסְפָּעֵר ויִתָּר מִמְקוֹמוֹ, כְּאִלּוּ הִסִּיקוּ תחתיו כל שבעה מדורי גיהנם בבת-אחת.

עתה נוכח תם כי הגיע זמן לקום מִקְלִיו. הוא זמם תחבולות איך להִתְלַחֵץ מחכמת הרפואה של דודתו, ואחרי ישוב-הדעת מצא כי אך טוב לפניו להתראות כְּאִלּוּ הוא חובב מאד את הרפואה החדשה, את המיץ הקודת. הוא התחיל לדרוש את המיץ לעתים קרובות כל-כך, עד שגערה בו הדודה לבל יוסיף עוד להִלְאֹתָהּ. לו היה לה עסק כזה עם סיד המקשיב והצנוע, אזי היתה מלאה שמחה על רעבתנותו לרפואתיה, אבל תם היה חשוד בעיניה מאד, ולכן התחילה לבדוק בחשאי את בקבוק המיץ. היא בדקה ומצאה, שהמיץ הולך ופוחת באמת, אבל היא לא ידעה שהנער מְרַפָּא בו את הסדק שברצפת חדר-האוכל.

ויהי היום ותם מְטִיף נטפי-הרפואה לתוך הסדק, והנה בא פֶּטֶר, זה החתול הצהוב של הדודה, ובראותו את הכף הקטנה בידי תם, התחיל לנהום ולמצמץ²³⁸ בעיניו. כמבקש לגימה²³⁹ מן המטעמים הללו.

– אל תבקש, פטר, אם אין לך צורך בכך – אמר אליו תם.

ואולם פטר רמז בעיניו, שיש לו צורך גדול בכך.

– נו, אם רצונך בכך, הנני מְנַתֵּן על חלקי ונותנו לך. אבל, ידידי, אם לא ינעם לחכך, אל נא תתרעם על אחרים אלא על עצמך – כי בזאת חפצת. השמעת?

פטר הסכים גם לתנאי זה. ובכן פָּשַׁק תם את פי החתול ויִצַק לתוכו מְלֹא הכף, עם ה”הִקְבָּה”²⁴⁰ מסוימת. פֶּטֶר קפץ קפיצה כְּאִמְתִּים גְּבֵהָ ויתן קולו בשירת-המלחמה של “אדומי-העור”, ויתרוץ מסביב לחדר, ובדרך מרוצתו נתקל בכלי-הבית וישלך ארצה את עֵצִיצֵי-הפּרָחִים²⁴¹, ויעש חורבן גדול בכל החדר. אחרי-כן התיצב על רגליו האחרות ויחל לרקד מִן מחול שובב, כמתהולל מתוך תענוג, בסבבו בראשו ובהריעו תרועת-ששון איומה. ושוב התחיל להתרוץ מסביב לחדר, ובכל אשר יפנה ירשיע. לקול הרעש פָּרְצָה הדודה פולי החדרה, ותספיק עוד לראות את חתולה האהוב עושה “סִיּוֹם” לשערוֹיֹתָיו בקריאת-הידד פראית וקופץ בעד החלון בְּגֵרָו אחריו את עֵצִיצֵי-הפּרָחִים הנותרים. הזקנה עמדה נדהמה ותשקף ממעל למשקפיה על המהפכה. ותם התגלגל על הרצפה, מתפקע מצחוק.

– הוי, תם, מה זה היה לחתול?

– אני איני יודע, דודתי – ענה הנער בקול נחנק מחוקא²⁴².

– מַימי לא ראיתי כזאת. מה זה שובב את פטר משובה נצחת כזו?

– גם אני איני יודע. אל-נכון משתובבים ככה כל החתולים, קְשֶׁלְּכֶם טוב עליהם.

– האמנם? כך? – ובקולה של הדודה נשמע גגון מבשר רע.

– כך, כמדומה לי, שְׁפָן הם עושים –

הזקנה כפפה את גבה ונתסקור את החדר בחשד, ותם שומר תנועותיה בענין ובדאגה גם יחד. ופתאם ראה (אך כבר אחר את המועד) את המקום אשר ממנו תפתח הרעה: מתחת המטה הציץ קצנה של כף-הרפואה. הדודה הרימה את הכף, ותם הוריד לארץ ראשו במבוכה. הזקנה תפשה את תם בבית-האחיזה הקגיל – באזנו – ותדפוק על ראשו דפיקה מכאיבה בבית-אצבעה.

– עתה הגידה נא, שקץ, מה המריצך לענות ככה את החתול העלוב?

– אני עשיתי זאת בחמלתי עליו, יען כי אין לו דודה.

– אין לו דודה? מה זה תמלל דברי-רוח!

– אין אלה דברי-רוח. יען כי לו היתה לו דודה, אזי היתה היא שורפת את פיו וחומר²⁴³ את בני-מעיו ברפואותיה, בלי חנות, כאלו היה בן-אדם.

הדודה פולי הרגישה מוסר-לב. הדבר נראה לה בצורה חדשה לגמרי: מה שהיא אכזריות לחתול, תוכל להיות אכזריות גם לנער. לבה נעשה רך כרגע ורגשי נוחם ורחמים התערורו בקרבה, ובעיניה נוצצו דמעות. היא שמה ידה על ראש הנער ותאמר בלשון רכה:

– הלא רק לטובתך פגנתי, תם. ואף אמנם הועילה לך הרפואה.

תם הביט ישר בפניה, ולגע דק רפרף על שפתיו באמרו:

– יודע אני, כי כננתך היתה טובה, דודתי, וגם אני התכונתי רק לטובתו של פטר. ואף אמנם הועילה לו הרפואה, – מעולם לא ראיתי אותו מרקד ומפזז באופן יפה כל-כך...

– נו, הרף נא, תם, לבל תכעיסני שוב. ועתה לך לבית-הספר, והשתדל להיות נער טוב וחכם, ולא תצטרך עוד לרפואות.

תם בא לבית הספר קודם התחלת הלמוד. בכלל היה תם בעת האחרונה מן הזרזים המקדימים, מה שהתמיה מאד את חבריו. ואולם, תחת להתהולל ולשחק עם חבריו, היה מתהלך הנה והנה ליד השער. מתאונן היה, שהוא קש²⁴⁴ בגופו קצת. ובאמת היו פניו רעים. עיניו היו כתועות לכל עבר, אך בעיקר היו נטויות אל הדרך העולה לבית-הספר. מרחוק נראה זויף תאצ'יר, לפני תם אורו; וכאשר קרב הנער, רץ תם לקראתו ויבוא אתו בדברים וישתדל בכל מיני תחבולות להוציא מלים מפיו על אדות ביקי אחותו, בדרך עקלתון (כי בוש לשאול לה בפירוש); אך דויף לא היה פקח ביותר, ולא הבין אנה פני הדברים מועדות. עיני תם צפו בהתרגשות אל כל סַר²⁴⁵ שנגלה מרחוק, ובאיבה הפנה ראשו מבעלת-הסַר, בראותו כי אין זו שהוא מבקש. לבסוף כלו כל הסַרים מן הדרך, ותם בא לידי יאוש, ויכנס לבית-הספר הריק, כדי להתעצב ביחידות. ופתאום והנה נראה עוד סַר אחד בשער, ולב תם רקד מגיל. כרגע קפץ החצרה ויתהולל כאינדיאני ממש: שאג, צהל, התגרה בחבריו, קפץ מעל לגדר קפיצה שיש בה סכנת-נפשות, התהלך על ידיו, התיצב על ראשו, – בקצור הוא הראה הפעם כל מעשי תקפו וגבורתו, בהציצו לרגעים מן הצד, לראות, אם שְׁמָה ביקי תאצ'יר את לְבָה לזאת. אך היא, כנראה, לא הרגישה כלל בכל הטורח שהוא טורח בשבילה, ואף לא העיפה עיניה בו. האמנם לא ראתה אותו כלל? הוא התחיל לעולל עלילות-גבורתו בקרבתה: סבב אותה בתרועת-מלחמה של "אדומי-העור", חטף כובע מעל ראש נער ויזרקוהו על הגג, נדחק לתוך כנופיה צפופה של נערים ופרץ לו דרך ביניהם ב"סערה" עד אשר מטו רגליהם, והוא בעצמו התהפך על רגליו ועל ראשו ויפול ממש תחת חטמה של ביקי, – והיא שְׁטָתָה מעליו, ובגובה אָפָה אמרה: "פשש!... יש נערים החושבים שהם מפליאים לעשות בתעלוליהם!"

תם התגעש, לחייו להטו מקצף ובזיון. הוא קם על רגליו ויתגנב לבית-הספר, נְבוֹך ונִדְבָּה.

פרק י"ב: שוֹדְדֵי-הַיָּם הַצְּעִירִים

תם בא לידי החלטה. קלה ונחרצה היא, וממנה לא ישוב. הוא נער עזוב מכל, אין לו רַע ואוהב, אין חומל עליו. אפשר, שבאחרונה יתחרטו ויתאבלו כאשר יראו להיכן הביאו אותו. הוא עשה כל מה שבכחו ללכת בדרך הישר, אבל הם לא הניחו לו. ומכיון שהם רוצים להַפְטֵר ממנו, הרי הוא נותן להם חפצם זה. כך, הם הכריחו אותו להתיצב על דרך לא-טוב, ועתה אין לו ברירה: הוא אנוס ללכת בדרך חטאים!...

שְׁקוּעַ בהרהורים כאלה עזב תם את בית-הספר בשעת ההפסקה, וכבר יצא מחוץ לעִנְרָה, וצלצול הפעמון, הקורא לתלמידים לשוב אל השעור, הגיע לאזניו מרחוק כקול דממה דקה. הוא נתן בבכי קולו, בְּכָרָו כי לא יוסיף עוד לשמוע אותו הצלצול הידוע והחביב, – אך מה יוכל לעשות, והם מכריחים אותו לכך. ואולם הוא סולח להם, לאכזרים הללו. והוא הולך ובוכה, ואנקותיו מרעישות את האויר.

ובאותו רגע בא לקראתו ידידו הנאמן, דוּוּ האַרְפִיר, והפַּרְת פניו של זה ענתה בו, שגם הוא נושא בלבו מחשבה נוראה שבאה מתוך יאוש. נָפָר שְׁכָן נפגשו שני אמללים בדעה אחת. תם התחיל לַסְפֵר לידידו מתוך יבֹבֹת, במחנות דמעותיו בְּשֶׁרְנָלוּ, מה רע ומר לו בביתו; הכל שונאים אותו ומעליבים²⁴⁶ אותו, אין לו בלתי אם להרחיק נודד בעולם הגדול על-מנת שלא לשוב עוד לעירו עד נצח; וְיִסִּים²⁴⁷ את שֶׁפֶךְ-שיחו בתקוה, כי

הוא, דזו, לא ישכח אותו.

והנה נמצא, שאותם הדברים בעצמם חפץ דזו להגיד לתם, ולשם כך בא הנה. אמו הלקתה²⁴⁸ אותו, בשביל שחשדה אותו ששתה איוו שְמֶנֶת, אשר לא טעם כלל ולא ראה כלל; ברור הדבר, שהיא אך מתאנה לו כדי להפטר ממנו, יען כי היא שונאה אותו; ובכן אין לו עצה אחרת, כי אם ללכת אל אשר יִשְׁאוּהוּ עֵינָיו; הלאוֹי שְׁתֵּי אִמּוֹ מְאוֹשֶׁרֶת וְלַעֲוֹלָם לֹא תִתְחַרֵּט עַל אֲשֶׁר דָּחַפָה אֶת בְּנֵהָ הָאֲמֵלֶל לַתּוֹךְ הָעוֹלָם הָאֲכֹרִי לְהִתְעַנּוֹת וְלָמוֹת.

כן הלכו שני האמללים יחדו, הלך ושפוך מרי שיחם איש בחיק רעהו, ובאותו מעמד קרתו ברית חדשה, ברית אָחוּהוּ, לדבוק איש באחיו ושלל לעזוב לעולם זה את זה, ורק המות יפריד ביניהם. ואחרי-כן התחיל כל אחד לברר ולבאר לחברו את מחשבתו אשר הוא זומם לעשות. דזו השתדל להוכיח, כי אך טוב להיות לנזיר-פְּרוֹשׁ, להתבודד במערה ולהתפרנס בקלפות-עצים ובלחם-נְקָדִים ולגוֹעַ לפרקים ברעב ובקור ובשאר מיני מחסור. ואולם אחרי אשר שמע את עצתו של תם, הוכרח דזו להודות, כי אמנם יש יתרון מוחשי לחיים של פושעים, ולכן הסכים גם הוא להיות לשודד-הים.

במרחק שלשה מלין מס'ט פטרבורג (זה שם העֵרָה), במקום אשר שם מתרחב נהר-מיסיסיפי עד יותר ממיל, נמצא אי ארוך וצר, מכוסה ביערות, והמים אשר לחופו האחד אינם עמוקים. הָאֵי הַזֶּה לֹא-נֹשֵׁב מֵאֲדָם, כִּי קָרֹב הוּא לְעֵבֶר הַשְּׁנַיִם שֶׁל הַנְּהַר, מְקוֹם יַעַר-עֵד, אֲשֶׁר כְּמַעַט לֹא דָרְכָה בּוֹ רֶגֶל אָדָם. אֵת הָאֵי הַזֶּה – אֵי-דֹזְקֶסוֹן – בָּחַרו הַנְּעָרִים, הַמִּיּוֹעָדִים לְהִיט שׁוֹדְדֵי-הַיָּם, לְמַעַן לֵהֶם. אֵת מִי יִשׁוּדוּ כֹּאן – שְׂאֵלָה זֹו לֹא עֵלְתָה כֹּל לִפְנֵיהֶם. הֵם הִלְכוּ לְבַקֵּשׁ אֶת הַקֹּלְבִירִי פִּיֵן, וְעַד מָהֵרָה מִצְּאוּהוּ, וְעַד מָהֵרָה הִתְחַבֵּר אֵלֵיהֶם: לֹו הָרִי אֵין עוֹד כֹּל תְּקֵנָה, וְכֹל הָעֵסְקִים שְׁוִים בְּעֵינָיו. אַחֲרֵי-כֵן נִפְרְדוּ אִישׁ מֵעַל רֵעֵהוּ, עַל-מִנַּת לְהַפְגִּישׁ בְּמִקוֹם שׁוֹמֵם עַל שֵׁפֶת הַנְּהַר, בְּמִרְחָק שְׁנַיִם מִיָּלִים מִן הָעֵרָה, בְּשַׁעַר הַנְּבַחְרָה, כְּלוֹמֵר: בְּחֵצֵי-הַלֵּילָה. שֵׁם, בְּאוֹתוֹ הַמְּקוֹם, יֵשׁ רְפֹסוּדָה קֹטְנָה, וְאוֹתָהּ צָרִיךְ לְתַפּוֹשׁ. וְגַם תְּנָאֵי-הוֹתְנָה, כִּי כֹל אֶחָד יִבְיֵא אֹתוֹ חֲפֹז וְקָסִים וּמַעַט צֵידָה, כֹּכֵל אֲשֶׁר תִּשְׁיֵג יָדוֹ בְּעֵלְטָה וּבִסּוּדֵי-סוּדוֹ, כִּיֵּאֵת לְשׁוֹדְדִים. וּבְשׁוֹבֵם אֶל הָעֵרָה הוֹדִיעוּ לְכֹל חֲבֵרֵיהֶם בְּרִמּוּזִים רְבֵי-הַפְּנֵנָה וּבְהִנָּה עֲצוּמָה, כִּי “בְּקָרֹב תִּשְׁמַע שְׁמוּעָה בְּעִיר”, – וְעַם זֶה צָוּוּ עַל הַנְּעָרִים לְשַׁמּוֹר אֶת הַדְּבָר בְּסוּד.

כחצות הלילה בא תם עם נקניק מבושל ועוד מקצת מזונות, ויסתתר בין חרולים על ראש גבעה קטנה הנשקפה על פני מקום-המועֵדָה. שקט ודממה מסביב. תם הטח אזנו לשמוע – אך שום רֶחַשׁ קָל לֹא הִפְרִיעַ אֶת מְנוּחַת הַלֵּילָה, אֲזַ שָׁרַק שְׁרִיקָה קֶצֶרָה. מִתְחַתֵּית הַגְּבֵעָה עֵנּוּ לוֹ בְּשְׁרִיקָה. תֵּם שָׁרַק עוֹד שְׁתֵּי פַעְמִים, וְהַתְּשׁוּבָה נִתְקַבְּלָה בְּדִיּוֹק. אַחֲרֵי-כֵן נִשְׁמַע קוֹל קוֹרָא: מִי פֹה?

– תם סוייר, הִפְרִיטוֹן הַשְּׁחוֹר. וּמִי אַתָּם שָׁם? קְרָאוּ בְּשִׁמּוֹתֵיכֶם!

– הוֹק פִּיֵן, תְּמוּזֵי-הַיָּדִים, וְדוֹו הָאַרְפִיר מְחַתֵּת-הַיָּמִים. (אֵת הַכְּנֻיִים הָאֵיּוֹמִים הִלְלוּ הַמְּצִיא לְהֵם תֵּם מִתּוֹךְ סְפוּרֵי-הַשׁוֹדְדִים הַיּוֹדְעִים לוֹ).

– לְחַיֵּי! ²⁴⁹ עֵתָה הִגִּידוּ הַסִּסְמָא ²⁵⁰!

שני קולות צרודים לָחֲשׂוּ בְּבֶת-אֶחָת אֶת מְלֶת-הַסִּימָן הָאֵיּוֹמָה שֶׁהַחְרִידָה אֶת הַלֵּילָה הַהוּזָה:

– תֵּם!

אז השליך תם את הַנְּקִיָּק מֵעַל רֹאשׁ הַגְּבֵעָה לְמַטָּה, וְהוּא בְּעַצְמוֹ הִתְגַּלְגַּל אַחֲרָיו עַל פְּנֵי צֵלַע-הַגְּבֵעָה הַזֹּקֵפָה, מֵה שְׁגָרָם נֹזֵק מְסוּיָם לְבַגְדָיו וְלַעוֹר-בְּשָׂרוֹ. אֲמָנָם יָכֵל הִיָּה לְרַדֵּת בְּפִשִּׁיטוֹת בְּנֵתִיב קָל וּמְרָנָח, אֲבָל זֶה לֹא נָאָה לְשׁוֹדְדֵי-הַיָּם, הַמְּחַבְּב כֹּל-כַּךְ אֶת הַסְּפָנוֹת וְהַחֲתָחָתִים.

דזו, הַמְּכֻנָּה “מְחַתֵּת-הַיָּמִים”, הִבִּיא אֹתוֹ רַק חֲתִיכַת-קְלָב, וְגַם זֶה עֵלָה לוֹ בְּסִכְנַת-נִפְשׁוֹת וְכַמַּעַט שְׁנֵתִפֵּשׁ בְּגִנְבָתוֹ. וְ“חֲמוּזֵי-הַיָּדִים” נָגַב וְהִבִּיא קִדְרָה לְבִשׁוֹל וְהִרְבָּה עַל־טֵבֵק; אֲךְ חוּץ מִמֶּנּוּ לֹא הִיָּה בֵּין “הַשׁוֹדְדִים” מַעֲשֵׂנִים אוֹ לוֹעֲסִים טֵבֵק. “הַפִּיֶרְטוֹן הַשְּׁחוֹר” הוֹדִיעַ, שְׂאֵי-אֲפֹשֶׁר לְצַאֵת לְדָרֶךְ בְּלֵי אֵשׁ. זֶה הִיָּה רֵעִיוֹן מְחוּכָם; בְּאוֹתָם הַמְּקוּמוֹת לֹא יָדְעוּ כְּמַעַט עַל מְצִיאוֹתָן שֶׁל גִּפְרוּרִיּוֹת בִּימִים הֵם. וִירָאוּ הַנְּעָרִים אֵשׁ מַעֲמַעֲמַת ²⁵¹ עַל גְּבֵי רְפֹסוֹת גְּדוֹלָה, וְיִמְהָרוּ וְיִתְגַּבְּבוּ אֵלֶיהָ וְיַחֲסִפוּ אֹד אֶחָד. אֵת “הַשׁוֹד” הַזֶּה הוֹצִיָּאוּ לְפַעֲלוֹהָ בְּכִנְנָה עֲצוּמָה וְ“בְּהִדּוֹר” מִיּוֹחַד וּבְתַכְסִּיסִים ²⁵² מְדוּקְדָּקִים: לְרַגְעִים לְחַשׂוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ: “הֵס!” וּבְכֹל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה שָׁמוּ אֲצַבְעָם עַל פִּיהֶם, אוֹ שִׁלְחוּ יָדָם פְּתָאָם אֶל הַפְּגִיּוֹן ²⁵³ הַמְּדוּמָה שֶׁבְּחִגּוֹרָתָם הַמְּדוּמָה, וּבְלַחֲשׁוֹת זֹעַמּוֹת חֲלָקוּ פְּקוּדוֹת, כִּי, אִם יִזוּ “הָאוִיב” מִמְּקוֹמוֹ, צְרִיכִים לְ“הִלְעִיטוּ” אֶת הַצַּעְצוּעַ עַד הַנְּצֵב”. יַעַן כִּי “הַמֵּתִים אֵינָם הוֹלְכֵי רְכִיל”. אֲמָנָם הֵם יָדְעוּ הֵיטֵב, שְׂאֲנֵשִׁי הַרְפֹּסוֹת הִלְכוּ זֶה כְּבֹר עַל הָעֵרָה לְלוֹן בְּאֲכַסְנִיּוֹת אוֹ לְהִתְהוֹלֵל בְּבֵתִי-מְרוּזָה; אֲבָל זֹו אֵינָה סְבָה מְסִפִּיקָה לְהִתְנַהֵג בְּמַעֲשֵׂה כּוֹזָה שְׂלָא כְּדָרֶךְ הַשׁוֹדְדִים.

סוּף-סוּף הַפְּלִיגָוָה ²⁵⁴ שֶׁלֶשֶׁת הַגְּבוּרִים שִׁלְנוּ בְּנֵהָר עַל הַדּוּבְרָה הַקְּטָנָה שֶׁכָּבְשׁוּ. תֵּם הִיָּה הַמְּפַקֵּד שֶׁל “הָאֵנִיָּה”; הוֹק תִּפֵּשׁ אֶת הַמְּשׁוֹט הַקִּיצוֹנִי, וְדוֹו אֶת הַמְּשׁוֹט הַמְּקָדָם. תֵּם עֵמַד בְּאֲמַצַּע “הָאֵנִיָּה”, בְּעֵינָים קוֹדְרוֹת וּבִידֵים מְשׁוּלְבוֹת, וְנָתַן אֶת פְּקוּדָיו בְּקוֹל נְמוּךְ ²⁵⁵ וְקֹשָׁה.

– לְעֵבֶר הַרוּח! הֵטוּ הַמְּפָרָשׁ! הִתִּירוּ! בְּכַח!

[אֵיּוֹר: שׁוֹדְדֵי הַיָּם מְפִלְגִים בְּמִים. עַמּוֹד מְסַפֵּר 78 בְּמִקּוֹר הַמּוּדַפָּס]

אֲךְ מִפְּיֵן שֶׁהַדּוּבְרָה הַקְּטָנָה הַפְּלִיגָה לְאֵטָה בְּמִי-מְנוּחוֹת, הָרִי מוֹבֵן מְאֵלֵיו כִּי כֹל הַקְּרִיאוֹת וְהַצְּוִיִּים הִלְלוּ לֹא נִאֲמָרוּ אֵלָא לְ“תְּפֹאֶרֶת הַמְּלִיצָה”, בְּלֵי שׁוּם פְּנֵנָה מִיּוֹחַדָּת.

– בְּאִיּוֹ מְפָרָשִׁים מִתְּנַהֵלֶת הָאֵנִיָּה?

– בְּתַחֲתִיִּים, שְׁנַיִם וְעֵלְיִים, אֲדוֹן!

– יַעֲלוּ חֲצֵי-תְרִיסֶר ²⁵⁶ מִכֶּם עַל רֹאשׁ הַתְּרָן! תְּכָף!

– כְּמַצְנֶתֶךָ, אֲדוֹן!

– הִדְקוּ אֶת חֲבֵלֵי-הַמְּפֹרָשׁ! בּוֹרִיזוֹת!

– כְּמַצְנֶתֶךָ, אֲדוֹן!

הַדּוֹבְרָה עֵבְרָה עֵתָה אֶת אֲמֵצֵה הַנְּהַר, וְהִנֵּה הִיא מְפַלְגָה מִנְּגַד הָעֵינָה. אִירוֹת פְּהִים אֲחָדִים סָמְנוּ מִרְחוֹק אֶת מְקוֹמָהּ. נִפְרָ, שְׁאֲנֵשִׁי הָעֵינָה שְׁקוּעִים בְּתַרְדֵּמָה שְׁלֵנָה, הִרְחַק מִן הַמַּיִם הַפְּבִירִים הַזּוֹרְעִים רְבִיבוֹת נִיצוּצוֹת-כּוֹכְבִים, וּבְלִי יָדִיעָה כֹּל-שֶׁהִיא עַל אֲדוֹת הַמַּאֲוָרֵע הַחֹשֶׁב הַמְתַּרְגֵּשׁ וּבֵא. “הַפִּיכְרִטוֹן הַשְּׁחוֹר” עוֹמֵד עַל מְקוֹמוֹ בְּזוֹרְעוֹת מְשׁוֹלְבוֹת עַל תְּזָהוּ, וְהִנֵּה שׁוֹלַח אֶת “מְבִטּוֹ הָאֲחֵרוֹן” אֶל מְקוֹם שְׁשׁוֹנוֹ הַרְאִשׁוֹנִים וְיָגוֹנוֹ הָאֲחֵרוֹנִים; צַר לוֹ מֵאֵד, שֶׁ“הִיא” אֵינָה רוֹאֶה אוֹתוֹ עֵתָה, בְּשֶׁעָה שֶׁהוּא נֶצֶב בְּלִי-קֶת בְּלִב יָם זּוֹעֵף וְעֵינָי וְעֵינָי הוּא רוֹאֶה אֶת הַמּוֹת וְהוּא הוֹלֵךְ לְקִרְאָת גּוֹרְלוֹ בְּצַחוּק-מְרִי עַל שִׁפְתָיו. אֲכֵן, דְּמִיוֹנוֹ שֶׁל תָּם לֹא נִצְרָךְ לְהִתְאַמְצוֹת יִתְרָה, כְּדִי לְהַעֲתִיק אֶת אֵי-דוֹקְסוֹן אֶל לֵב הָאוֹקְיָנוֹס, בְּרְחוֹק אֶלְפִי מִלִּין מְעִרְתוֹ. וּבִכֵּן שִׁלַּח אֶת “מְבִטּוֹ הָאֲחֵרוֹן” בְּלִב נִשְׁבֵּר וּמְרֻצָּה גַם יָחֵד. יִתֵּר הַשּׁוֹדְדִים הֵיוּ עֲסוּקִים גַּם הֵם בְּמִשְׁלֹחַ מְבִטָּם הָאֲחֵרוֹן, וְהֵם הָאֵרִיכוֹ כֹּל-כֵּךְ בְּהַשְׁקָפָתָם עַל הָעֵינָה, עַד שֶׁכִּמְעַט נִסְחַפְּהָ הַדּוֹבְרָה בּוֹרֵם הַנְּהַר מֵהֵלָאָה לְמַחוּז-חֲפָצָם. אֶךְ לְאַשְׁרָם הַרְגִישׁוּ בִּסְכָנָה זֹו בְּעוֹד מוֹעֵד, וְיֵאָחֲזוּ בְּתַחבּוּלוֹת הַנְּחֻצוֹת. וְכִשְׁתִּי שְׁעוֹת אַחֵרִי חֲצוֹת-הַלַּיְלָה נִתְּהָ הַדּוֹבְרָה עַל שְׁרִטוֹן ²⁵⁸ בְּמִרְחָק מְאֹתִים אֵמָה מִן הָאֵי, וְהַשּׁוֹדְדִים שִׁלְנוּ נִשְׂאוּ אֶת טַעַן ²⁵⁹ “הָאֵנִיָּה” אֶל הָאֵי, בְּלַחְתָּם, הַלּוֹךְ וְשׁוֹב, בְּמִי-מְתַנְּנִים. בֵּין תְּשִׁמִּישִׁי הַדּוֹבְרָה נִמְצָא גַם מְפָקֵשׁ יֵשׁוּ, וְאוֹתוֹ פָּרְשׁוּ עַל הַשִּׁיחִים כֹּאֵהֶל, לְמַחֲסֵה לְצִידָה; הֵם בְּעַצְמָם יֵישְׁנוּ תַּחַת כֶּפֶת הַרְקִיעַ, כְּרֹאוֹי לְשׁוֹדְדִים.

כְּעִשְׂרִים צַעֲדִים מִן הַחוּף, בְּתוֹךְ עֵבְי-הַחֹרֶשֶׁה, הַבְּעִירוֹ מְדוּרָה, וַיִּכְשְׁלוּ מִקְצַת הַלֵּב לְאִירוֹחַת-הָעֶרֶב, וּבְאוֹתָהּ סֵעוּדָה בְּנֶזְבֹו ²⁶⁰ כְּמַעַט מְחֻצִּיתוֹ שֶׁל הַלַּחֵם הַשְּׁחוֹר שֶׁהִבִּיאוּ אִתָּם. מֵה נִהְדָּרָה בְּעֵינֵיהֶם סֵעוּדָה כְּזוֹ, תַּחַת פֶּתַת הַשָּׁמַיִם, בְּתוֹךְ יַעַר-עַד, עַל אֵי טְמִיר ²⁶¹ וְנַעֲלָם מְעִינֵי אָדָם, – מִמֶּשׁ כִּמְנַהֵג פְּרָאִים אֲמִתִּים! בְּאוֹתָהּ שֶׁעָה נִמְנוּ וּגְמָרוּ שֶׁלֹּא לְשׁוֹב עוֹד אֶל “הַיְשׁוּב” עַד עוֹלָם.

אַחֵרִי אֲשֶׁר תָּם הַחֵלֶב הַמְּבוּשֵׁל וְאַחֵרִי אֲשֶׁר נֹאכַל כֹּל הַלַּחֵם עַד פְּרוּסָה ²⁶² אַחֲרוֹנָה, הַשְּׁתַּטְחוּ עַל פְּנֵי הַדְּשָׂא אֲצֵל הַמְּדוּרָה, בְּנַחַת-רוּחַ יִתְרָה. אֲמַנֵּם הֵם יִכְלוּ לְתוֹר לְהֵם מִשְׁכֵּב פְּחוֹת חֵם, – אֲבָל אֵיךְ יִתְקַרְרָ ²⁶³ עַל פֶּרֶט נִכְבַּד וּמְלָכָב כֹּל-כֵּךְ בְּחֵי-שׁוֹדְדִים: זֹו שְׁכִיבָה מִסְבִּיב לְמְדוּרָה בְּמַחֲנָה!

– הָאֵחָ, מֵה יִפֵּה כֵּאֵן! – קִרָא דְזוֹ בְּהַתְּפַעְלוֹת.

– מֵה הֵיוּ אֲמַרִים חֲבֵרֵינוּ, לוֹ רֹאוּ אוֹתָנוּ בְּכֵךְ? – הָעִיר תָּם.

הֵם לֹא הֵיוּ אֲמַרִים כְּלוֹם, אֲלֵא הֵיוּ מִתְּפַקְעִים מְקַנְאָה. הָאֵינִי זֹאת, הוֹק?

– בְּלִי שׁוֹם סִפְק – עֵנָה הוֹק – בְּכָל אֹפֶן אֲנִי שְׁבַע-רָצוֹן מֵאֵד. חַיִּים טוֹבִים מֵאֵלָה אֵינִי דוֹרֵשׁ לִי כֹלֵל. הֵרִי מְעוֹלָם לֹא אֲכַלְתִּי דֵי שְׁבָעִי, – וְכֵאֵן אֵינִי הֵם יִכְלוּ לְבּוֹא לְדוֹשׁ אֶת בְּשָׂרִי וּלְטַלְטְלֵנִי הֵנָּה וְהִנֵּה וּלְשַׁפּוֹךְ עָלַי חֲמָה וּגְעָרוֹת וּקְלָלוֹת.

– אֵלָה הֵם חַיִּים כְּלִבְבִּי! – אֲמַר תָּם – אֵינִי צוֹרֵךְ לְהַשְׁכִּים קוֹם בְּבִקְרָה, אֵינִי צוֹרֵךְ לְלַכֵּת לְבֵית-הַסֵּפֶר, לְרַחוּץ, לְסָרוֹק, וְכִדּוּמָה מִמְּעֵשִׁי-טְפִשׁוֹת. עֵתָה הֵנֶךְ רוֹאֶה, דְּזוֹ, כִּי שׁוֹדְדֵי-הַיָּם אֵינּוּ צָרִיךְ לְעֹשׂוֹת כְּלוֹם, כְּשֶׁהוּא בִּיבְשָׁה; תַּחַת אֲשֶׁר נְזִיר-פְּרוּשׁ מְחֻיֵב לְהַתְּפַלֵּל כֹּל הַיּוֹם, וְגַם אֵינִי לוֹ בְּמָה לְשַׁעֲשַׁע אֶת נַפְשׁוֹ.

– בְּנֹדָאֵי כֵן הַדְּבַר – הַסְּכִים דְּזוֹ – בְּתַחֲלָה לֹא בְּדַקְתִּי אֶת הַדְּבַר כֹּל צָרְכּוֹ; וְאוֹלָם עֵתָה לֹא אֲכַחֵד כִּי חַיִּי-שׁוֹדְדִים מוֹצִאִים חֵן בְּעֵינֵי שֶׁלֹּא בְּעַרְךָ יוֹתֵר, אַחֲרֵי אֲשֶׁר טַעַמְתִּי מֵהֶם.

[אִירוֹ: הַשּׁוֹדְדִים יוֹשְׁבִים מִסּוּבִים עַל הַחוּף. עוֹמוֹד מִסְפֵּר 80 בְּמִקְוֵה הַמּוֹדֶפֶס]

הוֹק “חֲמוּץ-הַיָּדִים” לֹא הַשְּׁתַּתְּפָה הַרְבֵּה בְּשִׁיחָה זֹו, כִּי הִיָּה עֲסוֹק בְּמֵלָאכָה נְקִיָּה: הוּא נֶכֶב לוֹ גְּבַעוּל וַיִּישֵׁם בְּפִי שְׁפוֹפֶרֶת זֹו קוֹמֵץ-טַבֵּק מְגוֹלָל בְּעֵלָה, וַיִּקַּח גַּחֲלַת מְעַל הַמְּדוּרָה וַיִּצַּח אֶשׁ בְּמִקְטָרְתוֹ, וּבִהֲנָאָה עֲצוּמָה הַעֲלָה תְּמָרוֹת עֵשׂוֹן מְפִיּוֹ. יִתֵּר שׁוֹדְדֵי-הַיָּם קִנְאוּ בוֹ מֵאֵד, וַיִּגְמְרוּ בְּלִבָּם לְמַהַר לְלַמּוֹד אֶת חֲכַמַת-הָעֵשׂוֹן.

– מֵה הִיא, בְּעַצְמָה, עֲבוֹדָתָם שֶׁל שׁוֹדְדֵי-הַיָּם? – שֶׁאֵל הוֹק מְתוֹךְ עֵנֶן-הַקְּטָרֶת וּמְתוֹךְ הַרְחַבַת-הַדַּעַת.

– אֵ, יֵשׁ לְהֵם עֲבוֹדוֹת שׁוֹנוֹת וְרְבִיבוֹת-הַעֵינָי – הוֹאִיל תָּם לְבָאָר אֶת הַדְּבַר – תּוֹפְשִׁים אֲנִיּוֹת וְשׁוֹרְפִים אוֹתָם וְנוֹטִלִים אֶת הַכֶּסֶף וְאֵת הַזָּהָב וְטוֹמְנִים אוֹתָם בְּמַחְפְּרוֹת אֵיּוֹמוֹת עַל הָאֵי שְׁלֵהֶם, וְשֵׁם שׁוֹמְרִים שְׁדִים וְרוּחֹת עַל אוֹצְרוֹתֵיהֶם; וּמְלַבֵּד כֹּל זֶה הֵם הוֹרְגִים אֶת כֹּל הָאֲנָשִׁים הַנִּמְצָאִים בְּאֵיּוֹת וּמְשִׁלִּיכִים אוֹתָם אֶל הַיָּם.

– וְאֵת הַנְּשִׁים הֵם מְבִיאִים אֶל הָאֵי שְׁלֵהֶם – הַגִּיָּה ²⁶⁴ דְּזוֹ אֶת דְּבָרֵי חֲבֵרוֹ – אֵינִי הֵם הוֹרְגִים נְשִׁים.

– חֵס וְחֵלִילָה! – קִיָּם תָּם אֶת הַדְּבַר – אֶת הַנְּשִׁים אֵינִי הֵם הוֹרְגִים, כִּי עַל-כֵּן הֵם בְּעֵלֵי נַפְשׁ נְדִיבָה בְּיוֹתֵר.

– וְכִמָּה בְּגָדִים יִקְרִים הֵם לוֹבִשִׁים! – קִרָא דְזוֹ בְּהַתְּפַעְלוֹת – כֹּל מְלַבְּוִשֵׁיהֶם זֶהֵב וְכֶסֶף וְאַבְנִים טוֹבוֹת.

– לְמִי כֹל אֵלָה? – שֶׁאֵל הוֹק.

– כְּמוֹבֵן, לְשׁוֹדְדֵי הַיָּם.

הוֹק כְּתָן בְּמִבְטָ עֲצוֹב אֶת בְּגָדָיו הַקְּרוּעִים וְהַבְּלוּאִים.

– אֵם כֵּן, אֵינִי דוֹמָה כֹּלֵל לְשׁוֹדְדֵי-הַיָּם – אֲמַר בְּדֹאגָה – אֶךְ מֵה אַעֲשֶׂה, וּבְגָדִים אַחֲרִים אֵינִי לִי.

וְאוֹלָם חֲבֵרֵי נְחָמוּ אוֹתוֹ: בְּמֵהָרָה בְּקִרְבוֹ יִבּוֹאוּ הַמְּלַבְּוִשִׁים הַיִּקְרִים, וְלִהְתְּקָלָה יוֹצִאִים יְדֵי-חׁוֹבָה גַם בְּסִקָּבוֹת כֹּאֵלָה, – אֶף שַׁעַל-פִּי-רוֹב נוֹהֲגִים הַשּׁוֹדְדִים לְצִאָת לְפַעֲלָם בְּתַלְבּוּשֵׁת הַגּוֹנָה.

לֹא-טֵלֵאט נְדָמָה הַשִּׁיחָה, וְהַעֲפִיפוֹת נִסְכְּהָ רוּחַ תְּרַדְמָה עַל הַבּוֹרְחִים הַקְּטָנִים. מְקַטְרְתוֹ שֶׁל “חֲמוּץ הַיָּדִים” נִשְׁמַטָּה מִבֵּין אֲצַבְעוֹתָיו, וּבְעוֹד רֵגַע נִשְׁן שְׁנַת-יִשְׂרָאֵל. וְאוֹלָם “מְחַתְּתֵי הַיָּמִים” וְ“הַפִּיכְרִטוֹן הַשְּׁחוֹר” לֹא נְמוֹ שְׁנַתָּם עַל-נִקְלָה. הֵם הַתְּפַלְּלוּ תְּפִלָּה שַׁעַל-הַמְּטָה, בְּלַחֵשׁ וּבְשִׁכִּיבָה, אַחֲרֵי אֲשֶׁר עֵתָה אֵינִי מִי שִׁיכְרִיחָם לְהַתְּפַלֵּל בְּקוֹל וּבְעַמִּידָה. אֲמַנֵּם, הֵם גְּמָרוּ בְּלִבָּם שֶׁלֹּא לְאִמַּר אֶת הַתְּפִלָּה כֹּלֵל, – אֶךְ בְּכָל-זֹאת נִרְאוּ לְהוֹצִיא לְפַעּוּלָה אֶת הַהַחֲלָטָה הַמְּסוּכָנָת הַזֹּאת. וְאַחֲרֵי אֲשֶׁר כָּבַר נִאֲחָזוּ שְׁמֹאוֹרוֹת-עֵינֵיהֶם בְּחִבְלֵי שִׁנָּה, הִנֵּה זֶה בֵּא אוֹרַח לֹא-קְרוּא וַיִּפְרִיעַ מְנוּחָתָם: זֶה הִיָּה מוֹסֵר-לֵב. הַתְּחִילָה דֹאגָה לְעֹנוֹת אֶת נַפְשָׁם, שְׁמָא לֹא עֵשׂוּ כַדָּת בְּבִרְחָם בְּהַחֲבָא; וְאַחֲרֵי כֵן זָכְרוּ אֶת דְּבַר גְּנַבַת הַצִּידָה – וּמְצוּקוֹת-נַפְשָׁם הַתְּגַבְּרוּ עוֹד יוֹתֵר. הֵם נָסוּ אֲמַנֵּם לְהַרְגִיעַ אֶת רוּחָם, בְּטַעֲנָה, שֶׁכָּבַר לְקַחוּ בְּחֻשָּׂאֵי פַעֲמִים רַבּוֹת מִמִּתְקִים וּתְפוּחִים, – אֲבָל הַשֵּׁטֶן, הַגּוֹחֵם, לֹא נִשְׁתַּחֲבַט בְּטַעֲנָה זֹו.

ולאחרונה הוכרחה להודות, כי אין הנדון²⁶⁵ דומה לראיה: לקיחת ממתקים ותפוחים אינה אלא מעשה-תעלולים, תחת אשר לקיחת לחם ונקניקים ושאר מיני מזונות הרי הוא גנבה בפועל-ממש – ועל זו יש "לאו" מפורש בעשרת הדברות. ובכן גמרו בלבם, כי כל הנמים אשר יהיו שודדי-הים, לא יתגלו בעבירה מגונה של גנבה. אז רפה מוסר-לבם, והשודדים הצדיקים נרדמו במנוחה שלמה.

פרק י"ג: אי שומם

כאשר הקיץ תם בבקר, התמיהה אותו מאד הסביבה אשר בה הוא שרוי²⁶⁶: איזה הדרך בא הנה? הוא שפסף את עיניו, ויבט, וישקף, ויהרהר רגעים אחדים – עד אשר נזכר שפן-לילה היה לשודד-הים. זה עתה האיר הבקר; האויר אפור²⁶⁷ נקריר; מנוחה ושלוה נעימה שוררת בעבי היער השוקט. שום עץ לא ינוע; רחש קל לא יפריע את הטבע ההווה. רסיסי טל, דומים לפנינים גדולות, רועדים על העלים והדשאים. שכבה לבנה של אפר כסה את המדורה, ורצועה דקה של עשן-תכלת בוקעת ועולה מתוכה. דוו והיך עודם ישנים. אך הנה נשמע, שם הרחק ביער, קול צפור; עוד מעט וחצרתה עונה לה; גם הכתם החל לנסר באילנות. לאט-לעט הלפינו ענני-בקר האפורים והקרירים, ובה במדה התגברו תשואות החיים ביער. לנגד עיני הנער הסוקר, התגולל המחזה הנפלא של הטבע המקיץ משנתו ויוצא לפעול. הנה תולעת ירוקה קטנה זוחלת ובאה על עץ הנה-טל, לרגעים היא זוקפת את ראשה ורקה כדי "להקריח את האויר", ואחר היא מוסיפה לנסוע. זהו "החית המודד", אומר תם בלבו; וכאשר קרבה אליו התולעת, ישב דומם כאבן, מוטל בין תקוה ופחד: התבוא התולעת אליו, אם תשטה מעליו? היא זחלה, זחול ושוב, פעמים אחדות, ולב תם הולם פעם. פתאם עצרה התולעת במהלכה, זקפה את חצי גופה, כמתישבת בדבר, ואחר עלתה על רגלו של הנער ותסע עליה במתינות. לב תם רקד בקרבו מגיל, שהרי זה סימן בדוק ומנוסה שבקרוב "יתחדש" בערך-בגדים, ואין כל ספק שהבגדים יהיו תלבושת נהדרה של שודד-הים... אחרי-כן באה בתהלוכה גדולה עדת נמלים, זריזות, עסקניות; נמלה אחת תפשה בכפיה עקביש מת, גדול ממנה פי-חמשה, ו"בזעת אפיה" סחבה אותו למעלה על גזע עץ. הנה הופיעה גם "פרת-משה-רבנו", נקודה וברודה, ובקלות-דעת טפסה ועלתה לגובה מסוכן – עד למרום-שיאו של גבעול. תם גחן אליה נמלמל:

פְּרָתִי, פְּרָתִי, חוּשִׁי עוֹפֵי הַבְּיָתָה!

סִפְתָּךְ בּוֹעֲרָת, וְיַלְדֶיךָ גְּלֻמוֹדִים.

ותכף פָּרשה את כנפיה הקטנות ותעף לראות מה נהיתה, – מה שלא התמיה כלל את תם. שהרי הוא יודע מתוך נסיונותיו הרבים, ש"הפרות" התמימות הללו הן פחדניות גדולות לענין דליקה, ולא פעם ולא שתיים התעלל בהן ברמאות זו. – בינתיים הלך וגדל השאון וההמולה, הצפופים והזמירות של בעלי-הכנף למיניהם. עוף-גלץ אחד עמד על ענף-עץ, ממעל לראשו של תם, וכמשובה נעלסה חזקה את קולותיהם של שכניו כדי להקניטם; ועורב-עמקי קולני בא בטיסה, בלקה כחול-עז, וירד על זמורה בקרבת תם, ויט ראשו הצדה ויסקור בעיון גדול את האורחים הזרים. סנאית קטנה אפורה, ועוד אחת גדולה וצהובה, שרדפו זו אחרי זו מענף לענף, עצרו פתאם בדלוגיהן וקפיצותיהן, כדי להסתכל היטב בנערים ולפטט על אדותם; נדאי לא ראו החיות הקטנות הללו מימיהן צורת אדם, ולכן לא ידעו: הצריכות הן להבהל, אם לא. – בקצור, כל היקום אשר ביער כבר השתקע בעסקיו בזריזות ובשקידה; קרני-שמש הולכות ומתמתחות, וזעיר שם זעיר שם הצליחו לחדור בעד העלים הצפופים; ופרפרים מגומרים באו להוסיף נופך²⁶⁸ משלהם על חיי-היער המגוננים²⁶⁹ והעלויים.

תם העיר את יתר שודדי-הים ותכף טָשו שלשתם בתרועת-ששו אל השרטון, ובעוד רגע והנה הם משתקשים במימיו הצלולים, עושים "צפור" במים, רודפים זה את זה ומתהוללים כאינדיאנים. הם לא חשו שום געגועים על אותה העיירה הקטנה השקועה עדין בתרדמת-שלוה, שם מעבר לנהר הגדול הרחב. בלילה נסחפה הדוכרה שלהם בורם הנהר – ואיננה; אך על האבדה הזאת עוד שמחו הנערים: שהרי הם עתה כאלו שרפו את הגשר אשר בינם ובין הישוב.

הם שבו אל ה"מחנה" שמחים ורעננים ורעבים כזאבים – ושוב הוצתה המדורה. הוק גלה בקרבת ה"מחנה" מעין מים קרים וזכים; ויתקנו להם הנערים בזיכים²⁷⁰ מעלי-אגוז רחבים, וימצאו, כי מים חיים, ממוקקים בקסם של יער-פרא, הם חליפין יפים במקום קהוה. ובעת אשר דזו קתך חתיכות תֵּלַב לארוחת-הבקר, הלכו תם והוק אל קצה-האי הקרוב, וישליכו תֵּקָה בנהר – ותכף מצאו שלל רב. ובטרם הספיק דזו לראות איפה נעלמו, והנה שבו הצידים עם המון דגים קטנים וגדולים מכל המינים, הם צלו את הדגים בתֵּלַב, וינעמו לתֵּקָם מאד.

אחרי סעודה שמנה זו, שכבו לנוח בצל, והיך עשן את מקטרתו. ואחרי-כן הלכו שלשתם לתור את האי. על דרכם מצאו הרבה דברים יפים ומשעשעים, אבל לא שום דבר מפליא ומתמיה ביותר. הם בדקו ומצאו, כי ארכו של האי הוא כשלושה מילין, ורחבו – ככֵּבֶע מיל, וכי רק תעלת-מים צָרָה מבדילה בינו ובין עבר הנהר. בתעלה זו התרחצו כמעט בכל שעה ושעה, עד אשר עברה עת הצהרים, ואז שבו אל המחנה. רעבונם החזק לא הרשה להם ללכת לצוד דגים לסעודת-הצהרים, אבל הם אכלו לתֵּאָבוֹן את הנקניק הקר, ואחרי אשר מלאו כֵּסֶם בו השתטחו בצל להשיח. ואולם השיחה התנהלה בכבדות, ועד מהרה נשתתקו שלשתם. הדומיה מסביב, שְׁלֹת-ההוד שביער, רגש הבדידות, – כל אלה החלו לפעול פעולתם על הלבבות הרכים של השודדים בני-יִוֵּמָם. הם השתקעו בהרהורים. רגש של עצבות מדומדמת²⁷¹ תקף אותם, והרגש הזה קבל עד-מהרה צורה ברורה: הם התגעגעו על ביתם. אפילו פין "חמוץ-הידיים" התחיל מהרהר על אחורי-החצרות שלו ועל הרפתים הריקות שהיה שָׁן בהן. אבל כֵּלֶם התבישו ב"חולשתם" זו, ואף אחד מהם לא מצא עוז בלבבו להביע בפיו את מחשבותיו.

והנה קול שאון משונה הגיע לאזנם מרחוק. בתחלה לא שמו הנערים לב אליו; אך הקול הלך וגדל, וקשה לעמוד על טיבו²⁷². אז קפצו הנערים וביטו זה אל זה בתמיה ויטו אזנם לשמוע. הקול נָדַם רגעים אחדים, ואחרי הדממה התגלגל כרעם עמום מעבר הנהר.

– מה זאת? – קרא דזו בנשימה פזיזה²⁷³.

– נפלאת היא בעיני – ענה תם בלחישא.

– אין זה רעם – אמר הוק בקול נפחד – יען כי הרעם – – –

– הו! – צוה תם – הקשב ואל תפטט!

עבר עוד רגע של דממה, שהיה בעיניהם כשנה, ושוב החריד אותו הקול הפלאי את דומית-ההוד של היער.

הנערים נשאו את רגליהם וירוצו אל החוף אשר מנגד לעיירה, ומבין השיחים הביטו נכחם. על פני הנהר שטה בנחת אנית-הקיטור הקטנה, המשמשת להעבֵּרָה מחוף אל חוף. על המכסה הרחב של האניה נראה קהל גדול מאד. לפני האניה ומאחריה הפליגו המון סירות קטנות, אך

הנערים לא יכלו לראות מה עושים האנשים היושבים בהן. ופתאם עלתה מן האניה רצועה דקה של עשן לבן, ואחריו שוב אותה ההמולה העמומה.

– עתה הוברר לי הדבר – אמר תם – אדם טבע בנהר והם מבקשים אותו.

– כן, כן – קים הוק – כזאת עשו גם אֶשְׁתְּקֹד ²⁷⁴ כאשר טבע ביל טורנר, ירו מתותח על פני המים למען יצוף הטובע. וגם לוקחים ככרות-לחם ומשימים בהן כסף-חי וזורקים אותן על פני המים, והלחם ישוט אל המקום אשר שם הטובע, ושם יעמוד.

– גם אני שמעתי כזאת – אמר דזו – אבל קשה לי להבין, במה גדול כחו של הלחם...

– הדבר פשוט – באר תם – לא הלחם הוא העיקר, אלא הלחשים וההשבעות שהם אומרים עליו בנדאי בטרם ישלחו אותו על פני המים. כך אני משער.

גם הוק ודזו הסכימו להישערה זו: שהרי גם השכל מחיב, כי לחם פשוט לא יוכל למלא תפקיד חשוב כזה, אם לא הוכשר לכך על-ידי איזה לחש.

– הפץ הייתי מאד להיות שם עִמָּהם בשעה זו – אמר דזו.

– גם אני – עָנְנָה הוק – את כל הון-ביתי הייתי נותן, כדי לדעת מי הוא הטובע.

[איור: הילדים מביטים אחרי האניה שיצאה לבקשם. עמוד מספר 86 במקור המודפס]

הנערים הוסיפו להביט ולהקשיב. ופתאם נצנץ רעיון נפלא במוחו של תם.

– חברים! – קרא בעליצות – אני יודע מי הוא הטובע: אנחנו!

באותו רגע היו הנערים בעיניהם כגבורים ממש. איזו גדולה! מבקשים אותם; מתאבלים עליהם; לבבות נשברים על אדותם; דמעות נשפכות עליהם; מזכירים את העָנָל שעשו ל"אתם הנערים האמללים"; מתחרטים, מרגישים מוסר-לב בשבילם. והעיקר: הם, הנעלמים, היו עתה לענין ולשיחה בכל העִנְרָה, וכל הנערים מקנאים בהם, כלומר: בתלהתם ופרסומם. הענין זה יפה מאד. בשביל כך לבד כדאי להיות לשודדי-ים.

כאשר פנה היום שָׁבָה אנית-הקיסור לעסקיה התמידיים, והסירות נעלמו. השודדים שלנו שבו אל המחנה, מִלְאֵי עליצות וגאון על כבודם ופרסומם ועל המהומה אשר קמה בעיר בשבילם. הם צדו דגים, צלו אותם, אכלו סעודת-הערב, ואחרי-כן התחילו לשער השעִרוֹת: מה אומרים ומה חושבים עליהם קְעִיָּה. כמובן, כל העיר שרוּנָה בצער; פשוט: צְרָת-הכלל. התמונה הזאת שצירו להם בדמיונם, היתה להם לנחת-רוח גדולה, ולכן הפכו והפכו בה זמן רב. ואולם במדה שהתעבּו צללי-הליל סביבותם, בה במדה נגרעה שיחתם, עד אשר פסקה ²⁷⁵ לגמרי. הם ישבו אצל המדורה ובנפש-פזורה הסתכלו באש, – נָפְרָ, שמחשבותיהם משוטטות הרחק מִזֶּה. ההתלהבות הראשונה חלפה, ותם ודזו לא יכלו לגרש מלבם את המחשבות המציקות על אדות הנפשות הקרובות להם, שהן בנדאי אינן מתענגות כמוהם על "המעשה היפה". ספקות ודאגות החלו לנָקֵר בקרבם; אנחות התמלטו מלבם בחשאי. לאט-לאט נסה דזו לבדוק את חבריו ולחקרם בזהירות ובדרך עקלתון, מה דעתם, למשל, על אדות חֲזָרָה אל ה"שוב" – לאו דווקא תכף – אבל כך, בכלל.

ואולם תם נתן אותו לחרפה ולשנינה בגלל המחשבה הרעה הזאת; והוק הסכים גם הוא לתם, עד כי הוכרח דזו לבאר את דבריו בדרך דרוש, כי כננתו לא היתה כלל כך, וכי רק לנסות אותם אמר כזאת. בקצור, הוא השתדל לגול מעליו חרפת "נער המתגעגע לסנר אמו", ככל האפשר. ובכן נדכא המָרְד תכף בראשיתו.

הלילה בא, ולהוק הגיעה שעת "נפילת-אֶפְסִים", ועד מהרה נשמע הוד-קל-נְחִרְתוֹ. גם דזו נרדם. ותם שכב זמן מועט בלי-נוע, נשען על מִרְפָּקוֹ, ועיניו קָחְנוּ את חבריו. אחרי-כן התרומם בזהירות על ברכיו, ולאור המדורה הִקְהָה התחיל מחפֵשׁ ומחַטֵט בעשב. בקש ומצא קלפות-שקמה לִבְנוֹת ודקות, בחר מהן שָׁמִים היותר טובות בעיניו, ישב אל המדורה, ובכבדות כתב עליהן דבר-מה בזנב עִפרוֹנוֹ האדום. את הקלפה האחת גָּלַל וישם בכיסו, ואת השנית הניח במגבעתו של דזו, בצירוף אחדים מאוצרותיו היקרים: חתיכת קרטון, כדור של גומי, שלשה נְיֵי-חֶפָה, ועוד. אחרי-כן התגנב על בהונות רגליו בין האילנות, ובהיותו רחוק למדי מחבריו, נשא את רגליו וירץ בכל כחו אל התעלה.

פרק י"ד: הדוֹדָה פּוֹלֵי מְסַפֶּרֶת בְּשִׁבְתָּיו שֶׁל תֵּם

בעוד רגעים אחדים כבר עשה תם את דרכו במי-מְתַנֵּים, ופניו מועדות אל עבר הנהר הנשקף מול העִנְרָה. כאשר עמד בחצי-התעלה, התגבר הַזְרָם, ולא יכל עוד ללכת ברגליו, לכן החליט לעבור בְּשִׁבְתָּהּ את המִרְחָק של מאה אַמּוֹת שנשארו עוד עד החוף. בכל מאמצי-כחו שָׁקָה נגד הזרם, ובעמל כבד הגיע אל החוף. פלגי מים נזלו מבגדיו אך הוא לא שָׁם לב לזאת וברגלים ממהרות רץ בין עצי-היער לארך החוף. רגעים אחדים לפני השעה העשירית עמדו רגליו על ככר קטנה ממול העִנְרָה, ועוד מהרה מצא את אשר בקש: אנית-הקיסור הקטנה עמדה בבְּחִיּוֹן ²⁷⁶ שיחים אצל החוף התלול. שְׁלֹתָּהּ השקט פרושה על המקום הבודד תחת כַּפַת הרקיע הַזְרוּעַ כוכבים. תם זחל מעל החוף, בהסתכלו לצַדְדֵי בזהירות, ירד המימה, ובשִׁבְתָּהּ קלה הגיע אל הסירה הקטנה הקשורה באנית-הקיסור מאחוריה, ויסתתר בה תחת הספסל, וישכב ויחכה בנשימה עצורה. לבסוף צלצל הפעמון הסדוק, וקול מצוה קרא: "הפליגו!" ובעוד רגע הפליגה האניה בנהר, והסירה בת-לוייתה מְנַדָּה אחריה. תם ידע, שזו היא הנסיעה האחרונה של אנית-הקיסור בערב הזה, ולכן שמח מאד כי הצליח חפצו בידו.

כרבע שעה אחרי-כן פסקה תנועת הגלגלים של האניה. תם קפץ מן הסירה אל המים, וישָׁקָה לארך החוף במרחק חמשים אמה מן האניה, לבל ירגישו בו המלחים, ואחרי-כן עלה על היִבְשָׁה, ויעבור דרך סְמוֹתָהּ ²⁷⁷ ומבואות ריקים מאדם, עד אשר הגיע אל הצר בית דודתו. בזהירות טפס ועבר את המשוכה, ומרחוק נראה לו אור נר בחדר הדודה. הוא נגש חֶרֶשׁ אל החלון וירא והנה בחדר יושבת ומשוהחת כנופיא קטנה: הדודה פולי, סיד, מירי, ואמו של דזו הארפיר. הם ישבו בקרבת החלון, ובינם ובין הפתח עמדה מטת הדודה. תם בא אל הפתח, ובוהירות יתרה פתח לו כַּחַס קטן דִּי הַכְּנִיס בּוֹ אֶת גּוּפוֹ, וַיּוֹחַל בְּלֹאָ וישכב תחת המטה.

באותו רגע קראה הדוֹדָה: מה זה היה לַיֵּר שהוא דוֹמֵעַ? כמובן, הדלת פתוחה. מעשים משונים נעשים בימים האלה בביתנו. לך, סיד, וסגור את הדלת.

תם כְּעַד כְּלוּ, וכמעט הספיק להסתתר במחבואו. ואחרי שעברה הסכנה, הוסיף לזחול, עד אשר יכל כמעט לנגוע ברגליה של הדודה.
– ואולם, כאשר אמרתי – חזרה הדודה אל השיחה שנפסקה – הוא לא היה כלל נער רע, רק שובב. אהב להתהולל, כסניח, אך לבו היה טוב מאד.
והדודה נתנה קולה בבכי.

– ממש כדזו שלי – אמרה מרת הארפיר – תמיד היה עושה שערוריות ותעלולים, אך הלב – זהב טהור! אזי לי, אני הלקיתי אותו אז, בקשדי אותו שהוא שתה את הַשְּׁמָנֶת, – ולא זכרתי כלל, שאני בעצמי שפכתי אותה, מפני שנתחמצה, ועתה לא אוסיף עוד לראות עד-עולם, עד-עולם, את בני העלוב!

ומרת הארפיר גִּעְתָּה בבכי.

– אני חושב, כי שם במרום ייטב לתם – העיר סיד – אך לו היטיב מעליו – – –

– סיד! – גערה בו הדודה בניזיפה (תם הרגיש, כי באותו רגע רבו עיניה בריקים, אף כי לא יכל לראותה) – סיד! לא יצא מפיך דבר על תם שלי, אחרי שהלך לעולמו. אלהים יַדַּע דרכו, ולך יפה שתיקה. הוי, מרת הארפיר, איך אוכל לחיות, והילד איננו! הלא הוא היה נְקָמְתִי וששוני – אף כי, על-פי-רוב, היה מְמַרר את חַיֵי ומקצר את ימי.

– ה' נתן וה' לקח, יהי שם ה' מברך! אך גדול הכאב, גדול מאד! עוד ביום השבת שעבר פוֹצֵץ דזו שלי מְקַעֶרֶת²⁷⁸ תחת חטמי ממש, ועל זה קבל שְׁכָרוֹ ממני ביד רחבה. כלום יכלתי לשער אז, שבזמן קרוב כל-כך...! הי, לוי עשה כזאת עתה, אז הייתי מחבקת ומנשקת אותו.

– כך, כך, אני יודעת היטב את מְכַאוֹכְךָ, מרת הארפיר. עוד אתמול בצהריים הלעיט תם שלי את החתול סם קְרִיף והבריה העלובה התהוללה עד שְׁקַעְקַעָה²⁷⁹ כמעט את כל הבית. ואני – אל יחשוב לי אלהים עוֹן! – אני הִקְשִׁיתִי על ראשו בבית-אצבעי – הוי נער אמלל! ואולם עתה נְחַלֵּץ מכל צרותיו. והדברים האחרונים ששמעתי מפיו היו תוכחות לי – – –

הזכרון הזה הִכְרִיעַ כְּלָה את הזקנה, וקוֹלָה נחנק בבכי. גם תם שפך דמעות אחדות, שם תחת המטה. אזניו שמעו גם יבבותיה של מירי ומקצת שְׁבָחוֹ שהיא מְכַנְסֵה לפעמים בתוך השיחה. הוא נחשב עתה בעיניו שלא בערך יותר מבראשונה. ובכל-זאת נָגַע עד נפשו צערה של דודתו, וכמעט אמר לקפוץ ממחבואו ולהִפְתִּיעַ²⁸⁰ אותה בשמחה רבה – הפתעה תיאטרונית כזו היתה כל-כך לפי טעמו! – ואולם סוף-סוף התגבר על רגשותיו, ויוסף לשכב דומם ולהִאֲזִין לדברי המסובים. מתוך קִטְעֵי-דבורים ורמזים של השיחה נודע לו, כי בתחלה חשבו, שהנערים טבעו בהתרחצם בנהר; אחרי-כן מצאו קצת סְמֶךְ לכך בדוברה שנעלמה; ובינתיים ספרו אֵילוֹ נערים, שהאובדים רמזו אמש, כי בקרוב "תהום כל העיר"; מתוך כל הצרופים²⁸¹ הללו באו חכמי הַעֲרָה וחרפייה לידי החלטה, שהנערים ברחו בדוברה אל אחד הכפרים הקרובים. אך בצהריים נמצאה הדוברה במרחק חמשה מילין מן הַעֲרָה, ואז אבדה כל תקוה: בודאי טבעו הנערים, כי לולא כן היה הרעב מְכַרִּיחַם לשוב לפנות ערב או עוד קודם-לכן. והנה היום יום ד', והיה אם לא ימצאו האובדים עד יום א' הבא, אזי צריכים להִתְנַאֵשׁ מהם לגמרי, ובאותו היום יערכו "הזכרה" לנשמותיהם בבית-התפלה, תם נִזְדַּעַזַּע.

מרת הארפיר בִּרְכָה את המסובים בשלום, בקול בכי, ותפן ללכת. אך בטרם תצא, הפכה פניה, ובהתעוררות פתאומית נפלו שתי הנשים השפולות אשה על צוארי רעותה ותשפוכנה נפשו בבכי ממושך, עד אשר כָּנַח להן, ואחר נפרדו. בֶּרֶךְ שאינו מְצוּי בה אמרה הדודה שלום לסיד ולמירי, בלכתם לישון. סיד יָבֵב קצת, ומירי התמוגגה בדמעות בצאתה.

הדודה פולי כרעה על ברכיה ותתפלל בעד תם, ותפלתה היתה כל-כך חמה, כל-כך מניעה-לב, וקולה הרועד מְרַגֵּשׁ וּמְזַקֵּן היה מלא כל-כך אהבה בלי-מְצָרִים, עד כי לא יכל הנער להתאפק, ושוב זָלַג עיניו דמעות.

זמן רב חָכָה תם עד אשר נרדמה הזקנה; היא נאנקה לרגעים והתהפכה מצד אל צד. לסוף התנמנמה, ורק לפרקים השמיעה יְכֻבוֹת מקוטעות מתוך שנתה. אז יצא הנער ממחבואו, ויעמוד ויתבונן בה, בסככו כְּפֹו על אור הנר. לבו מלא רחמים רבים על הזקנה וכבר הוציא מכיסו את קְלִיפֶת-השקמה המגוללת, ויאמר להניחה אצל הנר. אך תכף שב ממחשבתו; רעיון חדש נצנץ במוחו. הוא השיב את הקלפה אל כיסו, גִּתְוֹן²⁸² אל הזקנה הישנה וישק לה על שפתיה הנובלות, וחיש יצא מן החדר וינעל הדלת אחריו.

הוא שב אל אנית-הקיסור, ובאמץ-לב עלה אליה, כי יַדַּע שאין בה איש מלבד השומר הזקן הַיָּשָׁן זה כבר כְּהָרוּג. תם הִתִּיר את הסירה הקשורה מאחורי האניה, וירד בה וישָׁט אל עֵבֶר-הנהר השני. הוא היה מוֹמְקָה²⁸³ למלאכה זו מְשַׁכְּבֵר הימים, ובלי עמל הגיע אל החוף. מתחלה אמר לכבוש לו את הסירה, שהרי בשעת הדחק גם היא מן "אניה", וממילא יש רשות לשווד-הים לתפשה; אך נמנע מַעֲשׂוֹת זאת, כדי שלא לתת מקום לחקירות וּחְפוּשִׁים העלולים²⁸⁴ לַגְלוֹת את עֲקֻבוֹת השוודים. ובכן עלה אל היִבְשָׁה ויִנְפֵשׁ מעט ביער. בשבתו לנוח, תִּקְפָה אותו שְׁנָה, אך הוא התגבר עליה במאמצי-כחו, ויקם וילך הלאה. כאשר הגיע אל התעלה כבר האיר הבקר, אך תם חָכָה עוד עד אשר יָצָא השמש בגבורתו ויִפֹּז את הנהר הגדול בקרני-זהבו. אז ירד תם המימה, ובעוד זמן מועט עמד בבגדים רטובים בקרבת המחנה, וישמע את קול דזו בְּכַבְרוֹ:

– לא, הוק, תם לא ישקר, שוב ישוב. הוא לא יברח מן המערכה, כי חרפה היא לשווד-הים, ותם הוא בעל-גאווה ולא ינבל כבודו. בנדאי הלך באיזה ענין נכבד, אלא שאיני יודע מה זה.

– בכל אופן, הלא החפצים הללו לנו הם עתה?

– עדין לא. על הקלפה כתוב, כי אם לא ישוב עד ארוחת-הבקר –

– והנה שָׁב! – קרא תם בהופיעו בגאון בתוך המחנה, ביאתו הפתאומית עשתה רשם אדיר.

עד מהרה נערכה סעודה מהוֹנְרָה, חֶלֶב ודגים, והנערים התנפלו על המעדנים כזאבים רעבים. תם סָפַר להם את כל הקורות אותו, ולא קמץ ב"הוספות" כדי לְפָאֵר ולִיפּוֹת את הדבר עוד יותר. לשמע דבריו, גדל ערכם של גבורינו בעיני-עצמם עד מאד. כתום הספור שכב תם פִּצֵּל כדי לישון עד הצהריים, ויותר השוודים הלכו לצוד דגים ולתור את האי.

פרק ט"ו: שְׁעִשׂוּעִים חֲדָשִׁים שֶׁל שׁוּדְדֵי-הַיָּם

אחרי סעודת-הצהרים הלכה כל השירה אל השרטון לחפור ביצים של צב-השריון. כדי למצא את המטמונים הללו, היו נועצים מקלותיהם באדמה, וכשהרגישו בחול רך כרעו על ברכיהם ויחפרו ביד. לפעמים הוציאו מחור אחד כחמישים ביצים עגלות, לכנות, גדולות כאגוזים. באותו הערב היתה להם סעודת-ביצים מהודרה, ואת הנותר אכלו בבקר השני, הוא יום ו'. את יום המחרת בלו בשעשועים שונים: שחו במי-השרטון, קפצו ערומים מן המים אל היבשה, התגלגלו בחול החם, אף ערכו מין קרקס אשר בו היו שלשתם ה"ליצנים", כי אף אחד מהם לא אָבָה לוֹתֵר על תפקיד נכבד כזה.

[איור: הנערים חופרים ביצים. עמוד מספר 92 במקור המודפס]

ואולם למרות כל השעשועים והתעלולים וההוללות שהמציא תם חדשים לרגעים, לא יכל דזו להתגבר על געגועיו לבית-אמו, ויגונו הלך וגדל משעה לשעה; כמעט בכל רגע היה נכון לתת קולו בבכי. גם הוק היה עצוב-רוח. אמנם גם בלבו של תם בעצמו נקרו הגעגועים בלי-הרף, אך הוא התאמץ להסתיר יגונו מעיני חבריו. הוא נשא בקבו דבר-סתר, אשר עוד לא הגיעה השעה לגלותו; אך אם לא יחלוף דְקָדוֹךְ-הנפש של חבריו, יהיה אנוס, כמובן, לגלות להם סודו קודם זמנו. כדי להסיח דעתם אמר להם פתאם בבדיחות ²⁸⁵ מעשה:

– שמעו נא, חברים, אני בטוח כי על האי שלנו ישבו לפנים שודדי-ים גמורים ²⁸⁶. בודאי תמנו כאן אוצרות-חשך. הבה, נחפור ונחפש. מה תאמרו, למשל, אם תזדמן לנו פתאם קופסה מְקַלְקֶת ²⁸⁷ מלאה כסף וזהב?

ואולם הרעיון הנפלא הזה לא הלהיב כלל את חבריו, והם עברו עליו בשתיקה. תם הציע עוד שתיים שלש הצעות מלְבָבוֹת, וגם הן לא נכנסו אל הלב. דזו חָטַט במקלו בחול, ופניו היו קודרים וזועפים מאד. לבסוף אמר:

– אחי, נעשה-נא קץ לְדָבָר! אני חפץ לשוב לביתי. אינני יכל לשאת את השעמום בבדידות זו.

– אַל-נא, דזו; לאט-לאט תִּתְרַגַּל – דָּבַר תם על לבו – זכור נא, מה יפה כאן לצוד דגים!

– אין לי צורך בציד-דגים. אני חפץ לשוב הביתה.

– אבל, דזו, זכור נא מה יפה כאן להתרחץ ולשחות; אין מקום טוב מזה.

– מה הנאה יש לי מרחיצה ושְׁתִּיקָה זו, אם אין מי שיאסור עלי את הדבר! בקיצור, אני אשוב הביתה.

– ראו נא את התינוק! הוא מתגעגע על אָמָא!

– כן, באמת, אני מתגעגע, – וגם אתה היית מתגעגע, לו היתה לך אָם. אני תינוק כמוך – ודזו יִבֵּב קצת.

– אם כן, נשלח-נא את התינוק הִבְכֵּן אל אמו – האין זאת, הוק? ילך לו הפְּעוּט ²⁸⁸, הוא נִכְסֵף לִסְנֵר אמו. ואנחנו נִשָּׂאֵר פה; הלא כן, הוק?

הוק מלמל "הן", בלי התלהבות יתרה. ודזו קם ממקומו וילבש את בגדיו (כי באותה שעה ישבו שלשתם ערומים על החול) ויחל לעשות הקְנוֹת ל"נְסִיעֵתוֹ". הוק לא גרע עין מדזו; הוא ישב דומם וזועף. והקֶרֶת-פניו ענתה בו, כי גם לבו הוא מלא "מחשבות רעות". תם התרגש מאד, ולא קם בו עוד רוח. הוא הסתכל בפני הוק, והלז הוריד ראשו לארץ במבוכה. ובין כה וכה, ודזו נשא את רגליו וילך לו בלי אמירת שלום, ועוד מעט והנהו פוסע במי-התעלה אל מול עֵבֶר-הנהר. אז לא יכל עוד הוק להתאפק ויאמר אל תם:

– גם אני חפץ ללכת. השעמום גדול פה מאד, ואף כי עתה אחרי אשר עָבְדְנוּ דזו. אנא, נלכה נא יחדו, תם.

– אין דבר כזה עולה על דעתי כלל! לך-לך, אם רצונך בכך. אני אשאר פה.

הוק התחיל מאַסֵּף את סְקֻבוֹתָיו.

– הִמְלִיךְ נא היטב בדבר – אמר אל תם – אני יועץ אותך ללכת אתנו. אנחנו נִתְכַּה לך על החוף.

– אם כן, תחכו עד שיבוא אליהו.

הוק פנה וילך בדאבון-נפש. תם הביט אחריו, וינחם את נפשו כי עוד ימְלִיכוּ חבריו ושוב ישבו אליו בעוד רגעים אחדים. אך הם הלכו הלאה במים בלי סימן של חרטה. אז הרגיש תם כי קשה יהיה לו לשבת בודד בְּיִשְׁמוֹן הזה. רגע קטן נלחם עם גאונו המתגעש, עד אשר הִכְרִיעוּ, ואחר נשא את רגליו וקרץ אחרי חבריו, בצעקו בכל כחו:

– עמדו! חכו! דבר-סתר לי אליכם!

הם עמדו ויהפכו פניהם אליו. כאשר הדביק אותם, גלה להם את סודו ברוב דברים. בתחלה קָאזִינו בלי-חמדה, אך כאשר הוברר להם ה"עקץ" שבְּזַמְמוֹ, הריעו בהתפעלות: "הִפְלֵא ופלא!" אף אמרו, כי לו הגיד להם הדבר מקודם, לא היה עולה על דעתם כלל ללכת מזה.

שמחים ועליזים שבו הנערים אל המחנה, וישתקעו שוב בשעשועיהם, ופיהם לא פָּסַק לְהִלֵּל ולשבח את זְמֵמוֹ הגאוני של תם. ואחרי אשר מלאו כִּרְסָם בדגים ובביצים, הודיע תם, כי הוא רוצה עתה ללמוד לעשן טבק כהוק. גם דזו מצא חפץ בלמוד זה. הוק תקן להם מְקוֹשְׁרוֹת, וימלאן טבק. ושלשתם הִשְׁתַּקְּעוּ על הארץ וַיִּחְלוּ להעלות תמרות-עשן מפייהם. שני הטירונים ²⁸⁹ עוו פניהם קצת, כי טעם הטבק לא נָעַם לְחַפְּם כלל; אך בכל-את אמר תם:

– מה קלה היא מלאכה זו! לו ידעתי זאת, אזי הייתי מתחיל לעשן זה כבר.

– גם אני – הסכים דזו! – הלא זה נעשה מאֲלִיו, בלי שום עמל. וגם אינני מרגיש אפילו מְשֵׁהוּ ²⁹⁰ של בְּחִילָה ²⁹¹.

– כן גם אני – אמר תם – אני הייתי יכל לעשן כל היום קְלוֹ. ואולם דזיף תִּצְיֵר, בטוח אני, שהוא לא היה יכול בשום אופן.

– פְּשִׁיטָא ²⁹². הוא היה תועה כשפּוֹר, תכף ב"מציצה" השְׁנִיָה. ינסה נא!

– ודזוני מילר? תָּאָב הייתי לראות מה יִקְרָהוּ כאשר יִנסֶה לעֲשׂוֹן.

– הוא? “מציצה” אחת – וּפְרָחָה נשמתו.

– הָאָה, לוי ראו אותנו עתה חברינו! שמע נא, דזו, אל תצפצף מלה בענין זה; ובאחד הימים, כאשר נהיה במסבה אחת עם כל הנערים, אשאל אותך פתאם: “דזו, מִקְטָרְתִּי יש?” ואתה תענה, כך, כלאחר-יד²⁹³, תאמר: “כן, יש אִתִּי מִקְטָרְתִּי הַיְשָׁנָה, וגם אחת חדשה; אלא שהטֶבֶק אינו מן המוכרח”; ואני אִמַּר: “אין בכך כלום, אם רק חריף הוא כאשר אהבתי”. ותכף תוציא מכיסך שתי מִקְטָרֹת, ואנחנו נעשן כזקנים ורגילים – ואז נראה אֵילוּ פְּרָצוּפִים²⁹⁴ יעמידו עלינו!

הָאָה, המחזה יהיה מְבַדָּה²⁹⁵! הֲלֹאִי שֹׁכְנָה לזה בקרוב!

– ואחרי כן נגיד להם, כי לְמִדּוֹנוֹ לעֲשׂוֹן בְּנֵימִים שהיינו שוודי-הים. הו, כמה יִקְנָאוּ אז בנו?

– בלי שום ספק!

ואולם לאט-לאט התחילה השיחה להתנהל בכבדות. ההפסקות נעשו ארוכות, והרַקִּיּוֹת נעשו תכופות²⁹⁶ מאד מאד. נְדָמָה, כְּאִילוּ נהפכו כל הנְקֻבּוֹת²⁹⁷ שבפיהם לְמִזְרְקוֹת פולטות. בשום אופן לא יכלו לְהַחְרִיב את השלוּלִית²⁹⁸ שְׁמַתְחַת ללשונם; זה היה מְבֹול ממש, וחלק ממנו שָׁטַף ועבר לתוך גרונום והביא אותם לידי גְנוּחַ שְׁאִינוֹ פֹּסֵק. פניהם של שני הטירונים חֹרוּ מאד, “צער בעלי חיים”! מִקְטָרְתוֹ של דזו נשתמטה מְבִיָּן אצבעותיו הַרְפוּיוֹת; גם זו של תם הִלְכָה בעקבותיה. וה”מזרקות” פולטות בלי חֶשֶׁךְ, והשלוּלִית הולכת ומְצַיְפָה את פיהם וגרונם. לסוף מְלַמֵּל דזו בשפה רפה:

– סְפִינֵי אָבָד לִי; אֲלַכָה ואבקשהו.

– הנני לעזור לך לְבַקֵּשׂ את אֲבֻדְתְּךָ – צְפַצְפָה תם בשפתים רועדות – אתה תלך בדרך זה, ואני אֲחַפֵּשׂ שָׁם אצל הַמַּעַן. אֶל-נא, הוֹק, אל תלך אֶתְנָו – אנחנו נמצא בעצמנו.

הוֹק נשאר לבדו, ויחכה להם שעה שלמה. אז צָרָה רוֹחוֹ, וילך לְבַקֵּשׂ את חבריו. הוא מצא אותם ביער, רחוקים זה מזהו שניהם חורים מאד ושניהם מתנמנמים²⁹⁹. ואולם הוֹק מצא סימן מובהק³⁰⁰, שהם “נִתְרוֹקְנוּ מתוכם” וכבר נָחַץ להם.

[איור: תם מבקש את הסכין האובד. עמוד מספר 96 במקור המודפס]

באותו הערב בשעת הסעודה היו שני הטירונים שְׁתַקְנִים³⁰¹ קצת ורכים ונכנעים שלא כדרכם. ואחרי הסעודה, כאשר הגיש להם הוֹק מִקְטָרְתוֹ, סָרְבוּ³⁰² לו, באמרם שבריאותם אינה “בשְׁלֵמוֹת” – מסֶמָמָה קִלְקְלוּ את קיבתם בארוחת-הצהרים.

כחצות הלילה הקיץ דזו משנתו, נִעְרַר גם את חבריו. חם מנחין וחוסר כל תנועה באויר בִּשְׂרֹו שְׁאוּאָה קרובה. הנערים הִתְפַּנְסוּ יחדו ויִבְקָשׁוּ להם מְחָסָה אצל המדורה, אף שהחם היה גדול גם בלא-כך. הם ישבו דומם, ובלב דואג חָכוּ למה שעתידי לבוא. מאחרי אש-המדורה נבלע הכל בעלטה וקדרות. פתאם נצנץ אור מִרְתִּיעַ³⁰³ על יִרְקָרֵק האילנות, וכרגע דַּעַךְ. אחריו נָגַה עֹוד שְׁבִיב-אש, עַז מִהֲרָשׁוֹן, ואחריו עוד אחד – וקול נְהִמָה עמומה התגלגל בין עצי היער, והנערים הרגישו כאילו נִשְׁפָה נשימה בלחיהם, ויזדעזעו, בְּדַמּוֹתָם כִּי “לִילִית” עברה על פניהם. דממה. ופתאם והנה לֵהֵט בָּרֵק עַז הֶפֶךְ לילה ליום, ויסמן בְּדִיּוֹק את כל קִלְחֵי³⁰⁴ עֵשֶׁב הצומח לרגליהם – וגם נראו שלש צִוּרוֹת חוֹרוֹת ונִבְעָתוֹת. ואחרי הברק הָרַעִים רַעַם, שהתגלגל ובא מִשְׁמַיִם ארצה, עד אשר נחבא קולו במרחק. רוח קר חלף ביער וירַעַש את העלים, ויִפְזַר לְכֹל עֵבֶר את אפר המדורה. ושוב הגייה הברק את מחשכי היער, ואחרי קול רעם אָדִיר וחזק, שִׁנְדָמָה כאילו השליך בְּעַף את צִמְרוֹת-העצים על ראשי הנערים. באימה ופחד התְפַצְצוּ³⁰⁵ ונדחקו איש לתוך רעהו בְּאִפְלָה הכבדה. טפוח-מטר עָבֹוּת התחילו לתופף על העלים.

– חושו, חברים, הַאֲהָלָה! – פָּקֹד תם.

הם רָצוּ כמְשַׁגְעִים, נתקלו³⁰⁶ בגזעי-אילנות, נסתבכו בענפים ובפארות וכל אחד תעה בדרך אחרת. רוח סערה התחולל והיליל בין עצי-היער. הברקים התרוצצו בלי-הרף, והרעמים התכופים חִרְשׁוּ את האזנים. גשם שוֹטֵף נִתְפַּךְ ארצה, והסערה הפכה אותו לנִתְלֵים. הנערים קראו זה אל זה, אך קולם נחבא ביללת-הסער ובגלגל-הרעם. אך סוף-סוף הגיעו כָּלֵם אל האהל, קפואים מְקוֹר, נְבִהִלִים, ורטובים עד הבשר. ומכיון שהם שלשה, הרי צרת-רבים חצי נחמה. ואולם לשיח לא יכלו, כי המִקְרָשׁ הישן מְקָא בשאון נורא על השיחים, מלבד הקולות והרעש אשר בחוץ. הסופה התגברה יותר ויותר, – ופתאם נִתְפַּךְ המִפְרֵשׁ מעל השיחים, ויִנְשָׂא על כנפי-רוח. הנערים אחזו איש בכף רעהו, וירוצו – בִּתְפִלָּה ובנִפְלָם לרגעים – לַחֲסוֹת תחת האלה הגדולה אשר על שפת הנהר. הַשְׁוֹאָה הגיעה עתה למרום-קְצָה. ברקים מְעַנְרִים פלחו לרגעים את העננים, וישכחו אור בהיר, בלי שום צל, על כל אשר על פני האדמה; העצים המתנועעים, הנהר המתגשש המכוסה קצף לבן, הגושש העכורים של הגְבְעוֹת מְעַבֵּר לנהר, – כל זה הִתְרָאָה בעד הַמְסָךְ השְׁקוּף של הגשם המִשְׁפָּע. מרגע לרגע קָרַס פְּרַע איזה עֵץ-עֵנַק במלחמתו עם האִתְנִים, וברעש נורא נפל אָרְצָה על פני שכניו. והרעם מתגלגל בקולות איומים, כקול נִפְץ תוֹתָחִים. והסער התמרמר ברב קצף, עד שִׁנְדָמָה כְּאִילוּ עֹוד מעט יִקְרַע את האֵי לִקְרָעִים ויַעֲלֶהוּ בְּאֵשׁ ויִשְׁקִיעֶהוּ בנהר עד צִמְרוֹת-העצים וימחה אותו מעל פני האדמה ויִחַרְשׁ את כל היצור אשר עליו – והכל בִּתְ-אחת³⁰⁷ וברגע אחד. אכן, ליל-זְנוּעוֹת היה הלילה ההוא לשוודים הקטנים.

ואולם לאט-לאט שָׁכַח חִמֵּת האיתנים, שפעת-הקִלְגִים³⁰⁸ נְדָמָה, העננים כְּלוּ וילכו, וסדרי-הטבע שבו לְמַעְגְלֵי-שְׁלוֹם. הנערים חזרו אל המחנה, בעודם נפחדים ונרעשים. ברעדה ובגיל גם יחד ראו כי השקמה הַעֲנִיפָה, אשר בצל קְלִיּוֹתֶיהָ שכבו בלילות, הִתְפַּשָּׁה וְהַשְׁלָכָה לֵארוֹץ, כִּי הִכָּה אותה הברק, – ומה גדל אַשְׁרָם, שבאותה שעה לא ישבו תחתיה! אָפֵס, כִּי כל המחנה נשֻׁטַף במים, וגם המדורה בכלל; ועל זה הצטערו הנערים מאד, כִּי הם היו מְרוֹשְׁבִים וקפואים “עד הנפש”, ואיך יִבְשׁוּ את בגדיהם, ואיך יחממו את גופם? אך בעוד הם מתאוננים על רֹעַ-מְזֵלָם, והנה נתגלה להם, כִּי מתחת לקורה הגדולה, בִּסְדֻדָה של המדורה, עֹוד מַעֲמַמֵּת אש כל-שהיא (כי הקורה היתה שְׁקֵעָרוֹכָה בתחתיתה, ולכן לא הגיע שֻׁטַף-המים אל אותו המקום). בשקידה עצומה התחילו לְלַבֹּת את הניצוצות העוממים, ובעזרת זְמוּרוֹת וקִלְפוֹת-עֵצִים יבשות שהוציאו מתחת הקורה, התלקחה האש יותר ויותר. אז יִבְשׁוּ לאש-המדורה את מזונותיהם הרטובים, ויאכלו לְתַאֲבוֹן סֵעוֹדַת-ערב שִׁנְיָה. אחרי-כֵן ישבו ויספרו במאורעות-הלילה עד אור הבקר; כִּי לא יכלו לישון, מאין מְקוֹם-נְשָׁת לשיכב עלי.

כאשר יצא השמש תקפה אותם שנה, וילכו אל השרטון וישכבו על החול. אך לֵהֵט קרני-השמש לא הניח להם לישון, ובכך קמו בעצלתים ויתחילו להתעסק בארוחת-הבקר. ואולם גם אחרי אשר סעדו את לבם, לא הוטב מצב-נפשם; עֵיפִים היו ומרוסקי-עֲצָמוֹת ומתגעגעים לביתם. תם השתדל לשעשע את נפשם ולהסיח דעתם במִשְׁתָּקִים שונים, ולא הצליח. אז הזכיר להם את הסוד הנכבד, ובזה עוֹדַת את רוחם קצת. וכדי שלא ישובו

לדאָבא, הציע להם משחק חדש: להתהפך לפי-שעה משודדי-ים לאינדיאנים פראים.

הצעה זו נתקבלה על לבם: כרגע פשטו את בגדיהם, לכלכו³⁰⁹ את גופם ברפש שחור, חברבורות-חברבורות, עד אשר דמו לערוֹד³¹⁰ ושלשת ראשי-הגדודים (כל אחד היה, כמובן, דוקא ראש ונשיא) השתערו ביער על מושבה אנגלית ויעשו אותה תל-עולם. אחרי-כן התפרדו לשלשה שבטים פראים, הצוררים זה את זה, ויזנקו³¹¹ איש על רעהו מן המארב בתרועות-מלחמה איומות, ויגזרו על ימין ועל שמאל, ויפשטו עורות-קדקדים לאלפים. זה היה יום של שפיכות-דמים, ולכן היו כלם שבעי-רצון.

[איור: האינדיאנים האויבים. עמוד מספר 99 במקור המודפס]

מאושרים ורעבים שבו שלשת הגבורים אל המחנה לסעודת ערבית. אבל כאן באו במבוכה: אינדיאנים-אויבים אינם רשאים לאכול על שלחן אחד, אלא אם השלימו בתחלה, – וזה פשוט אי-אפשר בלי עשון משתף של מקטרת-שלום. שנים מן האינדיאנים הצטערו באותה שעה, על אשר לא נשארו שודדי-הים כמקדם. אך הלא אסור לשנות מן המנהג המקבל בין הפראים; ובכן הוכרחו לקבל באהבה את המקטרת שעברה מיד ליד, כנת, ולשאוף ולהעלות עשן כראוי.

אך, לשמחתם הגדולה, נוכחו, כי הפראות הביאה להם תועלת גדולה: הם עשנו הפעם בלי בחילות יתרה ולא הצטרכו ללכת לבקש סכין אבוד. עתה גמרו בלבם לבלי הזניח עוד את כשרונם, ואחרי סעודת-הערב הוסיפו להשתלם באומנות העשון – ובהצלחה רבה.

עתה נעזבה נא את שלשת הגבורים, כשהם מעשנים ומפפטים³¹², ומתפארים, ואנחנו נשים פנינו אל מקום אחר.

פרק ט"ו: סוף הדרך

אותו יום השבת לא היה יום-שמחה לאנשי העירה. שתי משפחות, בית הארפיר וביתה של הדודה פולי, פסו באבל וביגון ובנחלי דמעות. דממה מעיקה שררה בכל העיר, שגם בלא-כך לא הצטינה מעולם בשפעת חיים ותנועה. אנשי המקום עשו את מלאכתם בנפש פזורה, דברו מעט ונאנחו הרבה. גם התלמידים לא שמחו הפעם בחופשם; לבם לא הלך אחרי משחקיהם ושעשועיהם, ולאט-לאט נשמטו אחד-אחד.

אחרי הצהרים, כאשר כבר חדלו הלמודים, עוד התהלכה ביקי תאציר בחצר השוממה של בית-הספר, ולא יכלה למצא תנחומים לנפשה העצובה.

– הוי, לוי לקחתי אז מידו לכל-הפחות את גולת-הנחשת! – אמרה אל לבה ביגון – עתה אין לי כל זכר ממנו!

היא נאנקה דום, ואחר עמדה תחתיה ותאמר:

– זה הוא המקום. כאן היה הדבר. לוי קרה הדבר עתה, לא הייתי מדברת אליו דברים קשים, לא הייתי מקניטה³¹³ אותו בשום אופן. אך הוא איננו עוד, ועד-עולם לא אוסיף עוד לראותו.

הרעיון הזה הכריע אותה תחתיו; היא הוסיפה להתהלך בחצר ברגלים כושלות, ואגלי-דמעה התגלגלו על לחייה. ליד השער התאספו המון נערים ונערות – חבריהם של תם ודזו – ובכבוד והתרגשות התחילו מספרים זכרונות מן "היום האחרון" של שני האובדים: כאן אמר תם כזאת וכזאת, ושם עשה דזו כזה וכזה; "אני ראיתי באחרונה במקום הזה ממש, ואני עמדת סמוך אצלו – והוא צחק ממש כך – ואני הרגשתי פתאם כעין מדקרה בלבי – הלא יודעים אתם – כך – כמובן לא הבינותי ולא יכלתי להבין אז מה זאת – אך עתה הוברר לי הדבר!"

אחרי-כן פרצה מחלוקת: מי ראה באחרונה את הנערים בחייהם. ונמצאו הרבה שחפצו ליזכות להצטינות עצובה זו, וכל אחד הביא אותות ומופתים לדבריו. וכאשר הוחלט לבסוף כי פלוני ופלוני ראו אותם באחרונה ושמעו את דבריהם האחרונים, הביטו הכל בכבוד גדול על המאושרים הללו, ויש אשר קנאו בהם. ונער קטן אחד, אשר התאווה גם הוא להתפאר באינו "קורבה" מיוחדת אל המתים, אמר בגאון:

– ואותי קטב תם סוירי פעם אחת יפה-יפה!

ואולם תולתלו ל"הצטיין" בזכרון זה נכזבה. הנערים לא מצאו שום גדולה בכך; שהרי כלם זכו לקבל מהלומות מידי תם, ובכך אין בכך שבח מיוחד. התלמידים התפזרו, בהוסיפם לספר בשבחם של המתים, על פי דרכם.

ביום המחרת, כאשר כלו השעורים בבית-הספר לשבתות, התחיל פעמון בית-התפלה להזעיק את העם בקול המיה עמומה ונוגה, שהתאימה אל הרוח הנכאה הנסוכה על כל העירה. אנשי העיר התחילו להתאסף בבית-התפלה, לאחרי שהתלחשו רגע קטן בפאָה על אדות המאורע המעצבי. ואולם בבית-התפלה גופו לא נשמע שום קול לחש ופטפט; רק רחש-השמלות, בשבת הנשים על מקומותיהן, הפריע את הדומיה החגיגית. גם הזקנים המופלגים³¹⁴ שבִּעֵיר לא ראו מימיהם קהל גדול כל-כך בבית-התפלה הקטן. כל העינים נטויות אל הפתח, – והנה נכנסה הדודה פולי בלויית מירי וסיד, ואחריהם משפחת הארפיר, כלם עטופים שחורים. כל הקהל, וגם הכהן הזקן, קמו ממקומם ויעמדו על רגליהם, עד אשר ישבו האבלים על הספסל הראשון אשר לפני הבימה. אחרי דממה קצרה, שנפסקה לרגעים על-ידי אנקות כבושות³¹⁵, פרש הכהן את כפיו ויתחיל בתפלה. שָׁרוּ מְנִינָה מְנִיעָה-לֵב, שמתוכה נשמע הפסוק: "אני אמת וְאֶתְנֶה".

אחרי הרנה והתפלה, עלה הכהן הזקן על הבימה להספיד את הטובעים. במליצות יפות תאר המספיד את מעלותיהם ומדותיהם הטובות וצדקותיהם המצוינות של הנערים המתים, עד כי כל הנאספים נקוטו בפניהם על אשר עצמו תמיד עיניהם מראות את כל הדברים הטובים שמצא המספיד בשלשת הנערים, ותחת זאת ראו בהם תמיד רק עמל ואָן. המספיד ספר גם מאורעות אחרים מחיי הנפטרים³¹⁶, שמתוכם נראה ברור טוב-לבם ונדיבות-רוחם; וכל הנאספים נוכחו עתה, מה יפים ונדיבים היו המעשים ההם; אף נזכרו בצער גדול, כי בשעת-מעשה נדמו להם כדברים מכוערים מאד וכשערוריות הראויות למלקות. וכל מה שהמספיד הוסיף לספר בשבחם של הטובעים, כן הוסיף הקהל להתרגש ו"להתרכך" יותר ויותר, עד כי לאחרונה געו כלם בבכיה, במקלה עם משפחות האבלים, וגם המספיד בעצמו לא יכל עוד להתאפק, ודמעויותו נגרו על הבימה.

באותה שעה נשמע קול המולה דקה מעל הַצֵּעַ, אך איש לא הרגיש בכך. והנה נפתחה דלת בית-התפלה בקול-חריקה. הכהן הזקן הוציא מתוך המטפחת את פניו הרוחצות בדמעות, ויבט נכחו אל הפתח – ויהי כנדהם, כהלום רעם! לאט-לאט הפנו גם הנאספים, איש אחרי רעהו, את עיניהם אל הפתח, – וכרגע קמו כאיש אחד ויהיו גם הם כנדהמים: אל בית-התפלה נכנסו שלשת הטובעים: תם בראש, אחריו דזו, וכמאסף לכל המחנה נגרר גל של סחבות, זה הוק. הם ישבו, בכל עת ה"הזכרה", על הַצֵּעַ הריק וישמעו אל ה"הספיד" שנערך להם!

הדודה פולי, מירי, ומשפחת הארפיר, התנפלו כמטורפים³¹⁷ על יקייהם שקמו לתחיה, וכמעט חנקו אותם בחביקות ונשיקות. רק הוק העלוב עמד מן הצד, נבוך ומבולבל, ולא ידע איך להסתיר מן העינים הרבות המביטות אליו בלי חבה יתרה. הוא התחיל כבר לזוז ממקומו כדי להתחמק אך תם תפש בו ויאמר אל הדודה:

– לא כן יעשה, דודתי! הרי צריך מי לשמוח גם על תחנתו של הוק!

– בנדאי ובנדאי! אני שמחה מאד לראותו, את התום העזוב! – והדודה פולי העתירה על הוק האמלל סמני-חבה רבים כל-כך, עד שלא ידע עוד כלל מה לעשות במבוכתו הגדולה.

פתאם נתן הכהן בשיר קולו: “מזמור לתודה, הריעו לה! כל הארץ...!”

ו“כל הארץ” הריעה. הקהל שר אחריו את המזמור העתיק בהתלהבות עצומה ובקול אדיר וחזק, עד כי נעו אמות הספים. ותם סויר, ה“פירטון השחור”, הביט סביבותיו על הנערים אכזבי-הקנאה, נידה בסתר-לבו, כי אכן זוהי השעה היותר מאושרת שבחיי.

כאשר יצא הקהל המרומה מבית-התפלה, אמרו, שהם נותנים רשות לרמות אותם שוב, ובלבד שישמעו עוד את המזמור העתיק מושך בהתלהבות כזו.

באותו היום קבל תם נשיקות וסטירות (לפי חליפות מעמד-נפשה של הדודה) יותר משהיה נופל בחלקו קודם לכך בשנה תמימה; וקשה היה לו לברר, אילו מהן הביעו ביתר-עז תודה לאלהים ואהבה לו לעצמו.

פרק י"ז: חלום נפלא. – בבית-הספר

זו היתה אפוא המחשבה הגדולה אשר רקם תם בסתר – לשוב אל העירה עם חבריו השודדים ולראות בעיניהם ולשמוע באזניהם את התפלה וההספד שייערך לכבודם. ביום השבת בין הערבים שטו על קורה אל החוף ועלו על היבשה במרחק חמשה מילין מן העירה; שם ביער יָשְנוּ עד אור הבקר. ואחרי כן התגנבו חָשֵׁ, דרך סימטאות שוממות, אל הציע של בית-התפלה, ויגמרו שם את שנתם בתוך תהו-ובהו של ספסלים חגרים.

ביום ב', בסעודת שחרית, הפליאו הדודה פולי ומירי את חֶבְתָן וטוֹכָן לתם, ויפנקו אותו כילד קטן. השיחה היתה מלאה חיים, שלא כרגיל. בתוך יתר הדברים אמרה הדודה אל תם:

– לא אוכיח אותך על השחוק היפה שעשיתם לכם: לענות ולבלבל את כל העיר במשך שבוע תמים, בעת שאַתֶּם הנערים הייתם שמחים וטובי-לב. אך קשה לי להבין, איככה יכלת להתאכזר כל-כך גם אֵלֵי ולהוגות את נפשי כל הימים הללו. אם מצאת תחבולה לעבור את הנהר על גבי קורה, כדי לבוא להזכרת-נשמתך, הלא יכלת להודיע לי קודם-לכך, על-ידי איזה רמז, כי לא מֵתָ אלא השתוֹבֵבָתָ.

– באמת יכלת לעשות זאת – אמרה מיֵרִי אל תם – ובטוחה אני כי היית עושה זאת, לו עלה הדבר על לבך.

– האין זאת? – קראה הדודה ופניה אורו – הרי לא עשית זאת רק מפני שלא עלה הדבר על לבך?

– אני – באמת איני יודע. הלא בזה הייתי מקלקל את כל הדבר.

– תם, אני דְמִיתִי שאתה אוהב אותי קצת יותר – אמרה הדודה במרירות – לי היה נעים לדעת, שלכל-הפחות **השבת** לעשות זאת. סיד היה חושב, וגם היה עושה. הוי, תם, עוד תִּחַם באחריתך – כאשר לא תועיל עוד החרטה – על אשר לא דָאָגְתָ לי יותר בהיות לאֵל ידך.

– אל נא, דודתי – ענה תם – הלא נפשך יודעת מאד, מה טוב אני לך, ואמנם מצטער אני מאד, שלא עלה הדבר על לבי. אך, בכל זאת, הנה חלמתי על אודותיך. הלא גם זה ענין!

– זה אינה שוה הרבה – אך סוף-סוף הוא יותר מלא-כלום. ומה זה חלמת?

– שמעי נא: ביום ד' בערב ראיתי בחלומי, והנה אֵת יושבת פה אצל המטה, וסיד שם אצל הארגו, וגם מירי אצלו.

– באמת כן ישבנו. שמחה אני, שיש לנו מקום, לפחות, בחלומותיך.

– ואני ראיתי בחלומי, שגם אִמו של דוד הארפיר ישבה אז אִתְכֶם.

– באמת, היא היתה אז בביתנו! ומה חלמת עוד?

– אָה, המון דברים. אלא שהם מטושטשים עתה במוחי.

– אָמֵץ נא את כח-זכרוֹנְךָ. מה עוד?

– כמדומה לי, שהרוח – הרוח נִשָּׁף ב – ב –

– התאמץ נא להעלות את הדבר על זכרוֹנְךָ, תם. הרוח נִשָּׁף באיזה דבר – הוסיפה נא!

תם לחץ את אצבעותיו אל מצחו בהתאמצות יתרה, רגע קטן, ואחר קרא:

– מצאתיה! עתה נזכרתי! הרוח נִשָּׁף בנר לכִּבּוֹתוֹ!

[איור: תם משתדל לעורר את כח זכרוֹנוֹ. עמוד מספר 105 במקור המודפס]

- אַל רחום וְחַנוּן! הוֹסֵף נָא, תָּם, הוֹסֵף!
- וכמדומה לי שאמרת: כנראה הדלת – הדלת –
- נו, נו, הֲלֵאָה, תָּם!
- הֲנִיחִי לִי רֵגַע, לְהִתְבּוֹנֵן מֵעַט. אֵה, כֵּן – אַתְּ אָמַרְתָּ: כְּנֵרָאָה הַדְּלֵת פְּתוּחָה.
- חַי נִפְשִׁי, כֵּן אָמַרְתִּי, אוֹת בָּאוֹת! הַאִיִן זֹאת, מִרִּי? הֲלֵאָה, תָּם!
- ואחרי-כן – אחרי-כן – אינני זוכר בבירור, אֲךָ כְּמִדּוּמָה לִי שְׂצִוִית אֶת סִיד לִלְכַת ו – ו –
- האמנם? האמנם? אָנָּה אֶמְרָנָא: מַה צְוִיתִי לַעֲשׂוֹת? מַה?
- אַתְּ צְוִית אוֹתוֹ – צְוִית אוֹתוֹ – כֵּן לִסְגּוֹר אֶת הַדְּלֵת!
- פְּלֵאִי-פְּלֵאִים! מִמֵּי לֹא שִׁמְעֵתִי נִפְלְאוֹת כֵּאלֵה! עֵתָה יִבּוֹאוּ נָא הַמִּתְחַפְּמִים וְיֹאמְרוּ לִי, שְׂפָל הַחֲלוּמוֹת דְּבָרִים בְּטָלִים! תִּכְף אַרְוִיךָ אֶל מֵרַת הָאֶרְפִּיר לְסַפֵּר לָהּ אֶת הַדְּבָר. אֲרֵאָה נָא, הֲתִעִיז לְבַטֵּל גַּם אֶת הַחֲלוֹם הַזֶּה בְּפִטְפוּטִים עַל אֲדוֹת “אֲמוֹנוֹת טְפִלוֹת”. אָנָּה, תָּם, הוֹסֵף!
- אֵה, עֵתָה הַכֹּל בְּרוּר לִי כְּשִׁמְשׁ. אַתְּ אָמַרְתָּ אַחֲרַי-כֵּן, כִּי בְעֵצֶם אִינְנִי נֶעַר רַע, אֲלֵא רַק שׁוֹבֵב, קַל-הַדְּעַת, פּוֹחֵז, כ – כְּסִיחָ ³¹⁸, או כדומה לזה.
- כֵּן אָמַרְתִּי בְּדִיּוּק. נִפְלְאוֹת הַבּוֹרָא! הֲלֵאָה, תָּם!
- ואחרי כן החלות לבכות.
- כֵּן, בְּכִיתִי, וְלֹא בִּפְעַם הָרֵאשׁוֹנָה. וְאַחֲרַי כֵּן – –
- אַחֲרַי-כֵּן הִתְחִילָה גַּם מֵרַת הָאֶרְפִּיר לְבַכּוֹת, וְגַם אָמְרָה כִּי כֵּן הוּא גַּם דּוֹ שְׁלֵה. וְכִי הִיא מִצְטַעֲרַת עַל אֲשֶׁר הִלְקֵתָה אוֹתוֹ בְּשִׁבִּיל שְׂמֻנָת שְׁהִיא בְּעֵצְמָה שִׁפְכָה אוֹתָהּ.
- תָּם! רוּחַ-הַקֹּדֶשׁ נִצְנָצָה בְּךָ! אִיִן זֶה חֲלוֹם אֲלֵא נְבוּאָה, נְבוּאָה מִמֶּשׁ! וְמַה עוֹד?
- אַחֲרַי כֵּן דָּבַר סִיד – הוּא אָמַר –
- כְּמִדּוּמָה לִי, שְׁאֵנִי לֹא אָמַרְתִּי כְּלוּם – נִכְנַס סִיד לְתוֹךְ דְּבָרָיו.
- בְּמַחִילָה, סִיד, אַתָּה דְּבַרְתָּ! אָמְרָה מִרִּי.
- שִׁימוּ יַדְכֶם עַל פִּיכֶם וְאַל תִּפְרִיעוּ אֶת תָּם! מַה אָמַר סִיד? הַגִּידָה נָא, תָּם!
- הוּא אָמַר, כִּי לִפִּי דַעְתּוֹ טוֹב לִי עֵתָה שֶׁם בְּשִׁמְיָם, אֲךָ לוֹ הִיטַבְתִּי מֵעַלְלִי –
- הֲרִי לְכֶם! הַשְׁמַעְתֶּם? הֲלֵא כֵּן אָמַר סִיד, מְלֵה בְּמֵלֵה!
- וְאַתְּ גָּעַרְתָּ בּוֹ עַל דְּבָרָיו הָאֲחֵרִים.
- אָמֵת! מַה נֹאמַר וְמַה נְדַבֵּר – מֵלֵאךְ גְּלֵה לָךְ אֶת הַדְּבָר!
- וּמֵרַת הָאֶרְפִּיר סָפְרָה עַל אֲדוֹת מְקַעֲרַת שְׁפוּצִין דְּזוֹ תַּחַת הַטְּמָה, וְאַתְּ סָפַרְתָּ עַל אֲדוֹת פֶּטֶר וּמִיץ-הַרְפוּאָה – – – וְאַחֲרַי כֵּן נְדַבַרְתֶּם עַל אֲדוֹת הַחֲפוּשִׁים שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּנֵהָר, וְעַל אֲדוֹת הַזִּכְרָת-נִשְׁמוֹתֵינוּ שֶׁנִּקְבְּעָה לְיוֹם א'; וְאַזְ קָמְתָן שְׁתִּיכֶן, אֶת הַזִּקְנָה הָאֶרְפִּיר, וְהַתְּחַבֵּקְתֶּן וּבְכִיתֶן, וְהִיא הִלְכָה לְבֵיתָהּ.
- כֹּל אֱלֹהֵי הַם דְּבָרִים פְּהִינְתֶּם, הַכֹּל הִיָּה כְּאֲשֶׁר סָפַרְתָּ, לֹא שְׁנִית אֶפִּילוֹ כְּקוּצוֹ שֶׁל יוֹד ³¹⁹ – מִמֶּשׁ כְּאִילוֹ הֵייתְּ אֶתְנָה בְּאוֹתָהּ שְׁעָה וְעֵינֶיךָ רָאוּ וְאִזְנֶיךָ שָׁמְעוּ הַכֹּל! וְמַה הִיָּה עוֹד?
- כְּמִדּוּמָה לִי שֶׁהִתְפַּלַּל בְּעַדִּי – וְכִמּוֹ בְּהִקִּיךָ רֵאִיתִי אוֹתְךָ וְשִׁמְעֵתִי כֹל מְלֵה וּמְלֵה בְּתַפְלַתְךָ. שִׁכַּבְתָּ עַל מִטְתְּךָ, וְאִנִּי מְלֵאֲתִי רַחֲמִים עֲלֶיךָ, וְכִתַּבְתִּי עַל קְלֶפֶת-עֵץ כְּדִבְרֵי־הָאֱלֹהִים: “אֲנַחְנוּ לֹא מִתְּנוּ כֹלֵל, אֲלֵא שֶׁהִלְכְּנוּ לְהִיּוֹת לְשׁוּדְדֵי-הַיָּם”, וְהִנְחֵתִי אֶת הַקְּלֶפֶת עַל הַשְּׁלַחַן אֲצִל הַנֵּר; וְכִאֲשֶׁר שִׁכַּבְתָּ וְיָשַׁנְתָּ, הִפִּיקוּ פִּינֶיךָ אֶהְבָּה וְדֹאגָה מְרֻבָּה כֹּל-כַךְ, עַד שֶׁכְּמִדּוּמָה לִי שֶׁהִשְׁחֵתִי רֵאשִׁי עֲלֶיךָ וְנִשְׁקַתִּי אוֹתְךָ עַל שִׁפְתוֹתֶיךָ.
- הָאֲמֵנִם עֲשִׂיתְּ זֹאת, תָּם? עֵתָה אֲנִי סוֹלַח לָךְ הַכֹּל בְּגַלְל הַדְּבָר הַזֶּה! – וְהַזִּקְנָה חִבְּקָה אֶת הַנֶּעַר בְּזוֹרְעוֹתֶיהָ בְּאֶהְבָּה עִזָּה, וְהוּא הִרְגִישׁ אֶת-עֲצָמוֹ בְּאוֹתוֹ רֵגַע כְּנָבֵל שֶׁבְּנִבְלִים.
- יִפֵּה עֲשֵׂה תָּם, אִפְּ כִּי זֶה הִיָּה רַק בְּחֲלוֹם – הָעִיר סִיד כְּמִדְּבַר לְנַפְשׁוֹ.
- דּוּם, סִיד! כֹּל אָדָם עוֹשֶׂה בְּחֲלוֹם מַה שְׁהִיָּה עוֹשֶׂה בְּהִקִּיךָ. הֵאָ לָךְ, תָּם, תִּפּוּחַ גְּדוֹל, אֲשֶׁר חִשְׁכְּתִי לָךְ לַעֲת שֶׁתִּשׁוּב בְּשִׁלּוּם. וְעֵתָה לְכוּ לְבֵית-הַסֹּפֶר כְּבָר עֲצַרְתֶּם אוֹתִי כֹאֵן יֵתֵר מְדִי.
- הַקְּטָנִים הִלְכוּ לְבֵית-הַסֹּפֶר, וְהַזִּקְנָה מְהֵרָה אֶל מֵרַת הָאֶרְפִּיר, כְּדִי לְסַפֵּר לָהּ אֶת הַחֲלוֹם הַנִּפְלֵא שֶׁל תָּם וְלִסְתוֹר בְּזֵה אֶת “דְּעוּתִיָּה הַנִּפְסְדוֹת” ³²⁰ עַל עֵרְךָ הַחֲלוּמוֹת. וְסִיד מְהֵרָה לְנַפְשׁוֹ לְהִגִּיד בְּקוֹל אֶת אֲשֶׁר הוּא חוֹשֵׁב בְּעֵינָיו זֶה; אֲךָ בִּלְכַתּוֹ אָמַר לְנַפְשׁוֹ:
- זֶה חֲלוֹם מְשׁוּנָה מְאֹד! חֲלוֹם אַרְוִיךָ וּמְפֹרֵט כֹּל-כַךְ, בְּלִי שׁוּם מְשָׁגָה אִפְּ בְּפֶרֶט קִטְוִן! זֶה חָשׁוֹב מְאֹד!
- מִי יִתָּר אֶת הַכְּבוֹד וְהִקְיָךְ, אֲשֶׁר נִתְּן לָהֶם בְּהִקְאוֹתוֹ עֵתָה בְּחוּץ! הַפַּעַם לֹא תִּתְפַּלֵּל וְלֹא קִפִּץ בִּלְכַתּוֹ, כְּמִנְהַגוֹ הַחֲבִיב, אֲלֵא צַעַד בְּהוֹד וְחִשְׁבּוֹת

מיוחדת, כראוי לפיכך המרגיש שכל העינים פונות אליו. הוא עשה אמנם את עצמו כאלו אינו רואה את סקירות³²¹ העינים ואינו שומע את ההערות שבקול ושבליחש, מדי עברו, – אך באמת באו כשמן בעצמותיו. הנערים הקטנים ממנו צעדו אחריו בעקבותיו, מלאים גאון על הזכות להקאות אִתּוֹ יחד, ממש כאלו זה היה המתופף שלפני איזו תהלוכה, או פיל הנכנס לעיר בראשו של פִּיכָר³²² שלם. והנערים אשר בגילו העמידו את פניהם כאילו אינם יודעים כלל שהוא נִתְעַלֵּם מן העין כל אותם הימים, אך באמת היו אכולי-הקנאה, ואת כל אשר להם היו נותנים, כדי להיות שהומים³²³ ושזופי-שמש כמוהו, מפורסמים וגבורי-היום כמוהו.

בבית-הספר קבלו התלמידים את תם ואת דוּו בהדרת-כבוד גדולה כל-כך, ועיניהם הפיקו התפעלות עצומה כל-כך, עד שלא ידעו עוד שני הגבורים עד היכן יוקפו את חטמם, והתנפחותם והתפארותם עברו כל חק. הם התחילו לספר את מאורעותיהם לקהל השותה בצמא את דבריהם אבל רק התחילו; כי זה היה ספור ההולך ומתגבר כמעין הנובע, בלי תכלית ובלי קץ, כי-הדמיון הטובה עליהם. ולבסוף, כאשר הוציאו את מקטרותיהם והתחילו להעלות תמרות עשן סביבותיהם – אז הגיעה התלהם למדרגה שאין עוד למעלה ממנה.

[איור: חתן-היום. עמוד מספר 108 במקור המודפס]

תם גמר בלבו, כי עתה אין לו עוד צרך באהבתה של ביקי תאצי'ר. התהלה לבדה תספיק למלא את כל לבו; מעתה יחיה רק על כבודו. עתה, כאשר כבודו מלא עולם, אפשר שהיא תבקש קרבתו. ומה בכך, תבקש-לה – ואז תראה שגם הוא יכול להיות קר ושנה-נפש כאחרים. הנה היא באה. תם עשה את עצמו כאלו אינו רואה אותה, ונסב משם אל כנופיא של נערים ונערות ויחל לשיח אִתָּם. הוא ראה איך ביקי מתרוצצת הנה והנה, בפנים מאַדְמִים ובעינים שוחקות, כאלו היא רודפת אחרי חברותיה לתפשו, ובכל פעם כאשר עלה צִיד בידה, צָהלה ושמחה; אך הוא הרגיש היטב, שהיא מתפנת לצוד דוקא אותן החברות אשר בקרבתו, וכי לרגעים היא שולחת מִבֶּט רב-הפְּנֵה אל עבר פניו. אך דִּנְקָא בשביל-כך הקביד את לבו עוד יותר, ובחריצות יתרה השתדל שלא תרגיש ביקי, כי הוא רואה את תחבולותיה, לאחרונה חזלה ממרוצתה וממשחקה, ותלך אט לצד אחר, בהאָנחה לרגעים ובהציצה בסתר על תם. היא ראתה, כי הוא מרבה שיחה ביחוד עם אִימֵי לִוְרִינְס – וכמו מְדַקְרָה הרגישה בלבה, ותתגעש ותתעצב גם יחד, ותאמר לסור משם, אבל רגליה הובילוה דִּנְקָא אל הכנופיא אשר בה עמד תם. בעליצות מְעֵשָׂה פנתה אל נערה שעמדה בקרבת-תם, ותאמר בקול צָהלה:

– שמעי נא, מִיִּרֵי אוֹסְטִין, אני רוצה לדבר אִתְךָ על אדות סעודת רָעִים.

– האת, מה טוב! ומי יערוך את הסעודה?

– אמי הבטיחה להרשות לי לעשות סעודה.

– ומה דעתך, חמדת-לבי? התתן אמך רשות גם לי לבוא?

– בְּנִדְאִי! הלא הסעודה היא שלי, ואמי תרשה לי לקרא לכל אשר אחפוץ.

– זה יפה מאד! ומתי!

– במהרה בקרוב. כך, תכף כאשר יבואו ימי-הדדור של הקיץ.

– אם כן, הלא תקראי לכל התלמידות והתלמידים שבבית-ספרנו?

– כך, את כל רְעֵי ויִדְיֵי – וכל מי שחפץ להיות יִדְיֵי – וביקי הביטה מן הצד אל תם; אך הוא היה שקוע בְּלוּ בשיחתו עם אִימֵי לִוְרִינְס, כי באותו רגע סָפַר לה את פרטי הסערה שהתחוללה באותו ליל-זְנֻעוֹת על האי, ואיך פוֹצֵץ הברק את השקמה הגדולה "לשִׁבְבִים", ממש "סמוך לחטמו".

– האוכל גם אני לבוא אל הסעודה? – שאלה גריסי מילר את ביקי.

– בוֹדְאִי!

– ואני? – שאלה סאלי רודזירס.

– פְּשִׁטָּא!

– וגם אני? וגם דוּו? – הָאִיצָה בה סיוזי הארפיר.

– כן, כן!

כל הנערות והנערים הקיפו את ביקי בתרועת-ששון ובמחזאות-כפים, וְכָלֵם בקשו וקבלו הַזְמָנָה – מלבד תם ואימי. תם פָּנָה וילך-לו בקרירות, בהוסיפו לשיח עם אימי. שפתי ביקי רעדו ועיניה מלאו דמעות; אך היא כסתה על אותות צערה וכעסה הללו בבדיחות מְעֵשָׂה ובפּטפּוּטִים שאינם פוסקים עד אדות הסעודה – אף כי עתה לא היתה עוד הסעודה שְׁנָה בעיניה כלום, וכן גם כל החיים. לבסוף התחמקה מְרַעוּתִיהָ, ותסתתר בפנה ותשפוך את כל יגונה וקצפה בזרם של דמעות. וכאשר צָלַצַל הפעמון להתחלת השעור, קפצה ממקומה ועיניה רבו ברכי-נקמה.

עתה יודעת אני מה לעשות! – אמרה לנפשה בזקפה ראשה בתנועה חזקה של מרי וגאון, עד אשר נתפזרו תלתליה הצהובים לכל עבר.

– בשעת המרגוע הוסיף תם להראות חֶבֶה יתרה לאימי לורינס, ובכננה הוביל את רעותו החדשה אל המקום אשר ישבה ביקי, למען הרעימה. זמן רב סבב עם אימי בכל החצר ולא מצא את ביקי. לאחרונה גלה את מחבואה – ופתאם פרחה לה שמחת-זדונו! ביקי ישבה לה על ספסל קטן מאחרי בית-הספר, יחד עם אלפריד טימפל, ושניהם עינו בספר-ציורים; הם ישבו צפופים וכפופים ושקועים כל-כך בעסקם זה, עד שנדמה כאלו שכחו באותה שעה את כל העולם כָּלוּ. זרם-קנאה יוקד השתפך בכל עורקיו של תם. הוא נָקוּט בפניו על אשר השתמט מביקי בשעה שהיא בקשה קִרְבָּתו; ובחרות אפו בו קרא לעצמו "טִפְשִׁי" וכל שמות של גנאי, וכמעט געה בבכיה מרוב קצף. אימי הוסיפה לפטפט בלכתם, כי היא היתה שְׁמָחָה ומאושרה; אך קולו של תם נָדַם, וכמו דבקה לשונו לחכו. הלא לא שמע כלל מה שהיא אומרת לו, וכשהיתה מְפַסְקָה בדבורה כדי לחכות לתשובתו, היה מגמגם בפזור-הנפש "הן" או "לאו", ותמיד שלא כענין. הוא עבר פעמים אחדות על פני הספסל הקטן, אשר שם ישבה ביקי עם אלפריד, כמו לְזוּן³²⁴ את עיניו במחזה זה הקורע את לבו, וכמעט יצא מדעתו, בראותו כי ביקי אינה מרגישה כלל במציאותו, כאלו לא היה כלל ב"ארץ-החיים". ואולם בזה טעה; ביקי ראתה אותו היטב, וגם שְׁמָחָה לראות כי עלה בידה לענות את נפשו כאשר ענה את נפשה. ובין כה וכה, והפטפט העליז של אימי היה עליו לטרה. הוא נָסָה להִפְטֵר ממנה באִמְתָּלָה של עבודה נחוצה, של שעור הטעון³²⁵ שָׁנוּן, – אך לשוא! היא

החזיקה בו ולא הרפתה ממנו. לבסוף הצליח להקליץ ממנה, ואימי אמרה לו בתמימות, כי היא תחכה לו אחרי כלות הלמודים, למען ילכו שניהם יחדו הביתה. "לעזאזל! אין עצה ואין תבונה לנגד ה'נגע" הזה!" – אמר תם אל לבו בסורו מעליה בחפזון.

תם הלך לו בנפש מרה וברעיונות קודרים. "כל נער, רק לא זה!" – דבר אל נפשו בקרקו שָׁנִי – "כל נער שבעיר זו, רק לא אותו המתקדר הנבוזה שבא לכאן מסינט-לואי ודוחק את עצמו להיות אריסטוקרט! תכה לי, חביבי! אני הבטתי אותך היטב-הֶדְק! נפול תפול לידי – ואז אֶרְאֶךְ..."

ותם עשה תנועות משונות באויר, כאלו הוא מתופף באגרופיו על אויב מדומה ובוועט בו ברגליו ותולש את שערו.

– אָהא, עתה תדע! קִבְּלַת דִּינְךָ, מה? אם-כן, בְּרַח לך, וזכור את הֶלְקָה הזה!

ואחרי אשר יָסַר, בדמיונו, את האריסטוקרט כִּי-רשעתו, נשא את רגליו וירץ הביתה, כדי לְבַלֹּת שם את שעת המרגוע. הוא לא יכול עוד נשוא את משונגת-אָשְׁכָה של אימי, ועוד פחות מזו יכול להביט אל סמל-הקנאה שלו. וביקי הוסיפה להפוך עם אלפריד בספר-הציורים; אך כאשר ארכו הרגעים ותם לא עבר עוד על פניהם לענות את נפשו, התחילה שמחת-נצחונה להתקדר, והציורים חדלו להעסיק אותה. היא נעשתה כְּבֹדַת-ראש, פזורת-נפש, ואחרי-כן עצובת רוח. לרגעים הטתה אזנה בשמעה קול צעדים, אך תוחלתה נכזבה – תם איננו ואיננו. אז נִקְרָעה לה נפשה מאד, ותָנַחם על אשר הרחיקה ללכת כל-כך בנקמתה. ואלפריד העלוב התחיל מרגיש שהיא משתמטת ממנו, ולא ידע בשביל מה; וכאשר התאמץ למשוך את לבה אל הציורים בקראו לרגעים: "אָה, מה יפה תמונה זו! ראי נא, ראי נא!" לא יכלה עוד הנערה להאריך רוחה, ותקרא: "הֶרְף ממני! אין נפשי אל הציורים!" ובקול כִּי הֶלְכָה-לה מְשָׁם.

אלפריד מהר אחריה ויחל לדבר על לבה דברים נחומים, אך היא קראה:

– גש הלאה! מה לי ולך? אני שונאה אותך!

הנער עמד נבוך, תוהה ותִמְהָה: בְּמָה חָטָא לה? הלא היא בעצמה אמרה, שהיא נכונה להביט בציורים כל היום כְּלוּ – ופתאם נָסָה בבכי! שְׁקוּע ברהורים³²⁶ מרים נכנס אלפריד לבית-הספר הריק. ואחרי אשר התבונן היטב בדבר, הוברר לו כל הענין: הנערה קרבה אותו רק להנָאָתָה, כדי להכעיס את תם. כמובן, לא הועיל הרעיון הזה להקטין את שנאתו הישנה לתם. הוא חָרַשׁ מְזֵמָה, איך להתנקם בנער הזה מבלי להעמיד את עצמו בסכנה. והנה ראה לפניו את ספר-הלמוד של תם – וכאן מצא מקום לְגִבּוֹת³²⁷ את חובו. בשמחת-נָקָם פתח את הספר, וכאשר הגיע אל מקום השעור שאחרי-הצהרים, שפך דיו על כל הדף. באותו רגע השקיפה ביקי מן החצר בעד החלון, וַיִּרְא את אשר עשה אלפריד, וַתִּסּוֹג אָחוּר לבל ירגיש בה. היא יצאה מן החצר ללכת הביתה, בכִּנְנָה למצא את תם ולְגַלּוֹת לו את הדבר: תם יכיר לה טובה, וברית-שלומם תתחדש. ואולם בהיותה בחצי הדרך, שָׁבָה ממחשבתה זו. היא זָכְרָה את העלבון אשר העליב אותה תם בבקר, בשעה שְׁדָבְרָה על אדות הסעודה שהיא עושה, – והזכרון הזה מלא אותה חֶמָה וכלימה. ובכן גמרה בלבה, לתת אותו ללקות בשביל ספרו שנתלכלך³²⁸ בדיו, ומלבד זה עוד תשנא אותו לנצח-נצחים.

פרק י"ח: תָם מְצַטְדֵק. נְדִיבוּת-רוּחַ

תם בא הביתה סר וזעף, ותכף מן הדבור הראשון של דודתו, נוכח כי כאן לא ימצא צָרִי ליגונו.

– תם, אני – אני אפשיט את עורך מעליך!

– וכי מה זה עשיתי, דודתי?

– אתה עוֹלְלַת לי יתר מְדִי. הנה אני רצתי בלי-נשימה, כזקנה פְּתִיחָה, אל מרת הארפיר, בתקוה שאביא אותה לידי אמונה בחלום-ההבל שלך, – אבל, לא מְנָה ולא מְקַצְתָה! עוד קודם-לכן סָפַר לה דזו כיצד התגנבת אל ביתנו באותו הערב ושמעת את כל אשר נדברנו. הוי, תם, באמת לא אדע מה תהי אחריי נער שכמותך, הנועז לעולל עלילות כאלה! לבי נהפך בקרבי, בוכרי כי נתנני ללכת אל מרת הארפיר ולהיות בעיניהם כמְשֻׁטָּה, ולא רמזת לי אף במלה אחת!

עתה לְבַשׁ הדבר צורה אחרת. בבקר נדמתה לו תחבולת-עֲרַמְתוֹ כְּהֶלְעָה יפה ומחוכמה מאד; עכשיו היתה בעיניו גסה ושפלה ומכוערה מאד. הוא הוריד לארץ ראשו ובמבוכתו הראשונה לא ידע מה לענות. לבסוף אמר:

– סלחי נא לי, דודתי, נְחַמְתִּי כי עשיתי זאת – אבל לא נמלכתי, לא התישבתי בדבר.

– הוי, ילד, הלא זאת רעתך, שאינך חושב כלל אלא כשהדבר נוגע להנאתך ולשעשועיך. חשבת איך לבוא מן האי בלילה, כדי לשחוק על מְשֻׁפְּתֵינוּ, חשבת איך להתל בִּי בְּפְדוּתָה³²⁹ של חלום; אבל לא חשבת איך לרחם עלינו ולחלצנו מדאגותינו.

– דודתי היקרה, יודע אני כי התנהגתי כְּנָבֵל, אבל בתחלה לא היתה מחשבתי כלל לעשות נְבִלָה כזו. באותו הערב באתי הֵנָּה לא ללעוג לכם, אלא כדי להרגיע את רוחכם ולהגיד לכם כי לא טבענו כלל בנהר.

– אה, תם, לוי ידעתי כי היתה בך מחשבה טובה כזו, הייתי סולח לך כמה וכמה פשעים. ולא עוד, אלא שהייתי שמחה גם על בריחתך. אבל הרי זה שקר גמור! כי מדוע זה לא הרגעת אותי ולא הגדת לי?

– יען כי – ראי נא, דודתי היקרה, כאר נדברתם אז אל-אדות הָאֶזְפָּרָה שְׁתַּעֲרַךְ לנו, נִצְנַץ בי פתאם הרעיון, להתגנב לבית-התפלה ולהפתיע אתכם בשעת הזכרת-נשמותינו. זה היה רעיון יפה מאד, ולא חפצתי לקלקל אותו. ולכן השיבתי את קְלַפְת-העץ לתוך כיסי ושתקתי.

– איזו קְלַפָּה?

– הקְלַפָּה שעליה כתבתי אליך, שאנחנו נעשינו שודדי-הים. עתה צר לי מאד, שלא הקיצות משנתך כאשר נשקתיך. באמונה, צר לי מאד.

הקמטים הקשים שבפני הדוד הוחלקו כרגע, ובעיניה נצנצו רך וחבה.

– הבאמת נשקת אותי?

– כן, בנדאי.

– האמנם? ומדוע נשקתני, תם?

– יען כי נכמרו רחמי עליך, כי נאנקת כל-כך מתוך שנתך.

הדברים נשמעו כדברי-אמת. קולה של הזקנה רעד מהתרגשות, באמרה:

– תן לי עוד נשיקה, תם – ושא את רגליך לבית-הספר, ואל תוסיף עוד להפריעני!

ואך יצא הנער מן הבית, והזקנה רצה אל המלחמה ותוצא משם מתננה קרועה ובלואה, זו שלבש תם בימי היותו פירטון. אך כרגע נמלכה, ותאמר אל נפשה:

– לא, לא אקפש ולא אנסה. בטוחה אני, שהנער העלוב פָּנָב לי, אבל זה שקר של רוח נדיבה – כדי לתת תנחומים לנפשי. אלהים יסלח לו, שקרי מחשבתו היתה טובה. ובכל אופן איני רוצה לגלות את השקר – לא אקפש.

היא הניחה את המתניה הצָנָה ותהרהר רגע קטן. שתי פעמים שלחה את ידה לקחת את הבגד, ושתי פעמים השיבה אותה אחור. לאחרונה התגברה על פקפוקיה, באמרה אל לבה: "זה שקר במחשבה טובה – זה שקר גוון – אין לי להצטער עליו". וכן התחילה לקפש בכיסי המתניה. לא עבר רגע, וכבר קראה את הכְּשום על קלפת-העץ – קראה ודמעות נגרו מעיניה.

– עתה עלולה אני לסלוח לנער גם תְּלִי-תְּלִים³³⁰ של חטאים!

הנשיקה החמה שנתנה הדודה פולי לתם בצאתו מן הבית, הניסה את יגונו ותמלא את לבו שמחה ואושר. הוא הלך לבית-הספר ברוח עליז, ובהיותו בחצי-הדרך הקרתה ההצלחה לפניו את ביקי תאצ'יר. בלי לפקפק אף רגע רץ אליה ויאמר:

– אני התנהגתי אֶתך היום שלא כהוגן, ביקי, ועל זה אני מצטער מאד. לא אוסיף עוד לעשות כזאת עד-עולם, כל ימי חיי. אנא, השלימי אֶתי – הלא?

הנערה עמדה תחתיה ותבט אליו בחרי-אף ותאמר:

– יהי נא חסדך, אדוני תומאס סוייר, לסור מעלי ולהרפות ממני. עד-עולם לא אדבר אֶתך עוד.

היא הניעה בראשה ונתשט מעליו ותעבור. תם נדהם כל-כך, עד כי בגדל מבוכותו שכח מענות לה: "אין ההפסד גדול כל-כך, מרת גאיונה!" וכאשר נזכר בכך, כבר עבר המועד. ובכן לא אמר כלום; אבל כל קרביו יקדו מהמה. שקוע בהרהורים מרים נכנס לחצר בית הספר, ומאד צר לו שאין ביקי נער: האח, איזו מגנה יפה היה נותן לה, לו היתה נער! בחצר נפגש שוב עם ביקי, ובעברו על פניה זרק לה מלה עוקצת³³¹. אף היא השיבה לו כדומה לזו – והפּרָץ התרחב ביניהם. ביקי מלאה חמת-נקם, ובקצר-רוח חִתָּה לצלצול-הפעמון, כי כלתה נפשה לראות את מוסר-תם על הקלקלה שבספר-למודו. המחשבה, אשר נצנצה במוחה בראשונה ל"מסור" את אלפריד טימפל חלפה עתה כָּלִיל.

האומללה! היא לא חשה ולא הרגישה כלל, כי לה בעצמה נישקפת צרה גדולה. המורה, מר דובינס, כבר הגיע לשנות-בינה, ותאות-לבו לא נתנה לו. אדיר היה חפצו לעלות למדרגת "דוקטור", אבל עניונו נזרה עליו להשאר בשפל-המדרגה של מורה כפרי. וספר היה למר דובינס, אשר בו היה משתקע בעומק העיון בכל יום ויום, בשעה שהתלמידים היו משננים את שעוריהם לפני התחלת הלמודים. הספר הזה היה סגור על מסגר בשלחן-הכתיבה של המורה. לא היה אף תלמיד אחד, אשר לא בערה בו התשוקה להציץ בספר הפלאי הזה; אך מעולם לא נזדמנה שעת-הכּוּשֵׁר לכך. לכל נער ולכל נערה היתה השערה מיוחדת על אדות הספר, אך ההשערות היו שונות כל-כך, עד שאי-אפשר היה לעמוד על טיבו. עתה, כאשר עברה ביקי לפני שלחן-הכתיבה הלז, שעמד אצל הפתח, ראתה, והנה הָאָח! המפתח תָּחַב במנעולו. היא פנתה כה וכה, ובראותה כי אין נפש-אדם בבית-הספר, מהרה והוציאה את הספר מִקְּבִיוֹנוֹ, שער-הספר – "אנאטומיה" מאת פרופיסור פלוני-אלמוני – לא הגיד לה כלום; ובכן התחילה להפוך את הדפים, אחד אחר אחד. לבסוף נמשכו עיניה אל דף אחד אשר עליו מצוירת בצבעים יפים תבנית-אדם. באותו רגע נפל צל על הדף; תם התגנב בפתח ויסתכל בציוור. חיש-מהר סגרה ביקי את הספר; אבל מחפזון ומהתרגשות קרעה את הדף המצויר עד אמצעיתו. היא נבוכה מאד, השליכה את הספר לתוך תיק השלחן, סבבה את המפתח במנעולו, ומבזיון וקצף נתנה בבכי קולה.

– תם סוייר, זהו מנהג מכוער הראוי לך: להתגנב כמָרְגָל ולהסתכל במה שאחרים מסתכלים...

– מאין יכלתי לדעת, שאֶת מסתכלת באיזה-דבר?

– הלא תְּלָם, תם סוייר! עתה בנדאי תלך ותלשין אותי, – ואנה אני באה, אנה אני באה! הרי הָעֵשׂ אֶעֱנֵשׂ – ואני לא נענשתי מעולם בבית-הספר!

היא קָעָה ברגלה הקטנה ותאמר:

– יהי כן! עֵשָׂה את הנְּבָלָה, כטוב בעיניך. ואולם גם אני יודעת איזה דבר. עוד מעט ותראה. חרפה, נְּבָלָה!

ושוב פרצה בבכי, ופָּרָץ מבית-הספר החוצה.

[איור: במקום החטא. עמוד מספר 116 במקור המודפס.]

תם עמד דומם, תְּמָה ומשתומם על חרי-האף הגדול הזה.

הנערות הללו הן באמת אומה משונה מאד – אמר תם בלבו – היא לא נענשה מעולם בבית-הספר! פשש... ומה בכך אם לוקים? אך מה אמר ומה אדבר – רַפְּת-לב ורַפְּת-עור היא ככל הנערות. כמוכן, לא יעלה על דעתי להלשין את הפתיה הקטנה הזאת אל הזקן דובינס. אבל, כלום תועיל לה שתיתקי? הזקן דובינס ישאל: מי קרע את ספרו. אין עונה. אז יעשה כמו שהוא עושה תמיד: יחקור וידרוש את כל אחד בפני עצמו, וכאשר יגיע אל הנפש החוטאת, ימצא את עונה גם בלי אָמֵר ודברים. הַפְּרָת-פניה תענה בה. הלא כן הן הנערות: אין בהן אף מְשָׁהוּ³³² של אֶמֶץ-לב ועזות

פנים. ובכך תקבל ענושה. כן, ביקי תאצ'יר תענש – אין לה כל עצה ותחבולה להמלט מענש. – תם הרהר זמן מועט, ואחר הוסיף: "וכן צריך להיות: היא חפצה לראות אותי בקלקלה כזו – תטעם נא עתה טעמים של יסורים!"

בעוד רגעים אחדים בא המורה, והלמודים החלו. תם לא מצא חפץ רב בשעורו. לרגעים הסב פניו להביט אל ספסל הנערות; פניה הנגזים של ביקי הדאיבו את נפשו מאד. באמת, אחרי כל אותם הדברים שהיו בינו ובינה לא היה צריך כלל לחמול עליה – ובכל-זאת הרגיש רחמים רבים אליה. ואולם דאגתו לעתידותיה של ביקי העסיקה אותו רק זמן מועט, כי עד מהרה נטרד בעסקיו הפרטיים: המורה מצא את עונו בדבר הדיו שנשפכה על ספר-למודו. החקירה והדרישה בענין זה הסירו לפי שעה את הרוח הנכאה גם מעל ביקי; צרתו של תם השכיחה אותה את צרתה שלה. היא לא האמינה, כי תם יוכל להחליץ מצרה, אם יכחש ויאמר שדיו לא שפכו את הדיו על ספרו. וכאשר שיערה, כן היה: הקחשתו של תם הועילה אך לרעתו. בתחלה דמתה ביקי, שהיא תשמח לאידו, וגם התאמצה לפתות את עצמה, שבאמת היא מוצאת קרת-רוח³³³ בזה; אך באחרונה התחילה לפקפק קצת. כאשר קרבה הסכנה, היה עם נפשה לקפוץ ולהגיד כי אלפריד טימפל עשה את הדבר; אך כרגע התגברה על רצונה הטוב, באמרה לנפשה: "הלא תם מתכוון להגיד למורה, שאני קרעתי את הציור בספרו. לא, לא אגיד דבר, אפילו כדי להציל נפשו ממות!"

תם קבל את ענושו, וקשב אל מקומו בלי שום התמרמרות על עוות-הדין. הוא לא חשב עצמו כלל כ"נקי אובד". מי יודע? – אמר בלבו – אולי באמת שפכתי אני את הדיו על ספרי בשעת משובה והוללות, מבלי אשר הרגשתי בכך. הוא כחש, רק כדי-שלא לשנות מן המנהג; ואחרי-כן, "התעקש" בכחשו, כדי שלא לנטות מן הפרינציפיון.

עברה שעה תמימה. המורה ישב על כסא-מלכותו, וראשו התנדנד למטה כמתננמם: האויר מלא אותו השאון המישן של המוני קולות המשננים את פרקם. אך הנה התעורר מר דובינס, התמודד, פקק³³⁴ ואחר פתח את תיק-שלהנו ויאמר להוציא משם את הטמיר³³⁵ – אך נראה כמפקפק, אם יקחנו אם לא. רוב התלמידים נשאו אליו עיניהם בעצלתים, אך שנים מהם שמרו את תנועות-ידיו בעיון עצום ובלב חרד. מר דובינס לקח את הספר בידו בנפש פזורה, ואחר הניחו על השלחן לפניו ויתכונן לקרא בו.

תם נתן עיניו בפני ביקי. היא דמתה בעיניו ברגע זה לשפן מרדף ומקד, שכבר כונן הצידי אל ראשו את קנה-רוֹבֶהוּ. בן-רגע שכח תם את כעסו וריבו אָהָה. חיש-מהרה צריך למצא עצה ותחבולה – תכף בלי התמהמה! אבל דוקא קרבת הסכנה בלבלה את מוחו והחלישה את כח-ההמצאה שלו. הנה נצנץ במוחו רעיון יפה: הוא ישקע אל המורה, יחטוף את הספר מידו וינסח החוצה! אבל בעוד הוא מהרהר בהחלטתו זו, וכבר עבר המועד – המורה פתח את הספר. הוי, לו יכול תם להשיב אחורנית את הרגע הקטן של פקפוקו! עכשיו אבדה כל תקוה, – תשועת ביקי היתה תלויה בקרֶף-עין, ואותו קרֶף-עין אָחַר בפקפוקו! המורה סקר בעינים מְרוֹת אִימה את כל התלמידים והתלמידות. מפני המבט הזועם הזה נחתו הכל, הורידו לארץ ראשם; אָחַז רעדה גם את הנְקִי שבנקיים. דומיה איומה שררה בכל הבית; המורה אסף אליו את כל חמתו, ואָחַר הוציא מפיו בקול יבש וחד את השאלה:

– מי קרע את הספר הזה?

דממה מוחלטת. המורה הטביע עיניו בתלמידים, איש אחרי רעהו, אולי תעיד קזזותו על החוטא.

– בנימין רודזיס, האתה קרעת את הספר?

תשובה שלילית. הפסקה.

– יוסף האַרפִיר, אתה?...

– לא. תם התרגש יותר ויותר; חקירה אָטִית זו הגדילו עוד את יסודיו. המורה סָקַר שוב את כל ספסלי הנערים, נְמַלֵךְ בדעתו רגע קטן, ואחר פנה אל הנערות.

– אימי לורינס?

תנועת-ראש שלילית.

– שושנה הארפיר?

אותה התנועה עצמה. עתה הגיע תוֹכָה של ביקי. כל אבריו של תם רעדו מרוב התרגשותו. הוא ראה כי אבדה כל תקוה. והמורה נתן עיניו בה ויאמר:

– רבקה תאצ'יר! (תם הביט אליה: פניה חורו כסיד) האַתָּה קרעת – לא, הביטי ישר אל פְּנֵי (היא שָׁלְכָה ידיה כמבקשת רחמים) – אַתָּה קרעת את הספר?

במהירות הברק התרוצץ רעיון במוחו של תם. הוא קפץ ויקרא:

– אֲנִי עשיתי זאת!

כל התלמידים הביטו אליו בתמהון: האם יצא מדעתו? ותם עמד תחתיו רגע קטן, דֵי הָשִׁיב רוחו, ואָחַר שָׁם לדרך פעמיו, אל המורה, לקבל את הענש מידו. התמהון, התודה, הכבוד וההערצה, שְׁנָחַרו עליו מְעִינֵי ביקי הנמוגה, בעלותו לְגֵרְדִים³³⁶, היו לו שלומים די והותר אפילו בעד מאה מלקות. מֵלֵא התפעלות בעצמו על ההוד וההדר שבמעשה-גבורתו ונדיבותו זו, סָפַג³³⁷ תם את המלקות, בלי צפצוף כל-שהוא – והמלקות היו הפעם קשות ואכזריות מאד, שכמוהן לא הוציא עוד מר דובינס מתחת ידו. וכן קבל בשויון-נפש גם את תוספת-הענש: להשאיר בבית-הספר שתי שעות אחרי כלות הלמודים. הוא נָדַע, מי יִחְכֶה לו בחוץ עד תום זמן פְּלֵאוֹ!

בלילה הזה, כאשר שכב תם על מטתו, קרבה לחשוב איך להִתְנַקֵּם באלפריד טימפל; כי ביקי סָפְרָה לו, בבשת ובחרטה, את כל פרטי הדבר. אך גם מחשבות-הִתְנַקֵּם פָּנוּ מקום עד מהרה להרהורים יותר נעימים, והוא נָרַדַם בעוד אזניו מֵלֵאֹת את הדברים האחרונים של ביקי:

– הו, תם, איך יכולת להיות נדיב-רוח כל-כך!

פרק י"ט: המִשְׁפָּט

ימי הדרור של הקיץ היו ארוכים ומשועממים מאד. ביקי תִּצְצִיר נסעה אל עיר-מולדתה לבלות שם את ימי-החפש – ונפשו של תם ריקה. ובעוד הוא מבקש לו שעשועים חדשים, והנה באה מחלת-הבהרת ותאסרהו אל ממתו במשך שבועות אחדים. גם כל העִירָה כמו נרדמה בחום-הקיץ.

אך פתאם באה תנועה גדולה ותעבר את רוח-התרדמה מעל העִירָה. המשפט על דבר הרצח בשדה-הקברות החל להתברר. זה היה עתה ראש שיחתם של אנשי העִירָה. תם הטה אזנו לשמוע כל אשר יִקְרַב בענין זה, ובכל שיחה דְּמָה למצא רמו המִכְנָן אליו, ואף כי לא יכול לברר לעצמו, איך אפשר לחשווד אותו שהוא יודע את סוד הרצח, בכל-זאת היה חרד ונפחד כל אותה העת. הוא קרא את הוק אל מקום בודד, כדי לשיח אתו בסודם הנורא, למען יִרוּחַ לו מעט, וגם כדי להִנְכַח, אם לא הוציא הוק דבר מפיו בקלות-דעתו.

– הוק, האם הגדת לאיש דבר על אודות הענין?

– על איזה ענין?

– יודע אתה מעצמך.

– אַה, בודאי לא הגדתי.

– אף מלה אחת?

– אף לא חצי מלה, חי-נפשי. ולמה זה שֶׁאֶלְתָּנִי כזאת?

– כך, אני יִרְאֵתִי...

– הלא יודע אתה, תם, כי לא נִשְׁאָר בחיים אפילו שני יָמִים, אם יִנְדַע הדבר לאיש.

תם נרגע קצת. ואחרי הפסקה קטנה אמר:

– ואם יאיצו בך, ואם ידרשו ממך בקְזָקָה, התגיד?

– יאיצו בי להגיד? כן, אם אֶתְאַנֶּה מאד שאותו השד האינדיאני יטביעני בנהר, אזי אגיד. באופן אחר – לא!

– טוב מאד. כמדומה לי שאין לנו מה לפחד, כל זמן שנשמור פִּינוּ ולשונונו. ובכל-זאת לא יזיק, אם נחַדֵּשׁ את השבועה – ליתר תוקף.

– אני מסכים.

השבועה האיזמה נִשְׁנָתָה בכל הוֹדָה הנורא.

– הוק, מה אומרים הבריות על אדות הענין? שמעתי שיחות לאין מִסְפָּר.

– הבריות? הם באחד: פוטיר, פוטיר ופוטיר! כשאני שומע שיחתם, תאחזני רעדה, ולהִתְקַבֵּא אני חפֵץ במעמקי אדמה.

– וכן גם אני. לפי דעתי, דבר האבוד הוא, זה הזקן פוטיר. ומה האם לא צר לך עליו לִפְקִים³³⁸?

– כמעט תמיד. אמנם, האבדה אינה גדולה, אדם ריק הוא, אבל מעולם לא עשה רעה לאיש. לעתים היה צָד דגים קצת, כדי שיהיו לו מעות לשנות לשכרה – ורוב זמנו בְּלָה בִשְׁנָה. אבל את מי אין כמו אלה? אין לי להתבַּיֵּשׁ אפילו בפני המטיפים שלנו, ואני יודע, כי לבו לא רע כלל. פעם אחת נתן לי חצי-דג, כשהסעודה לא היתה מספיקה לבעליה. ופעמים רבות עמד לי בשעת דחקי.

– ולי הִתְקִין תמיד נחשי-נִיךְ וגם היה רוֹכֵס נָן אל חִפְתִּי. לו יכלנו לחלצו מִרְעוּתו!

– לא, תם, אנחנו לא נוכל להוציא ממִסְגֵּר. וגם לא נועיל לו בכך; שהרי תִּכְפֵּי יתפשו אותו שוב.

– כן הדבר, בְּוֹדָאִי. אבל מצטער אני לשמוע איך הם מִנְבְּלִים את שמו וטופלים עליו עלילות שקר.

– גם אני כועס על זאת. חי-נפשי, באזני שמעתי אותם אומרים שהוא הרוצח היותר גדול בכל הסביבה, וגם מתפלאים הם, שלא תלו אותו זה כבר.

– כן, הכל אומרים כך. ואני שמעתי אותם אומרים, כי, אם יִצֵּא לחפשי, יקרעוהו כדג.

– וגם עשה יעשו זאת.

הנערים נדברו עוד זמן רב, אבל השיחה לא הביאה להם נחת. כאשר הגיעו דמדומי-³³⁹ הערב עמדו רגליהם אצל בית-הכלא הקטן הבודד, – כֵּאלוֹ חֲכוֹ שִׁיקְרָה איזה דבר-פלא. אשר ישים קץ למצוקות-נפשם. אבל מאומה לא קרה; שום מלאך ושום קוסם לא שמו לב, כנראה, לגורלו של האסיר העלוב.

הנערים עשו כמנהגם תמיד: הם נגשו אל שִׁבְכַת-החלון ויושיתו לפוטיר מעט טִבְּקִי וגפרורים. חדר-כְּלָאוֹ היה בקומה התחתונה, סמוך לקרקע, שומרים לא עמדו שם.

דברי התודה והברכה של הזקן על מִתְנוּתֵיהֶם, היו תמיד כמדקרות-חרב ללבם. אך הפעם יָסְרוּ אותם כְּלִיּוֹתֵיהֶם ביותר, והם היו בעיניהם כבוגדם ושפלים, באמור אליהם פוטיר כדברים האלה:

הַגְדַלְתֶּם חֲסֹדְכֶם אִתִּי, נערים, יותר מכל בני עירנו. ואני לא אשכח זאת לעולם. לפעמים אני אומר אל לבי: הלא תמיד הייתי מתקן נחשי-נִיךְ

לנערים – אני אומר – וגם הייתי מראה להם את המקומות היותר טובים לציד דגים, וגם עשיתי להם טובות ככל יכלתי, ועתה שכחו קלם את הזקן פוטיר בעת צרתו, רק תם והוק לא שכחוהו –אומר אני – וגם אני לא אשכחם. ועתה, נערים, הנה אני עשיתי מעשה נורא – שקור הייתי ומשוגע הייתי באותה שעה – ועל-כן יתלוני, וכך נאה לי. נאה וטוב לשכור כמוני. אך למה זה אִבְעֵית אתכם בדברי, ואתם הייתם טובים לי תמיד. ואולם זאת חפצתי להגיד לכם: אל תשתכרו לעולם, ולא תגיעו למקומי. עמדו נא שם לצד שמאל – כך – נעים לי לראות פנים חביבים, בעת שהכל עובוני. פנים טובים, פני-ידידים... עמדו איש על שכם רעהו, למען אוכל למשש אִתְּכֶם בידי. כך. תקעו לי כפכם – ידיכם הקטנות תעבורנה בעד הסורג³⁴⁰, אך ידי גדולה וגסה. ידיכם קטנות וְכִפּוֹת, והן עזרו הרבה לפוטיר האומלל, ובדואי היו עוזרות עוד יותר, לו היה הדבר ביכלתן.

[איור: אצל חלון הכלא. עמוד מספר 122 במקור המודפס.]

תם שב הביתה בלב נשבר ונדכא, ובליילה בְּעֵתוֹהוּ חלומות רעים ונוראים. כל יום המחרת ויום שלאחריו היה מתהלך לפני בית-המשפט; כח טמיר וכביר דחף אותו בְּחֻזָּקָה להִפְגֵּס אל הבית, אבל הוא כבש את יצרו ויעמוד בחוץ. ואותה המלחמה הפנימית בעצמה היתה גם להוק. שני הנערים השתדלו להשתמש איש מפני רעהו; כל אחד מהם התאמץ לסור מעל בית-המשפט וללכת בדרך אחרת, אבל רגליהם הובילו אותם שוב אל מקומם הראשון. תם הטא אזנו לשמוע לשיחות הבטלנים היוצאים מבית-המשפט, אבל השמועות היו רעות ומרגיזות: המוקשים שִׁטְּמְנוּ לפוטיר האומלל הולכים ומתְּהַדְּדִים³⁴¹ סביבותיו יותר ויותר. מקץ היום השני לְבִרּוֹר המשפט, עברה השמועה בעיר, כי עדותו של האינדיאני דזו אין לְהִזִּיז עוד, וכי עתה אין עוד כל ספק בְּכִבְּר פסק-הדין שיחרצו השופטים.

באותו הערב שב תם הביתה בשעה מאוחרת מאד, ויבא אל חדרו בעד החלון. רוחו היה סוער מאד, ושעות אחדות עברו עד אשר נרדם וַיִּישָׁן. ביום המחרת בבקר נהרו כל אנשי העִירָה אל בית-המשפט, כי ביום הזה חָכוּ לגמר-הדין. עד מהרה נמלא אולם-המשפט אנשים ונשים מְּפָה לְפָה. אחרי הַמְּתָנָה ממושכה נכנסו ה"מושבעים" בשורה ארוכה, אחד אַחַר אחד, וישבו על מקומותיהם. בעוד רגעים אחדים הכניסו את פוטיר אסור בכבלי-ברזל, והוא חָזַר כסיד ועיניו תועות באפס-תקוה, ויושיבוהו על מקום, ששם יוכלו כל הסקרנים ללוש עיניהם אליו. גם האינדיאני דזו היה לתל שְׂקָל העיניים פונות אליו. אך הוא היה עז וקר ובלי-תָּת כמשפטו תמיד. עברו עוד רגעים אחדים, ויבואו גם השופטים, והקִרְיָה הודיע כּי הישיבה נפתחה. קמה דממה, לא נשמעו בלתי אם הלחישות בין עורכי-הדין וְרַחֲשׁ הַנְּקִירוֹת בַּהֲפֹךְ בהם השופטים והסניגורים. כל ההכנות הממושכות הללו הגדילו עוד את הרושם החגיגי ועוררו עוד יותר את כונת-לבם של הנאספים.

נקרא עַד, שהגיד, כי מצא את פוטיר רוחץ את ידיו בנחל באותו הבקר אשר בו נגלה דבר הרצח, וכי אך ראהו פוטיר, מְּהַר להתעלם מן העין. הקטיגור³⁴² שאל את העַד שאלות אחדות ויאמר אל סניגורו³⁴³ של פוטיר:

– תְּקַרְבָּא אתה את העד.

האָסִיר נשא את עיניו רגע, ותכף הורידן שוב לארץ באמור סניגורו:

– אין לי מה לשאול את העד.

העַד השני הגיד, כי הִסְכִּין שנמצא אצל ההרוג, היה זה של פוטיר.

– תְּקַרְבָּא אתה את העד – אמר הקטיגור אל הסניגור.

– אין לי מה לשאול אותו – ענה הסניגור.

עַד שלישי נשבע, כי הוא ראה פעמים רבות את הסכין בידי פוטיר. ושוב סָרַב מליצו של פוטיר לחקור ולבדוק את העד.

אותות תמהון ורוגז נראו על פני הקהל. כלום אומר מליץ-יושר זה להפקיר את חייו של הנאשם, בלי שום השתדלות כל-שהיא להצילו?

כל פרטי המעשה הנורא, שעדיין לא נמקה זכרם מלב הקהל, שבו ונתקמו על-ידי עדים שונים, וסניגורו של פוטיר לא ראה לו חובה כלל לחקור ולבדוק אותם. הקהל לא יכל להתאפק ויבטא את רְגִזוּ בְּקוֹל תלונה דקה. אב-בית-דין גער בְּרֹאגְנִים וַיְהִס אותם.

אז קם הקטיגור ויאמר:

– אחרי דברי עִדּוֹתָם של האזרחים הנכבדים, שהעידו בשבועה, אין עוד שום ספק באשמתו של האָסִיר האומלל העומד לפנינו. הדבר הוברר לְמִדָּי. ועתה, אדוני המושבעים, עֲשׂוּ משפט!

פוטיר האומלל השמיע קול אִנְקָה, ויכס פניו בכפות-יָדָיו ויָנַע את גופו אֶט לפנים ולאחור. דומיה מְּדַכָּא שררה באולם המשפט, בפני הנאספים נְקְרוּ אותות התרגשות, ועיני הנשים מלאו דמעות מהמון-לב. והנה קם הסניגור ויאמר:

– בראשית בְּרּוֹר המשפט שמת לי למטרה להוכיח, כי הנאשם עשה את המעשה הנורא בשגעון הבא מתוך שְׂקָרוֹן. עכשו שנית את דעתי ולא אעמוד עוד על טענה זו. (אל שליח בית-דין) הִכְנַס את תומאס סוייר.

אותות תמהון וסקרנות נראו בפני כל הנאספים, וגם פוטיר בכלל. כל העיניים תלויות אל תם, אשר בא ויעמוד לפני שלחן השופטים. הנער נבון ונרעש ונפחד מאד. אחרי שהשביעוהו את שבועת-העדים, פנה אליו סניגורו של פוטיר ויאמר:

– תומאס סוייר, איפה היית או-³⁴⁴ ליום שבעה עשר ביוני כשעה אחר חצות-הלילה?

תם הִצִּיץ אל פני הנחושה של האינדיאני דזו, ולשונו כמו דבקה אל חִפוֹ. כל הנאספים חָפוּ בלי נשמה לְמִפְתָּח-שִׁפְתָיו, והוא לא יכל להוציא קְהָה מפיו. ואולם אחרי רגעים אחדים התגבר קצת, ובשפתים רועדות ובקול שפל ענה:

– בשדה-הקברות!

– אנא, תְּקַרְבָּא קולך מעט. אל תירא. ובכן, אתה היית –

– בשדה-הקברות.

בת-צחוק של בוז רפרפה על פניו של האינדיאני.

– האם היית בקרבת קברו של הזקן ויליאם?

– כן, סיר!

– הָרֵם־נָא קולך עוד יותר. קרוב מאד אל אותו הקבר?

– באותו ערך שאני קרוב עתה אליך.

– האם ישבת שם במחבוא?

– כן, הסתתרת.

– ואיפה נסתרת?

– מאחרי עץ־האורן אשר על שפת הקבר.

האינדיאני נודעזע, אך איש לא הרגיש בכך.

– האם היה עוד־מי אִתְךָ?

– כן, סיר. אני באתי שָׁמָּה עִם – –

– חכה – חכה מעט. אין צורך לקרוא עתה בשם חברך. אנחנו נזמין אותו הֵנָּה כשהשעה תהיה צריכה לכך. האם נשאת איזה דבר אִתְךָ?

תם נשתתק ויבט במבוכה.

– הגד נא, בני, אל תירא ואל תִּחַת. האמת מִכְּבֹּדַת תמיד. מה זה נשאת אז בידך?

– רק – רק – חתול מת.

מתוך הקהל בָּקַע ועלה צחוק של בדיחות, אך מִגְּעֵרַת אֲבִי־בֵית־דִּין נָחַבַּא הקול תכף.

– אנחנו נגיש את הַשְּׁלֵד של אותו החתול לפני השופטים. ועתה, בני, סִפְרָנָא, כסדר, את כל פרטי־הדבר, – ספר הכל על־פי דרכך, רק אֵל תִּכְחַד דבר, וְלִבְךָ אל יפחד.

ותם פָּתַח ויספר – בתחלה בקצת פחד ופִּקְפּוּק, אך לאט־לאט התלהב בסיפורו, קולו הלך ורם, ושפתיו פָּרַז מְלֹז. כל הנאספים עצרו בעד נשמתי־אָפֶם ובקָה פֶּעוּר שְׁתוּ בַצִּמָּא את דבריו. כמו בחבלי־קסם נאחזו כֶּלֶם בספורו הנורא, וההתרגשות הכללית הגיעה למרום־קִצָּה לִשְׁמַע דבריו אלה: "הרופא חטף את לוח־העֵץ ויך אֶרְצָה את פוטיר, ואז הִשְׁתַּעַר האינדיאני דוּז בִּסְכִין אל הרופא מאחוריו 1 –

פָּחַח! במהירות הִבְרִק טֶס האינדיאני דוּז אל החלון הפתוח, הפיל ארצה את כל העומדים לפניו, קפץ החוצה – ואיננו!

פרק כ: פֶּחַד תָּם. הַחֲרָבָה

ושוב היה תם לגבור־היום בעִירָתוֹ: הזקנים הללו והחבבהוהו, ובני־הנעורים קנאו בו. שם־תהלתו נקבע גם בדפוס לדורות־עולמים על־ידי העתון המקומי, שְׁהֲרַבָּה לִסְפָר בשבחו. ויודעי בִּינָה לַעֲתִים החליטו, כי עתיד הוא עוד לעלות על כסא־הנשיאות של ארצות־הברית, אם לא יעלה לתִלְיָה קודם־לכן.

והעולם ההפכפך וקל־הדעת חָבַב ורָחַם עתה את פוטיר הַשְּׁפֹר, באותה הַפְּרָזָה³⁴⁵ בעצמה, שָׁבָה בָּנָה וְשָׁקַץ אותו מקודם. אבל כך מנהגו של עולם, ואין לדון אותו בגלל־זה לכף־חובה.

ימיו של תם היו עתה ימי כבוד ותהלה, אבל לילותיו היו לילות נדודים וזַנְעוּת. בחלומו ראה תמיד את האינדיאני דוּז הִבָּא לַקַּח נֶקֶם. גם הוּק היה עתה נרעש ונפחד מאד, יען כי תם הגיד את כל פרטי הדבר לסניגורו של פוטיר בערב שלפני גמר־הדין, ולכן חרד לבו של הוּק, פֶּן יִשְׁתַּפּוּ³⁴⁶ גם את שמו לאותו הענין, אף שמנוֹסְתוֹ של האינדיאני פטרה אותו מן היסורים לבוא לְהַעֲיֵד בבית־דין. אמנם, הנער האמלל השביע את הסניגור לעבור עליו בשתיקה, אבל הרי גם תם בשעתו התחַיֵב בשבועה היותר חמורה ואיומה לשים מחסום לפיו, ובכל־זאת כאשר הציקו מוסר־לבו קם וילך בנשף בערב יום המשפט אל הסניגור ויספר לו את כל המעשה הנורא, – ואיך יוכל עוד הוּק להאמין לשבועותיהם ולהבטחותיהם של בני־אדם.

גם תם לא ידע שְׁלוּ בנפשו. עֲתִים דָּאָג, פֶּן לא יתפשו את האינדיאני; וְעֲתִים פֶּחַד, פֶּן יתפשוהו. הוא הרגיש בנפשו, כי לא ינוח ולא ישקוט עד אשר ימות האדם הזה ובעיניו יראה את פָּגְרוֹ.

נקבעו פְּסִיִּם למוצאי הרוצח, חפשו ובדקו בכל הסביבה – והאינדיאני דוּז נעלם ועקבותיו לא נודעו. פִּלְשׁ³⁴⁷ עושה־נפלאות, מהולל ברוב התשבחות, בא מן העיר סן־לואי להראות כח־מעשיו בענין זה; הוא בא ויִחַפֵּשׂ ויבדוק בחורים ובסדקים, הִרִיח את האויר מסביב, נענע בראשו, קרץ בעיניו בערמומיות יתרה, ולאחרונה הודיע, על־זגאוה, כי מצא – – "עֵקֶב". אך יען כי אין נוהגים לתלות "עֵקֶב" אפילו בשביל רִצָּח, לכן נמלך הַבְּלָשׁ המחוכם, וישב לעירו ולביתו – ותם נשאר בפחד ובדאגה כמקדם.

ואולם מיום ליום הלך ונִטְשׁטֶשׁ³⁴⁸ הרשם הנורא, ולאט־לאט הִסִּחוּ³⁴⁹ הנערים את דעתם מִפְּחַדָּם ודאגתם ויבקשו להם ענין חדש. ובאחד הימים תָּקַפָּה את תם לפתע־פתאם תשוקה עזה – לַחֲפֹר מִטְּמוֹנִים ולבַקֵּשׁ אוצרות־חשך. ותם אינו אוהב ל"החמיץ"³⁵⁰ את מחשבותיו: אומר

ועושה. תכף הלך אל דזו הארפיר, כדי לשַתַּף אותו בעסק זה; וכאשר לא מצא אותו בביתו, קָשׁ אל "בן" רודזירס – גם זה איננו: הלך לצוד דגים. תם פְּנֵה כה וכה, והנה נתקל³⁵¹ בהוק, המכונה, "חמוץ-ידיים". כשהשעה דוחקת, אפשר לצאת גם בו ידי-חובה. תם משך אותו אל פְּנֵה נסתרה, ובסודי-סודות ערך לפניו את מחשבתו הגדולה. הוק הסכים תכף. הוק מוכן ומזומן תמיד להשתתף בכל מיני עסקים המבטיחים שעשועים ואינם דורשים מעות-מזומן, – שהרי יש לו במדה גדושה³⁵² אותו מין עת שאינה כסף.

– איפה נחפור? שאל הוק.

– בכל מקום שנחפור.

– כלום נמצאים האוצרות בכל מקום שהוא?

– בנדאי לא. הם נסתרים במקומות מיוחדים – לפעמים באיים שוממים, ולפעמים בארגזים רקובים, מתחת לשרשיו של עץ זקן ויבש, בדיוק באותו מקום שיפול עליו הצל החצות-הלילה. אך לרוב – תחת הרצפה של בתים עזובים ושוממים, ששם קָנְנו "רוחות".

– ומי מְטַמֵּין את האוצרות באדמה?

– כמובן, גזלנים. ומה דְּמִית אתה? הדירקטורים של בתי-הספר לשבתות?

– איך אוכל לדעת זאת! לו היה שלי, לא הייתי גונזו אותו; אני הייתי מוציא את הכסף ומתענג על כל טוב.

– גם אני. אך גזלנים אינם מתנהגים ככה; הם גונזים תמיד אוצרות והולכים להם.

– ואינם באים כלל לקחת מה שגנזו?

– לא. הם מתכונים לבוא, אך על-פי-רוב הם שוכחים את סְמֵני-המקום, או שהם מתים בינתיים. וכן מונח-לו האוצר באדמה יָמִים רבים, עד שהוא מעלה חלודה; ופתאום מְזַדְמָן לידו של אדם אחד איזה גליון פְּלֵה שהוריקו³⁵³ פניו מחמת זְקָנָה, ובכתב הזה נרשמו הסמנים אשר על-פיהם יִמְצָא האוצר. ושבו עתים יעמול האיש בקריאת הכתב, יען כי האותיות אינן פשוטות אלא כתב-חרטומים.

– חרטומים? מה זה?

– כתב-חרטומים, זה צורות וְתֵימִים וכדומה, שלכאורה³⁵⁴ אינם אומרים כלום.

– היש בידך גליון-של-חרטומים כזה?

– לא.

– אם כן, איך תוכל למצא את האוצר בלי סמנים?

– אין לי צורך בסמנים. הגזלנים גונזים את האוצרותיהם תמיד בבתים שתפשו רוחות, או על אחד האַיִים, או תחת עץ מת שְׁרָשְׁו יוצא דוֹפֵן³⁵⁵. והנה את אי-דזקסון תרנו ובדקנו קצת, ועוד נוכל לְחַפֵּשׁ בו עוד פעם. וגם יש חירבה ישנה שקָנְנו בה רוחות, על הגבעה ממול הנחל; וגם יודע אני המון עצים זקנים, שְׁרָשְׁם בולט מן הצד.

– ותחת כל עץ שכזה טמון אוצר?

– מה זה עולה על דעתך? לא!

– אם כן, איך תדע, תחת איזה עץ צריך לחפור?

– נחפור תחת כל העצים הללו.

– הלא אז נחפור כל ימי הקיץ!

– ומה בכך? שְׁנֵה לנגדך, שבאחד הימים תמצא סיר-נחשת מְלֵא דוֹלְרִים, כמאה לערך, או ארגז רקוב מְלֵא אבנים טובות ומרגליות – מה תאמר אז? אַהֵא?

– עיניו של הוק נוצצו, כאלו נפלה בהן דליקה.

– הו, הו, זה היה יותר מְדִי בשבילי. תן לי את מאה הדוֹלְרִים, ואת האבנים הטובות אני מוחל לך במחילה גמורה.

– טוב מאד. ובכל זאת אתערב אִתְךָ, שלא תשליך אחרי גֵּןךָ גם את האבנים הטובות. הרי יש בהן שְׁשֵׁן עשרים דוֹלְרֵי כל אחת. אין אף אחת שמחירה פחות מחמשה או ששה דולרים.

– האמנם? בפועל ממש?

– תִּי נפשי! שְׁאַל את כל מי שיהיה, ויִגְדֵךְ. כלום לא ראית מימך אבנים יקרות? למשל: נפך, סְפִיר ויְהִלֹּם?

– לא ראיתי מעולם, אם לא יִטְעֵנִי זכרוני.

– אה, אצל מלכים הן נמצאות תְּמָרִים-תְּמָרִים.

– גם מלכים לא ראיתי מְיָמִי.

- פשיטא! כאן באמריקה! אך לו נזדמנת לאירופה, היית רואה אותם המונים-המונים, עד שיקלו שפתותיך מלאמר די.
- אפשר. ואולם הגידה נא: באיזה מקום נתחיל לחפור?
- גם אני איני יודע בכרוור. אולי נחל באותו העץ הזקן בעל הענף היבש, שם על הגבעה מאחרי היער.
- מסכים.
- הנערים מצאו להם מפוש³⁵⁶ מקולקל ומעדר, וישימו לדרך פעמיהם. עפים ומזיעים באו אל מחוז-חפצם – מהלך שלשת מילין – נישתטחו תחת עץ ענף להנפש ולעשן קצת.
- מה יפה פה! – אמר תם – שמע נא, הוק: אם נמצא פה אוצר, מה תעשה בקלקך?
- אני אכל בכל יום ויום לחמניה³⁵⁷ ממלאה בבשר ואשתה אחריה כוס-סודה, ואבקר בתמידות כל קרקוס שיבוא לכאן. וכך אכלה את נמי בנעימים.
- האין בדעתך להניח חלק מן הכסף לפקדון?
- להניח לפקדון? זה למה?
- כך, כדי לחשוך לימים הבאים – כדי שיהי לך תמיד במה להתפרנס.
- אין כדאי! סוף-סוף ישוב אבי לעירנו ויקח ממני את הכסף בחזקת-היד, וחיש-קל יבזבז³⁵⁸ ויפזר עד פרוטה אחרונה. אם כן, למה אחשוך ואקמץ? ואתה, תם, מה תעשה אתה בחלקך?
- אני אקנה לי תוף חדש, חרב חדשה, וגם מטפחת-עניבה אדומה לצוארי, וגם כלב גדול, וגם אקח לי אשה.
- תקח אשה? מה אתה סח³⁵⁹!
- כן, כן, כאשר אמרתי.
- תם, האם לא נטרפה דעתך³⁶⁰?
- חכה – וראית.
- אם כן, תעשה שטות מאין כמוה. ראה, למשל, אבא ואמא שלי. מלחמת-תמיד! הם התקוטטו ונצו כל הימים. אני זוכר זאת היטב.
- מן איך ראה³⁶¹. הנערה שאקח אני לאשה, היא לא תנצה עם איש.
- תם, אני אומר לך: קלן שוות. הן מוציאות את האדם מן העולם. שמע לעצתי: התישב היטב בענין זה! ומה שמך של אותה תינוקת?
- זו אינה כלל תינוקת – זו נערה.
- אחת היא; מי שאומר “תינוקת” אינו משתבש³⁶², ומי שאומר “נערה” אינו משתבש: כזו כן זו. ובכן, מה שמך?
- בקרב הימים אגיד לך, לא עתה.
- יהי כן. אפס, אם תקח אשה, אשאר אני גלמוד ועזוב יותר מבראשונה.
- לא-כלל! אתה תבוא ותשב אֶתְנוּ יחד. ואולם עתה נחל-נא מזאת, עת לגשת אל העבודה. הבה, נחפור!
- כחצי שעה עבדו בעת-אָפֶם – חפרו ולא מצאו כלום. געו וקפרו עוד כחצי-שעה – ועמלם היה לשוא. ניאמר הוק:
- האם תמיד הם מטמינים עמוק כל-כך?
- לפעמים, אך לא תמיד. כפי הנראה, לא בחרנו את המקום הנכון.
- הם בחרו מקום אחר, והעבודה החלה מחדש, אם גם בכבדות ובידים רפות. זמן רב חפרו דומם. לסוף הפסיק הוק את עבודתו, וישען על מעדרו, ויקנח בשרוֹלו את טפות-הזֶעֶה העבות שגזלו ממצחו על פניו, ויאמר:
- ואנה נלך לחפור אחרי-כן?
- אדמה, שצריך לעשות נסיון תחת העץ הזקן אשר על גבעת-קארדיף, שם מאחרי ביתה של האלמנה.
- אקוה, כי שם יהיה המקום טוב ומוצלח. אבל, תם, האם לא תקח האלמנה את האוצר מידינו? שהרי העץ עומד על אדמתה.
- היא תקח? אדרבא, תנסה נא לקחת! האוצר שישך תמיד למוצאו – ואחת היא לי, באדמת-מי נמצא.
- הדברים האלה הרגיעו את רוחו של הוק, והעבודה נמשכה שוב בשקידה. אך כעבור זמן-מה קרא הוק:
- לעזאזל! כנראה, גם פעם טעינו במקום. מה דעתך, תם?
- הדבר תמוה מאד, באמת. אינני יכל להבין זאת. לפעמים מפריעות המכשפות. בנדאי גם כאן יד מכשפה באמצע.

– הַקְלִים! למכשפות אין שום שליטה ביום.

– צדקת. שכחתי דבר מפורסם כזה. אַה – עתה הוברר לי הדבר! טפשים גדולים אנחנו גם שנינו! הרי צריך לַכַּן את המקום אשר שם יפול צלו של הענף היבש בחצי-הלילה, ושם צריך לחפור!

– אם כן, הרי יגענו עד עתה לריק. לעזאזל! מה לעשות? נשוב הלום בערב, אף כי הדרך רחוקה מאד. התוכל להתחמק מביתך?

– אשתדל. צריך לעשות הדבר בלילה הזה; כי, אם יראה איש את החפירות הללו, הרי יבין תכף על שום מה הן, ובא ולקח את האוצר, ואותנו יעזוב לאנחות.

– בנדאי. אני אעמוד לפני ביתכם בלילה ואשמיע קול יללת-חתול, למען תדע.

– טוב. ועתה נסתיר-נא את כלי-מלאכתנו בין השיחים.

סמוך לחצות-הלילה שבו הנערים למקום-החפירה, וישבו בעלטה ויחכו. המקום היה שומם, בודד, והשעה שעת מסתורין³⁶³ ואימים. "רוחות" מתלחשות בין עֵפָאִים, שָׁדִים מְצִיצִים מכל פְּנֵה אֶפְלָה, קול עמום של נביחת כלב העומד על המשמר נִשָּׂא באויר מְרַחֲקִים, ולעומתו עונה ינשוף ביללת-תוגה. הנערים ישבו נפקדים בסביבה האיומה הזאת, ודבריהם היו מעטים. סוף-סוף הגיעה שעת-חצות – לפי חשבונם – הם כִּוְנוּ את המקום אשר שם נפל צל הענף, ותכף התחילו לחפור. הפעם היה לבם בטוח שיצליחו, ולכן עבדו בזריזות ובחשק נמרץ. הבור נתעמק יותר ויותר, ובכל פעם שהקיש המַעְדֵר על איזה דבר קשה, פָּחַד וְרָחַב לבם, – אך תִּחְלָתָם נכזבה תמיד: בדקו ומצאו אבן או שרשי עץ. לסוף אמר תם:

– כנראה, גם הפעם נעמול לריק. לא זה המקום.

– אי-אפשר! הלא מקום-הצל מסומן אצלנו בדיוק, בחבל.

– יודע אני – אך, כנראה, יש כאן פְּסוּל אחר.

– איזה פְּסוּל?

– אנחנו כִּוְנוּ את השעה רק בדרך-הַשְׁעָרָה. אפשר שעוד לא הגיעה חצות-הלילה, או שכבר עברה.

הוק השליך את מעדרו אַרְצָה, ויאמר:

– ענין רע מאד. צריך ללכת מזה בידים ריקניות – שהרי אי-אפשר לנו לַכַּן את השעה. ומלבד זאת – מה נורא המקום הזה, בשעה כזו, שרוחות ומכשפות סובבות אותנו מכל צד. אני מרגיש כל העת איזו תמונה איומה מאחרי. ירא אני להסב עיני, פן אראה לנגדי איזו מכשפה המחַפָּה לשעת-הכּוֹשֵׁר³⁶⁴. סֶמֶר בְּשָׂרֵי מִפְּחָד...

– גם אני שָׂרִי³⁶⁵ באימה. על-פי רוב הם מניחים אצל האוצר גופת-מת, בתור שומר.

– רבונו של עולם!

– כן הם עושים. שמעתי רְבוּת כאלה.

– תם, אני אינני אוהב לעשות חפוישים ובדיקות במקומות שְׂמֵתִים מצויים שם. איני רוצה שיהיו לי עסקים עמהם.

– גם אני אינני חפץ להרגיזם. פתאם יזקוף אותו המת שְׁלָדוֹ ויתחיל לְדַבֵּר אלינו!

– הֶקֶף, תם! נורא לשמוע! אני יועץ לעזוב את האוצר בכאן, ולַנְסוֹת במקום אחר.

תם הֶרַהֵר קצת, ויאמר:

– בחורבה של הרוחות. שם הוא המקום הנכון!

– חס והלילה! אינני אוהב חורבות של רוחות. אֵלוֹ רעות עוד מְמַתִּים. יש שהמתים קמים ומְדַבְּרִים, אבל הם אינם מתגנבים אליך חֶרֶשׁ, אינם מְצִיצִים בך פתאם ממעל לכתפך, אינם מְבַעִתִים אותך בחריקת-שָׁנִים, כמעשה הרוחות. זאת אינני יכל לְכַלְכֵּל, תם, ושום אדם לא יוכל.

– כדברך כן הוא, הוק. אבל אל תשכח, שהרוחות משוטטות רק בלילות, ואולם ביום לא יפריעו אותנו לחפור ככל אַנְתָּ נפשנו.

– אמנם כן – אבל הלא ידעת, כי שום אדם אינו עובר על פני אותה חורבה לא יומם ולא לילה. מדוע?

– אין זה אלא מפני שלא נעים לגשת אל בית שבו נהרג אדם. וגם מעולם לא נראה שם שום רוח גָּמוּר, אפילו בלילות, מלבד איזה שביב אש ירוקה המנצנצת לפעמים בעד החלון.

ובמקום שמנצנצת אש ירוקה, אין כל ספק, שיש איזה "רוח" מאחריה. גם הַשְּׂכֵל מְתַנָּב זאת. שהרי הכל יודעים, כי באש כזו משתמשים רק הרוחות.

– כן הדבר. אבל ביום הרי לא יבואו, ומדוע זה לא נחפור שָׁם יוֹמָם?

– יהי כדברך. אם רוצונך בכך, נחפור באותה חורבה. אבל לבי מְנַבֵּא לי דבר רע...

הנערים ירדו מן הגבעה במרוצה. ושם בעמק נראתה לנגדם, לאור הירח, החורבה העזובה והבודדת: גִּדְרָה נהרסה משכבר הימים, חרולים מכסים את כל פני החצי עד המִפְתָּן בכל ארובת-העשן נוטה לנפול, החלונות ריקים מזוגיות, והגג שקוע בקצהו האחז. הנערים עמדו תחתם

ועיניהם נטויות אל החורבה: אולי יצנץ פתאם שביב אש ירוקה. הם נדברו בלחישתה, כראוי לאותה שעה ולאותה סביבה; ואחרי כן פנו לימין, כדי שלא יצטרכו לעבור על פני מעון-הרוחות, וילכו לביתם בדרך ארוכה, דרך היער אשר על צלע גבעת-קארדיף.

פרק כ"א: האוֹצֵר

ביום המחרת לעת הצהריים שבו הנערים אל העץ היבש: הם באו לקחת את כלי-מלאכתם. תם דחק את השעה ללכת אל החורבה; גם הוק מצא, כפי הנראה, חפץ בחפירה הבאה, – אבל פתאם קרא:

– שמע נא, תם, היודע אתה, באיזה יום אנחנו עומדים?

תם העביר במוחו במהירות את כל ימי השבוע, ואחר הביט אל הוק בעינים קמות:

– הוי, אֵלִי! עיקר גדול כזה שכחתי!

– גם אני – אבל עתה נזכרתי פתאם, שהיום יום הששי!

– הנה צרה! ראה נא, הוק, כמה צריך אדם להיות זהיר במעשיו. לא חסר לנו, אלא להתחיל בעסק שכזה ביום ו'! ביום המוכן לפורעניות!

זה דבר ידוע אפילו לטפשים. ומלבד זאת חלמתי בלילה הזה חלום רע, חלום מלא עכברים.

– האמנם? זה סמן רע. הם נשכו זה את זה?

– לא!

– אם כן, אין הרעה גדולה כל-כך. מכיון שלא נשכו, הרי זה רק סימן שיש כאן סכנה, אבל אפשר להמלט ממנה. עלינו רק להיות זהירים בתכלית הזהירות. נדחה את החפירה ליום מחר, והיום נשחק. היודע אתה שחוק רובין הוד?

– לא. מי זה רובין הוד?

– אָה, זה היה אחד מגדולי-הגדולים שבאנגליה – והמובחר שבהם. זה היה גולן.

– האַח, מה יפה! הַלְנָאי שאזכה גם אני לכך. ואת מי היה גולן?

– רק שריפים והגמונים³⁶⁶ ואנשים עשירים ומלכים, וכיוצא בזה. אך אל העניים לא שלח ידו. הוא אהב את העניים, ותמיד היה חולק אֶתם את שָׁלְלוֹ, חלק כחלק.

– אדם משונה.

– כן, משונה מאד. הוא היה נדיב-רוח, מאין כמוהו. אין עוד נדיבים כאלה בעולם. הוא יכול להכות ארצה את כל מי שיהיה, אפילו כשֵׁדוֹ האחת קשורה לו מאחוריו. וכשהיה מורה בקשת לא החטיא חֵצוֹ את המטרה אף במרחק מיל וחצי. ואם החטיא כחוט-השערה, היה יושב ובוכה מִצָּעַר, ומקלל כל היום כולו. ובכן, נשחק שחוק רובין הוד. אני אלמדך.

בשחוק הזה בלו את כל העת שאחרי הצהריים. לפעמים קרובות שלחו מבט אורב אל "מעון-הרוחות" אשר מתחת לגבעה, והעירו איזו הַעֲרָה קצרה על המפעל הנכון להם ביום מחר. וכאשר החלה השמש לשקוע לפאת-מערב וצללי האילנות היו הַלֹךְ וְאֶרֶךְ, שָׁמוּ הנערים לדרך פעמיהם, ללכת לביתם, ועד מהרה נתעלמו מן העין בַּחֲרָשָׁה שעל צלע גבעת-קארדיף.

ביום המחרת, תכף אחרי הצהריים, עמדו שוב אצל העץ היבש. קודם-כל עשנו ושוחחו מעט, ואחרי-כן הוסיפו לחפור באותו הכור שִׁכְרוּ שְׁלוֹשׁ, – לא בתקוה יתרה, אלא רק כדי לצאת ידי חובתם, כדי שלא יהא לבם נוקפם³⁶⁷ אחרי-כן. הן הַעֵד העיד תם עדות נאמנה, שפעמים רבות קרה, שעזבו חופרי-מטמונים את עבודתם מקוצר-רוח, בעוד רק טפחים אחדים עד האוצר, ואך הלכו-להם, באדם מן השוק ויוציא את האוצר בחפירה אחת. ואולם הנערים לא הצליחו גם הפעם, ובכן שָׁמוּ את כלי-מלאכתם על שכמם וילכו משם, בהחזיקם טובה לעצמם, שלא התנהגו עם המַזַל בקלות-ראש, אלא מלאו בתכלית הדיוק את כל המצוות התלויות בחפירת-מטמונים.

כאשר הגיעו אל החורבה, עמדו תחתם זמן מועט כמפקפקים. דממת-מות שמסביב, תחת קרני-השמש הלוהטות, העצבות, השממון, הבדידות של כל הסביבה – כל זה רֹפֵף מאד את אמיץ-לבם, ולא קם בהם רוח לְהִקְנֵס למעון-הרוחות. הם התגנבו בְּלֵאָט אל הפתח, ובלב הוֹלֵם מִפְּחַד הסתכלו בְּפְנֵי-החורבה. שָׁם ראו: חדר חֶסֶר-רְצֵפָה, אשר עשבים עלו בו, כִּירָה עתיקה, חלונות בלי זגוגיות, וכבש³⁶⁸ כְּעוֹעֵ לַעֲלוֹת אל הַעֲלֵיָה; ובכל מקום ובכל פנה תלויות מדולדלות סחבות-סחבות של קורי עכביש עזובים. לאחרונה נכנסו הנערים פנימה, על בהונות-רגליהם, רועדים, מתלחשים, באזנים קְשׁוּבוֹת לְכָל רִחֵשׁ קָל, נכונים להמלט על נפשם בכל רגע.

ואולם לאט-לאט הסכינו עם הסביבה העגומה, ומקומו של הפחד לקחה הסקרנות: הם התחילו לבדוק את החורבה בעיון רב, ובקרב נפשם השתוממו אף הַתְּאָוָה על אמיץ-לבם. ועד מהרה נָחַה עליהם דעתם כל-כך עד שהחליטו לעלות בכבש ולראות מה שָׁם בַּעֲלֵיָה. אחרי אשר הִקְנִיטוּ³⁶⁹ זה את זה בעלילה של פחדנות, השליכו שניהם את כלי-מלאכתם בפנה, ובבת-אחת עלו בכבש. בדיוק³⁷⁰ העליונה היה אותו החורבן בעצמו שבדיוטא התחתונה. באחת הפנות עמד ארון-עץ, מְעֻלָּף מסתורין שהחריד קצת את הנערים, – אך שום דבר-סתר לא נמצא בו: הוא היה ריק. עתה סר פחדם מעליהם פְּלִיל, וכבר אמרו לרדת לְמַטָּה ולהתחיל במלאכה – והנה פתאם תפש תם בזרוע חֲבָרָה וילחש לו באזנו: הס!...

– מה זה? – השיב הוק בלחישתו, ופניו הִלְבִּינוּ.

– הס! – הנה שָׁם – שומע אתה?

– כן, כן – אוי לי!... נמהר לנוס!

– דם, ואל תזוז ממקומך! הנה הם נכנסים בפתח.

הנערים השתטחו על קרקע-העליה, ויצמידו את עיניהם אל הסדקים שבין הנקרים, וישכבו באימה גדולה.

– עתה עֲמְדוּ – לא, הם הולכים ובאים – הנה הָנֵם – הס, הוק, אל תוציא הגה מפיך – אוי לנו! הלאַי שְׁנָצָא בשלום.

אל החורבה נכנסו שני אנשים. תכף אמר כל אחד מן הנערים אל לבו:

– הנה הספרדי הזקן, הַחֶרֶשׁ-הָאֵלֶם, הסובב ברחובות העיר, זה ימים אחדים; ואת השני אינני יודע, לא ראיתיו מעולם.

אותו “השני” היה לְבוּשׁ סחבות, שערות-ראשו פרוּעוֹת, וְקוֹזוֹתוֹ מעידה עליו שאיננו אדם פֶּשֶׁר ביותר. הספרדי היה עטוף אדרת רחבה, שְׁעָר-לְתֵיבוֹ לְבָן וְצִמְרִי, שערות-ראשו, הלבנות גם הן, יורדות לו על כתפיו מתחת למגבעתו רַחֲבַת-הַשּׁוּלְיָם, ועל עיניו סוֹכְכִים משקְפִים ירוקים. שני בני אדם הללו ישבו על הארץ, נשענים אל הקיר ופניהם אל הפתח, ו”השני”, שְׁדָבַר בשעת כניסה ³⁷¹ בלחש, הַמְשִׁיךְ את שיחתו בקול יותר רם.

– לא – אמר – אני נמלכתי היטב בדבר, ואין נפשי אליו. סכנה בדבר.

– סכנה! – נָהֵם הספרדי הַחֶרֶשׁ-הָאֵלֶם, לתמהונם הגדול של שני הנערים – הַבָּלִים!

לשמע הקול הזה נודעזעו הנערים וכמעט יצאה נפשם. הם הכירו את קולו של האינדיאני דזו!

אחרי הפסקה קצרה, הוסיף האינדיאני:

– כלום יש לך דבר מסוכן יותר מן העסק האחרון שלנו – ובכל-זאת יצאנו בשלום.

– זה ענין אחר. רחוק מן העיר, באין שום בית. גם אם לא הִצְלַחְנוּ, לא היה הדבר נודע לאיש.

– וכי קטנה היא הסכנה לבוא הָנָה יוֹמָם? הלא כל רוֹאֵנוּ יוכל לחשוך אותנו!

– גם אני יודע זאת. אבל הרי לא היה לנו מקום אחר לְהִסְתַּתֵּר אחרי אותו עסק בִּישׁ ³⁷². אף רוצה אני לעזוב את החורבה הזאת. עוד אתמול הייתי מוכן לכך, אך אי-אפשר היה לזוז מכאן, כל-זמן שאותם השִׁדִים הקטנים התעסקו שָׁם על הגבעה, פנים אל פנים אלינו.

“אותם השִׁדִים הקטנים” נודעזעו לְשִׁמְעַת הַדְּבָרִים האלה, ויגילו ברעדה על מזלם הטוב, שהזכיר להם אתמול בעוד מועד כי זה יום הששי. ומאד צר להם, כי דחו את מְקַעֲלֵם ליום אחד ולא לשנה תמימה. בינְתֵימָם הוציאו שני האנשים מזונות מְכִיסִים, וּפְלִיגוֹ ³⁷³ באכילה. ואחרי ישוב-הַדַּעַת ³⁷⁴ ממושך, אמר האינדיאני דזו:

– זאת נעשה: אתה תשוב למקומך, שָׁם במעלה הנהר, ותחכה עד אשר אשמיעך דבר. ואני אתגנב עוד פעם העירה, לראות, לשמוע ולְהֶרִיחַ. ואת העסק “המסוכן” נדחה לזמן מועט, עד אשר אראה שהשעה מוכשרת לכך. ואחרי ככלות הכל, נְרִימָה פעמינו לטיכאס!

העצה הזאת ישרה בעיניהם. עוד מעט ושניהם פָּהֲקוּ בכל פה.

– עֲיָפָה נפשי לְשָׁנָה – אמר האינדיאני – אָנוּמָה מעט, ואתה תעמוד על הַמְשִׁמֵּר.

הוא שכב על הקרקע, נתקפל בין העשבים, ועד מהרה נשמע קול נחרתו. חֲבָרוֹ דָחַף אותו פעם ושתיים, והוא שתק. עתה התחיל גם השומר להתננמם, ראשו נטה לארץ יותר ויותר, ועוד מעט נחרו שניהם בְּמִקְהֵלָה.

הנערים שאפו רוח לְרִנְחָה, ותם לְחַשׁ אל רעהו:

– עתה שעת-הכושר – נתחמק!

– אינני יכול – ענה הוק – אם יקוצו – וּמְתִי!

תם פָּצַר בו, אך הוק עמד במאוונו. אז קם תם בזהירות יתרה, ויאמר ללכת לבדו. אבל אך נָסָה להציג כף רגליו על קרקע העליה, השמיעו הנסרים הרקובים והמדולדלים קול חריקה איומה כל-כך, עד שכמעט פָּרַחַה נשמתו מִפֶּחַד. הוא צנח על מקומו, ולא מצא עוד עוז בלבבו לעשות נסיון שני. וכן שכבו הנערים בלי נֶעֱ, והזמן ארך בעיניהם עד מאד, עד כי נדמה להם שכבר תָם ונָשְׁלַם סדר-זמנים וכבר הִזְקִין הַנְּצָח; ואולם אחרי-כן ראו, לשמחת-לבם, שהשמש מִתְחִילָה שוקעת.

והנה הִדָּל קול-נחרתו של האחד. האינדיאני התעורר וַיִּשָּׁב, פנה כה וכה ויצחק צחוק נְעָנָה בראותו את חברו וראשו מוטל על ברכיו. הוא בעט בו ברגלו ויאמר:

– יפה שמרת! נס גדול הוא שלא קָרְנוּ אסון בשמירה מעולה כזו.

– האמנם יִשְׁנִיתִי?

– כך, בְּמִקְצַת. עתה עת לנסוע מזה. אך מה נעשה לאותו הכיס הנפוח?

– גם אני אינני יודע. נעזוב אותו לעת-עתה כאן במקומו. לא טוב לקחתו אתנו בטרם נִסַּע הַנְּנָבָה. שש מאות וחמשים שקלי-כסף – זה משא!

– צדקת. הלא נוכל לשוב הנה עוד פעם.

– כן, אבל רק בלילה, כמו שעשינו עד עתה.

– טוב. אבל שמע נא: אפשר שיעבור זמן רב עד אשר נמצא שעת-הכושר לגמור את העסק המדובר – מי יִדַּע מראש את כל המכשולים? ואם כן,

אולי טוב לנו להטמין את מְמוֹנְנוּ בַאדְמָה, עֲמוֹק-עֲמוֹק.

– עצה טובה! – הסכים השני, ויגש אל הכירה ויכרע על ברכיו ויִקְרַם את לוח-הפִּיֶרֶם, וימשוך מִשֵּׁם שֶׁק, שהשמיע קול צלצול עליו של כסף. הוא הוציא מן השק כשלישים דוֹלָר לו לעצמו וכסכום הזה גם לחֲבֵרוֹ, ואחרי-כן מסר את השק להאינדיאני, שכבר התחיל לחפור בור בסִפִּינוֹ בקרן-וְיִית.

הנערים שכחו בן-רגע את כל בְּלֵהוּתֵיהֶם ודאגוּתֵיהֶם. בעינים נוצצות שמרו את כל תנועותיו של האינדיאני. איזו הצלחה! עשר גדול כזה שָׁמור להם! עתה ימצאו אוצר גדול בלי טרחה יתרה, בלי סִפְקוֹת על אדות המקום הנכון! בלי-הרף דחפו איש את רעהו במִרְפָּקָם, זו דחיפה נמלצה, שפירושה: “ני? האם לא יפה עשינו שבאנו הֵנָּה?”

פתאם עצר האינדיאני בחפירתו: סכינו פגש בדבר קשה.

– מה שָׁם? – שאל חברו של דזו.

– לוח-עץ רקוב. אך לא – כמדומה לי, זה ארגז. עָרֵךְ-נָא לי מעט, ונראה מה שם. לא – אין לי עוד צורך בך, כבר נִקְבֵיתִי בו חזר.

הוא שלח ידו בעד החזר לתוך הארגז, וכרגע הוציא אותה.

– בן-אדם, הלא זה זהב!

– שני האנשים בדקו את המטבעות אשר הִעֵלָה האינדיאני בִּקְפָנוֹ – הנה הם זהב טהור. הנערים למעלה התרגשו והתפעלו לא פחות מן המוצאים בעצמם.

– אנחנו נוציא את הארגז כרגע – אמר חברו של האינדיאני – הנה שם מִיָּמִין לכירה מושלכים בין העשבים מכוש יֶשֶׁן וּמַעֲדָר – זה עתה ראיתים.

הוא רץ ויבא את כלי-מלאכתם של הנערים. האינדיאני לקח את המכוש, בדק אותו בעיון, הניע ראשו, מִלְמַל לעצמו דבר-מה, ואָחֵר נגש אל המלאכה.

עד מהרה הוציאו את הארגז מחיק האדמה. זה היה ארגז קטן, כבול בברזל. שני האנשים זנב [375](#) את עיניהם באוצר, בשתיקה של אושר.

– בשם השטן! – קרא האינדיאני – אלפי דולרים יש כאן!

– זה כבר עברו שמועות, שהמקום הזה היה מסתור לחבורת-השודדים של מוריל במשך קִיץ אחד – הָעִיר חֲבֵרוֹ.

– ידעתי, ידעתי – ענה דזו – ועתה רואה אני, שזו היתה שמועת-אמת.

– עתה הרי אין לך עוד צורך באותו ה“עסק” שאמרת.

האינדיאני הביט אל חברו בפנים קודרים ויאמר:

– אינך יודע את טְבֵעִי, וגם אינך יודע את טִיבוֹ של אותו “עסק”. אין זה שוֹד, אלא נָקֵם – הוסיף האינדיאני ואש-חֶמָה נִצְתָה בעינו – ואני נצרך לעזרתך בענין זה. אֶפְיִק את זִמְמִי, ואז – לִטִּיכָאס! ועתה לֵךְ לביתך, אל אשתך וילדיך, וחכה לי עד אשר אקראך.

– יהי כדברך. ומה נעשה באוצרנו? האם נחזירהו למקומו?

– כן! (שמחה וששון בין בני-עֵלְיָה). אך לא! חי-השטן, לא! (יאוש ויגון בין בני-עֵלְיָה). עיקר שכחתי: על המכוש מצאתי עקבות אדמה לחה! (הנערים כמעט התעלפו מֵאִימָה). ובכלל, מה למכוש ולמעדר בחורבה זו? ומה האדמה הלחה אשר עליהם? מי הביא אותם הלום – ואנה פָּנו בעלי-הכלים? שמעת איזה קול? ראית איזו תמונה? לא, לא אהיה שוטה להָשִׁיב את האוצר לאדמתו, כדי שיבואו אותם האנשים ויראו את עקבות החפירה ויקחו להם את הזהב! לאו, דוֹקָא לא! אני אקח את הארגז אל מאורתִי.

– פשיטא! בנומר 1?

– לא – בנומר 2, תחת הצלב. המקום הראשון אינו בטוח – גלוי יתר מְדִי.

– יהי כן. ואולם הנה רַד היום, עת ללכת.

האינדיאני הלך מִחֲלוֹן לחלון, ובוזהירות ובעיון השקיף מסביב.

– מי זה הביא את כלי-המלאכה הללו? מה דעתך – אולי התחבאו בְּעֵלְיָה?

הנערים נבעתו מאד ולא נותרה בהם נשמה. והאינדיאני אחז בסכיניו, עמד רגע כמִפְפֵּק, ואחר שָׁם פניו אל הפֶּבֶש. הנערים אמרו להִקְבֵּא בארון, אך מרוב פחד לא היה בהם כח לזוז ממקומם. המדרגות כָּעֵשׂו מִמְצָעֵי האינדיאני – ולמראה הסכנה הקרובה התעודדו הנערים מִפְלָצוֹתָם ויעופו אל הארון – והנה קול רעש ונפץ: המדרגות הרקובות התערערו, והאינדיאני נפל מלוא-קומתו ארצה בתוך שברי הפֶּבֶש ההרוס, כשהוא מקלל קללות נמרצות.

– הרי לך! – אמר לו חברו – למה זה חרדת את כל החרדה הגדולה הזאת? אם יש אנשים שָׁם למעלה, יִשְׁבוּ-לָהֶם – מה איִכְפַת לָנוּ [376](#)? אם יחפצו עתה לקפוץ לִמְטָה ולפצוץ את מוחם – מי מִעֵפֶב? בעוד רבע-שעה יהיה חשך בחוץ – ילכו נָא אחרינו, אם רצונם בכך – אני מסכים. לפי דעתי, גם אם הציצו עלינו אותם האנשים שהביאו את הכלים לכאן, בְּדָאִי חשבו אותנו לשדים ורוחות, וכדומה. אתערב אִתְךָ, שהם רצים עוד עתה בלי נשמה.

האינדיאני נָהֵם ברגז, אך סוף-סוף הוכרח לשמוע לעצת חברו, להִפְנוֹן לדרך בטרם יחשך. ובעוד רגעים אחדים התחמקו מן החורבה, בנשואם אִתָּם את אוֹצָרָם.

תם השתקע במחשבות, ואָהר אמר:

– זאת עצתי. הפתח האחרון של אותו נומר 2 פונה אל המבוי הקטן שבין בית-המרזח ובין אוצר-הלבנים הישן. השתדל אפוא לאסוף מפתחות-של-פתחים ככל אשר תמצא ירך, וגם אני אמשוך לי את כל המפתחות שבבית דודתי, ובליל אָפֶל נלך שמה וננסה לפתוח. ואתה אָכֶב-נא בעינים פקוחות להאינדיאני דזו – הלא הוא אמר כי יבוא העירה לצרך נקמתו – ואך תראהו, תצא אחריו בלאט בעקבותיו; והיה, אם לא ילך לאותו נומר 2, אות הוא כי לא זה המקום.

– רחמנא לצלך! ³⁸⁰ איך אלך אחריו לבדי – ירא אני!

– אל תירא, זה יהיה בודאי בלילה. הוא לא יראה אותך כלל – ואם יראה, לא יחשוד בך.

– אם יהיה חשך גדול, אפשר שאַעֲזִיז ללכת אחריו. קשה מאד, אבל אַנסה.

– בלי שום תנאי ופקפוק! הרי אפשר שלא ימצא שעת-הכושר לנקמתו, ולבו ימלך עליו ללכת ולקחת את אוצרו! התבין?

– כן, כן, תם, צדקת. אלך, אלך אחריו, בודאי. ב"ה"ן שלי!

– אם כן, אל תתַרְפֶּה! ואני אעשה את שלי, בזאת תוכל לבטוח.

בו בלילה יצאו הנערים לפעלם. עד השעה התשיעית בערב התהלכו בקרבת בית-המרזח. האחד השגיח מרחוק על המבוי, והשני – על פתח הבית. בקרבת בית-המרזח. האחד השגיח מרחוק על המבוי, והשני – על פתח הבית. אך איש לא נראה במבוי, ושום אדם הדומה לספרדי לא יצא ולא נכנס בפתח בית-המרזח. תם הלך לביתו, אחרי אשר התנן, שאם יהיה חשך גדול, יבוא הוק אל חלון-חדרו וייליל כחתול, ואז ילכו יחדו לנסות את המפתחות. ואולם הלילה היה בהיר, ולכן עזב הוק את משמרתו, וכחצות הלילה הלך ויַרְפֵּד יצועו בדיר נעזב, בין חביות ריקות.

גם בלילה הבא, גם בלילה השלישי, לא הצליח חפצם בידם. אך הלילה הרביעי – זה היה אור ליום ו' – היה אָפֶל מאד, ולכן קוו להצלחה. תם לקח אָתו את העששית הישנה של דודתו, ומְטִילֵת גדולה להאפיל עליה. לפי-שעה הניח את העששית בדיר-משכבו של הוק, והמשמר הָחֵל. כשעה לפני חצות-הלילה נסגרו דלתות בית-המרזח ונרותיו נִכְבוּ. שום ספרדי לא נראה. שום אדם לא יצא ולא נכנס במבוי. בקצור, הכל טוב ויפה.

תם נכנס אל הדיר, הדליק נר העששית, כָּרַךְ אותה היטב במטלית, ושני הגבורים שלנו התנהלו בעלטה אל בית-המרזח. הוק עמד על המשמר, ותם גָּשַש באפלה במבוי. עברה שעה ארוכה – שהיתה בעיני הוק כנצח-נצחים – ואין קול ואין סימן-חיים מצד תם. הוק נרגז ונפצע מאד. אל-נכון התעלף תם – ואפשר שמת, אפשר שאַתְּזָהוּ השָבִיץ מִפְּחַד ומהתרגשות. בְּחֶרְדוֹ הגדולה לא הרגיש הוק, שהוא הולך וְזוּ מִמְקוֹם-מְשֻׁמְרָתוֹ לתוך המבוי. ההורים איומים התרוצצו במוחו, ועוד מעט וּפְרָחָה נשמתו.

פתאום האיר הברק, ובו ברגע נגלה אליו תם.

– נוֹסֶה! – קרא תם בלי נשמה – הִמְלַט על נפשך!

אך למוֹתָר שָׁנָה את אֶזְרָחְתוֹ, – הראשונה הספיקה נִי וְהוֹתֵר. הוק הרחיק לרוץ כבר, בטרם יצא הדבור השני מפי תם. הנערים טָּשׁוּ כנשרים, בלי עמוד רגע, עד אשר הגיעו אל אכסדרה ³⁸¹ ישנה בקצה העיר. ואך נכנסו אליה, התחוללה שוּאָה, וגשם שוטף נִתְּךְ ארצה.

הוי, הוק, נורא היה הדבר! אני עשיתי נסיון בשני מפתחות, אט-אט ובזהירות יתרה, אך הם השמיעו קול חריקה איומה כל-כך עד כי לא נותרה בי נשמה. אף מפתח אחד לא היה מִכְנֵן אל המנעול. שלא במתכון אחזתי בכף-המנעול – והנה נפתחה הדלת! היא לא היתה נעולה כלל! נכנסתי, הסירותי את המטלית מעל העששית – ומה ראו עיני? עוד פסיעה אחת, ואני נפלתי בכפו של האינדיאני דזו!

– האמנם? אוי, אוי!

– בפועל ממש. הוא שכב על הקרקע בפשוט ידים ורגלים, בתרדמה עמוקה – עם התחבושת הירוקה על עיניו.

– אַל רחום וחנון! ומה? הוא לא הִקְיִץ?

– לא, לא נַע ולא זָע. שְׁפֹר, מִן-הסתם. חטפתי את המטלית ואת רגלי – ואינני!

– ואת הארגז עם הזהב ראית שם?

– שעתי לא היתה פנויה לבדיקות כאלה, לא ראיתי את הארגז ולא ראיתי את הצלב. לא ראיתי כלום, מלבד בקבוק ריק וצִנְצֻנָת של בדיל סמוך להאינדיאני. וגם ראיתי שתי חביות והמון בקבוקים בחדר. עתה אבין, מי הם ה"רוחות" שקננו באותו חדר: רוחות של יי"ש ³⁸²!

– שמע נא, תם, הלא זו שעת-הכושר מאין כמוה לחטוף את הארגז, בעוד האינדיאני נרדם שָׁכֹר.

– פשיטא! אדרבא, נַס נא!

הוק התחלחל: "לא, לא – אין כדאי".

– גם אני חושב, שאין כדאי. בקבוק אחד בצדו של האינדיאני אינו מספיק. לו היו אצלו שלשה, הרי זה סימן שהוא "מְלֵא" כל צָרְכוֹ, ואז הייתי עָרַב את לבי.

אחרי התבוננות ממושכה אמר תם:

– שמע נא, הוק: כל-זמן שהאינדיאני באותו החדר, לא נוכל לנסות את הדבר. זה מסוכן מאד. אבל אם נשמור עֲקִביו בכל לילה ולילה, הרי בנדאי נראה אותו פעם אחת יוצא מִשָּׁם, ואז נחטוף תִּכְף את האוצר – נְחַסְלֵ! ³⁸³.

– אני מסכים. נכון אני לעמוד על המשמר בכל לילה ולילה, אפילו עד הבקר, ובלבד שתעשה אתה את גַּמְר העסק.

– ניקא 384. וכאשר תראה שהגיעה השעה לכך, תמהר אל חלון-חדרי ותליל כחתול; ואם לא אשמע מתוך שנה לקול האות הזה, תשליך צרורות עפר אל הזוגית, אז אצא כרגע. ועתה הנה עברה השואה, ואני אלך הביתה. בעוד שעוֹתִים יאֹר הבקר, שוב ועמוד שם על המשמר כל אותה העת. הלא?

– דַּבְרִיתִי וּאֶקְוֶה. אני אארוּב לוֹ אפילו שנה תמימה. ביום אישן, ובלילה אעמוד על המשמר.

– טוב מאד. ואיפה תישן?

– בדיר-הקציר של בן רודירוס. הוא מתיר לי – וגם הדוד דואק, הכושי של רודירוס הזקן, מרשה לי. אני שואב מים מן הבאר בשביל הכושי כשהוא דורש זאת ממני, ובכל פעם שאני שואל מעמו הוא נותן לי דבר-מה לאכול. איש טוב הוא הכושי. אוהב הוא אותי, על שאינני מתנהג אֶתוּ בגאווה. לפעמים אני יושב אצלו ואוכל עמו יחד. אבל – אֶל תגיד זאת לאיש. כשאדם רעֵב, הוא מוכרח לעשות דברים שאינם כלל ממנהגו הקבועים.

– ובכן, הוק, אם לא אצטרך לך ביום, לא אפריע את שנתך. ואם אתה תצטרך לי בלילה, תגש אל חלונִי ותליל כחתול.

פרק כ"ג: הַטִּיּוֹל

אף-על-פי שסתם יום ששי קשה הוא – אותו יום הששי הביא לתם בשורה טובה: משפחתו של השופט תאצ'יר שָׁבָה אמש העירה. בשורה זו השכיחה אותו לפי-שעה את האינדיאני ואת אוצרו, וביקי תפסה את המקום הראשון בלבו. תכף הלך לראותה, וזמן רב שחקו ב"צחוק-שמשון" וב"מחבואים", בחברה גדולה של חברים וחברות, עד אשר עָפְפוּ. וכדי להגדיל השמחה, נָעֲתְרָה מרת תאצ'יר להפצרותיה של ביקי, לקבוע ליום-מחר את ה"פיקניק" 385 שהבטיחה לה זה כבר. ביקי לא ידעה נפשה משמחה, וכן גם תם. עוד בטרם יבוא השמש נשלחו ההזמנות, ותכף אָחֲזָה קדחת של הכנות ועסקנות עליזה את בני-הנעורים שבעִנְרָה. התרגשותו של תם לא הניחה לו לישון באותו הלילה; הוא קוּה לשמוע בקרוב את יללת-החתול של הוק, ולהשיג את האוצר ולהפְתִיעַ בו מחר את ביקי ואת כל החבורה. אך תוחלתו נכזבה: שום אֹת לא בא בלילה ההוא.

ביום המחרת, בשעה העשירית בבקר, התחילה להתאסף פְּנוּפְיָא עליזה וצוהלת בביתו של השופט תאצ'יר, ועד מהרה היו כולם נכונים לדרך. ההורים נמנעו מְהַשְׁתַּתֵּף בפיקניק, למען יהיו הקטנים חִפְשִׁים לנפשם יותר ולא יעיק עליהם עול "דרך-אריץ": בטוח בטוח, כי ילדיהם יהיו שמורים מפגע רע תחת כנפיהם של בני-הלְנָה הגדולים: שתיים שלש עלמות כבנות שמונה-עשרה ובחורים אחדים כבני עשרים ושלוש.

השְׁנִירָא 386 העליזה, עמוסה סלים מלאים צִידָה, התנהלה דרך הרחוב הגדול אל אנית-הקיסור הקטנה שְׁנִשְׁכְּרָה לְצַרְךָ הפיקניק. סיד היה חולה ולא יכל להשתתף בשמחה זו; וגם מירי נשארה בבית כדי לנחמֹ ולשעשעו.

בשעת-הפרידה אמרה מרת תאצ'יר אל בתה:

– ביקי, הלא קשה יהיה לך לשוב הביתה בערב. טוב, כי תְּלִינִי הלילה אצל אחת מְחִבְרוֹתֶיךָ, אשר ביתה קרוב יותר אל החוף.

– אם כן, אָמָא, אלִין בבית שושנה הארפיר.

– רק היי נבונה והתנהגי כהוגן.

ואך יצאו מן הבית אמר תם אל ביקי:

– הידעת? אני אגיד לך את אשר נעשה. תחת ללכת אל דזו הארפיר, נסור אל ביתה של האלמנה דוגלאס, אשר על הגבעה. היא תתן לנו גְּלִינְדָה 387! אצלה תמצא גלידה כמעט בכל יום – הרבה מאד. והיא תקבל אותנו בשמחה רבה.

– אָה, הדבר יפה מאד!

ואולם תכף נמלכה ואמרה:

– אבל, מה תאמר אָמָא?

– היא לא תדע כלל!

הנערה פקפקה עדין:

– כמדומה לי, שלא טוב אעשה, אבל –

– שטות! לאִמְךָ לא יָנֹדַע הדבר. ומה בכך? הלא כל חִפְצָה רק שלא תָּאנָה אליך רעה – ואני בטוח, שהיא בעצמה היתה שולחת אותך אל מרת דוגלאס, לוֹ עֵלָה הדבר על לבה. כן, בְּנֹדָא!

ה"כבודים" המתוקים הנשקפים לה בבית האלמנה, יחד עם הפצרותיו של תם, פתו את הנערה וגם יָכְלוּ לה. ובכן גמרו, שלא יָגְלוּ לאיש את זממם בדבר "סדר-הלילה".

האניה הביאה את השְׁנִירָא אל חוֹרֶשׁ מְצֵל, במרחק שלשה מילין מן העִנְרָה. הילדים פָּשְׁטוּ על היבשה, ועוד מעט התפוצץ הֶד קולם ומצהלותיהם בכל מרחבי היער ומעל ראשי הגבעות אשר מסביב. כל מיני המְשַׁתְּקִים שיש בהם כדי לחַמֵּם את הגוף עד לידי יָעָה ולהוֹגִיעַ עד לידי אָבוּד-נשימה, נתקומו ונעשו בשקידה יתרה ובתכלית הַדְּיוּק; ולבסוף שָׁבוּ בני החבורה, רעבים כזאבים, אל המחנה, ובכִּנְנָה עצומה השמידו את כל המזונות והמתקים שבסליהם עד תַּמָּם. אחרי הסעודה ישבו לנחו ולפִטְט פתחת צל הַאֲלוֹת העִבְתוֹת. ופתאם אמר האחד:

– מי ומי ההולכים אל המערה?

הצעה זו נתקבלה בכל הדעות. תכף הוציאו מסלילים צרורות של נרות, והתחילו לטפס על הגבעה. פי-המערה היה בצלע-הגבעה, בגובה גדול, וצורת-הפתח שלה כמין אלפא יוניתי (A). הדלת, העשויה עצי-אלונים חזקים, היתה פתוחה לרוחה. מאחריה היה תא קטן, מצונן כמרתף-קרח, עם קירות שנעשו בידי הטבע מאבני-שיד המזיעות טפות קרות. הטיגלים עמדו תחתם וישקיפו מתוך העלטה על הכרים הירקרקים המתנוססים לאור השמש, שם בעמק לרגלי הגבעה. ואולם הוד-היופי והשירה הסודית שבהשקפה זו לא משכו את לב הקטנים זמן רב, ועוד מעט שבו להוללותם ולמשובותיהם. כמעט הדליק נער אחד את נרו, והנה התנפלו עליו כלם לכבותו; בעל הנר הגין עליו בכל מאמצי-כחו, אך סוף-סוף הפילו את הנר מידו או כבוהו, וכך היה הדבר הולך ונשנה מתוך מצהלות שמחה כמה פעמים. אבל גם לצחוק זה בא הקץ, והשיקרא התחילה להפליג³⁸⁸ במערה, במורד התלול של המבוא הראשי, ולגגה האור המטפף של שורת הנרות דמדמו³⁸⁹ קירות-הסלעים המתנשאים בגובה ששים רגל, ששם יתקמרו³⁹⁰ לכפה אחת. המבוא הראשי הזה קחבו רק כשמונה או כעשר רגל, ולשני צדדיו הסתעפו עוד המון מבואות גבוהים וצרים; כי על-כן היתה מערת מק-דוגאל באמת רק לביירינט³⁹¹ גדול, עם יציעות ואולמים ומבואות עקלקלים אין-מספר, שהתפתלו והסתבכו זה בזה, ואשר לא ידע איש את מוצאם. רק חלק קטן של המערה היה ידוע לבני-הנעורים, אך מעולם לא ערכו את לבם להרחיק ללכת במורד המבוא הראשי, כי אין קץ ואין תכלית למערה זו גם בעומק. אפילו תם בכבודו ובעצמו לא ידע את המערה יותר מידיעת חבריו.

החבורה הוסיפה ללכת לאורך המבוא הראשי כשלושת רבעי מיל, ואחרי-כן התפרדה לכנופיות ולזוגות, שהתפזרו במבואות הצדדיים לרדוף איש אחרי רעהו ולארום זה לזה בפנות. בצחוק הזה בלו הילדים זמן רב.

ואולם לאט-לאט החלו הכנופיות לשוב אחת-אחת אל פתח המערה, כלם עיפים בלי-נשימה, צוהלים ועלזים, נקודים מכף רגל ועד ראש בנטפי-חלב של הנרות, מלובנים בסידי ומשוחים בחמך, ונקנים עד מאד מסדר-היום. הם השתוממו בראותם שכבר הגיע הלילה. זה כחצי-שעה שפעמון האניה אינו פוסק לצלצל ולקרא להם. ובכן תם ונשלם ה"פיקניק", וכאשר הפליגה האניה בנהר, טעונה חבכאן הוללה, לא היה בין הנוסעים אף אחד שהצטער על אבוד-הזמן, מלבד רב-החובל.

והוק עמד כבר על משמרתו בעת שנצנצו אורות האניה בעברה על פני הנמל³⁹². על האניה שררה דממה, כי השיקרא העליונה נקה שקטה עתה, מאין עוד אונים להתהולל ולהשתובב. הוק הביט אל האניה בתמיה: מה טיבה של זו? ומדוע לא תעמוד אל הנמל? אך עד מהרה הסיח דעתו ממנה, וישם כל מעיניו בעסקו שלו. חשכת-הלילה הולכת וגדולה, והשמים התקדרו עבים. נדם שאון המרכבות, כבו הנרות בבתים, חדלו העוברים והשבים, כל העירה הלכה למנוחות-השנה ותשא את הצופה הקטן לבדו בתוך הדומיה, בין ה"רוחות". הנה השעה האחת-עשרה, וגם בבית-המרזח קבו הנרות, ויהי חשך-אפלה מסביב.

הוק עומד ומצפה זה עתן ועדנים³⁹³ – לפי חשבונו – ואין קול ואין תמונה. בטחונו התחיל מתרופף. עד מתי יעמוד על המשמר? וכי יש תועלת בכך? אם לא טוב יותר ללכת לישון?

פתאם הגיע לאזנו קול שאון דק. כרגע התעורר ויעש אזנו כאפרכסת. דלת בית-המרזח נסגרה בלאט. הוק מהר להסתתר בקרן-זווית אצל דיר-הלבנים. באותו רגע עברו על פניו כחפזון שני אנשים, והאחד נשא דבר-מה תחת זרועו. זהו, בודאי, האוצר! הילך ויקרא לתם? לא, הוא לא יעשה אגלת כוז – שהיה בינתים יתעלמו האנשים מן העין יחד עם האוצר. מוטב שילך אחריהם בלאט; בחשכת-הלילה לא ירגישו בו. וכן עשה: הוא התגנב מאחריהם בחשאי כחתול, ברגלים יחפות, משתדל שיקרא נחם ביניהם ובינו, די היותו רואה ואינו נראה.

בתחלה הלכו האנשים לאורך הנהר, ואחרי כן פנו לימין ויכונוו פעמיהם אל גבעת-קארדיף. הם עקמו את הדרך על ביתו של הווילשי (איש ממדינת "וילש" באנגליה) הזקן, אשר בצלע ההר, ויסיפו לעלות. אך כאשר הגיעו כמעט לראש הגבעה, נטו פתאם אל נתיב צר בין שיחים סבוכים, ויתעלמו בעלטה. הוק הרחיב צעדיו, אחר עמד תחתיו. הטה אזניו לכל עבר – אין כל ואין קול, מלבד קול דפיקות לבו. אהה אלהים, האמנם זה דבר האבוד? הוק נשא רגליו לרוץ אחריהם בכל מאמצי כחו – והנה איש מכעפע כמעט סמוך לחטמו! לבו של הוק נמס כמים, הוא התחלחל והתנוודד, כאלו תקפו אותו תריסר³⁹⁴ מיני קדחת בבת-אחת. ובכל זאת הכיר את המקום אשר הוא עומד עליו – זה היה במרחק אמות אחדות מביתה של האלמנה דוגלאס. "טוב מאד – אמר בלבו – יגנוז את האוצר כאן; לא קשה יהיה למצאו".

והנה נשמע קולו של האינדיאני דזו, קול נמוך מאד:

– יקח אותה השטן! כנראה באו אליה אורחים. הרי אור בביתה, בשעה מאוחרת כזו.

– אני אינני רואה שום אור.

זה היה קולו של ה"שני" שראו הנערים בחורבה. לבו של הוק קפא. עתה הבין, למי מתנפל האינדיאני; זו היא, אפוא, ה"נקמה" שהוא זומם! זכר הנער כי האלמנה עשתה אתו טובות, לא אחת – ועתה הנה האנשים הללו הולכים להרוג אותה! הירוץ להזהירה מן הרעה הנשקפת לה? אי-אפשר! הלא הם יאחזוהו תכף.

ובעוד הוא נמלך ומתיעץ בלבו, והנה נשמע קולו של האינדיאני העונה לחברו:

– אינך רואה, יען כי השיחים גודרים בעדך. גש הנה ותראה.

– כן, יש שם אורחים. מוטב שנחדול מעסק זה!

– לחדול! עתה, כשאני נכון לעזוב את המדינה הזאת עד עולם! הלא אמרתי לך: אין לי צרך בממונה – תוכל לקחת הכל לעצמך! אני שואף לנקמה. לו ידעת מה עולל לי בעלה של זו! ולא פעם ולא שנים! בהיותו שופט-השלום נן אותי למכות-מרדות, בשביל שהייתי נע-ונד. ולא זו בלבד, אלא – בנקרי זאת תבער אש בעצמותי! – הוא צוה ליסרני בשוטים! ליסרני בשוטים לפני פתח בית-הכלא, ככושי – לעיני כל! השמעת? – להצלקתו נפח נפשו בטרם נשמח-חתי. אך מה בכך? אם אין הוא כאן, אתנמם באשתו!

– אנא, אל נא תהרוג אותה!

– להרוג? מי מדבר כאן על אדות הריגה! אותו הייתי הורג בלי פקפוק, אך לא אותה. אם רוצים לעשות נקמה באשה, אין הורגים אותה, אלא פוגמים³⁹⁵ את צורתה – למשל: משסעים את נחיריה, כורתים את אזניה, כחזיר.

– בשם אלהים! הלא זה – –

– החרש, ויטב לך! אני אקשור אותה אל המטה, אם תפח רוחה בפגימה זו, לא אני אשם בכך. אני לא אעורר זעקת-שבר על אבדה זו. ואתה,

עמיתי, אתה תהיה לי לעזר במלאכה זו – אני לבדי לא אוכל לעשותה. ואם תהיה סרֶבן³⁹⁶ באותה שעה, הרוג אהרגך! ואז אהרוג גם אותה – למען לא יִנְדַע עד-עולם מי עשה את כל המלאכה הזאת.

– מִיֵּלָא, אם רצונך בכך, מוטב שְׁנַגֵּשׁ תכף אל המלאכה. אני רועד קָלִי.

– תכף? בעוד האורחים בבית? ידידי היקר, אני מתחיל לחשוך בך – הֶשְׁמַר וְהִזְקֵר! לא – אנחנו נִמְתִּין עד שיכבו הנרות, יש לי פנאי.

הוק לא יכול עוד לעמוד על מקומו. הוא עצר בעד נשימתו, ובוהירות התחיל לצעוד אט אחרוני, בהתנדנדו פעם על רגלו הימנית ופעם על רגלו השמאלית. בתחבולה חרוצה זו הצליח להסוג אחר במרחק כמה צעדים. אז עמד תחתיו ויקשב – אין קול ואין תנועה. עתה אחז דרכו, בוהירות ובלאט, בנתיב הצר בין השיחים, וכאשר הרגיש שהוא נמצא כבר מחוץ לסכנה, נשא את רגליו וירץ בכל כחו, עד אשר עמד לפני פתח ביתו של הוויליש הזקן. הוא התדַפֵּק על הדלת, ותכף נִזְדַקְרוּ³⁹⁷ בעד החלון ראשיהם של הזקן ושני בניו החסונים.

– מה קול השאון הזה? מי דופק שם? מה לך?

– פתחו לי, חיש מהר! אני אספר הכל.

– אבל. הלא תגיד מי אתה?

– הוקלביירי פין – פתחו לי, חיש!

– הוקלביירי פין, בפועל ממש? כמדומה לי, שזה איננו מן השמות שְׁקָל השערים נפתחים לפניהם. ובכל-זאת, פתחו לו, כְּנִי, ונראה מה הָרַעַשׁ.

– בבקשה מכם, אל תגידו כי אני הוא שספּרתי לכם – אלה היו דברי הוק הראשונים כאשר נפתחה הדלת – אנא, אל תגידו, פן יהרגוני. אבל האלמנה הִיטִיבָה עֲמָדִי לפעמים, לכן מחויב אני לספר, רק הבטיחו לי שלא תגלו את שמי.

– כנראה יש אֶתוֹ באמת דֶּבֶר-סתר, כי על-כן הוא מתרגש ככה – אמר הזקן – נו, הוצא את הדבר אלינו, אתה הקטן, ואיש מֵאֲתָנוּ לא יגלה סודך.

לא עברו שלשה רגעים, והזקן ושני בניו, מזוֹנְגִים כל-צרכם, עמדו כבר על ראש הגבעה, והנה הם צועדים על בהונות רגליהם בנתיב הצר בין השיחים. הלאה מֵנָה לא לֹוֹה אותם הוק. הוא הסתתר מאחרי אבן גדולה, ואזניו קָשׁוּבוֹת. קמה דְמָמה מעיקה, מִחֲרִידָה – ופתאם התפרץ קול יִרְיָה וקול צֶעֳקָה מרה. הוק לא המתין³⁹⁸ לְיָתֵר הפּרִטים. הוא נָתַר ממקומו ויָשַׁט מעל הגבעה, וירץ ככל אשר נשאוהו רגליו.

פרק כ"ד: הוק מְגַלֵּה נִסְתָרוֹת

ביום המחרת, כעלות השחר, והוק דופק בנחת על דלת סוֹקְתוֹ של הוויליש הזקן. יושבי הסוכה יָשְׁנוּ עֵדִין, אבל שְׁתָּם היתה "נִים ולא נִים"³⁹⁹: עוד לא נרגע רוחם מֵמֵאוֹרֵעַ הלילה.

– מי שם? – נשמע קול מבעד החלון.

– אנא, פתחו לי! זה רק הוק פין! – ענה הוק בקול נמוך ונפחד.

– לָשֵׁם זה אפתח את דְלָתִי בכל עת ובכל שעה; ברוך בואך, נער טוב!

לְקַבְּלַת-פָּנִים חביבה כזו לא הסכינ הֶנֶע-וְנָדַד הקטן מעודו; אזניו לא שמעו מעולם ברכת "ברוך הבא". לכן עמד עתה משתומם לשמע דְבוּרִים כאלה.

הדלת נפתחה כרגע והוק נכנס החדרה. הגישו לו כסא לשבת, והזקן ובניו מהרו להתלבש.

– נו, נְעָרִי, בְּוֹדָאֵי רעב אתה מאד. עוד מעט נאכל פת-שחרית – נזיד חם, שדעתך תהיה נוחה ממנו. איפה נעלמת אמש? ואני ובְּחוּרֵי קֵינִי שתסור אלינו ללון.

– אני נבהלתי מאד מקול הִירְיָה – ענה הוק – ונחפזתי לברוח. רצתי כשלשה מילין, בלי עמוֹד רגע. עתה באתי, כי חפץ אני לדעת אחרית הדבר. ואני באתי לפני אור הבקר, כי לא חפצתי לפגוע באותם הרוצחים, אפילו אם הם פגרים מתים.

– צר לי עליך, נער מִסְכָּן; נָכַר, שלא טַעַמַת טעם שנה הלילה. אבל יש כאן מְטָה בשבילך, תוכל לנוח – אחרי אשר תסעד לִבְךָ. לא, ידידי, הנְבָלִים לא מתו – ועל זה אנחנו מצטערים. על-פי הִסְמָנִים שמסרת לנו בספורך, מצאנו את המקום על-נקלה. צַעֲדֵנוּ על בהונות-רגליו ונעמוד במרחק חמש-עשרה רגל ממקום רִבְצָם. ובנתיב הצר, בין השיחים, חשך קָפּוֹל-שְׁמוּנָה. פתאם הָרַגְשָׁתִי, שאני נכון להתעשש. איזה פגע רע! התאמצתי לכבוש את העטישה, אך לשווא! היא התפרצה בקול רעש גדול – ואחרי הרעש קול חריקת זמורות; כנראה, נְבָהֵלוּ נְחַפְזוֹ הַנְבָלִים לְשִׁמְעַ עֲטִישוֹתִי. קראתי את הַפְּזוּמוֹ: "יָרוּ, בְּחוּרִים!" ובעצמי יריתי מֵאֲקָדְחִי אל המקום, שְׁמָשָׁם בא השאון. גם בְּחוּרֵי ירו. אבל הנְבָלִים כבר התחמקו, ואינם. אנחנו רדפנו אחריהם בְּעֵבֵי היער, אך לא הִשְׁגַּנּוּם. כמדומה לי שלא נפגעו מִיְרִיּוֹתֵינוּ. גם הם יָרוּ אלינו פעמים אחדות, אך כדוריהם שָׁרְקוּ סמוך לאזנינו ולא פגעו בנו. כאשר לא נשמע עוד קול מְצַעֲדֵיהֶם, חזלנו מִרְדוּף, נִנְרַד וְנִנְדִיעַ את הדבר לשוטרים. הם הִזְעִיקוּ עָם רב, וישימו מְשָׁמֵר על חוף הנהר, וכאור הבקר יבוא הִשְׁרִיף עם אנשיו להניע בכִּבְרָה את היער. גם כְּנִי יִלְכוּ שָׁמָּה. חֲבֵל⁴⁰⁰, שאין אָנוּ יודעים כלל את מְרִאֵיהֶם של אותם הנְבָלִים – זה היה מועיל הרבה. אתה, נְעָרִי, בודאי לא יכלת להסתכל בהם באִפְלַת-הלילה?

– אדרבא, אני מכיר בהם היטב – ראיתם פעמים אחדות בעיר.

– הָאֵ! אם כן, מִסָּר נא לי את סְמָנֵיהֶם!

– האחד הוא אותו הספרדי הזקן, הָרַש-הָאֵלֶם, המשוֹטֵט במקומות הללו בעת האחרונה; והשני לובש סחבות, ומראהו אִיּוֹם וחשוך מאד.

– רב לך! עתה יודעים אנחנו מי הם! פעם אחת נקְרִיטי עליהם ביער, מאחרי ביתה של האלמנה, וכרגע נגזזו. מהרו, בחורִי, ולכו והודיעו את השְׁרִיף, – פת-שחורית תאכלו אחרי-כן!

הבחורים קמו ללכת, והנה קפץ אליהם הוק ויקרא:

– אנא, אל-נא תגידו לאיש, שְׁמַמְנִי נודע כל הדבר. בבקשה מכם!

– יהי כן, אם רצונך בכך. אבל, הלא טוב לך שְׁיִנְדַע כי על ירך נתגלגלה זכות-401.

– לא, לא, לא! אנא, אל תגידו!

כאשר יצאו הבחורים, אמר הווילשי הזקן אל הוק:

– הֶשְׁקֵט, הם לא יגידו – וכן גם אני. אך מדוע זה לא תאבה, שיודע הדבר בשְׁמַךְ?

הוק לא חפץ בשום אופן לגלות את סודו; רק אמר, שהוא יודע הרבה דברים על אדות האחד משני האנשים, ובנדאי ירהגוהו, אם ינדע שהוא היה המלשין.

אך הזקן לא הסתפק ברמזים הללו, ויוסף לחקור את הנער. הוק ענה על שאלותיו תשובות שאינן מקְנֻרֹת-402 כל-צרכן; הוא אמר, כי במקרה נזדמן בקרבת בית-המרזח, ובראותו את שני האנשים יוצאים משם, הלך אחריהם מתוך סקרנות, ואז שמע מה ששמע. בספורו היו הרבה דברים שלא נתקבלו על לבו של הזקן, עד אשר לאחרונה אמר הלז:

– שמע נא, נערי. רואה אני, כי ירא אתה לגלות לי את כל לבך. ואולם אני מבטיחך, כי לא יפול משערך ארצה – אני אָגֵן עליך, אשמרך מכל רע. הנה מדברִיך יוצא, שאותו הספרדי איננו לא חָרֵשׁ ולא אֵלֶם. אתה יודע מה טיבו של אותו ספרדי, אלא שאינך רוצה לגלות. בטח בי והגד לי את האמת, ואני לא אבגוד בך!

הוק הסתכל היטב בעיני-הזקן המפיקות תם וישר, ואחר גָּחַן-403 וְלַחֵשׁ לוֹ באזנו:

– זה איננו כלל ספרדי – זה האינדיאני דזו!

הזקן קפץ ממוֹשְׁבוֹ ויקרא:

– עתה מתְקַרְרִים הדברים! בראשונה, כשדְּבַרְת אדות שֶׁסֶע נְקִירִים וכריתת אזנים, דְּמִיתִי כי זוהי הוֹסְפָה מְשַׁלֵּךְ לתפארת המליצה – שהרי אנשים לְבָנִים אינם מתְנַקְמִים באופן כזה. אבל אינדיאני – זה ענין אחר לגמרי!

בשעת סעודת-הבקר המשיכו את השיחה, והזקן ספר, כי אָמַשׁ, בטרם ישכב, לקח פֶּנֶס בידו והלך למקום-המאורע לבקש עקבות דם. דם לא נראה, אבל נמצא צורר – – –

– ובתוכו?

הקריאה הזאת התפרצה במהירות הברק מְשַׁפְתֵי-הוק, שְׁהִלְבִינו כסיד. בבבות-404 נרחבות ובנשימה עצורה חכה לתשובה. הזקן השתומם, הרחיק גם הוא עיניו, ואחר ענה:

– כלי-אומנות של גנבים. אבל מה זה היה לך?

הוק נאנח אנהג של רִנְחָה. והזקן הביט עליו בכבד-ראש, ויאמר:

– כן, מְכַשִּירִים-405 של גנבים ושוודדים. זה, כנראה, הניח את דעתך. וכי מה דְּמִית אתה שאפשר להיות באותו צורר?

הוק נבוכ מאד. אין הוא מוצא ברגע זה שום תשובה הגונה על שאלתו של הזקן, שאינו גוֹרְעֵ עֵינָיו ממנו. ובגודל מבוכתו נזרקה מפיו תשובה טפשית זו:

– אפשר – ספרים של בית-הספר לשבתות.

צחוק אדיר התפרץ מפי הזקן. עד שהתנווד כל גופו מכף רגלו ועד קדקדו (צחוק שכזה, אמר, מועיל לבריאות יותר מכל הרופאים שבעולם, והכסף נשאר בכיס), ואחר אמר:

– נער מְסַפֵּן, עוד לא שבה נפשך למנוחתה מְבֻעֹתֵי-הלילה. ומה פלא, אם נתְבַלְבַל מוֹחֵךְ קצת? אך אין בכך כלום, – תשכב, תנוח, ושבְּתָ לֵאיתנך.

היטב חרה להוק על טפשוטו ועל התרגשותו העלולה-406 לעורר חשד. אך בעצם הדבר שמח מאד, כי עתה נודע לו בכרור, שהצורר שְׁנָשָׂא האינדיאני תחת זרועו בצאתו מבית-המרזח, לא היה כלל האוצר. עתה הולך הכל למישרים: האוצר עודנו גנוז שם ב"חדר השני", – עוד היום יִתְפָּשׂוּ הגזלנים ויִּאָסְרוּ בכלא, ובלילה ילך הוא עם תם ויקחו-להם את הזהב בלי יגיעה ובאין מְכַלִּים דבר.

עוד לא כלו לאכול, והנה קול דופק בדלת. הוק קפץ והסתתר באחד המחבואים; הוא נזר, שלא ישְׁתַּפּוּהו לאותו המאורע אפילו שתוף רחוק. הזקן הכניס לתוך סוכתו גבירות אחדות ובעלי-בתים חשובים – ביניהם גם האלמנה דוגלאס; אגב ראה, כי כנופיות של אנשי-העִרְיָה עולים על הגבעה ופונים למקום-המאורע, אות הוא, כי כבר עברה השמועה בכל העיר.

הווילשי הזקן הוכרח לספר לאורחיו את כל הדבר לכל פרטיו. האלמנה הודתה לו על הַצְלַת-נפשה.

– אל-נא, גברתי! – הֶפְסִיק אותה הזקן – יש נפש אחת, אשר לה אֵתְּ תְּנִיבַת תודה הרבה יותר מאשר לי ולבְּנִי. אבל אותו המושיע לא נתן לי רשות לגלות שמו. לולא הוא, לא היינו יודעים כלל כי סכנה נשקפה לך.

כמוכן עורך ענין המושיע הפלאי את סקרנותם של האורחים ביתר-עז, עד שבשבילו כמעט הסיחו דעתם לגמרי מעצם המעשה. אבל למרות הפצרותיהם, לא גלה הזקן את סודו.

באותו היום (הוא היום הראשון בשבוע) הקדימו כל אנשי העיר לבוא לבית-התפלה, אף שבימי החפש של הקיץ שבתו הלמודים גם בבית-הספר לשבתות, שהוא מקום התפלה. ואמנם, הקהל לא בא לשמוע אל הרנה ואל התפלה, אלא ביהוד אל החדשות והשמועות השונות על אדות מאורע-הלילה. ספרו, שעדין לא נגלו עקבות הפושעים. כאשר קלתה הדרכה, והעדה נהרה אל הפתח, הדביקה אשת השופט תאציר את מרת הארפיר, ותאמר לה:

– כלום אומרת ביקי שלי לישון כל היום קלו? ואמנם ידעתי מראש, כי הילדה תהיה עיפה מאד אחרי הטיול של אתמול.

– ביקי שקלך?...

– נו, בנדאי – אמרה מרת תאציר בהביטה בתמיה על השואלת – הלא היא לנה בביתך הלילה?

– לא-כלל!

מרת תאציר קורה כסיד, נתצנח בלא-כח על הספסל. ובאותו רגע קרבה ובאה הדודה פולי, והיא מפטפטת לתאבון עם אחת מרעותיה.

– שלום לך, מרת תאציר! מה שלומך, מרת הארפיר? השוכב שלי לן, מסתמא, בביתה של אחת מכן – ועתה הוא ירא להראות אלי. ואמנם, שלם אשלם לו כפעלו.

מרת תאציר הניעה ראשה בלא-כח, ופניה קורו עוד יותר.

– תם לא היה בביתנו – אמרה גם מרת הארפיר נפעמה.

הדודה פולי נבהלה מאד. הקהל, שהיה נכון לצאת מבית-התפלה, עמד תחתיו. נשמעו קולות מתלחשים, וכל פנים הפיקו דאגה. שאלו את הילדים, שאלו את המורות המשגיחות. כלם ענו, שאינם יודעים בכורו, אם היו תם וביקי על האניה בחזירתה: החשך היה גדול, ולא עלה על דעת איש לבדוק, אם לא נפקד מי מהמטיילים. לבסוף הביע אחד הצעירים חשש⁴⁰⁷ נורא: אפשר, ששני הילדים נשארו במערה! מרת תאציר התעלפה, והדודה פולי נתנה בבכי קולה ותפארש פנייה.

השמועה המחרידה פרוחה מפה לפה, מכנופיא לכנופיא, מרחוב לרחוב; לא עברו חמשה רגעים, והפעמונים צלצלו בקוה, וכל העיר הוקמה. נשכח לפי-שעה מאורע-הלילה, הגזלנים לא יזכרו ולא יפקדו עוד, – תכף נחבשו סוסים, הוכנו סירות וספינות ואנית-הקיסור בראש, ובטרם מלאו לשמועה האימה שלשים רגעים, כבר נסעו מאתים איש, בדרך-היבשה ובנהר, אל המערה.

כל אותו היום היתה העיר שוממה וריקה, כאלו נמקה כל היקום אשר בה. נשים רבות באו לבקר את הדודה פולי ואת מרת תאציר, לנחמן ולעודדן. הן ככו אמן יחד – ובכיה זו יפה מן הדבור.

כל אותו הלילה, שנחל במתינות אימה, חכתה העיר לידיעות מן המערה – ואין. וכאשר עלה השחר סוף-סוף, בא שליח מיוחד – לבקש עוד נרות ועוד מזונות. מרת תאציר כמעט יצאה מדעתה, וכן גם הדודה פולי. השופט תאציר שלח אליהן מן המערה דברי נחומים ותקוה, אבל האומללות לא התעודדו.

הווילשי הזקן שב לביתו עם דמדומי-בקר, קלו נכתם בנטפי נרות-קלב, מלוכלך בחמר, ונקאה ויגע עד אפס כח. הוא מצא את הוק שוכב עדין על המטה, הנער היה מוטל בקדחת ומדבר "מתוך האש". רופאי-העיר היו כלם במערה, לכן באה האלמנה דוגלאס לכלכל אותו בקליו.

בבקר התחילו לשוב אל העירה קבוצות-קבוצות של כושלים ויגיעי-כח; ואולם האמיצים שבאזרחים הוסיפו עוד לחפש ולבדוק במערה. מפי השבים נודע רק, כי המחפשים חדרו אל הפנות היותר רחוקות שבמערה, אשר עד עתה לא נרכה שם רגל אדם; כי בודקים בעיון גדול בכל החורים ובכל הנקיקים; כי בכל המבואות האפלים מתנוצצים נרות ונשמעים קולות-תרועה ויריות-אקדחים למרחוק. על קיר-סלע, הרחק מן הדרך הכבושה שבמערה, נמצא רשום בשחור-דשן של נר השמות "תם וביקי", וסמוך לאותו המקום – קטע של סכט⁴⁰⁸ מגואל בקלב. מרת תאציר הכירה את הסרט, ותפרוהו בדמעוניה – ויאוששה הלך ונבך.

שלשה ימים ושלשה לילות איזמים עברו בתוחלת ממושכה – והילדים לא נמצאו. על העיר כסה קפאון של יאוש. האנשים התהלכו כצללים, ולא קמה בהם רוח לעסוק במלאכתם. באותם "שלושת ימי אפלה" גלו השוטרים במקרה, כי בעל "בית-המרזח לנוזרים מן היין" היה מוכר בסתר משקאות משכרים: אבל גם ה"הדושי" הזה לא עשה כמעט כל רשם על הקהל בעת צרה כזו.

ההוק עודנו שוכב על ערש-דני. ביום השלישי, כאשר כפתה הקדחת לפי רגע, התחיל לשיח עם האלמנה בקול חלוש על אדות בתי-מרזח, ולבסוף, שאל בפחד ודאגה, אם לא נמצא דבר-מה בבית-המרזח לנוזרים, במשך ימי-קליו.

– כן, נמצא – ענתה האלמנה.

הוק נתר ממשכבו ויקרא בקול זנועה:

– מה – מה נמצא שם?

– יין-שרף! ובגלל זה נסגר הבית. שוב שכב נא, נערי – מצעקתך נבעתי מאד!

– אנא, הגידי נא לי עוד דבר אחד, רק דבר אחד: האם תם סוייר היה המוצא?

עיני האלמנה ירדו דמעות.

– הס, הס, נערי! אסור לך להרבות שיחה. חולה אתה, חולה מאד!

אם כן, לא נמצא שם דבר מלבד יין-שרף! הרעש היה אחר לגמרי, אילו מצאו את הזהב! ובכן נעלם האוצר, אבד לעולם! אך למה היא בוכיה?

תמוה הדבר, מה ראתה לבכות לפתע-פתאם?

הרעיונות האלה התבלבלו והתלבטו במוחו הרופף של הוק, עד אשר נרדם תחת כבד מְשָׁאָם. והאלמנה אמרה לנפשה:

– עתה ינוח הנער האומלל. זה עלה על דעתו: תם סויר מְצָא! הלאו שיצליח איש למצא את תם בעצמו! הוי, מעט מספר האנשים, שיש להם עוד תקוה וכה להוסיף לבקשו!

פרק כ"ה: תם וביקי במערה

עתה נשובה נא אל תם וביקי, שאמנם נשארו במערה ביום-הפיקניק. בתחלה שוטטו במבואות האפלים יחד עם כל החבורה וזנו עיניהם בפלאי-המערה הידועים מכבר והנקראים בשמות נמלצים: “טרקלין”⁴⁰⁹, “בית-הכנסת”, “היכל-אלאדין”, וכהנה וכהנה. אחרי כן נפרדו מן החבורה וילכו לבדם במבוא עקלקל, בהרימם נרותיהם כדי לקרא את הערבוביה המסוככה של המון השמות, הכתבות והפתגמים, הרשומים על קירות-הסלעים בשחור-דָשֶׁן של נרות-הַלֵב. בהוסיפם ללכת ולפטט, לא הרגישו כלל שכבר באו אל פנה רחוקה, מקום אין עוד שום כתבת על גבי הקירות. הם רשמו את שמותיהם על אבן בולטת וילכו הלאה. וככל אשר הרחיקו ללכת, כן רבו הנפלאות שנגלו לעיניהם בבטן-האדמה: מעינות, מְפָלֵי-מִים, מדרגות-סלעים טבעיות, לשונות ארוכות של אבני-גביש נוצצות תלויות ועומדות בנס, ועוד המון פלאי-הטבע. הם הלכו בדרך עקלתון ממבוא למבוא, מְקָא אל תא. לפעמים עשו להם סְמִינִים, למען ימצאו את הדרך בחזירתם; אך לרוב, מתוך התפעלות והשתוממות על מראה-עיניהם, שכחו לעשות סמן. הגה הגיעו אל פְּלָג מְקִסִים, אשר תוכו כְּצוּף אבני-גביש נוצצות כעין הקרח; זה היה בתוך מְנַהֵרָה נפלאה, אשר קירותיה נתמכים על המון עמודים בעלי צורות משונות, עמודים שנתהוו מתוך טפטוף שאינו-פוסק של מים המעורבים בסיד, במשך אלפי שנה. תחת הַסְפֵּון של המנהרה התגודדו אלפי עטלפים; אור הנרות הפריע את מנוחתם, ובצפצוף-קצף טָשוּ על הנרות לכבותם. תם ידע את מנהגם זה ואת הסכנה שבכך; לכן חטף את

ידה של ביקי ויָנַס אָתָה אל המבוא שנזדמן להם באותו רגע; ובזה השכיל לעשות, – כי כבר הספיק עטלף אחד לכבות את נרה של הנערה, ברגע צאתה מן המנהרה. העטלפים רדפו אחרי הילדים במרחק רב, אך הבורחים רצו ממבוא למבוא, עד אשר נמלטו מאויביהם המסוכנים. וכאן גָּלה תם במעבה-האדמה יאור גדול המשתרע למרחוק. תם חפץ לתור את היאור מסביב, אך נִמְלַךְ וּבֵא לִיְדֵי הַכֶּרֶה, כי לפי-שעה מוטב לָשֶׁבֶת וּלְהִנָּפֵשׁ מעט. עתה, בפעם הראשונה, נפעמו הילדים מן הדומיה המוחלטת⁴¹⁰ שמסביב להם.

– מה זאת? – אמרה ביקי – לא הרגשתי כלל שזה זמן רב לא הגיע לאזנינו קולם של יתר בני החבורה.

– הדבר פשוט: אנחנו העמקנו לרדת במערה, הרחקנו ללכת צפונה, דרומה או מזרחה, איני יודע בבירור, לכן, הלא תביני, שאי-אפשר לנו לשמוע כאן את קולם.

ואולם ביקי התחילה מתרגשת.

– כמדומה לי, כי טוב לנו לשוב אל החבורה. מה דעתך, תם?

– גם אני חושב כן. מוטב שנשוב.

– התמצא את הדרך? אני לא אמצא את ידי ואת רגלי בסבך המבואות והארוחות העקלקלות.

– אני, כמובן, הייתי מוצא את הדרך, אבל – העטלפים האוררים. אם יכבו את שני נרותינו – זה יהיה ענין רע. לכן, ננסה נא לשוב בדרך אחרת, כדי שלא נצטרך לבוא בקרבם.

– יהי כן, ובלבד שלא נתעה! אוי, מה נורא הדבר! – והנערה התחלחה מפני אפשרות כזאת.

הם קמו וילכו. עברו מבוא אחד, מבוא שני, הסתכלו סביבותיהם, אולי יכירו איזה דבר שכבר ראו בביאתם, – אך אין כל דמיון: הדרך חדשה להם לגמרי! תם התאמץ להרגיע את רוחה של ביקי, ובכל פעם כשכדק את הדרך והבדיקה לא עלתה יפה, היה אומר לה בצחוק מעשה: “אין בכך כלום! עוד לא התיצבנו על הדרך הנכונה, אבל אל תדאגי – עוד מעט נמצא את הדרך!” אבל בסתר-לבו החל גם הוא לדאג, ובלי בקירה סָר אל כל מבוא שנזדמן לפניו. ביקי התרפקה עליו, והיא נמוגה מפחד ודאגה; לשוא התאמצה לעצור בעד דמעותיה – הן נגרו בלי הפוגות. לבסוף אמרה:

– הוי, תם, למה זה נירא מפני העטלפים? נשובה אל דרכנו הראשון. הלא אנחנו נבוכים ומסתבכים יותר ויותר בדרכים החדשים הללו!

פתאם עמד תם ויאמר: “שמעי!” ובתוך הדומיה המוחלטת התחיל לצעק בכל כחו. קולו נשא בהד נורא בכל המבואות הריקים, שִׁפְלָה במרחק בצליל קפה, הדומה לצחוק-לעג.

– הֶרָף נא, תם, הדבר נורא מאד!

– אמת, נורא, אבל הרי הם נִכְלוּ לשמוע – ותם הוסיף לצעק.

הצלצול של אותה מלה “נִכְלוּ” היה נורא עוד מזה של צחוק-הלעג, – מלה זו הִבִיעָה אֶבְדֵן-תְּקוּהָ. הילדים הטו אזניהם – אך אין קול עונה. תכף שב תם על עקביו וירחב צעדיו. אבל עוד מעט הרגישה ביקי בפקוקיו של תם, כי מורה-הדרך שלה תועה גם בחזירתם!

– הוי, תם, הרי לא עשית שום ציונים בדרך!

– אכן נִוְאֵלְתִי, ביקי, נואלתי מאד! לא עלה על דעתי כלל, שנצטרך לשוב בדרך הזה! לא, אינני יכול למצא את הדרך – הכל

נתבלבל אצלי.

– תם, תם! אבדנו, אָבְדְנוּ! עד עולם לא נצא מן המקום הנורא הזה! אוי לנו, מדוע נפרדנו מן החבורה!

היא התנפלה ארצה ותכך ותיליל בקול נורא כל-כך, עד כי נבהל תם מאד, כי ירא פן תמות או תצא מדעתה. הוא ישב על ידה ויחבק אותה בזרועותיו; והיא הסתירה פניה בחיקו, התרפקה עליו, שפכה לפניו את שיחה, את פחדה ויגונה – והקד הרחוק הפך הכל לצחוק-לעג. תם התחנן אליה, להתעודד ולבל תתאש; אך היא ענתה, שאין בה כח ליחל עוד. אז החל להזכיר ולקרר את עצמו באזניה, על אשר הביא אותה במצב נורא כזה. תחבולה זו עשתה רשם: תכף קמה הנערה ותבטיח להתחזק ולהתעודד וללכת אחריו אל אשר יוליכנה, רק אל יוסיף עוד להאשים את נפשו, – שהרי הוא איננו אָשָׁם יותר ממנה.

ובכן הרימו פעמיהם ויוסיפו ללכת, בלי מַטְרָה – פְּשוּט, אל אשר יִשְׁאוּם רגליהם. הישיבה קשה ומְנַכָּה את הרוח – מוטב לנְדוּד הָלֵאָה.

כן הלכו זמן רב, בלי תכלית, בלי תועלת. פתאם לקח תם את הנר שבידו ביקי ויכבה אותו. קמוץ זה לא דרש באזניהם. ביקי הבינה, מה פרושו, ושוב נִמְסָה תַקְנָתָה. היא ידעה, כי בכיסו של תם פְּשׁוּט נֶר שֶׁלֶם ועוד ארבעה-חמשה נְנֹבֹת-נְרוֹת – ובכל זאת צריך לְקַמֵץ...

לבסוף, כאשר לא יכלו עוד רגליה לשאת אותה, ישבה ביקי לארץ, וגם תם ישב אצלה. הם שוּחָחוּ על אדות ביתם ומשפחתם וחבריהם, על אדות מְטוֹת מוֹצְעוֹת, וביחוד על אדות אור-השמש המתוק. ביקי בכתה, ותם התאמץ לנחמה; אך כל תנחומותיו כבר נתמזמוזו⁴¹¹ מרוב שמוש, וכמעט שנשמעו כלעג וקלס. סוף-סוף תַקְפָה שָׁנָה את ביקי העיפה, ונתְרַדָם. על זה שמח תם מאד. הוא ישב והסתכל בפניה הנוגים, והנה לאט לאט סר הענן מעליהם והם נעשים צוהלים ועלזים תחת השפעת חלומות נעימים; הנה הופיע גם צחוק על שפתותיה וינח שם. השלֵנָה שָׁעַל פְּנֵי הַנְרַדְמָה עוֹדָה במקצת גם את רוחו של תם, ורְעִיוֹנֵי הַרְחִיקוֹ נִדוּד לְיָמִים ראשונים, לזכרונות נעימים. ובעודנו שקוע בהרהוריו, והנה הִקְצִיָה ביקי – ואך פָּקְחָה את עיניה, והצחוק גָז חיש מעל שפתותיה, והיא נאנחה.

– הוי, יכלתי לישון! מי יתן ולא הקיצותי עד עולם! – אך לא, לא, לא, תם! אל נא תַעֲצַב! לא אוסיף דַבֵּר עוד כזאת!

– שְׁמַח אֵנִי כִּי יִשְׁנָת. עתה תוסיפי אונים ואנחנו נמצא את הדרך.

– הבה, ננסה!

הם קמו וילכו שלובי-יד, בלי תקוה. הם התאמצו לאמוד⁴¹², בקרוב, כמה זמן עבר עליהם בבטן-האדמה; כמדומה להם, שהם מְתַעֲנִים כֵּאֵן זֶה יָמִים רַבִּים – אולי שבוע תמים, – אבל זה אי-אפשר, שהרי עוד לא תמו נרותיהם.

לאחרי שהלכו זמן מרובה – הם לא יכלו לדעת כמה שעות – בקשו ומצאו מְעִין-מִים. ליד המעיין ישבו שוב לנוח, אף כי ביקי הבטיחה שהיא תעצור כח ללכת עוד הלאה. ואולם תם מָאָן, וזה הִתְמִיָה אותה. תם הדביק את נרו בחמר אל הקיר מְמוֹלָם, והם ישבו דוממים, שקועים בהרהורים. לבסוף הפריעה ביקי את הדוממיה:

– תם, אני רעבה מאד!

תם הוציא מכיסו דבר-מה.

– הזוכרת את זאת?

– כן – ענתה ביקי בצחוק רפה – הלא זו עוגת-החתונה שלנו.

– הלואי שהיתה גדולה כְּגִיגִית⁴¹³! הרי זה כל מה שנשאר לנו.

תם קָצָה את העוגה לשניים, וביקי אכלה את חלקה בתיאבון גדול, אך תם פָּרַר רק מְקַצֵּי שְׁלֹו. לְקִנּוּח-סְעוּדָה⁴¹⁴ שָׁתו לַרְנִיָה מִי-הַמְעִין. אחרי שִׁהְנָה מוֹעֲטַת הַצִּיעָה ביקי להוסיף ללכת. תם החריש רגע קטן, ואחר אמר:

– ביקי, התוכלי לכלכל את הדבר אשר אמר לך?

פני ביקי חָנְרוּ, ובכלל-זאת ענתה, כי תוכל.

– אם כן, יְדוּעַ תְּדַעֵי, כי עלינו להשאר במקומנו זה – במקום שיש מים לשתות. זה זנב-הנר האחרון שלנו!

ביקי נתנה קולה בבכי ואנקה. תם השתדל לנחמה ולהרגיעה, אך לא הועיל כלום. לבסוף אמרה ביקי:

– תם, הלא הם יפקדו אותנו ויבואו לְבַקְשָׁנוּ!

– בודאי, בודאי!

– מה דעתך, תם? מתי יפקדו אותנו?

– אֲנִי־מָה, תכף כאשר יעלו על האניה לשוב העירה.

– אבל אפשר שאז יהיה חשך בחוץ ולא ירגישו כלל בהִעָדְרָנוּ⁴¹⁵?

– זאת אינני יודע. אבל איך שיהיה, הרי אֲמַך תרגיש תכף כאשר ישובו האחרים לביתם –

תם עצר בדבריו: מתוך פניה הנבהלים של ביקי כָּאֵה שנכשל בלשונו. הרי ביקי לא היתה צריכה כלל לשוב הביתה בלילה הזה! שניהם החרישו ונשתקעו במחשבות. הם הביטו בדאגה אל זנב-הנר ההולך ופוחת לעיניהם – עוד מעט יִתָּם – בעוד רגע תִּכְסָה אותם עֲלִטָה איומה...

זמן רב אחרי-כן – מי יודע כמה שעות עברו? – התעוררו שניהם מִתְרַדְמָה קשה, שנפלה עליהם מתוך יאוש מר. תם השתדל להוציא, למצער, מלה אחת מפי ביקי, אך היא נשתתקה מְעַקְת-לב, נואשה מתקוה. תם קוּה דעתו, כי בודאי כבר מְחַפְשִׁים אותם, וכי צריך לצעק בקול רם, למען ישמעו המחפשים. ואף אמנם נסה לצעק, אבל הִקְד הרחוק הִחְזִיר את קולו מתוך החשכה בצלצול איום כל-כך, עד כי לא קמה בו רוח לעשות נסיון שני.

עברו עוד שעות ארוכות, והרעב החל שוב להציק לאסירינו האומללים. תם קצה את פת-העוגה שנשארה מִחֶלְקוֹ, ויאכלו. אבל אכילה מועטת זו עוררה עוד יותר את תאבונם, והם נשארו רעבים מִבְּתָחֵלָה.

פתאם אמר תם:

– הס! – השמעת, ביקי?

הם עצרו בעד נשימתם ויקשיבו. מרחוק נשמע קול רפה, כקול קורא. תם ענה לעומתו בקול רם, ויאחזו ביד ביקי ויקומו וילכו, בנְשָׁשֶׁם באפלה, ובכונם דרכם אל המקום שְׁמָשֶׁם באה הקריאה. הקול נשנה, וכנראה הלך וקרב.

– הם הם! קרא תם – הם באים! נרחיבה צעדינו, ביקי! עתה נצלנו!

הילדים לא ידעו נפשם מרוב-שמחה. ואולם למהר ללכת לא יכלו, כי הדרך מְלֵא תַחְתָּתִים, חריצים ופִתְתִים – דרושה זהירות יתרה. הנה הגיעו אל בור, ויעמדו. תם השתטה על הארץ, וישלשל ידו לתוך הבור, לראות הַעֲמוֹק הוּא, אם לא, – אך ידו לא הגיעה עד תַחְתִּיתוֹ. ובכך צריך לעמוד ולחכות כאן, עד בוא המִתְפָּשִׁים. הם הטו אזנם לשמוע – והנה הקולות הולכים ומתרחקים, עוד מעט ונִדְמֹו כְּלִיל! תם צעק עד אשר נָחַר גרונו – אין עונה! חכו, חכו הילדים – ותוחלתם נכזבה, שום קול לא הגיע עוד לאזנם.

בלב נשבר ונדכה זָחלו וָשָׁבוּ אל הַמַּעֲנָן. אחרי שעות ארוכות ומְכַאֵת נרדמו שוב; ובהקיצם היו רעבים ומדוֹכָאֵי-יֹאשׁוּ. תם שָׁעַר, כי עתה כבר הגיע יום ג'.

פתאם עלה רעיון במוחו: הרי יש בקרבם עוד מבואות צְדָיִים, ומדוע לא יתור אותם, תחת לשבת בעצלתים ובשמנון? גם ביקי הסכימה לכך. ובכך הוציא תם מכיסו פתיל ארוך של נחש-נָר ויקשור את קצהו אל זֵיזֵי ⁴¹⁶הבולט מן הקיר, וַיִּלְכּוּ: תם בראש, בהתירו מְדֵי לְכַתּוֹ את פִּקְעַת ⁴¹⁷החוט. מקץ עשרים צעדים הגיעו לקרן-זָוִית. תם קָרַע על ברכיו, כְּדֹק את הקרקע, אף הושיט ראשו ורובו מְעַבֵּר לזוית כדי לבדוק עד מקום שָׁדוּ מַגְעַת – ובו ברגע נראתה מאחרי סלע, במרחק עשרים אָמָה, יד-אדם עם נר דולק! תם הִרִיעַ תרועת-ששון,

ותכף נראה כל גופו של בעל-היד – זה האינדיאני דזו! פְּלִצוֹת אָחֶזָה את תם, ולא היה בו כח למוש ממקומו. אך בעוד רגע עָלָץ לכו, בראותו כי ה"ספרדי" נשא את רגליו ונתעלם מן העין. תם התפלא, איככה זה לא הכיר האינדיאני את קולו, ואיך לא קפץ והרג אותו בגלל עדותו בבית-דין; אין זאת – אמר בלבו – כי הִדָּה שְׁנָה את קולי עד כי לא נכר.

תם פָּחַד מביקי את דְּבַר פגישתו האימומה, ועל שאלתה, למה הִרִיעַ בקול, אמר, כי הריע תרועה סתם, בלי סבה מיוחדת.

ושוב שבו האמללים אל הַמַּעֲנָן, ושוב יִשְׁנו שְׁנָה ארוכה, ושוב הקיצו רעבים ורפי-כח. לפי השְׁעָרָתוֹ של תם כבר הגיע יום ד' או ה', וגם אפשר שְׁעָתָה יום ו' או יום השבת. בודאי – אמר בלבו – כבר חדלו לבקש אותנו ונֹאשׁוּ מִמֶּנּוּ.

תם הציע לביקי, ללכת לתור מְבֹאֵה אחר. אבל כחה של ביקי רפה מאד, היאוש נֶסַךְ עליה רוח-אֶפְתִּיָה ⁴¹⁸, שאין תחבולה לנגדה. היא אמרה, כי לא תמוש ממקומה, אלא תחכה לְמוֹת, אשר לא יֵאָחֵר עוד לבוא. תם יכול ללכת עם הפתיל שלו לתור מבואות חדשים – אמרה – אם רצונו בכך; אבל היא מפצירה בו, שישב אליה לפרקים לשיח אֶתָה; אף השביעה אותו, כי כאשר יגיע רִגְעָה האחרון, יעמוד אצלה ויאחזו בידה עד אשר יבוא הקץ... תם נשק לה, בהתאמצו לעצור בעד אנקותיו שְׁשֹׁמוּ מחנק לגרונו, אף עשה את עצמו כְּאִלּוּ לכו בטוח, שיפגוש במחפשים או שיגלה מוֹצֵא מן המערה. אחרי כן לקח את הפתיל ויזחל על ברכיו ועל ידיו אל אחד המבואים, בהתעטף עליו נפשו מְרַעֵב, מְצָרָה, ומְפַחֵד-הַבָּאֹת...

פרק כ"ו: נִמְצָאוּ

הגיע יום ג', וגם הוא קָלָה ביגון – הילדים – האובדים לא נמצאו. בבית-התפלה של העירה התפללו בעדם בצְבוֹר; ועוד הרבה, הרבה תפלות של יחידים נשאו בְּעַדֵם מעמק הלב – ועדיין לא באה בשורה טובה מן המערה. רוב המחפשים שבו אל העיָרָה ואל עסקיהם, באֶמְרָם כי אין עוד כל תקוה למצא את הילדים. מרת תאצ'יר קָלְתָה מעצֵר ⁴¹⁹רעה ויגון, ובמחלתה הקשה לא חדלה לדבר מתוך קדחת ולקרא לְבִתָּה בקול קורע לב. הדודה פולי נִשְׁתַּקְעָה בעצבת דוממה, ושערות-שִׁיבָתָה הִלְבִּינוּ כמעט כְּלִיל.

אָתָה לִיְלִיָה, ואנשי העיָרָה שכבו על מִטָּתָם ביגון ובאפס-תקוה.

ופתאם, כחצות הלילה, והנה כל פעמוני העירה התחילו מצלצלים בקול שׁוֹבֵב, פְּרוֹעַ, – וכן-רגע השִׁתְּקִשְׁקוּ ברחובות המון בריזות לבושים למחצה, לשליש ולרביעי, והם מריעים בקול-ששון: "עורו! עורו! נמצאו, נמצאו!" ולמרבח הגילו והשאון תוֹפְפוּ בִּמְחֹבֹת-בְּדִיל וְתַקְעוּ בשופרות. כל הקהל נדחק אל שפת הנהר, לקבל את פני הילדים המְצֻלָּים, שהובאו העיָרָה במרכבה פתוחה, מוֹסְעָה בידי בעלי-בתים חשובים ובקול המון חוגג.

בכל הרחובות והבתים הדליקו אֹרְחִים לִפְרֹסוֹם הנס, והלילה הזה היה ליל-שְׁמוֹרִים, ליל חג ושמחה, לכל אנשי העירה, ועל דעתו של שום אדם לא עלה כלל לשוב לשכב. הכל נדחקו לביתו של השופט תאצ'יר, נפלו על ה"מציאה", על המוֹצֵלִים, חֶבְקוּ ונִשְׁקוּ אותם, לחצו את ידה של מרת תאצ'יר, נָסוּ לְדָבֵר דָּבָר ולא יכלו מרוב-התרגשות, ונשמטו אחד-אחד בטפטפם אגלי-דמעה על רַצְפַּת-הבית.

שמחתן של מרת תאצ'יר ושל הדודה פולי אין לתאר בדברים. רק דבר אחד צָעַר קצת את מרת תאצ'יר: בְּעֵלָה היה באותה שעה במערה עם שאר המחפשים, והִרְחֵץ הממהר שנשלח אליו לא הִסְפִּיק עֲדֵין לְבַשְׁרוֹ את הבשורה הטובה.

תם שכב על סִפָּה, מוקף קהל-שומעים שְׁשִׁתּוּ בצמא את דברי-ספורו. הוא תָּאָר להם את מאורעותיו בהוֹסֶפֶת הרבה "נופכים" ⁴²⁰מְשֻׁלּוֹ, כיך הדמיון הטובה עליו. וזה מה שִׁקְרָה אותו – לפי דבריו – למן הרגע שעזב את ביקי לבדה והלך לתור מבואים חדשים:

הוא עבר שני מבואים ויבוא למבוא שלישי, אך כאן הגיע הפתיל שלו עד קצו, ולכן אמר לשוב על עקביו – ופתאם ראה מרחוק נקודת-אור קטנה, כאור יום. הוא השמיט את הפתיל מידו, ויזחל אל אותה הנקודה, וימצא שָׁם חור קטן בְּקִיר, ויתקע בו ראשו ורובו – והנה הנהר הגדול, מיסיסיפי, מתנוסס לפניו לאור השמש! אז שב אל ביקי ויבשר אותה את הבשורה הטובה, אך היא בקשה ממנו לבל ירְעִימָה בדבריי-בְּדוּת ⁴²¹כאלה, כי כבר עִיפָה נפשה לְמוֹת, והיא מְרַגִּישָה כי בקרוב יביא לה הַמָּוֶת גאולה שלמה. אחרי השתדלות מרובה הצליח לפתותה ללכת אחריו,

וכאשר ראתה בעינייה את רצועת האור בעד החור, כמעט פרח נשמתה משמחה. הוא יצא בדחק גדול בעד החור, וימשוך אחריו את ביקי, וכאשר שבו לארצות-החיים, לאור השמש המתוק, ישבו לארץ ויבכו בקול גדול מהמוך-לב. אחרי זמן מועט ראו סירה עוברת בנהר על פניהם; תם קרא לאנשי הסירה ויספר להם את כל הקורות אותם וכי הם גזעים ברעב. האנשים סרבו⁴²² בראשונה להאמין לספור-הפלאות, באמרם, כי המקום רחוק כחמשה מילין מן העמק אשר בו המערה. אך סוף-סוף הושיבו את הילדים בסירה, ויחחרו אל בית אחד, ויאכילום וישקום, ויתנו להם לנוח כשתים-שלוש שעות עד בוא הלילה, ואחרי-כן הביאו אותם אל העירה.

בעלות השחר מצא קרן את השופט תאצ'ר ואת מעט המקפשים שנשארו אתו במערה, על-פי החקלים שקמנו את דרכם, וימסור להם את בשורת-השמחה.

התלאות והרעב שסבלו הילדים במשך שלשה ימים ושלשה לילות, לא עברו עליהם בלי רשם. הם שכבו על מטותיהם כל יום ד' וכל יום ה', וכל מה שהוסיפו לנוח, כן הרגישו יותר ויותר את כשלוך-כחם. תם נסה לרדת מעל מטתו ביום ה' בערב, הלך לטייל קצת ביום ו', וביום השבת כבר שב לאיתנו. ואולם ביקי לא יצאה מחדרה עד יום א', וגם אז היו פניה רעים ודלים מאד, כאילו עברה עליה מחלה קשה.

כאשר נודע לתם דבר מחלתו של הוק, הלך לבקרו עוד ביום ו', אבל לא הניחו לו להפגס אליו – וכן גם ביום השבת וביום א'. אחרי-כן הָרְשׁוּ לו לבוא לחדרו בכל-יום, אך בתנאי שלא יספר לו את מאורעותיו ולא יפגס עמו בשיחות מרגיזות. האלמנה דוגלאס ישבה בחדר החולה בכל עת בקורו של תם והשגיחה שלא יעבור על הפקודה הזאת. בביתו נודע להם כל המאורע על גבעת-קארדיף, וגם הוגד לו, כי גניתו של הנבל הקבוש קרעים נמצאה בנהר, בקרבת הנמל; כנראה טבע בקפצו להמלט על נפשו.

מקץ שני שבועות לצאת תם מן המערה, שב הוק לאיתנו, עד כי הותרה לו כל שיחה, על איזה ענין שיהיה. וילך תם אליו להגיד לו את כל לבו. על דרכו סר לבית השופט תאצ'ר להתראות עם ביקי שעה מועטת. השופט ואחדים מְבֹאֵי-ביתו נכנסו עם תם בדברים על אדות מאורעותיו, ואחד האורחים שאל אותו בלצון, אם אין ברצונו לבקר עוד פעם במערה, תם ענה, כי הוא רוצה מאד בכך.

– פשיטא! – אמר השופט – ובלי ספק יש עוד הרבה כמותך, הרוצים בכך. אבל אני אחזתי בתחבולות נמרצות. עתה לא יאבד ולא יתעה עוד שום אדם באותה מערה.

– איככה זה?

– פשוט, יען כי זה שני שבועות צויתי לשים בריח-ברזל על השער הגדול של המערה ולנעול ולנעול משלש – והמפתחות שמורים אֶתִי.

פני תם קורו פתאם כסיד.

– מה לך, הנער? הוי, חישו הלום! מים, מים!

הביאו מים ניזו על פני תם.

– אַה, עתה כִּנְח לך. אך מדוע זה נִפְעַמַת ככה, תם?

– הוי, אדוני השופט, הלא האינדיאני שָם במערה! – – –

במהירות הברק התפשטה השמועה בכל העיר, ובעוד רגעים אחדים הפליגו בנהר תריסר סירות ואחריהם אנית-הקיטור, קָלֵן מלאות אדם מְקָה לפה, ומגמת-פניהן אל המערה. תם ישב בסירה אחת עם השופט תאצ'ר. כאשר פתחו את דלת המערה, נראָה מחזה איום: האינדיאני דזו שכב מת על הארץ, ופניו נצמדים אל הסֶדֶק שבדלת, כאילו היו עיניו תלויות עד הרגע האחרון אל אור השמש ואל ארץ-החיים. תם נפעם מאד, שהרי הוא ידע מן הנסיון מה קשים היו מכאוביו של האומלל... הוא נד לו מעומק-הלב; ובכל-זאת קָש בנפשו הרגשה של כִּנְח וְהֶצְלָה. עתה, רק עתה הכיר תם, כמה גדולה היתה האימה שהפיל עליו אותו קָשע לִמֵּן היום שהגיד עדותו בבית-דין!

האינדיאני נקבר ליד פתח המערה. מקרוב ומרחוק נהרו המונים-המונים, בספינות ובעגלות, לחזות בקבורתו: הם הביאו אתם את ילדיהם והרבה מיני מזונות, ואחרי-כן הגידו, כי בקבורה זו בָּלו את הזמן בנעימים, כמעט לא-פחות מאשר בתלִּיהָ... .

ממחרת יום הקבורה, בבקר, הולך תם את הוק למקום-סתר, כדי לשיח אתו בענינים נכבדים. הוק שמע כבר מפי הווילשי הזקן ומפי האלמנה דוגלאס את כל אשר עבר על תם; ועתה סִפֵּר הוא לתם את כל פרטי המאורע שלו באותו הלילה שְׁכָדֵף בלאט אחרי האינדיאני וחִבְרוּ, ולבסוף אמר ברוח עציבה:

– עתה לא תבין, תם, כי מי שמצא את היי"ש באותו נומר 2, הוא מצא שם גם את הזהב. לא לנו הוא האוצר – לא נוסף לראותו עד עולם!

– הוק, יָדַע תדע, כי האוצר לא היה מעולם באותו נומר 12!

– מה? – קרא הוק ויסתכל בפני חברו בעין בוחנת – האמנם נגלה לך כִּז קָדֵשׁ?

– האוצר טָמוּן במערה!

בעיני-הוק נצתה אש.

– תם! הִשְׁבַּע לי בכבודך – הבאמת ובתמים תדבר, או מְשֻׁטָה⁴²³ אתה בי?

– באמת ובתמים, הוק! התלך אתי שְׁמָה לעזור לי להוציא?

– בנדאי ובודאי! רק אל תתעה שוב.

– הִשְׁקֵט! הדבר יעלה בידינו בלי כל עמל.

– מה טוב ומה נעים! אך מִנֵּן לך שהאוצר – – –?

– הוק, חכה נא עד אשר נבוא שמה. אם לא נמצאהו, הרני מתחב ללת לך את התף שלי ואת כל הִיקר לי בעולם. בהן שלי!

– מסכים! ומתי נלך?

– רצונך – תכף. הכבר התחזקת דִי-צָרְכְךָ?

– האם רחוק המטמון במעבה-המערה? הלא אני קמתי על רגלי רק זה שלשה-ארבעה ימים ויותר ממיל לא אוכל ללכת – לפי השערתך.

– הוא רחוק כחמשה מילין מפתח-המערה, בדרך שהכל הולכים, – אבל יש דרך קצרה מאד, שאין איש יודע, חוץ ממני. אני אנהגך שמה בסירה. אני אעשה הכל – אינך צריך להניע יד.

– טוב. נסע ונלכה.

– חכה מעט. עלינו להצטייד בלחם ובשר, גם נקח אתנו את מקטורותינו, ושקים קטנים, נפקעות של חוטי-נחש-ניר, וגם אותה ההמצאה החדשה, שקוראים לה קסמי-גפרית. לו ידעת כמה הצטערתי, על אשר לא היו תחת-ידי באותם הימים הנוראים!

תכף אחרי הצהרים שִכרו להם הנערים סירה קטנה ויפליגו בנהר. בהיותם במרחק מילין אחדים מפתח המערה, אמר תם לרעהו:

– הביטה, הוק: בכל המישור הזה אין בית ואין כלום – רק שיחים ושיחים. ואולם, הרואה אתה אותה רצויעת-האדמה הקטנה ששם היתה מפולת זה לא כבר? כן – זהו אחד הציונים ששמתי לי. כאן נעלה אל היבשה.

– הוק! – אמר תם לאחרי שעלו אל היבשה – מן המקום הזה, שאנחנו עומדים עליו, תוכל לנגוע בפתיל-תִּקָה באותו החור שבִּעֵדו נבוא אל המערה. עתה פקח עיניך ותִּפֶּשׂ!

הוק פִּשֶׁשׂ⁴²⁴, פִּשֶׁשׂ ולא מצא כלום. ותם צָעַד בגאון אל סִבְך-שיחים ויאמר:

– הנה המקום! עֵין בו היטב – חור קָמִיר⁴²⁵ כזה אין בכל הסביבה. ואתה אל תפֶּטֶשׂ – אל תגלה אותו לאיש! הנה זה ימים רבים התאֵנִיתִי להיות לשודד, לגזלן, ולא מצאתי לי מאוֹרָה הגונה, שהרי העיקר הוא להיות קָעֵלִם מעיני כל חי. עתה מצאנו לנו מחבוא כחִפְצֵנו, והוא יהיה קָמוּס עָמְנו – רק לדזוֹ הָאֶרְפִיר ולבֶן רוֹדִזִירס נגלה אותו, שהרי עלינו לאסוף חבורה שלמה, כי אם אֵין, לא תהיה שום צורה לכל הענין. “חבורה של תם סוֹיִר!” – זה יצלצל יפה, מה?

– יפה ומהודר. ואת מי נשַׁדֵד?

– את כל הבא בדינו. אנחנו נארוֹב לעוברי-אֶרְחוֹת – כך הוא המנהג על-פי-רֹב.

– וקרג נהרוג אותם.

– לא – לא תמיד. נסגור אותם במערה, עד אשר יתנו כֶּפֶר.

– מה זה כֶּפֶר?

– קָמוּן. מכריחים את השבוים לכתוב אל קרוביהם לאסוף כסף ככל אשר תמצא ידם, פְּדִיּוֹן נפֶשׁם; ואם לא יתקבל הכסף מִקֶּץ שנה תמימה, הורגים אותם. כן נוהגים בכל המדינות. רק את הנשים אין הורגים. אותן כוֹלְאִים פשוט, במערה. הנשים השבויות הן תמיד יפות עד מאד ועשירות לאין-תִּקֶר. נוטלים מהן את שעוניהן ותכשיטיהן וכדומה, ועם זה מסירים לפניהן את המגבעת ומדברים אֵתָן בנעימות ובנמוס. אין בעולם אנשים מנומסים כגולנים – זה דבר ידוע, כך כתוב בכל הספרים.

– האח, מה יפה! כמדומה לי, כי טוב היות גולן מהיות פִּרְטוֹן.

– בודאי, עֲדִיךָ⁴²⁶ הרבה, בכמה בחינות – שהרי אין זה רחוק מן הבית, וגם אפשר לבקר בקרקוס, וכיוצא בזה.

הנערים נכנסו במערה בעד החור – תם בראש, להורות הדרך. כאשר עברו את המִנְקָרָה, קשרו את קצה חוטיהם אל זיו ויתנהלו הלאה. עוד צעדים אחדים, ורגליהם עמדו אצל המִעֵין. תם הרגיש חִלְקָלָה בכל עצמותיו. הוא הראה להוק את שריד-הנר המדובק בחמר אל הקיר, ויספר לו, איך הוא וביקי הביטו ביאוש אל גְּסִיסַת-השלהבת.

הנערים השפילו קולם; החשך והדומיה שמסביב העיקו על רוחם. הם נכנסו למבוא שני, עד אשר הגיעו לִשְׁן-הסלע, ששם נגלה האינדיאני לתם.

עתה אֶרְאֵךְ דבר-מה – לחז תם לחברו בהרימו את נרו למעלה – שֶׁא עֵינֶיךָ וְהִבֵּט מאחרי קרן-זוֹיִת זו. רואה אתה? שם על ראש הצור, מלמעלה, איזה סימן רשום שם בֶּשֶׁן-נֶר?

– הלא זה אות הִצְלָב!

– אם כן, איה מקומו של הנומר 2 – הלא תחת הִצְלָב! האין זאת? במקום הזה ראיתי את האינדיאני דוֹ עם נר דולק בידו!

הוק הציץ על אות-הצלב בפחד, ויאמר בקול רועד:

תם, נִמְהַר לברוח מִזֶּה!

מה? לעזוב כאן את האוצר?

– כן, לעזוב. רוחו של האינדיאני מִרְקַפַת כאן, בלי שום ספק!

– לא, לא! לא יִתְכַן! גם אני כָּקִי בעיני רוחות. רוחו של האינדיאני תועה מסביב לקברו, שם אצל פתח המערה – רחוק מכאן כחמשה מילין!

הדברים האלה נתקבלו על לבו של הוק, ונפשו שבה למנוחתה.

אז נגשו הנערים אל המלאכה. מן המאוּכָּה, אשר בתוכה התנשא הצור, הסתעפו ארבעה מבואות קטנים. הנערים בדקו וקפשו בשלשה מהם ולא מצאו כלום. במבוא, הסמוך לרגלי הצור, גָּלו כוֹךְ⁴²⁷ קטן, ועל קרקעיתו פרושה שמיכה; גם נמצא שם אָזוֹר יָשׁוּן, קרום-פת ועצמות-עופות מכורסמות – אבל כסף וזהב אֵין. הנערים חפשו באותו המקום פעמים ושלש, אך לשווא. ויאמר תם:

– הלא הוא אמר **מתחת** לצלב – ובכן, זה המקום היותר קרוב לצלב. אי-אפשר שהאוצר נטמן תחת הצור ממש, שהרי הצור לא נֶעֱתַק ממקומו.

הוק לא ידע מה לחדש בשכלו, ויָדַם. אחרי הפסקה קצרה, קָזַר ואמר תם:

– רֵאָה נָא, הוק: הנה רק בצד **אחד** של הצור נִכְרָים עקבות-צִעָדִים בְּחַמֵּר וְנִטְפֵי-נֶר-תְּלָב. הלא דָּבַר הוּא! אֲתָרְבֶּ אֹתְךָ, כי האוצר מונח תחת הצור ממש, הבה, נִחְפֹּר בְּחַמֵּר!

תם הוציא את סכיני ויחפור – וכמעט העמיק אצבעות אחדות והנה הִקִּישׁ הסכין בלוח-עץ.

– אָהָא, שומע אתה, הוק?

הוק התחיל גם הוא לחפור ולכרות בכל מאמצי-כחו, ועוד מעט הוציאו לוחות-עץ אחדים, שמאחריהם נתגלה מְשַׁעוֹל טְבַעֵי המוֹלִיךְ אל מִתַּחַת לְצוֹר. תם נסה להסתכל לתוכו, בהושיטו את נרו עד מקום שִׁדּוּ מַגְעַת, אבל לא יכל לראות את קצה המשעול. תם החליט לבדוק את המשעול בעיון. הוא ירד בנתיב הצר, שהתעקל תחלה לימין ואחרי-כן לשמאל – והוק הלך בעקבותיו. ופתאם קרא תם:

– האח, אלהי-יִשְׁעֵי! שור הלום, הוק!

לנגד עיניהם עמד הארגז הנכסף, בתוך קָא צר וטמיר, ביחד עם זוג של קני-רֹבֵה בְּנֶרְתִיקֵי-עוֹר, זוגות אחדים של נעלי אינדיאנים, אָזוֹר עוֹר, ועוד כלים ישנים.

– יִגְעַנּוּ ומצאנו! – קרא הוק בתחבו את ידו לתוך עֲרַמַת מְטַבְעוֹת-הַזֶּהָב – אֲלֵי! הלא עשירים אנחנו עתה, תם!

– אני הייתי בְּטוֹחַ תמיד, כי סוֹפּוֹ לבוא לידינו. ואולם אֵל נָא נֶאֱבָד זַמְנָנוּ לְבִטְלָה. צִרִיךְ להוציא לאור. אראה נָא, האוכל להרים את הארגז.

מְשַׁקְלוֹ היה כחמישים ליטרא. תם הרים אותו במאמצי-כחו, אבל להוציאו לא יכול.

– מראשית כזאת ידעתי – אמר תם – הלא ראינו מה כָּבֵד עליהם מְשַׁאֵו כשהוציאוהו מן החורבה... אני שמרתי את הדבר בלבי. לכן הִשְׁפִּילְנוּ לעשות, שלקחנו את השקים הקטנים הללו.

עד מהרה הורקו המטבעות אל השקים, והנערים העלו אותם אל הצור.

– עתה נשובה ונקח את קני-הרובה ויתר הַמְטָלְטָלִים⁴²⁸ – הציע הוק.

– לָא, לָא! ינוח-להם שָׁם. הם יהיו דרושים לחפצנו, כאשר נתחיל לעסוק בגזלנות. ועתה נקומה ונלכה. כמדומה לי שהשעה מאוחרת – גם רעב אני. אנחנו נאכל ונעשן בסירה.

פרק כ"ז: גְּלוֹי הַסוֹד

כאשר שבה הסירה אל החוף, כבר אתא לילה. ותם אמר אל הוק:

– נסתיר עתה את הזהב בדיר-העצים של האלמנה, ומחר בבקר אבוא ונספור שְׁנֵינוּ את כל המטבעות ונחלוק חֶלֶק כְּחֶלֶק. ואחרי-כן נבקש לנו מקום-סתר כְּעֵבֶי-הַיַּעַר, לַגְנוֹז שָׁם את מְמוֹנָנוּ. ועתה עמוֹד פה ושמור את השקים, ואני אֲרוֹצֶה וְאָבִיאה את עגלתו הקטנה של בֵּינֵי טִילֵר. כרגע אשוב.

לאחר זמן מועט שב תם עם העגלה וישם עליה את שני השקים הקטנים, ויכסם בבלוֹאי-סְקוֹבוֹת, וישם לדרך פעמיו במשכו אחריו את העגלה. כאשר הגיעו הנערים אל ביתו של הווילשי הזקן, עמדו לְפֹשֵׁ⁴²⁹. ואך אמרו לנסוע הלאה, והנה נראה הזקן בפתח ויקרא:

– הוּ, מי שָׁם?

– הוק ותם סוייר.

– אָה, זה טוב מאד! לכו אתי, נערים, כבר מחכים לכם בכליון-עינים. חושו, אוצו; אני אמשוך את העגלה במקומכם. אבל, לא קלה היא! מסתמא עמסתם עליה לבנים או ברזל ישן? – ברזל ישן – ענה תם.

– כך שְׁעַרְתִּי. זה דרכם של הנערים שבכאן: הם מאבדים כחם וזמנם בקבוץ גרוּשָׁאוֹת של ברזל, כדי לְמַכְרֵם לבית-החרשת בפרוטות אחדות, – תחת אשר יכלו להרויח פי-שנים בעבודה מסודרת. אבל, כך טבעו של אדם. נו, מהרו, חושו!

הנערים שאלו, מה כל הַתְּפֹזוֹן הזה?

– תדעו אחרי-כן, כאשר נבוא לביתה של האלמנה דוגלאס!

הוק נפחד קצת; הוא הסכין מְלִדוֹתוֹ להיות מְטָרָה לעלילות-שקר.

– מר דוֹזְנֵס! – אמר בדאגה – אני... אנחנו לא עשינו כל רעה.

– כלום יודע אני? – ענה הזקן בצחוק גדול – מי יוכל לדעת! האמנם אין שלום בינך ובין מרת דוגלאס?

– אדרבא, היא טובה אלי כל הימים.

– אם כן, למה זה נבהלת?

ובעוד הוק מחפש ברוחו תשובה ברורה לשאלה זו, והנה כבר נדחף, ביחד עם תם, אל אולם-האורחים של מרת דוגלאס. מר דזונס עזב את העגלה אצל הפתח, וגם הוא נכנס אחריהם.

ובאולם המואר יפה ישבו כל נכבדי העיירה: משפחת תאצ'ר, משפחת הארפיר, משפחת רודזירס, הדודה פולי עם סיד ומירי, הכהן, העורך של העתון המקומי, ועוד רבים וחשובים – וכלם לבושים בגדי יום-טוב. האלמנה קבלה את שני הנערים בסבר פנים יפות, ככל מה שאפשר לגבי אורחים משונים כמותם: הם היו מלוכלכים מכף רגל ועד ראש בחמר ובנטפי-חלב. הדודה פולי האדימה כתולע מקרפה, ועיניה רבו ברכים אל מול פני תם. ואולם צערים של הנערים בעצמם היה גדול משל קלם.

– תם לא היה בביתו – אמר מר דזונס – וכבר נואשתי ממנו; אבל פתאם נתקלתי בו ובהוק לפני פתח ביתי, ותכף הבאתים הלום בחפזון נמרץ.

– אף היטבת לעשות – אמרה האלמנה – ועתה בואו נא אתי, נערים.

היא העלתה אותם לחדר-המטות ותאמר:

– עתה רחצו והחליפו שמלותיכם. הנה לפניכם שתי חליפות-בגדים חדשות, כתנות, פוזמקאות, וכל צרככם. כל אלה להוק – אין צרך בתודה, הוק! – מר דזונס קנה חליפה אחת, ואני – השנית. אבל הן לפי מדת שנים מהרו והתלבשו, אנחנו נחכה לכם – וכאשר תהיו ערוכים בכל, תרדו אלינו.

ומרת דוגלאס עזבה אותם בחדר, ותשב אל אורחיה.

– תם! – אמר הוק אחרי צאתה – אנחנו יכולים להתחמק, אם רק נמצא חבל. החלון אינו גבוה מעל הארץ.

– שטות! למה זה נתחמק?

– למה? יען כי לא הספנתי לצבור גדול כזה. לא אוכל. בשום אופן לא ארד אליהם!

– תנל! אין בכך כלום. לי לא איכפת הדבר כל-עיקר. אל תירא – אני אהיה אִתְךָ.

באותו רגע נכנס סיד החדרה.

– תם – אמר סיד – הדודה חכתה לך כל היום כלו, מירי הכינה את בגדי-החג שלך, והכל היו שרויים בצער על אדותיך. אם לא אָשגה, הרי אלה כתמי חלב וחמר על בגדיך?

– שמע נא, אדוני סיד, אל תתערב בעסקים שאינם נוגעים לך! אולי תדע, מה התכונה הרַבָּה הזאת פה לְמִטָּה?

– זה אחד הנשפים שהאלמנה עורכת לעתים מְזַמְנֹת. הפעם נערך לכבוד הווילשי ובניו, בגלל אשר הצילו אותה מסכנה בלילה ההוא. רצונך – אספר לך דבר נאה.

– נו, פתח פיך והגד!

– הנה מר דזונס מתעַד לְהַפְתִּיעַ את הקהל שבכאן ב"חדוש" גדול, ואני שמעתי היום מאחרי הדלת בכברו על אדות הענין בסוד; ואולם, לפי דעתי, אין זה עוד סוד. הכל יודעים – וגם האלמנה בכלל, אף שתעשה את עצמה כאילו אינה יודעת כלום. וזה הדבר אשר חפש מר דזונס את הוק בנרות, שהרי בלי הוק לא היה הסוד הגדול שלו עולה יפה.

– איזה סוד?

– הסוד, כי הוק הוא שרדף אחרי הגזלנים בגנה של האלמנה. מר דזונס מתכוון לגלות את הסוד לפני הקרואים ברב פאר והדר; אבל אתערב אִתְכֶם, שְׁהַפְתָּעָה תעשה רושם קלוש⁴³⁰ מאד.

וּסִיד תִּיָּן⁴³¹ בהנאה מרובה.

– סיד, מי גלה את הסוד קודם זמנו?

– כלום נפקא-מִינָה, מי גלה הדבר? היה מי שגלה – נְדִי!

– סיד, אין בכל עירנו אף אחד המוכשר לעשות נבלה כזו, חוץ ממך. לו היית אתה במקומו של הוק בלילה ההוא, בטוח אני שהיית בורח בהקבא ולא הוצאת מפיך אף קִגָּה על אדות הגזלנים. אתה מסוגל רק למעשים שפלים, ואינך יכל לשמוע כשמהללים איש בעד מעשים טובים. הרי לך! – "אין צרך בתודה", כמו שאומרת האלמנה. – וכאן סִטָּר לו תם אחת מן המובחר, וּסִיעֵ⁴³² לו בבעיטות לצאת מן החדר. – "ועתה לך וּסְפֵר זאת לדודתנו, אם תעיו, ומחר אכניס לך במזומנים קִהָּה וְכִהָּה!"

בעוד רגעים אחדים ישבו כל האורחים מסביב לשלחן, לסעודה מהודרה, וכתריסר ילדים כְּשִׁתִּילִי-זִיתִים סביב לשלחנות קטנים באותו האולם בעצמו – כמשפט הימים ההם. בשעה המוכשרת לכך, נשא מר דזונס את נאמו הקטן: פתח בתודה לבעלת-הבית על הכבוד שעשתה לו ולבניו, אבל – אמר – יש כאן עוד אחד, אשר עָנְתוּ – –

וכן הלאה, וכן הלאה. הנואם גלה את סודו הגדול, על-דבר השתתפותו של הוק במאורע הידוע. בציור דרמטי מהודר ככל יָקְלָתוּ, אבל השתוממותו של הקהל לשמע הסוד, היתה מעֻשָּׂה ומלאכותית קצת; חסר בה הרבה מאותה ההתפעלות הסואנת, שהיתה עלולה לעורר במסכות

יתר מוצלחות. ובכל זאת עשתה האלמנה את-עצמה כאילו היא מפתעת "עד היסוד", ונתעתר על הוק עתרת תהלות והודאות; והנער המספן, אשר עוד קודם-לכן הרגיש אי-נעימות מרובה בבגדיו החדשים ולא מצא בהם את ידיו ואת רגליו, בא עתה במבוכה יותר גדולה, בהיותו מטרה למבטי האורחים ולתהלותיהם.

האלמנה הודיעה, כי היא נכונה לאסוף את הוק אל ביתה ולחנכו וללמדו, וכאשר תהיה לאל ידה תתן לו איזה עסק של פרנסה.

כאן קפץ תם ואמר:

– אין להוק צרך בכך. הוק עשיר מאד!

רק הנמוס המדוקדק והתרבות המעולה של המסובים, עצרו בעדם לבל יתנו בצחוק קולם על הלצה יפה זו. ואולם גם השתיקה לא היתה נעימה ביותר. אך תם הפריע את הדממה בהוסיפו:

– להוק יש עתה ממון רב. אפשר שאינכם מאמינים, אבל לצחוק אינכם צריכים. חכו מעט ואראכם.

ותם התפרץ החוצה. המסובים הביטו איש אל רעהו במבוכה ותמהון. ואחר תלו עיניהם בהוק; אך הוא היה כאֵלם.

– סיד, איזה רוח נכנס בתם? – אמרה הדודה פולי – כלום יצא מדעתו? אך מה אמר ומה אדבר! נער שכמותו – –

אך היא לא הספיקה לגמור את מאמרה. תם שב אל האולם, בהאנקו תחת מִשָּׂא השקים. הוא הריק על השלחן את כל דיגרי הזהב ואמר:

– הנני אשר אמרתי! קציו של כל זה שֶׁךְ להוק, וקציו לי!

המסובים נדהמו; בפיות פעורים ובעינים מורחבות הביטו דומם אל הזהב. ואחרי אשר שב רוחם אליהם, הקיפו את תם בשאלות ובבקשות להגיד להם פשר-הדבר. והוא לא היה סרבן⁴³³ באותה שעה, ויספר להם את כל המעשה, הקהל וכלה. הספור היה ארוך, אך מלא ענין; המסובים שתו בצמא את דבריו, ואיש לא נזעזע להפסיקו אף פעם אחת. כאשר כלה תם את ספורו, אמר מר דונוס:

– סבור הייתי, שבספור שלי יש כדי להפתיע את הקהל הנכבד. אבל עכשו אני מחויב להודות, כי זה שלי דומה "כקליפת השום" לעמת אותו ששמענו עתה. אך אינני מתרעם על כך כל-עיקר!

ספרו את הכסף. הסכום עלה לשנים עשר אלף דולאר ומקצת. מעולם לא ראה אף אחד מן המסובים ממון רב כזה במזומנים, אף כי ביניהם היו אנשים רבים שהונם גדול הרבה יותר.

פרק כ"ח: יסוריו של הוק

מובן מאליו, כי העושר שנפל על ראשיהם של תם והוק לפתע-פתאם, עורר רעש גדול בעירה הקטנה והענייה. הון עצום כזה, והכל במזומנים – לא יאמן כי יספך! אנשי העיר לא פסקו לדבר, לתמוה, להתפלא, לעלה ולקלס, להתנכח ולהתקוטט בענין זה, עד כי רבים מהם כמעט נטרפה דעתם⁴³⁴ מהתרגשות יתרה. כל החורבות, כל הבתים העזובים שהוחזקו למעונות של "רוחות", נבדקו ונחפשו ממסד עד הטפחות, ולתוספת בדיקה סתרו והרסו אותם, קרש אחר קרש, וקפרו וקטטו במסודותיהם, כדי לגלות אוצרות-חשך. וכזאת עשו לא נערים, אלא אנשים גדולים, ובהם בעלי-בתים חשובים, פקחים, כבדי-ראש, שאינם הולכים אחרי חזיונות ודמיונות. בכל מקום שנראו תם והוק, קזרו הבריות אחריהם, עלצו בהם, הביטו אליהם בכבוד. הנערים לא יכלו להעלות בזכרונם, כי בזמן מן הזמנים היה מי ששם לב לדבריהם; ועתה, כל היוצא מפייהם, נשמע בכונה עצומה ונמסר מאיש לאיש ונדָרַשׁ לכמה פנים; כל מה שהם עושים, נחשב לדבר מצוין. כנראה, אין הם מוכשרים עוד כלל לדבר ולעשות דברים פשוטים; ולא עוד, אלא שגם בעבר שלהם גלתה עתה החקירה החדשה הרבה סמנים של עצמיות⁴³⁵ מיוחדת. כמוכן, ידע גם העתון המקומי את חובתו, וידפס רשימות ביוגרפיות מחיי שני הנערים.

האלמנה דוגלאס הניחה את ממונו של הוק אצל "בטוחים", ברבית של ששה למה; וכן עשה גם השופט תאצ'ר להונו של תם, על-פי בקשת הדודה פולי. ובכן היתה לכל אחד מהנערים הכנסה של דולאר שלם מדי יום ביומו! היינו ממש כהכנסתו של הכהן-המטיף – כלומר: כזו **שהובטחה** לו – כי על-פי-רוב לא עלה בידו לאסוף את כל הסכום מאַת צאן-מרעיתו. בימים הטובים ההם, היתה הכנסה של דולאר ורבע לשבוע מספיקה די והותר לכלכלתו של נער, לדירתו, למזונותיו, למלבושו, לשכר-למודו, וגם לרחיצתו.

השופט תאצ'ר נבא לתם עתידות גדולות: יהיה לנער-דין מצוין או לגבור-מלחמה. הוא הבטיח להשתדל, שיתקבל תם להאקדמיה הצבאית, ואחרי-כן יִכַּנס לבית-למוד-המשפטים, כדי שיהי מוכן לכל אחד משני מיני אומנות הללו, או לשניהם ביחד.

עשרו של הוק פין ופטרונותה⁴³⁶ של מרת דוגלאס, הכניסוהו עד מהרה אל הקברה המעולה⁴³⁷ – או, ביתר דיוק: סבבוהו ודקפוהו אליה בעל-פרחו – ויסוריו גדלו עד למאד. משרתיה של האלמנה מררו את חייו בדקדוקי-נקיות והדור: רחצו אותו וסרקו את שערותיו, ובערב השכיבוהו על מטה מוצעת, על סדינים לבנים כשג, שאין בהם אף קתם אחד ל"רפואה". ולאכול הוא מחויב דְּנָקָא בסכין ובמזלג, ולמחות את פיו במָּפָה קטנה; וללמוד הוא מוכרח, וללכת לבית-התפלה; ולדבר הוא מחויב בלשון נקיה ומהונגנת, מהונגנה כל-כך עד שהדבור היה לו לְרָא. בקצור, אל כל אשר יִפְנֶה, הריהו מוקף גִּרְרִים וסִגְגִים של תרבות ודרך-אריך, וידי ורגליו אסורות בכבלי הנמוס.

שלשה שבועות נשא את יסוריו בגבורה; ופתאם, בבקר-לא-עבות – והילד איננו! שמונה וארבעים שעות בקשה וחפשה אותו האלמנה בכל החורים ובכל הסדקים, בחקדה גדולה; כל העיר נסערה מאד, כְּדָקוּ בכל העליות וככל המרתפים, בקשו את גוֹיָתוּ גם במצולות הנהר – וצִיָּן. לבסוף, ביום השלישי בבקר, נמלך תם לבדוק בחביות הריקות שמאחרי בית-המטבחיים הישן – והנה נמצאה האבדה. הוק לן באחת החביות, וזה עתה כלה לאכול סעודת-הבקר: שרידי מזונות שֶׁקֶטֶף-לו מכל הבא בידו – והנהו שוכב סרוח, בהנאה עצומה, ומקטרתו בפיו. לא-מְסוֹרֵק, לא-מְרִקֵץ, לבוש אותם בלואי-הסחבות, שבהם היה מגִּנָּן⁴³⁸ כל-כך בימי-אָשְׁרוֹ וחופשָׁתוּ לִפְנֵים. תם גָּעַר בו בניופה⁴³⁹ ספר לו את דבר המהומה שעוררה בריחתו, ונִיָּץ בו לשוב תכף הביתה.

ענן של עצבות ירד על פניו של הוק, ויגרש את אותות השלֵנָה וקורת-הרוח.

– אל תוסף לדבר אלי בענין זה. נסיתי, סבלתי – ולא אוכל עוד. אותם מנהגי-חיים אינם לפי רוחי – לא הסכנתי בהם. האלמנה טובה אלי, אבל היא גזרת עלי גזרות שאיני יכול לעמוד בהן. מחויב אני לקום בכל בקר בשעה קבועה ולרחוץ, ולתת את שערות-ראשי לתלישה למסרקותיהם; ואינני רשאי⁴⁴⁰ לישון בדי-העצים. מחויב אני ללבוש אותו המלבוש הארוך המחנק אותי ממש – והוא מהונק עלי כל-כך, עד שגם רוח לא יחלוף בו, והוא קדש ויפה כל-כך, עד שאינני יכול לא לשבת ולא לשכב ולא להתגולל על הארץ... האלמנה אוכלת על-פי צלצול הפעמון, הולכת לישון על-פי הפעמון, וקמה על-פי הפעמון – הכל כל-כך מסודר ומדויק, עד שאין בי כח לשאת עוד.

– אבל, הלא כך מנהגו של כל אדם!

– לא איכפת לי כלל! אני אינני ככל-אדם, ואיני יכול לשאת זאת. הרי ידי אסורות ורגלי אסורות. רק לאכול מתר לי ככל אנת-נפשי – אבל איזה טעם ואיזה הנאה יש באכילה מתרת שכזו? ועל כל דבר רובץ אסור: רצונך לצוד דגים – לך ובקש רשיון; להתרחץ בנהר – בקש רשיון. האלמנה אינה מרשה לי לעשן, אינה מרשה לצעק ולקלל, אינה מרשה לא לפהק ולא להתמתח ולא להתגרד בפני הבריות. וחוצץ מכל זה, הנה עוד מעט יפתח בית-הספר, ועלי יהיה ללכת וללמוד; לא, תם, היה לא תהיה! ואני אומר לך תם: לא טוב כלל להיות עשיר. להפך: העשירות מביאה לידי שעמום ולכל מיני יסורים, עד שהנך קץ בחייך. ואולם הסקבות הללו והחבית הזאת – הן הן לפי רוחי, ומהן לא אפרד עד-עולם. שמע נא, תם: הרי כל הפורענויות הללו באו עלי רק בשביל אותו הממון; לכן, קח נא אתה גם את חלקי שלי, ולפעמים תתן לי פרוטות אחדות – רק לא לעתים קרובות; מה שאני משיג על-נגלה, אינני מוצא בו חפץ. ועתה לך ובקש מאת האלמנה, שתניח אותי במקומי.

– א, הוק, כזאת לא אוכל לעשות. לא נאה. וגם בטוח אני, כי לאחרי שתתרגל, ימצאו החיים החדשים חן בעיניך.

– ימצאו חן! ממש כמו שתתקרב עלי הישיבה על גחלים לוחשות⁴⁴¹ לאחרי שאתרגל בכך. לא, תם, איני רוצה להיות עשיר, ואיני רוצה למות מתוך שעמום באותם החדרים הנקיים והיפים. אני אוהב את היער ואת הנהר ואת החביות הללו – ובהם אדבק. ילך הממון לעזאזל! דוקא בשעה שמצאנו לנו כלי-זין ומאוכה וכל מה שצריך לגלגות – בא האוצר המגנל וקלקל הכל!

תם מהר ויחלטה ממנו:

– תינוק אתה, הוק! העושר אינו מונע אותי כלל מהיות לגולן.

– האמנם? באמת ובתמים?

– באמת ובתמים. ואולם דע לך, הוק, כי לא נוכל לקבל אותך אל החבורה, אם לא תהיה מלכש כהוגן.

שמחתו של הוק ערבה.

– לא תוכלו? כלום לא קבלתם אותי בתור פירטון?

– זהו ענין אחר לגמרי. שודך, גולן – זה אדם-המעלה, מהודר הרבה יותר מפירטון. בארצות רבות עומדים השודדים במדרגה עליונה של אצילות גראפים, נסיכים וכדומה.

– אבל, תם, הלא תמיד הייתי ידידי ורעי – האמנם תשליכני מלפניך? לא תעזבני, תם? לא?

– לי לא איכפת הדבר, אני הייתי מקבל אותך באהבה – אבל מה יאמרו הבריות? הם יאמרו: "חבורה יפה בחר לו תם סוייר! מיני פוֹחֵקִים⁴⁴², קרועים-בלואים!" והם יתפנו אליך, הוק. הִיִּטֵב הדבר בעיניך? גם בעיני לא.

הוק החריש; מלחמה קשה התחוללה בקרב נפשו. לבסוף אמר:

– יהי כן. אני אשוב אל האלמנה, אשב אֶתָּה חדש ימים ואשתדל להתרגל, אך בתנאי, כי תספחני אל החבורה שלך!

– טוב מאד. כן יקום! עתה לך עמדי, ידידי הנאמן, ואני אבקש מאת האלמנה, שלא תדקדק עמך כל-כך.

– אה, זה יפה מאד! אנא, עשה כדבריך. תתן נא האלמנה את מוסרותי קצת, אז אעשן רק בהקבא, אקלל רק בחשאי, וכיוצא בזה. ומתי תצא החבורה שלך לפעולה?

– במהרה בקרוב. אנחנו נאסוף את הנערים ונערוך את סדר-המלואים אולי עוד בלילה הזה.

– מלואים הללו מה הם?

– זאת אומרת: להשבע, שנעמוד איש לימין רעהו, שלא נגלה את סודות-החבורה אף אם יקרעו אותנו לגזרים, ולנקום את דמו של כל אחד מן החבורה.

– האָה, מה נעים!

– כמובן, נעים! וכל השבועות הללו צריכים להשבע נוקא בחצות-הלילה, במקום היותר שָׁמֵם והיותר נורא – ומעון-הרוחות הם מקומות מן המובחר, אבל הם נהרסו קלם.

– אך בכל-אופן בחצות-הלילה – לא ישנה!

– בנדאי. וגם נשבעים על ארונו של מת, וחותמים בדם.

– דבר זה ראוי להשמע! אמת, יפה גולגות מפירטונות, יפה רב־רבבות מונים! הִנֵּה בטוח, תם, אני לא אברח עתה מבית-האלמנה. וכאשר אזכה להיות לשודד מפורסם, והכל ישיחו בי, הו, כמה תתגאה אז האלמנה, כי אספה אותי אל ביתה!

בזה אנחנו גומרים את ספור-המאורעות. בהיות הספר הזה בעיקרו דברי-ימי חייו של נער קטן, החובה להפסיקו כאן; כי אם ימשך הלאה, עלול הוא להתהפך לדברי-ימי חייו של איש מגדל. הכותב ספור על חיי הגדולים, הרי הוא יודע בדיוק באיזה מקום הוא צריך לעמוד: בחתונה; אך כשהוא מספר מאורעות על חיי בני הנעורים, מוכרח הוא לשים קץ בכל מקום שיש רק אפשרות לכך.

רוב הנפשות הפועלות בספור זה, עודן חיות וקומות בשלוה ובהצלחה. בקרב הימים אולי יהיה כדאי להמשיך את ספור-קורותיהם של הנערים והנערות, ולראות, איזה מין של אנשים ונשים יצא מהם; לכן, יפה עתה שתיקה, כדי שלא לגלות למפרע שום דבר מתוך אותה תקופת-חייהם.

1. תכונתם [↵](#)
2. "עצם זעיר" – דבר קטן מאד [↵](#)
3. כפפה עצמה [↵](#)
4. חותרת [↵](#)
5. ארון-המזון [↵](#)
6. למלטם [↵](#)
7. המהיר [↵](#)
8. פתוח [↵](#)
9. שחקה שחוק קל [↵](#)
10. שתנתק [↵](#)
11. אורך-רוחי [↵](#)
12. להכותו בשבת [↵](#)
13. נשמת ויצא [↵](#)
14. מקריו [↵](#)
15. כתונת תחתונה [↵](#)
16. [16] מכונה לשאיבת מים [↵](#)
17. זרח [↵](#)
18. בגד קצר עד המתנים, ז'אקעט [↵](#)
19. מחובר [↵](#)
20. מקושר בתפירה [↵](#)
21. חכם [↵](#)
22. בעפיפה [↵](#)
23. ילד מאוס [↵](#)
24. אל נכון [↵](#)
25. בשלמות [↵](#)
26. מעט מאד [↵](#)
27. ותקעו [↵](#)
28. חרת [↵](#)
29. העזות [↵](#)
30. הכדור, הכריכה [↵](#)
31. בשחוק קל [↵](#)
32. פרחו [↵](#)

33. נעימים [↵](#)
34. אגודת-שערות עשויה לסייד בה (פינזעל) [↵](#)
35. מסחר [↵](#)
36. [36]מתמהמה [↵](#)
37. במאון, לאות "לאו" [↵](#)
38. דופקת [↵](#)
39. לשקול בדעתו [↵](#)
40. שברי כלים ישנים [↵](#)
41. נשך ואכל בשיניו [↵](#)
42. המרחיקה [↵](#)
43. חדל [↵](#)
44. למנהגי, לסדרי [↵](#)
45. אמלל [↵](#)
46. לאיש כמוך [↵](#)
47. מתבונן [↵](#)
48. התיעץ [↵](#)
49. מדקדקת ונותנת לב [↵](#)
50. כראוי [↵](#)
51. אל פני, לצד [↵](#)
52. לענין, אצל [↵](#)
53. מאנה [↵](#)
54. הכריחו [↵](#)
55. שנים עשר (דוצענד) [↵](#)
56. מסתמה [↵](#)
57. ענק [↵](#)
58. כלה [↵](#)
59. נשוא, סבול [↵](#)
60. תתגאה [↵](#)
61. במדרגה [↵](#)
62. במנהג דרך ארץ [↵](#)
63. (לארבעערקראַנץ) [↵](#)
64. שבכת הגדר [↵](#)
65. תעצר [↵](#)
66. רפה [↵](#)
67. מכת אגרוף [↵](#)
68. כמו שהם [↵](#)
69. יראה [↵](#)

70. לרצון [↵](#)
71. סרה [↵](#)
72. על גבו, פניו למעלה [↵](#)
73. הנובל [↵](#)
74. המת [↵](#)
75. באמריקה אין מקום ללימודי-הדת בבתי-הספר הכלליים. אבל יש שם לתכלית זו בתי-ספר לשבתות (כלומר: ליום א'), אשר אליהם נשלחים התלמידים ללמוד בכל יום א' את תורת הדת הנוצרית. [↵](#)
76. כהה [↵](#)
77. לא ברור [↵](#)
78. תהרגיני [↵](#)
79. להרגיזני [↵](#)
80. סתום [↵](#)
81. כראוי [↵](#)
82. בהתמדה רבה [↵](#)
83. לחרות [↵](#)
84. חפצים שמנקים בהם [↵](#)
85. הרים למעלה את בתי-זרועותיו [↵](#)
86. חדר-המבשלים [↵](#)
87. במטפחת גדולה [↵](#)
88. הלחיים [↵](#)
89. לגבול [↵](#)
90. שלא ירדו עליה גשמים [↵](#)
91. שאינו יכול [↵](#)
92. שלא ברצונו [↵](#)
93. ההולכים עמו [↵](#)
94. (געלבע) [↵](#)
95. מן קליפה של עץ מתוקה למאכל [↵](#)
96. (בלויע) [↵](#)
97. צבעים [↵](#)
98. ורועש [↵](#)
99. בריב [↵](#)
100. שבא במקרה [↵](#)
101. תוכחת חמה [↵](#)
102. מטריחים [↵](#)
103. שכר [↵](#)
104. מתנה [↵](#)
105. מקרה [↵](#)
106. קטן קומה [↵](#)

107. זקן קטן [↵](#)
108. (קראכמאל) [↵](#)
109. לחש [↵](#)
110. שבאו תכף זו אחר זו [↵](#)
111. עוה את פניו [↵](#)
112. בני אדם [↵](#)
113. בעלי-נמוס ודרך-אריץ [↵](#)
114. לעיני קהל [↵](#)
115. הודיעו [↵](#)
116. מאוס [↵](#)
117. שלא הוברר [↵](#)
118. מהירות [↵](#)
119. בעל דרך-אריץ [↵](#)
120. התלמידים הראשונים של מיסד הדת הנוצרית [↵](#)
121. כשלונו [↵](#)
122. וחושב [↵](#)
123. חפש [↵](#)
124. מונה [↵](#)
125. בעפיפה [↵](#)
126. במדרגה [↵](#)
127. נפסקת כל פעם [↵](#)
128. בקשירה [↵](#)
129. קנה, יתד [↵](#)
130. לזרוק [↵](#)
131. שנתבייש [↵](#)
132. עושה עצמו כמבטל [↵](#)
133. הידוע בשמו הרע [↵](#)
134. אפשר לו [↵](#)
135. הורמו [↵](#)
136. ולשמוע [↵](#)
137. ולהתמהמה [↵](#)
138. שמוכשר [↵](#)
139. הריק והפוחז [↵](#)
140. כעין נאד קטן שבמעיי בהמה [↵](#)
141. תפלה לנוצרים [↵](#)
142. מדבר [↵](#)
143. לשוח [↵](#)

144. זכויות החלון [↵](#)
145. מן רמש [↵](#)
146. עוצר [↵](#)
147. לא אמתית, של תרמית [↵](#)
148. בחיבה קטנה [↵](#)
149. של טרדה בעסקיו [↵](#)
150. כסא גדול של המורה [↵](#)
151. הריק [↵](#)
152. נראית. נכרת [↵](#)
153. לימים הבאים, לעתיד [↵](#)
154. העצור [↵](#)
155. הסירה [↵](#)
156. חרת [↵](#)
157. (קארקענציער) [↵](#)
158. מפלצת עשויה להפחיד את הצפרים בגן [↵](#)
159. המדקדקים [↵](#)
160. הפתוחות לרוחה [↵](#)
161. ודרשה [↵](#)
162. בהכותה [↵](#)
163. העידה [↵](#)
164. מבולבלת [↵](#)
165. מלאה שגיאות [↵](#)
166. הוציא לחרות [↵](#)
167. קרוב [↵](#)
168. לחוצים זה לזה [↵](#)
169. לשכחת גופם [↵](#)
170. אבן טובה: כלומר: הוספה יפה [↵](#)
171. מבוי קטן [↵](#)
172. בחברה [↵](#)
173. גומי [↵](#)
174. בודאי [↵](#)
175. בעלי צבעים שונים [↵](#)
176. ונגמר [↵](#)
177. לרצותה [↵](#)
178. תנחם [↵](#)
179. ומחליק [↵](#)
180. הרך כספוג [↵](#)

181. להדחק [↵](#)
182. מין אריג שעיר ורך וחלק (סאממעט) [↵](#)
183. מן מטפחת לעטיפת הראש [↵](#)
184. שנראו לו בדמיונו [↵](#)
185. נצרך [↵](#)
186. פתחון פה ותואנה להשתמט [↵](#)
187. מחנה [↵](#)
188. להתגודד [↵](#)
189. קולות של רעש קל. [↵](#)
190. להגביל בדיוק גבוליו. [↵](#)
191. גג. [↵](#)
192. בית-הקברות. [↵](#)
193. נמחו. [↵](#)
194. מדברים. [↵](#)
195. שאביו אירופי ואמו אינדיאנית; או להפך. [↵](#)
196. הנגרר ותלוי למטה. [↵](#)
197. קודם. [↵](#)
198. חדר-הבשול. [↵](#)
199. חושב. [↵](#)
200. רע. [↵](#)
201. משים עצמו כתם. [↵](#)
202. הוריד. [↵](#)
203. יין שרוף. [↵](#)
204. בריב. [↵](#)
205. נכבד. [↵](#)
206. קצת שכור. [↵](#)
207. בית עבוד עורות. [↵](#)
208. הרצוצות ובאות בהפסקות. [↵](#)
209. מאין ידוע לך. [↵](#)
210. חשב [↵](#)
211. מדבר [↵](#)
212. ספק קל [↵](#)
213. מבוסס, שכור. [↵](#)
214. וכן המשפט. [↵](#)
215. התמהמה. [↵](#)
216. קלי ערך. [↵](#)
217. שמתקיים. [↵](#)

218. סודות. [↵](#)
219. מין מחט (שטעקנאדעל). [↵](#)
220. אבק דק. [↵](#)
221. צירימוניות. [↵](#)
222. הרפת. [↵](#)
223. קבל. [↵](#)
224. עמוס. [↵](#)
225. לחייו. [↵](#)
226. במקור המודפס מצוין בטעות שוב "פרק ט". [הערת פרויקט בן-יהודה] [↵](#)
227. השופט. [↵](#)
228. פלצות הגוף. [↵](#)
229. מה-שהוא, מקצת. [↵](#)
230. מרגיש כאב. [↵](#)
231. זה פקיד הממונה לבדוק את גופתם של מי שמתו שלא בדרך הטבע. [↵](#)
232. נתבטל, נשכח. [↵](#)
233. הסיע הרחיק. [↵](#)
234. מודיעים. [↵](#)
235. קצבה. [↵](#)
236. רותחת ונבלעת בגוף. [↵](#)
237. משא תקוהה. [↵](#)
238. להניד עפעף. [↵](#)
239. גמיאה. [↵](#)
240. עודף. [↵](#)
241. סירות הפרחים. [↵](#)
242. משחוק. [↵](#)
243. שורפת, צורבת. [↵](#)
244. כואב. [↵](#)
245. חגורת נערה. [↵](#)
246. ומחרפים [↵](#)
247. ויגמור [↵](#)
248. הכתה [↵](#)
249. טוב ונכון! [↵](#)
250. מלה שהסכימו עליה לסימן. [↵](#)
251. לא כבתה כליל. [↵](#)
252. ובסדרים [↵](#)
253. מאכלת, חנית קטנה. [↵](#)
254. יצאו לדרך. [↵](#)

255. שפל [↵](#)
256. תריסר – שנים עשר. [↵](#)
257. היו זריזים [↵](#)
258. רצועה קטנה של יבשה בנהר. [↵](#)
259. משא. [↵](#)
260. הוציאו וכלו. [↵](#)
261. נסתר. [↵](#)
262. פת. [↵](#)
263. ימחלו. [↵](#)
264. תקן. [↵](#)
265. הענין שדנים בו. [↵](#)
266. שוכן. [↵](#)
267. מראה אפר. [↵](#)
268. כלומר: הוספת תפארת. [↵](#)
269. רבי הצבעים. [↵](#)
270. כפות. [↵](#)
271. לא ברורה. [↵](#)
272. מהותו. [↵](#)
273. מהירה. [↵](#)
274. בשנה הקודמת. [↵](#)
275. חדלה. [↵](#)
276. במחבא. [↵](#)
277. רחובות קטנים וצרים. [↵](#)
278. זיק-שרפה (פיסטאן). [↵](#)
279. שהרסה [↵](#)
280. להרעיש פתאום. [↵](#)
281. קשורי דברים. [↵](#)
282. כפף. [↵](#)
283. יודע היטב. [↵](#)
284. היכולים. [↵](#)
285. בשמחה. [↵](#)
286. אמתים. [↵](#)
287. שתעלתה חלודה. [↵](#)
288. הקטן. [↵](#)
289. מתחילים, שלא נסו בזה. [↵](#)
290. מעט. [↵](#)
291. מאוס, גועל נפש. [↵](#)

292. בודאי. [↵](#)
293. דרך אגב. [↵](#)
294. פנים. [↵](#)
295. משמח. [↵](#)
296. תיכף זו אחר זו. [↵](#)
297. (פאָרען). [↵](#)
298. מקוה מים. [↵](#)
299. נרדמים. [↵](#)
300. בהיר וניכר. [↵](#)
301. מחרישים. [↵](#)
302. מאנו. [↵](#)
303. רועד. [↵](#)
304. שורש, גבעלו. [↵](#)
305. התכנסו. [↵](#)
306. נכשלו. [↵](#)
307. בפעם אחת. [↵](#)
308. המון החיילות. [↵](#)
309. טנפו. [↵](#)
310. חמור המדבר. [↵](#)
311. ויקפצו בכח. [↵](#)
312. ומשיחים. [↵](#)
313. מכעיסה [↵](#)
314. הכבדים בימים. [↵](#)
315. עצורות. [↵](#)
316. המתים. [↵](#)
317. כמשוגעים. [↵](#)
318. בן-סוס. [↵](#)
319. כלו': אפילו נקודה קטנה. [↵](#)
320. הרעות והמזיקות. [↵](#)
321. מבטים. [↵](#)
322. בית-חיות. [↵](#)
323. חומי-פנים. [↵](#)
324. להשביע. [↵](#)
325. הצריך. [↵](#)
326. במחשבות. [↵](#)
327. לתבוע. [↵](#)
328. שנכתם. [↵](#)

329. בספור בדוי. [↵](#)
330. הרי-הרים, כלומר: הרבה מאד. [↵](#)
331. דוקרת. [↵](#)
332. מה שהוא. [↵](#)
333. הנאה. [↵](#)
334. פהק – געהנען). [↵](#)
335. הנסתר. [↵](#)
336. למקום המשפט. [↵](#)
337. קלט, קבל. [↵](#)
338. לעתים. [↵](#)
339. שעת בין ערבים, שאין האור ברור. [↵](#)
340. שבכת החלון. [↵](#)
341. ומתקשרים יפה. [↵](#)
342. המלמד חובה על הנדון. [↵](#)
343. המלמד זכות. [↵](#)
344. ליל, ערב. [↵](#)
345. יתרון-מדה. [↵](#)
346. יחברו, יקשרו. [↵](#)
347. ממונה לחפש פושעים נעלמים. [↵](#)
348. ונמחה. [↵](#)
349. הסיעו. [↵](#)
350. לאחר. [↵](#)
351. נכשל, פגע במקרה. [↵](#)
352. מרובה. [↵](#)
353. שנעשו ירוקים. [↵](#)
354. בהשקפה הראשונה. [↵](#)
355. בולט מן הצד. [↵](#)
356. כלי ברזל לחפירה. [↵](#)
357. מין עוגה. [↵](#)
358. יוציא. [↵](#)
359. מדבר. [↵](#)
360. יצאת מדעתך. [↵](#)
361. הוכחה. [↵](#)
362. טועה. [↵](#)
363. רזים, תעלומות. [↵](#)
364. לשעה ראויה לדבר. [↵](#)
365. נמצא. [↵](#)

366. שרים גדולים. [↪](#)
367. מכה אותם, מיסרם. [↪](#)
368. סולם. [↪](#)
369. הכעיסו. [↪](#)
370. בקומה, במכפלה. [↪](#)
371. ביאה. [↪](#)
372. רע. [↪](#)
373. וישתקעו, וירבו. [↪](#)
374. מחשבת-עצה. [↪](#)
375. השביעו. [↪](#)
376. למה ירע לנו? [↪](#)
377. טובה יותר. [↪](#)
378. ספינה קטנה; "בארקע". [↪](#)
379. לעיני הקהל. [↪](#)
380. אלהים יצילנו. [↪](#)
381. בנין מפולש ופתוח מצדדיו. [↪](#)
382. יין-שרוף. [↪](#)
383. וסוף לדבר! [↪](#)
384. טוב הדבר. [↪](#)
385. סעודת-מרעים מחוץ לעיר. [↪](#)
386. חבורת נוסעים. [↪](#)
387. מקפא מתוק. [↪](#)
388. להרחיק. [↪](#)
389. נראו כמטושטשים. [↪](#)
390. יתקשרו כעין התקרה. [↪](#)
391. בנין משובש בחדרים מרובים, היכל-תועים. [↪](#)
392. חוף למעמד אניות. [↪](#)
393. זמן רב. [↪](#)
394. שנים-עשר. [↪](#)
395. מקלקלים. [↪](#)
396. ממאן. [↪](#)
397. הוצאו. [↪](#)
398. חכה. [↪](#)
399. תנומה קלה. [↪](#)
400. צר. [↪](#)
401. יצא דבר טוב. [↪](#)
402. ברורות. [↪](#)

403. כפף עצמו. [↵](#)
404. “בבבות”: לפי ההקשר המשפטי, כנראה צ"ל בגבות [הערת פרויקט בן-יהודה]. [↵](#)
405. כלים. [↵](#)
406. המוכשרה. [↵](#)
407. פחד, דאגה. [↵](#)
408. אזור. [↵](#)
409. אולם, חדר מרוח כנראה הכוונה לחדר-ארוח – [הערת פרויקט בן-יהודה]. [↵](#)
410. השלמה, הגמורה. [↵](#)
411. נמסו. [↵](#)
412. לשער. [↵](#)
413. כלי כעין חבית גדולה. [↵](#)
414. אכילה אחרונה בסעודה. [↵](#)
415. בחסרוננו. [↵](#)
416. בליטת אבן. [↵](#)
417. כריכה של חוטים. [↵](#)
418. רפיון רוח וידיים. [↵](#)
419. “מעצר” כנראה צ"ל מְצַעַר – [הערת פרויקט בן-יהודה]. [↵](#)
420. קשוחים של הוספות. [↵](#)
421. בדברים בדויים מן הלב. [↵](#)
422. מאנו. [↵](#)
423. מהתל. [↵](#)
424. בקש, חפש. [↵](#)
425. נעלם. [↵](#)
426. טוב יותר. [↵](#)
427. מקום חלול בקיר המערה. [↵](#)
428. החפצים. [↵](#)
429. לנוח. [↵](#)
430. רפה. [↵](#)
431. שחק. [↵](#)
432. ועזר. [↵](#)
433. ממאן. [↵](#)
434. יצאו מדעתם. [↵](#)
435. אוריגנליות. [↵](#)
436. פטרון – מגין. [↵](#)
437. המשובחה. [↵](#)
438. מרובה-צבעים. [↵](#)
439. בגערה של רוגז. [↵](#)

440. אין לי רשות. [↵](#)

441. בוערות. [↵](#)

442. לבושי קרעים. [↵](#)

את הטקסט לעיל הפיקו מתנדבי [פרויקט בן־יהודה באינטרנט](#). הוא זמין תמיד בכתובת הבאה:
<https://benyehuda.org/read/8761>